

NECAT CUMALI

Tütün Zamanı 1

Cumhuriyet
K TAPLARI

-Munis Faik Ozansoy'a-

Scanned By **hlecter** 29 Ekim 2009 Per embe - Saat 10:03

G R

YED TEPE ÜSTÜNDE KÜÇÜK B R EH R

tzmir Körfezi 'nin görünüşü, haritada, üç yanını saran karalar arasına sokulmuş bir çizmeyi hatırlatır, insan sayısı on bini yeni olan Urla ilçesi, bu çizmenin topu u ile tabam arasında kalan oyuk içine düşer.

Be parmak Da ları 'nın zmir 'in gerisine inen kolu, doğusunda, sınırları dışında, Urla 'nın çok uzaklarında kalır; batısında da hemen bir bu kadar uzaklardan Karaburun Da ları geçer. Bu iki da silsilesi arasında diklemesine uzanan tzmir Körfezi 'nin dip kıyıları, ilçenin batıdan kuzey sınırlarını kuşatır. Urla toprakları körfezin bu kıyısındaki kumsal düzlüklerden batıya, az önce andığımız iki da silsilesi arasından güneye doğru, dalgalı bir şekilde yükselip alçalarak, küçük tepeler, boyunlar üzerinden geçer, bir ara bazı yerlerde iki yüz, iki yüz elli metre yükseklikler kazandı r olur, sonra gene yükseldi i gibi yava yava alçalarak, küçük tepeler, boyunlar üzerinden, ilçenin güney sınırlarına, oradan Ege Denizi 'ne iner.

İlçe merkezi, kıyıda küçük bir liman bırakarak denizden dört kilometre içeriye çekilmiştir. Kurtulu Savaşı 'ndan buyana önemini yitiren, önemini yitirdi i ölçüde de zamanla bakımsız kalıp bozulan bu küçük limanın açıklarında, Urla 'nın İstanbul 'unkilere benzetebileceğimiz takımadaları vardır. Limanın hemen batısında batıya açılan bir yarımada, bu adacıkların yanı sıra zmir Körfezi 'nin içlerine doğru uzanır, böylelikle ilçenin batı, kuzeybatı sınırları da bu yarımadanın arka kıyılarında, yeniden denize ulaşır.

Kıyıda düzlükler boyunca uzanan sebze bahçeleri, otlaklar, içerilere doğru az ilerleyince yerlerini batıya, batıya komu, dinlendirilerek iki yıl tütün, bir yıl tahıl ekilen bereketli tarlalara bırakır. Kıyının kuzey rüzgârlarına kapalı kıvrımlarında karla kaplı tektüknaren-

ciye bahçelerine karlılık, açıklıklarda zeytinlikler, tarlalar, batıya arasına son derece sık dağınık meyvelerli ağaçlar görülür. Ekilebilir yerlerin sona erdiği çel arazide önce gittikçe sıklaşan zeytinlikler, tepelere doğru, palamutluklar, çamlıklar arasında kaybolur. Kentlerin, iklim koşulları, coğrafya, fizik özellikleriyle insanların arasında yakınlıklar bulundu u çoklukla kabul edilen bir görüştür. Bu bakımdan dikkat edilirse, Urla 'nın coğrafya fizik özelliklerinin öbür Akdeniz şehirlerine yakınlığı ya da uzaklığı ölçüde, Urlalılarla öbür Akdeniz şehirlerinin insanların arasında da benzerlikler, ayrılıklar bulunabilir.

Örneğin Ege Denizi 'nin daha güneyinde, İstanköy kıyılarında, dağlar dik yamaçlar halinde denize iner, ekilebilir topraklar azalır. Bu durum, bu kıyıda yayanları kendiliğinden denize doğru iter. Ekmeğini denizden kazanan insanla, karadan kazanan insanı, sokakta yürürlerken arkadan görseniz ayırabilirsiniz. Biri oltaya vuran bir balığı kaçırmamak, yelkenleri birdenbire altüst eden bir rüzgârı önlemek için hazır gibidir. Öbürü kazmayı daha derine indirebilmek için hız alıyormuşçasına yere kuvvetle bası bası yürür. Doğal koşullar, üzerinde yayanları, Urla'da, geniş kıyıları, batıdan kuzeye ekilmeye elverişli toprakları ile ekmeğini kazanmak için tutacakları yolu seçmekte, denizle kara arasında

özgür bırakmış gibidir. Her yeni yeti en, bu seçimde çokluk babadan kalma bir tarla yahut bir kayın etkisine uyar. İnsan sayısına göre ekilebilir toprakların yeterli i, üstelik de bu toprakların küçük parçalar halinde da ılımlı bulunması, herkesi bir dereceye kadar toprağa bağlar. Hattâ kıyı köylerinde balıkçılıkla rençperli i birleştirilen köylülerle karışır.

Dağlar çok uzaklarından geçtikleri için, gözlerinin görebildi i kadar bakırlarının önü açık halk, Urla'da, o dört yanı dağlarla çevrili kentlerde duyulan boğucu kasvet duygusunun yabancısıdır. Dört yanı dağlarla kuşatılmış yerlerde dağlar, bakırlarının karışına dikildikleri kimselerin önünü keser gibidir. Bu gibi yerler halkının günlük hayatlarında verdikleri her kararda, dağların cesaret kırıcı karışması görülür. Dağların ardı bilinmez, dağların ardı korkular, tehlikelerle dolu gelir onlara. Sonunda uysal, atılma gücünden yoksun olur, akıllarından geçeni kolay kolay açığa vurmazlar. Urla gibi, dört yanı açık şehirlerin halkı da aksine, ta çocukluklarından başlayarak denizle göğün uzaklarda bir çizgi halinde görüldüğü yerden geçen gemilerin, baharda gelip güz başlarında dönen yaban ördeklerinin, turna sürülerinin, yükseklerde gide gide kaybolan bir bulutun, çarıncını duya duya büyür; kungibi, bulut gibi hercai huylu, özgür olur, yüreklerinde en küçük bir baskıya yer vermezler.

Kasabanın kimin tarafından, ne zaman kuruldu u kesin olarak bilinmiyor. Halk arasında yaygın bir söylentiye göre ilçe merkezi bir vakitler imdi bucak olan Kilizman (eski adıyla Klazomen) iken sonradan Urla 'ya geçmiştir.

Çok eski uygarlıklardan beri bu topraklarda kalabalık bir insan sayısının, ya da amın varlığı bazı mutlu sonuçlar doğurmuştur. Nasıl dağların dik yamaçlarına, tepelerine kadar toprağın insan eli de me-dikbir parçasını göremezsiniz, en tenha, en unutulmuş bir dağ köyünde bile hâlâ yağan öyle bir görgü, öyle derin bir kültürün izleriyle karışık ırsınız ki, bu olayı, bu yerlerin zengin bir tarihe sahne olmasından başka bir sebebe dayanarak açıklamamız olanaksızdır. Bellidir ki bu yarımada sürelerini dolduran çeşitli uygarlıklar; kavimler birbirlerine yarattıkları büyük dinlerin, mezheplerin, düğünce okullarının ürünlerini devrederek son bulmuşlar, bu yerlerin halkı da böyle bir kültürün mirasını yazısız olarak günümüze kadar ulaştırabilmiştir.

Kurtuluş Savaşı'na kadar insan sayısı elli bine yaklaşan bir kentmiş Urla. Halkının büyük çoğunluğuy yerli Rumlardan oluşmuştur. Urla'nın yaşılları, yerli Rumlarla birlikte bir arada çok iyi geçindiklerini anlatırlar. Bu yaşlılardan birine aradaki ırk, din ayrılıklarının geçimsizliklere yol açıp açmadığını soracak olursanız, "O da neden?" der size: "Onlar da bizim gibi kendilerini Urallı bilir, Urallı sayardı, bizden ayırmazlardı! Herkesin kendi dini kendine! O herkesin kendi bileceğiyey!"

Bu kısa, bu açık, bir iki cümle içinde beliren son derece laik, geniş bir hoşgörülü ve dayanan görüşün sahibi, elbetteki ilkel bir toplumun adamı olamaz. Onun bazen öyle bir örnek de gösterdiği olur: Eski hukuk dibi •nimiz, toprakla üstünde yeti en ağaçlara ayrı ayrı kimselerin sahip olabileceğini kabul ettiğinden, çoklukla başya da tarla ile üstündeki zeytinlerin sahibi ayrı olur, başının sahibinin Türk, zeytinlerin sahibinin Rum oldu u ya da bunun aksi sık sık görülürmü . Ama böyle de olsa, ne Türkün Rumun zeytinine ne de Rumun Türkün başına, en küçük bir zarar verdi i duyulmazmı . Arada sırada bazı hikâyelerinin, bir Rum kızının bir Türkü sevmesinin, iki tarafın yakınlarının rahatını kaçırdığı olurmu , hepsi o kadar...

Her yanım başlar, başların bitiminde yükselen tepeleri zeytinlikler kapladı i için, dağlarından ya , ovalarından bal akar diye anlatırlarmış eskiden Urla'yı. Öylesine zengin, öylesine bayındır bir kentmiş ki, çarısında gezer gezer, yüzü gülmeyen kimseyle karşılaşmazsınız. Sokak aralarından geçerken evlerden piyano sesleri gelir, başyollarım sabah akşam Türkçe Rumca türküler, kitarra, laterna sesleri doldururmu . Lise karışılı jimnazını bitiren Rum gençleri çoklukla öğrenimlerini Paris'te, sultanisini bitiren Türk gençleri zmir dadisi'nde tamamlarlar, sonra Urla'ya dönerlermi . Dışarıya gönderdiği, dışardan getirttiği malları, araya zmirli tüccarları katmadan, küçük limanından kendi yollar, kendi karışılar; çıkan kitaplardan tutun, giyim kuşama kadar Batı'daki her yeniliği, her yerden daha önce Urla'nın yurda soktuğuy olurmu .

Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcında Yunan i galine u rayınca, i gal ordularının ardından birtakım serüven düğünü, ipsiz sapsız kimseler gelmiş Urla'ya. Yerli Rumlar arasında o güne kadar zararsız gibi görünen bazıları da bun/ar gelince, yüz bulup bunlara uymuşlar,

hep birden ba lamı lar kimin tarlasında kimin ba ında gözleri varsa cur-nal etmeye. Rumluk Türklük ayrılı ı bundan sonradır çıkmı ilçe halkı arasında ortaya..Ama "Çok ki i de illerdi, sayıları parmakla gösterilirdi bu gibilerin " diye anlatırlar Urla 'nın ya lıları. Hatta yerli Rumların büyük ço unlu u açıktan aç ı a Venizelos 'un sömürgeci politikasına kar ıymı lar. Curnalcıların düzenlerine, iftiralalarına kar ılık, her zaman bizden yana tanıklık etmi ler.

Fakat sava hali bu! Kim söyler, kim dinler? O ana baba günlerinde Rumun Venizelosçu olanıyla olmayanını birbirinden ayıracak kim? Curnalcılar bütün fesatlıklarını Rum toplulu u adına, kendi çıkarlarını Rum toplulu u çıkarına yaptıklarını dolamı lar her zamanki gibi dillerine. Araya giren garazlar, kinler, zamanla topluluk adına kök/e mi . Afyon 'dan izmir 'e do ru saldırıya geçen ordularımızın utku haberleri, anavatanının öksüz kentlerinden her gün birkaçının kurtulu ordularını kar ılamak, o orduların saflarında, ak am karanlıklarında sınırdan kaçırdı ı çocuklarının dönü lerini kutlamak için yollara döküldü ü duyulunca yerli halkı birbirine katan sava kundakçıları en son ne kötülük yapabileceklerini a ırmı lar. Suçu günahı olmayanı, dostunu kom usunu görmü , vedala mı , helallik dilemi , Urla'dan öyle ayrılmı . Giderken beraberinde götüremeyece i bir saksı çiçe i varsa onu da kom usuna bırakmı . Öbürleri, topçumuz Urla belenininde gerisinde mevzi alıp, i gal kuvvetlerine "Teslim ol!" i aretini verince-, ye kadar beklemi ler, sonra vermi ler Urla 'yı ate e! Önce birkaç evden ba layan ate hemen büyümü , bütün Rum mahallelerini sarmı , kül etmi .

Kurtulu Sava ı 'ndan sonra kaçan Rumlardan kalan, yangından kurtulmu tektük evlere, Rumeli den Anadolu 'ya göçen, de i ime ba lı Türkler yerle tirildiler. Rumlardan kalan bir kısım ba , tarla, zeytinlik iskân hakkı olarak yahut da Rumeli 'nde bıraktıkları mallarına kar ılık, bu göçmenlere da ıtıldı. Batı Trakya 'nın de i ik bölgelerinden, de i ik i ler gören kimselerdi gelenler: Dramalı, Kavalalı tütüncüler, Arnavutluk'un çoban köylüleri. Manastır yakınlarının topraksa-hipleri... Zamanla bu göçmenlere yakın ilçelerden gelip Hazine 'nin satı a çıkardı ı Rum mallarını satın alarak Urla 'yayerle en kimseler de katıldı. Böylelikle hikâyelerini anlataca ımız insanların biraraya gelip kar ıla maları hazırlanmı oldu.

Bu hikâyenin yazarı, bu büyük göç sırasında ailesiyle birlikte Rumeli'den Anadolu'ya göçtü ü zaman, iki ya ında bir çocuktu. Urla'da yerle tirdikleri evin penceresinden her gün, kasabasını ate e verenlerin bıraktıkları acı anıları seyrederek büyüdü. ehrin en zengin mahalleleri oldukları anla ılan yangın yerlerinden, yüzyılların biriktirdi i bir servetin izlerinin, eskijimnaz binasının tek parça büyük beyaz mermer sütunlarının, kökle mi bir burjuvazinin kurdu u, her biri bir servete de en evlerin armalı demir kapılarının, mermer dö emelerinin sökölüp kamyon kamyon izmir'e ta ındı ını gördü. Yangın yerlerinde zamanla önce, duvarları dibinde bel hizasında devedikenleri fı kıran ta toprak yı ınları arasında, yıllarca Rumların kaçarken gömdükleri söylenen küp küp altınları bulmak için kazmalı kürekli define arayıcıları dola tı. Daha sonra yerli arabacılar, bu yı ınlardan i eya-riyabilecek büyüklükte ta ları ayıklayıp yeni ba layan yapılara çektiler. Gitgide buraları herkesin koyununu geçisini ba ladı ı küçük otlaklar, çocukların lastik bir topun ardında ko u tu u, uçurtma uçur-du u, düzlükler halini aldı.

Urlalılar yangının zararlarını yerine koyacak güce uzun zaman kavu amadılar. Henüz iskân davalarının sürüp gitti i, bu yüzden eski Rumların yerine gelenlerin kararlı bir üretim gücüne kavu madıkları bir sırada 931 buhranı ortaya çıktı. Henüz buhranın sarsıntıları devam ederken ikinci Dünya Sava ı 'nın getirdi i güçlüklerle kar ıla ıldı. Bütün bu art arda gelen afetler kasabanın görünü ünü bir hayli de i tirdi. Kıtlık yıllarına kadar bütün kırları kaplayan ba lar, yıldan yıla seyrekle meye ba ladı. Herkesin elindeki toprak, ba olsun, tarla olsun, geçimine yetecek kadardı. Buhran, üzümü alıcısız bırakınca, ba sahipleri, ilkin daha bir iki yıl ne yapacaklarını bilemeden ba larını zararına i letmekte devam ettiler. Henüz ürünlerinin eski de erine kavu aca ı ümidindeydiler. Fakat yıllar geçti, durum de i medi. Üzüm, arpadan on defa pahalıya mal olup bazı yıl arpa fiyatına, bazı yıl arpadan ucuza satıldı. Daha sonraki yıllan bir kısım ba cılar hâlâ buhranın etkisinin geçmesini beklerken bir kısmı ba larını söküp yerine tütün, tahıl ekme e ba ladılar. Bu i e Kavalalı eski tütüncüler önyak oldu. iskân yoluyla kendilerine verilen ba ları kökleyip babadan dededen gördükleri sanatlarına, tütüncülü e döndüler. Zamanla bir kısım yerli ba cılar da, yüzyıllardır ya attıkları ba larını söküp tütüncülü ü

ö renmek zorunda kaldılar. Böylelikle ba lar gittikçe azaldı. Ba ların yerini daha geçye erip daha çabuk çıplakla an tütün, tahıl tarlaları aldı. Eski yangın yerleri de bugün, devletin yaptırdı ı küçük göçmen evleri, öbür devlet yapıları, yeni yeni henüz sıvası vurulmamı , kalfa i i, kaba, ta yapılarla doldu.

Yazar çocuklu undan ba layarak, her yıl yaz ba langıcından tütün zamanı, ba zamanı geldi mi, bütün Uralılar gibi, ba lara ta ındıklarım hatırlar. Kasabanın kaçan sevincine, fakirli ine kar ılık, o yaz aylarının kırları, her yıl biraz daha ye ilinden yitirmi , çıplakla mı da olsalar anılarında taptı ı canlılıkları zenginlikleriyle ya ar. Dört bir yana da ilan meyveli a açların sıklı ı, eski ba ların yerinde boy atan tütünlerin ye ili, bir dereceye kadar sökülen ba ların üzüntüsünü unuttururdu. Yan yana uzanan küçük küçük tarlaların, ba ların, tek gözlü damları, iki katlı ba evleri, çardaları, yılların getirdi i güçlülere, ümitsizli e dü meden kar ı koyan çalı kan insanların güriiltüsüyle dolardı. Sonraları okul tatillerinde baba evine döndükçe, ilçesinin çok sevdi i kırlarını adım adım dola mak, yazarın yıllarca en sevdi i e lencesi oldu. ilçesinin yoksullu u, garipli i gönlünü ne derece überse, kırlarının zenginli i, cömertli i o derece avutur, co turıtrdu. Güne li aydınlıklar, ye ilin her çe idiyle dolu görünü lerle yüklü o kırlarda dola makla geçen ikindi üstlerinden sonra, içi hafiflemi olarak eve dönü lerini, o günlerin gecelerinin ı ık dolu, dinlenmi uykularını unutamaz.

Bir gün, bu kırlardan dönü lerinden birinde, yakla tı ı ilçesinin, kar ıdan yedi tepe üstünde kuruldu unu fark edince nasıl sevindi i, nasıl çocukça bir gurura kapıldı ı aklındadır hâlâ. Akpınar Deresi 'nin aralarından hafif bir kıvrımla geçti i, küçük küçük, yedi tepenin üstünde kurulmu tu Urla. Derenin iki yanından bu tepelerin eteklerine, yukarılarına kadar yükselerek geni liyordu. Yazar, imdi size yeryüzünün bütün güzel kentleri gibi, istanbul gibi, Roma gibi, ilçesinin de yedi tepe üstünde kurulmu oldu unu söyleyerek övünürse çok görmeyin ona! Urla küçük, unutulmu , yoksul bir ilçe olabilir! Ama yoksul unutulmu oldukları halde güzel olan eyler vardır dünyamızda. Üstelik, o yoksul unutulmu eylerin, tutkunları, onlara tutkun oldukları için mutluluk duyanlar da vardır!

B R NC BÖLÜM D PLER

1. B R ÇÜRÜK URGAN..

Ö leye geliyordu, iri zeytin a acının altında, yabancı erguvan dallarından örülmü çarda ın içi lo tu iyice, serindi de. Dı arıda ise bulutsuz bir temmuz gö ü, ö le güne inin yakıcı aydınlı ıyla dolup ta ıyordu. Rüzgâr kesilmi , toprak, üstüne yalınayak basılamayacak kadar ısınmı tı. Bütün canlıların, bitkilerin, a açların gölgelerine çekilmi evcil hayvanların, kendilerini ikindi serinli inin çıkmasına de in, yan baygın, uykulu hareketsiz bir tembelli e bıraktıkları saatler ba lamı tı. Ovanın, a ustos böceklerine, karıncalara, çekirgelere, bir de inlerinden u ramı , kuru otların dipleri arasında hı ımla dola an yılanlara kaldı ı sanılırdı.

Zeliha çarda ın kapısından çıkıp durdu. Az ileride kom u ba ile kendi tarlaları arasından geçen yola do ru baktı. Sabahtan keçiyi o tarafa, yeni biçilmi bu day tarlasına ba lamı tı. Keçi görünürlerde yoktu. Sa elini gün ı ından kama an gözleri üzerine siper ederek tekrar bakındı. Nafile, tela landı. Çarda ın önünden iki üç adım ilerledi. Çarda ın sa ını solunu arandı. Gene nafile!

Keçiyi ba ladı ı tarafa do ru ilerledi. Yerde, toprakta kalan bu day saplan arasından keçinin kopmu urganını, a açtan yontulmu kazı ını buldu. Besbelli hayvan urganını koparmı kaçmı tı, tpin ucu elinde çarda a do ru dönüp seslendi:

— Anaaa! Ana **KIIIZ!**

Çardaktan, önce küçük karde i, sonra da zayıf, yorgun tavırlı ya lanmaya yüz tutmu anası çıktı. On ya larında görünen karde i ya ına özgü bir çeviklikle Zeliha'ya do ru atıldı:

— Ne o kız Zeli ?

Zeli , kolunu kaldıp elindeki urganı gösterdi:

— Kaçmı gene meret! Koparmı ipini...

Küçük kız, kadın, bakı larını etrafta dola tırdılar. Keçiyi göremediler. Zeli 'e do ru yakla tılar. Küçük a kın, kendi kendine mırıldandı: "Kaçmı !"

İlk fırsatta öfkelenmeye hazır ana, hırsla kollarını yana açıp baldırlarına indirdi:

— Kimbilir nerelere kırdı boynunu!

Böyle bir kere söylenmeye ba ladı mı kolay kolay susmazdı artık. Dövünür, önüne, aklına gelene çatar, öfkesini bo altırdı. Önce önüne gelip duran, eli duda ında, a kın a kın etrafta keçiyi aranan küçük kızını kotundan kavrayıp yana fırlattı:

— Çekil önümden! Dolanma eteklerime! Sonra kocasma veri tirdi:

— Adam de il ki laftan anlasın! Söyledim söyledim bir urgan al-diramadım! Kimbilir âlemde ne laflar i itiriz gene! Umurunda mı gâvurun o lunun! Varsa yoksa kâ it oynasın...

Küçük, evde önüne gelenin her zaman öfkesini kendisinden çıkarmasına alı ıktı.

Annesinin azarlamasına pek aldırmadı. a kın bakı larla etrafta keçiyi aramakta devam etti gene. Az sonra aradı nı bulmakta da gecikmedi. Birden hüzünden sevince geçen çocukların canlılı ıyla atıldı. Anasının koluna asıldı.

— Na kız ana! Na gördüm i te! Ta kar ıda...

Anası, ablası bir onun i aret maksadıyla ileri do ru uzattı ı eline, bir de elinin i aret etti i tarafa baktılar. Hemen keçiyi göremediler. Biri bir omuzundan, öbürü öbür omuzundan kavrayıp kızı sarstılar gene.

— Hani?

Küçük omuzlarını silkerek onların ellerinden kurtuldu:

— Na i te kar ıda. Topal Avni Bey'in tarlasında! Yolun üstünde...

Sarı keçi, üç tarla ötede, Topal Avni Bey'in tarlasını yoldan ayıran setin üstünde kararsız durmu , bir tarlanın yola yakın kıyısındaki sebze bahçesine, bir de yola bakıyor, ne tarafa gidece ini henüz kes-tiremiyordu.

Kadın, keçiyi o kadar uzaklarda görünce kollarını yeniden öfkeyle baldırlarına indirdi:

— Cehenneme kırmı boynunu, boynu kırılınca! Ko un çevirin bir zarar vermeden âleme! Laf i ittirmeyin bana ellerden...

Anaları arkalarından söylenirken Zeli 'le karde i tarlanın kıyısındaki patıkaya fırladılar, iki tarafı adam boyu sık bö ürtlenler, yabancı erguvanlar, mersinlerle kaplı patikadan Topal Avni Bey'in tarlasına do ru ko maya ba ladılar.

O sırada sıcaktan alıkla an keçi, sonunda kararını verdi. Setin üstünden a ır bir sıçrayı la kendini iki kan a a ıdaki sebze bahçesine bırakıverdi.

Bir evleklik küçük bahçede, iki sıra mısır, iki sıra fasulye ile domates, biber, patlıcan yeti tirilmi , bahçenin kıyılarına ayrıca birkaç kök ayçiçe i, hatmi dikilmi ti. Bahçenin az ilerisinde bir tütün sergisi, serginin gerisinde de, büyük bir badem a acının altında Topal Avni Bey'in yancılarının çarda ı vardı.

Keçinin daha sıyırdı ı bir mısır yapra nı yemesine sıra kalmadan, çardaktan Avni Bey'in yancısının küçük o lu, onun ardından büyük o lu, sonra iki kızı, yancısı, en sonra da biri kuca ında, öbürü eteklerine asılan küçükleriyle yancının karısı tela la fırladılar. Küçük o lan hemen çarda ın kapısı dibinden kaptı ı bir kil topacını keçiye savurdu. Kamının üstüne topacı yiyen hayvan, mısırların arasında döndü. Sete do ru hafif hızlandı, ama setin üstüne atlamaya adeta ü endi, tekrar bahçeye do ru dönünce çardaktan fırlayanların etrafını ku- attıklarını gördü. Tela landı. Sa a sola bir iki atıldı. Urganın, gerisinde sürükledi i, boynundan sarkan parçası, fasulye smklarına, mısula-ın köklerine dolandı. Büyük o lan son bir atılı la ilerleyip boynunun hemen altından ipini yakaladı ı sırada, hayvan birkaç kök fasulyenin sıırıklarını devirmi , bir iki kök mısın zedelemi ti.

Askerlik ça ında görünen delikanlı keçiyi bahçeden dı an sürüklerken, Zeli 'le karde i soluk solu a yeti ip tarlanın kıyısında, setin üstünde durdular. Keçinin etrafını saran kalabalı ı görünce ikisi de önce a ırdılar. Bakı ları keçiyi bahçeden çıkaran delikanlı ile kar ıla an Zeli :

— ey... diye kekeledi. Sonra elinin hareketiyle keçiyi gösterdi:

— Kaçmı da...

Delikanlının bakı larının, solurken kalkıp inen gö üslerine takılıp kaldı nı fark edince kızardı, bakı larını önüne e di.

Delikanlı toparlanıp babasına döndü. Kısa bir sessizlik geçti aradan. Bahçenin etrafında toplanan çardak halkının adamın ne diyeceğini bekledikleri belliydi. Onun en küçük bir hareketiyle aız dolusu bir komuyu kavgasına girmeye hazır görünüyorlardı.

Zeli bahçedeki zarara bir göz attı. Pek büyütülecek gibi de ildi. Bahçenin etrafında kuyu yoktu. Bahçeyi sulamak için, kendi tarlaları ile Avni Bey'in tarlası arasında iki yüz adım ötede kalan kuyunun suyundan faydalanıyor olmalıydılar. Herhalde bu küçük bahçeyi kendi sebze ihtiyaçlarını karşılamak için yetiştirmişlerdi. Bu demekti ki onların gözünde bahçenin de erik küçümsenemezdi...

Adam sebze bahçesini dolandı. Devrilen fasulye sırtıklarından birini alıp doğrulturken sakin bir sesle:

— Kaçırmasanız olmaz mı kızım? dedi.

Sesinin tonunda siteminin iddetini azaltan bir yumuşama vardı. Onun sakinliği etrafta tetikte bekleyen karısına, çocuklarına da geçti.

Zeli cesaretlendi. Bakırlarını, gözlerini kendisine dikmiş çardak halkı üzerinde dolaştırdı:

— pini koparmı da...

Kısa bir an karıştı ve herkese, bakırları, ayrı ayrı şeyler söyleyen anlamlar alıyordu:

Adamdan özür diliyor. Karısından, çocuklarından sıkılıyor, büyük olandan kendisinden yana çıkmasını bekliyordu.

Delikanlı omuzlarını silkti:

— Hayvan bu, ne bilsin?

Sesini ayarlayamamıştı. Sesindeki ayarsızlıkla uyan hareketlerle, keçinin, bir ucu ayaklarının dibinde sarkan urganını topladı. Urganın uçlarını karışıklıkla iki eline doladı.

Kollarının dolaşarak beklenmedik bir hareketiyle urganı hızla gerip koparıverdi. Koparılan parçayı safça bir gururla yere attı:

— Çürümü bu urgan...

Lüzumsuz bir hareketti bu üşesiz. Belki de aptalca bir hareketti. Ama Zeli'nin üzerindeki etkisi hiç de öyle olmadı. Delikanlı'nın iri kemikli, güçlü ellerinin bileklerinden dirseklerine doğru gerilen kol adalelerinin, varlığını duyurmak isteyen bir dili var gibi geldi ona. Bu kuvvetli kolların Zeli'ye söylediklerini benzetmek gerekirse, delikanlı'nın barış, tüylerinin zengin renkleriyle dışının gözünü kama tırmak için kabaran erkek bir tavusku unan etti.

Çardak önünde kümele en kardeşlerinin, anasının, birbirlerini dürtüp birbirlerine sırtmalarına bakılırsa, delikanlı'nın bu küçük gösterisinden gurur duydukları anlaşılıyordu. Anaları kucağındaki emzikli çocuğun ağızla, arada bir beline doğru kayan kolunu, her seferinde beklenilmedik bir hareketle, çocuğu yukarı doğru sıçratarak göğsünün hizasına getiriyor, boşta kalan koluyla ise arada bir öbür küçük ün bacaklarına doladı ve eteklerini açıp düzeltiyordu. Bu arada bakırlarını hiç Zeli'ye ayırmamıştı. Söze karıştı:

— Kimin kızısın sen?

Zeli, kadına döndü. Bakırla çardaklarını işaret etti:

— Kavalalı Recep'in...

Kadın kızı alıcı gözüyle bir daha baktı ve ağızla süzdü. Mırıldandı:

— Demek Recep'in...

Küçük oğlunun yardımıyla, öbür fasulye sırtıklarını da doğrultmakta olan adam, işini bitirip Zeli'ye döndü:

— Baskıcı Recep'in mi?

Zeli başıyla doğruladı. Adam güldü:

— Bakı baba bulamadın mı kız **kendine?!..** Bu şaka herkesi güldürdü.

— Adın ne senin?

Kendine güveni artan Zeli, delikanlıya kaçamak bir bakış attı:

— Zeli ...

— Zeli mi?

— Zeliha ama, Zeli derler işte...

dau. akalarına devamla karısına döndü:

— Sebep olmayınca kul kavu maz derler...

Kadın gittikçe artan bir hızla, bir dikkatle, Zeli'yi inceliyordu. Kocasının sözünü ciddiye aldı:

- Elbette bunun da bir hikmeti olmalı... Adam bahçeden çıktı:
- Neyse Zeli , sıkılma, çok bir zarar yok! Babana söyle de bir daha sefere yeni bir urgan alsın geçisine...

O luna dönerek ekledi:

- Cemal, ver kom uların keçisini de sıcakta beklemesinler. Cemal keçiyi Zeli 'e do ru sürükledi. Keçinin ipini setten inip kendisine do ru yakla an Zeli 'e uzattı. O sırada ikisini de a ırtan küçük bir olay geçti. Hayvan beklenilmedik bir hareketle geriye sıçradı. Ellerinden kaçacak gibi oldu. Kisi birden ipin üstüne, keçiyeye do ru atıldılar. Dengeleri hafif bozuldu. Sendelediler. Çarda ın önündekilere-gül düren bu durum onların beklenilmedik bir ekilde heyecanlanmalarına yol açtı. Cemal, aceleyle keçinin ipiyle birlikte Zeli 'in elini de avuçlamı bulundu. Sadece Zeli 'in elini avuçlamakla da kalmadı. Burnunun dibinde saçlarının bir tuhaf kokusunu, dirseklerinin gerisinde dik gö üslerinin kendisini a ırtan sertli ini, dirili ini duydu, ikisi de bütün vücutlarını, sırtlarını, saçlarının dibini, baldırlarının gerisini yoklayıp, yüreklerinin hızım arttıran, sonra gene ba ladı ı yere, ellerine dönen bir ürpermeyle sarsıldılar. Dengelerini buldukları zaman, kar ıla an bakı ları, birbirlerine mahcup, ne olup ne bitti ini sorar gibiydi.

Cemal'in babası, Zeli 'in karde i onlara do ru ilerlediler. Keçiyi arkasından ürküttüler. Hep beraber hayvanı patıkaya çıkardılar. Zeli yanakları al al vedala tı:

- Eksik olma amca, bana müsaade! Adam keçinin gerisine hafif bir sille indirdi:
- Selam söyle babana. Kadıovacıklı Ali Onba ı selam söyledi de!

Zeli 'le karde i evet anlamına ba salladılar. Zeli keçinin önünden, karde i arkadan yürüdüler.

Kadıovacıklılar oldukları yerden kımıldamadan, arkalarından bakarak, onları u urladılar. Birkaç adım ileride, birbiri ardınca sık, adam boyu mersin, bö ürtlen kümeleri patıkayı tarladan ayırıyordu. Zeli , önündeki mersin kümesinin ardından kaybolmadan önce döndü, geride kalanlara el salladı. Tarlada kalanlar el sallayarak kar ılık verdiler. O ana kadar vücudunda yürümesine kar ı duran sertlik, bu küçük selamla da ıldı. Adımları çözüldü, hafifledi. İmdi keçinin önünde iki adımda bir sekiyor, ko mak, arkı söylemek istiyordu.

Cemal, Zeli 'e keçiyi teslim etti i yerden geriye dönünce, babasının, anasının, karde lerinin, yerlerinden ayrılmadan, gözlerini dikmi kendisini seyrettiklerini gördü. Kısa bir zaman, hiçbir ey demeden babası, anası karde leriyle bakı tı. Sıkılır, a ırır gibi oldu önce. Sonra, hem sırnını, hem kendine güvenini hem de durumundan ho nutlu unu aç a vuran, o ya taki ta ra delikanlılarına özgü bir gülü le güldü. Anası, babası, karde leri de güldüler. Derken kar ılıklı gülü ler daha arttı; ardı ardına gülü tüler. Sonunda çarda a do ru geçecekleri sırada, babası önünden geçmesini bekleyip Cemal'in sırtına okkalı bir yumruk indirdi:

- Aç gözünü koca lan! Bunu kaçırayım deme... Ne zamandır Cemal 'i ba göz etmek merakına dü en anasının kurumundan geçilmiyordu:
- Helal olsun böylesine, dedi, kızı gördüm, ne mısırlara acıdım, ne fasulyelere!

2. ZELİ 'N NES VAJR?

Sofra tahtası, çardakla, çarda ın kö esinde kalan zeytinin gölgesinde kurulmuştu. Recep, sırtı çarda a dönük, çarda ın koyu gölgesinde oturuyordu. Zeli 'in, anası ile karde inin yerleri zeytinin gölgesinde kalmı tı. Dallar, yapraklar arasından sızan incecik güne lekeleri, üçünün de vücutlarının de i ik yerlerinden dola ıyordu.

Sofranın üstünde, ortada, büyük bir bakır sahan içinde, tarhana çorbası vardı. Dört be ba susuz yeti tirilmi domates, çakıyla dörde bölünmü iki ba so an, eski bir konserve kutusu içinde tuz, sofranın ötesine berisine da ıtılmı lardı. A zı çinko ma rapa ile kaplı su testisi, Zeli 'le anasının arasında duruyordu.

Recep, esmer, saçta pi irilmi bir somun ekme i, eliyle parçalayıp sofradakilerin önüne da ıttı. Hepsini ekme klerini ortadaki tarhana sahanının içine do ramaya ba ladılar.

Anası sofraya en son oturan Zeli 'e sordu:

— Ne dediler?

O ya ta insanın hali karar tutmaz. Az önce ko mak, arki söylemek isteyen Zeli de ildi o imdi. Dalgın, omuz silkti.

— Hiç!

— Nasıl hiç? Küçük kız atıldı:

— Bir ey demediler...

Kadın a ırdı. Keçinin sebze bahçesine girdi ini uzaktan görmü tü:

— Keçi bir zarar vermemi mi? Vermiş ...

— Eee?

— Demediler i te! Ne bileyim?

— Ne zarar vermiş ? Tekrar küçük kız araya girdi:

— Mısırlarını kırmış , fasulyelerini devirmiş .

Tarhana sahanının yüzü ekmek parçalarıyla dolmuş , sahan ta acak hale gelmişti. Recep sertle ti:

— I İc p sofrada mı bulursunuz bu lafları be! Kesin çeneyi, bakın önünüze.

Sofradakiler çorba sahanına do radıkları ekmeklerini, ka ıklarının tersiyle, hafif hafif, çorbanın içine batırmaya başladılar. Ana devam etti:

— Görgülü insanlar demek! Çi olsalar laf ederlerdi.

Recep çorbayı ka ıkladı; a zı dolu dolu söylendi:

— Kadıovacılığın görgülüsü mü olurmu , sen de... Kavalanın içindendi o. Kavala kentti. Köy, kasaba de ildi. Bu

yüzden küçük yerlerin insanlarına karşı bir üstünlük duyardı kendinde...

Kadın susmadı:

— Sana kalsa senden başka adam yok dünyada! Ona bana kusur bulacağını, adam ol da herkes gibi bir urgan al keçine!..

Recep öfkelenmişti. Sesini yükseltti:

— Yeter dedim be! Yeter! Söyletme beni kaba kaba, a zımda ekmek varken...

Zeli havayı yumuşattı:

— Adam selam söyledi...

— Kim?

— Kadıovacık Ali Onba rı...

— Ha!..

— Selam söyle dedi babana... Recep homurdandı:

— Aleykümselam...

Sofradan bir domates aldı, çakıyla dörde böldü, bir parçasını tuza batırıp a zına attı.

Sustular, bir zaman konu madan çorbalarını ka ıkladılar.

Kan kocanın bu kar ılıklı isyanları, her sofraya, her fırsatta, sonradan hatırlanması, açıklanması güç, önemsiz bir sebeple ta ar, yinelenir, kar ılıklı öfkelenir, ba ırıp ça ırarak çatı ırlar; sonra gene dü ününce hatırlanması güç bir hava içinde, kendili inden yatıyor, karı koca, bir arada yemek içmek, çalı mak, yatıp kalkmakla kısıtlı ya aylarını, aralarında hiç kavga geçmemiş gibi sürdürürlerdi.

Zeli çorbadan bir iki ka ık aldıktan sonra çabuk gelen bir tokluk duydu. Ka rı r elinden sofranın üstüne kaydı. Bakı ları Cemal'in avuç-lacır ı eli üstüne takılı kaldı. Orada, nasırlı, kaba bir erkek elinin de mesini duyuyordu hâlâ. Kendili inden öbür elinin pannağlarının ucu, bu küçük, duygulu alanın üstüne gelip durdu. Parmaklarının ucuyla o garip ürpertiye yakalamaya, anlamaya çalıştı. Garip ey, önce elinin üstünden, sonra ekmeğinin, sofranın üstünde, ba rını kaldırıncaya, zeytin a acının üstünde, babasının yanı ba nda, kısacası bakı larını her çevirdi i yerde, küçük büyük, sayısız, Cemaller görüyordu... Yanında oturan anası dürterek, onu, dalgınlı ından ayırdı:

— Yesene! Zeli silkindi:

— Ha?

— Neyin var, ne duruyorsun? Ancak toparlanabildi:

•— Tıkandım! Babası söze karşı tı:

— Yersen i tahın gelir, hadi ba la...

Zeli ka ı ı aldı. Dibine yakla an sahana uzandı. Bir ka ıktan fazla yiyemeden ka ı ı tekrar elinden bıraktı!

— Doymu um, yiyesim yok!

Az sonra sofradan kalktılar. Karısı sofraya tahtasını önünden kaldırırken Recep sordu:

— Nesi var?

Kadın durakladı. Bilmem anlamına omuzlarını silkti.

Zeli az ötede, küçük bir bademin gölgesinde, çömelmi , kille ovarak, tarhanm sahanını yıkıyordu, küçük kızı da su testisini çarda a götürmü tü. Kadın, sofraya tahtasını çarda a götürürken, çarda ın kapısı içinde kar ıla tı ı küçük kızını durdurdu. Ablasının durumunu bilse bilse o bilirdi.

— Nesi var ablanın?

Küçük kız, merak, a kınlıkla dolu yüzünü anasına çevirdi. Belliydi ki bir eyden haberi yoktu onun da. Kadın sordu una hata etti ini anladı:

— Peki, hadi geç...

Ama küçük kız meraklanmı tı bir kere. Anasından ayrılınca ablasının yanına sokuldu:

— Niye yemek yemedin kız Zeli ?

— Ne?

—Niye yemedin dedim?

— Tıkandım...

— Nasıl tıkandın?

Yaprak kımıldamıyordu. Küçük bademin gölgesi sıcaktan kuru-yamıyordu altındakileri. Ter içinde kalan Zeli , kolunun tersiyle alınını sildi:

—Tıkandım i te! Basbaya ı tıkandım. Çekil ba ımdan. Çok sorma bana...

Anası onu terini silerken gördü. Önünden e ilip sofraya bezini kaldırırken kocasına:

—Nesi olsun? diye mırıldandı, sıcaktandır! Bu sıcaklardan kimde can kaldı?..

3. BABALIK HAKKI

Çarda ın içine iki hasır serilmi ti. Çarda ın kapısına kar ı gelen kö ede bir sandık, sandı ın üstünde durulmu incecik iki yatak vardı. Bir tencere, sahanlar, sandı ın dibinde duruyordu.

Ortada, hasırların üstünde yı ılı tütün yapraklarının etrafında, ana, iki kız oturmu tütün diziyorlardı. Sabahtan beri dizilen tütünlerin kargıları çarda ın kapısına do ru uzatılarak üst üste yerle tirilmi ti. Üçü de dı arıdan gelen bir sese kulak vererek ba larını tütün i nelerinden kaldırdılar.

— Recep A a! Hooo! Ses biraz durup tekrarladı:

— Hooo, Recep A a... Ana, küçük kızına döndü:

— Ko , uyandır babanı...

Küçük kız fırladı. Çardaktan çıktı. Yoldan e e i üstünde tarlalarına sapan adama:

— Babam uykuda, dedi, geç uyandırayım...

Adam tarlanın kıyısında, yol üstünde kalan incirin altında, e e inden indi. E e i incirin gölgesine çekti, ba ladı. Ayrıca semere asılı bir sepeti çözüp, a acın uygun bir dalına bastı.

Küçük kız çarda ın yanına dolandı. Zeytinin dibinde, yerden, uzunca bir de nek aldı.

A acın tam kökünden bitip de, ana dallarının ba ladı ı hizada, çarda ın tavanı ile a acın ana dallarının bölündü ü bo luk arasında kurulmu bir kerevette uyuyan babasını uyandırmak için, de nekle birkaç defa kerevetin kıyısına vurdu.

— Baba, baba huuuu!

Adam bir iki mırıldanıp do ruldu. Kerevetten a a ıya, uykulu gözlerle kızına baktı.

— Bekir geldi!

Kerevetin üzerinde toparlandı. Katlayıp, ba ının altına yastık yaptı ı ceketini eline aldı.

Önce, zeytinin köküne basa basa, yere birkaç kan kalıncaya kadar, a a ıya indi. Sonra kendini a açtan a a ıya bırakıverdi. Yere dü ünçe do ruldu. Karnının altına kayan pantolonunu, kemerinin altından kaldırıp düzeltti.

Bekir sırtarak yana tı:

— Recep A a be, doymadın u uykuya...

— Eh, yorgunluk, can sıkıntısı i te! Gün uzun, ne yaparsın, ba ka türlü vakit geçmiyor?

— Her gün uyursun ma allah!

Recep kar ılık vermedi. Yan yana zeytinin gölgesine oturdular.

Bekir montgomer biçimi keten bir gömlek, külot bir pantolon giymi , yün çoraplarını külotunun üstüne çekmi ti. Kasketini çıkarıp, yanına vere bnaktıktan sonra, gömle inin üst cebinden bir cigara çekip yaKtı:

— Eh, merhaba! Ne var ne yok ahvali âlemde?

Yerli ivesine kaçan bir Bo nak ivesiyle konu uyordu. Bu "**ahvali** âlemde" sözünü özel bir dikkatle kullandı ını anlamak güç de ildi...

Recep keyifsiz keyifsiz esnedi:

— Merhaba, ho geldin...

Misafiri, a zındaki bütün cigara dumanını, onun yüzüne do rı bo alttı:

— Tütünün yök mu?

Recep sırtını zeytinin köküne dayayarak yerle ti. Baca ının birini boylu boyunca yere uzatıp, öbürünü karnına do ru topladı. Kar ılık yerine karnına topladı ı baca ının dizi üstünden, a a ıya sarkıttı ı elinin, i aret parma ıyla orta parma ını, cigara bekledi ini belirten bir i aretle araladı.

Konu u, cebinden iki paket köylü cigarası çıkardı. Önüne attı:

— Al bakalım, gene benden hayır var sana! Gene bilmezsin kıymetimi... Sonra kendi paketini ortaya bırakarak ekledi:

— Yak, imdi burdan! Dokunma senin paketlere... Hadi söyle kahveleri de içelim.

Ortaya bırakılan paketten bir cigara aldı. E ildi, Bekir'in cigara-sından ate ledi. Tekrar zeytinin köküne yaslanırken, bo elini te ekkür yerine hafif yukarı do ru kaldırdı.

— Haydi söyle kahveleri de içelim... Kar ılık vermedi gene.

— Demek kahven de yok! ekerin?

Recep duymuyor gibiydi kar ısındakinin dedi ini. Duda ına yapı an bir tütün kıymı ını bo elinin tersiyle aldı. Ardından birkaç adım öteye, ustaca, bir balgam fırlattı.

Bekir sırıttı:

—Senin gibi adam kahvesiz, ekersiz olur mu be Recep A a? Sureti mahsusada u radım ben sana.

Kalktı, gitti incire astı ı sepetten yarım kiloluk bir kesekâ ıdı ekerle, bir lüle kahve alıp döndü. Tekrar yerine oturdu. Kahveyle ekeri Recep'in önüne bıraktı.

— Dibek kahvesiyle eker... Gördün mü? Unutmam derim seni, sonra bana inanmazsın! Ben unutmamasına unutmam, bilakis nankörlük sevmem... Söyle imdi kahveleri...

Recep çarda a seslendi:

— Kız!

Kocasının sesini duyunca anası, Zeli 'i omuzundan dürttü:

— Git bak, baban ne ister?

Zeli omuzuyla anasının elini geri itti:

— Hasret de ilim o Bo na ın yüzüne! Recep dı ardan tekrarladı:

— Alın u ekerle u kahveyi! Ana bu defa küçük kızını yolladı:

— Rabiye, hadi sen git!

Çardaktan Zeli 'in de il de Rabiye'nin çıktı ını görünce Bekir'in yüzü ek idi. Alt duda ı dargın çocukların dudakları gibi sarktı. Recep kahveyle ekeri kızına verdi:

— Söyle anana da iki kahve salsın bize...

Çardaktan, kocasının sesini yükselterek söyledi ini duyan kadın, kahve takımlarını alıp çıktı. Kahveyle ekeri kızının elinden aldı. Çarda ın gerisinde, az ötede, iki ta tan olu an oca a dolandı. Oca ı kuru ba çubuklarıyla ate ledi. Cezveyi sürdürdü.

Bekir her sefer tekrarladı ı halde, Recep'in ailesinin yeter derecede saygı göstermedi i, önemsemedi i ki isel durumunu hatırlatmak gere ini duydu bir kez daha. Kabaran öfkesini tutmaya çalı arak içindekileri döktü:

— Ben nankörlük sevmem **bilakis!**.. diye yineledi. Sade nankörlük sevmem... Tiryaki de ilim ama, ne cigaram ne kahvem eksik olur benim ba kaları **gibi!**.. Tarla kendimin, e ek kendimin, ine im var, çiftim var, üstelik canımdan ba ka kimsem **yok!**..

Recep hiçbir şey demeden sigarasını yineledi.

— Çift zamanı günde yirmi liraya para demem! Der miyim? Demem! Kim var benden ba ka günde yirmi lira kazanan bu taraflarda? Var mı? Varsa söyle! Hatırı bir yana bırak, elini vicdanına koy da söyle! Yok! Canım istedi mi et pi iririm! Pi irir miyim? Pi iririm! Canım istedi mi çar ıda girer bir lokantada karın doyururum! Doyurur muyum? Doyururum! Sen hiç karın doyurdun mu lokantada? Doyurmadın! Söyle?

Recep, o susunca bütün bu sorulan kısa bir ba i aretiyle do ruladı. Onun bu durgunlu u ile yatı an Bekir, ikinci bir soru dizisine ba ladı:

— Sözüñ söz .mü?

— Kızı verecem ya?

— Vallahamı?

— Billaha mı?

— Hem vallaha, hem billaha mı?

Recep bütün bu sorulan toptan bir ba i aretiyle do ruladı yine. Kahveleri fincanlara bo altan kadın, küçük kızını ça ınp kahve tepsisini verdi. Kız, tepsiyi Bekir'lebabasının arasına bıraktı. Çarda a döndü. Bekir sözünü sürdürdü:

— Benim sözüm söz! A zımdan bin çıktı, bin! Babalık hakkını yemem... Ben mızıkçılık sevmem bilakis...

Recep hep o de i meyen durgunlu uyla kahvesini yudumladı.

— Tütünler kalksın...

Ama Bekir'in hiç güveni yoktu kendine:

— Senin kız benden niye kaçır öyleyse?

— Utanır belki? —Nasıl utanır?

— Utanır işte!.. Dudak büktü:

— Hiç anlamam bu i i!

— Belki de naza çeker... O da olur...

— Naza mı çeker?

— Naza çeker elbet! Kız kısmı kendini naza çekmeden olmaz! Alınca kırarsın burnunu!..

Bu i söylendi i kadar kolay olmasa gerekti.

— Ya varmazsa?

— Varmazsa çeker kolundan alırsın...

— Sen zorlar mısın?

— Neciyim ben, bostan korkulu u mu?

— Ha ya a!..

— Eh, ya adı ım kadar ya arım elbet...

Bekir onu sıktı ını anladı. Müsaade istedi. Kalktılar, beraber e e in yanına kadar ilerlediler, Bekir incirin dalından sepeti alınca durakladı. Sepette yarım kilo dana eti vardı. ekerle kahvenin yanında yarım kilo da et getirmişti. Sonra Zeli 'in görünmcyi i üzerine eti vermekten vazgeçmişti.

Ama imdi Recep'in duru u tutumu güvenini yenileyince et paketini sepetinden çıkarıp uzattı:

— Et aldımды kendime! Kim pi irecek? Bırakayım bari sizin çocuklar yesin!..

Recep paketi aldı. Sonra hayvanının ipini çözmeye davranan Bekir'in önünü kesti:

— Be lira bırak bana!

Recep para istemiyor muydu beti benzi atıyordu:

— Ne yapacaksın be lırayı?

— Lazım!

"Yok" diyecekti, diyemedi. Kar ısındakinin parası oldu una inancı açıldı. Elini koynuna attı. pi boynuna asılı küçük bir kese çıkardı. Ah al moru mor kekeledi:

— Bak ben aldatmaca sevmem bilakis, onu bil!

Parmakları uzun denebilecek bir süre kesenin içinde birbirine dolanarak dola tı. Sonunda be lira yerine bir iki buçuk liralık bulup çıkardı:

— Bununla idare et bugün! Doksan altıydı borcun bununla oldu doksan sekiz buçuk! Yaz bir yere hesap karı masın! Tütün, eker getirdiklerim ayrı... Sözüden dönersen yazılı ne varsa isterim, dinlemem bilakis!

Recep iki buçuk liralı ı aldı. Hayvanın önünden çekildi. Bekir, yuların ipini incirin dalından çözdü, sa dizini hayvanın boynuna dayadı, yükseldi, semere kaydı. Hayvanın ba ını patikaya do ru çevirdi, karnını topukladı:

— Haydi eyvallah!

— Haydi güle güle!

Recep birden çabuk bir yürüyü e geçen hayvanın üstünde Bekir'in Kadıovacılığın tarlası yönüne do ru uzakla masını izledi bir süre. Sonra elindeki paketi incirin köküne bıraktı. Gelip almaları için çarda a seslendi. Alaca ı kar ılı ı beklemeden, duda ında yeni ate ledi i çigarası, ceketini kolunda, kasabanın yolunu tuttu.

Ardından çardaktan çıkan karısı, kahve tepsisini kaldırdı. Rabiye ko a ko a geldi, incirin altından et paketini aldı.

Scanned By hlecter

4. BAYKU LARLA SERÇELER

Recep, güne in batmasına yakın kasabadan döndü. Kızları, tarlaya, ertesi gün dizecekleri tütünü kırmaya çıkmı tılar, karısı ak am tela ina dalmı , çarda in etrafında dolanıp duruyordu.

Kadın, keçiye sa mı , çarda in suyunu çekmi , etrafım güzelce süpürmü tü. Yerlerde dü mü bir yaprak, en ufak bir çöp görünmüyordu. Ta oca in üstünde, ate e vurdu u güveçten, kaynayan etin kokusu geliyordu. Sofra tahtasını, sofraya bezini, çarda in yanına çıkıp dayamı , gece için hazırladı a gemici fenerinin gazını doldurmu , camını ovmu , pırıl pırıl parlatmı tı. Hâlâ oradan oraya gidip geliyor, yapılacak bir i , unuttu u bir ey var mı diye dört yanına bakmıyor, testiye alıp süpürgeyi bırakıyor, sonra testiye kovayı alıyor, her eyin yerini de i tiriyordu. Arada bir oca a u rayıp kaynayan tencerenin altındaki ate i, yeme in suyunu yoklamayı unutmuyordu.

Recep'in, o gün dizilen kırk kargıya yakın tütünü çardaktan alıp kırmandallara yerle tirmesi gerekiyordu. Gelir gelmez ceketini çıkarıp çarda in kapısı içine astı. Kırmandallara do ru ilerledi.

Kırmandallar, yerden diz boyu yükseklikte on adım boyunca, kar ıhlı iki sıra kazı a, paralel gerili, kalın tellerden ibaretti. Hazır iki kırmandaldan çarda a do ru olanı henüz bo , ikincisi yarıya kadar asılan kargılarla dolmu tu. Recep ikinci kırmandalın bo kısmında, önüne gelen ilk telin üstünden a tı, iki telin arasına geçti. Kargıları, önce toplu bir halde kırmandalın ba tarafında, iki telin üstüne yatırdı. Sonra birer birer alıp bir gün önce yerle tirdi i kargıların kaldı ı yerden ba layarak asmaya ba ladı.

Bamba ka bir adamdı o imdi. Tütün kırmak, tütün dizmek zor geliyordu ona artık. Çocuk i iydi bir bakıma bu i ler, sonra bıkmı tı. Bu yüzden zoru görmedikçe, kırma i ine el sürmezdi. Bütün gün kahveye iner, uyur, birini bulursa çene çalar, arada bir canı isterse e e ini alır oduna gider, çoklukla nasıl vakit geçirece ini bilemezdi. Ak am üstleri, bir de sabahın erken saatlerinde, tarlayı, tütün sergisini dola maya çıktı mı, de i ir, canlanır, i ini seven bir adam olurdu. Koca bir sergide, büyük bir tarlada, kısa bir dola mada, tarlanın tütünlerinin durumunu hemen görür, anlar, hastalıklı bir fidanı, iyi kurumamı bir yapra ı, ilk baktı ı yerde görür ayırırdı.

İlk aldı ı kargıların yerle tirilmesini tamamlayaca ina yakın, karısı, kendili inden ikinci bir on kargı tütünü almı geldi. Yanı ba ında durdu. Kargıları elinden bırakmadan yerle tirmesi için bir bir ona uzatmaya ba ladı. Kadın elindeki kargılar bittikçe gidip çardaktan geri kalanları ta ıdı. Böylelikle, karı koca hiç konu madan tütünlerin kırmandallara asılmasını bitirdiler. Ardından kadın, ocakta ate te bıraktı ı tencerenin ba ina döndü. Recep, önceden astı ı kuruyan tütünleri gözden geçirmek için kırmandallarda kaldı.

Yirmi be yılı dolduruyordu evlilikleri. Recep'in askere gidece i yıl anla mı lardı. Recep on dokuzundaydı o zaman, karısı on be . ki yıl sözlü kaldılar. Recep'in askerden geldi inin

ayı içinde, ni anı nikâhı tamamlayıp evlendiler. Sevdadan, hasretten ne çeyiz dü ündüler do ru dürüst ne de analarının babalannın bu i i dü ünmesine zaman bıraktılar.

O gün bu gündür beraber çalı ırlardı tütün tarlalarında. Kavala göçmenleriydi ikisi de Çocuklukları, gençlikleri, imdi süregelen hayatları tütünün hizmetiyle geçmi geçiyordu. Bütün ya adıklarından hatırladıkları, bütün bildikleri, tütün tarlaları, çardaklar, fidanlıklar; suladıkları, kökledikleri, diktikleri, arıklar; ye eren, boy atan, kuruyan, sararan, tütünler, tütenlerdi... Kı demek, fidan yeti tirmek demektir. Hahar demek, tarlaları hazırlamak, yaz demek tütün çapalamak, toplamak. Sonbaharda, yakında açılacak tütün piyasasının haberiyle ümitlenir, tasalanır, yüzleri bir gün gülerse be gün kederli kalırdı.

Daha kundakta oldukları sıralarda, anaları, çalı tı ı tarlanın bir kenarında ya emeklemekten yeni kurtulan ablalarının, a abeylerinin kuca ına tutu turmu tu onları ya da tarladaki bir a acın bir dalından öbür dalına, uydurma bir salıncak yapıp yatırmı , arada bir gelip yok-lamı , emzirmi ti. Daha sonra emekleyecek ça a geldikleri zaman, a abeyleri, ablaları, analarının babalannın yanında tütün kınp dizmeye ba lamı lar, onlar bir bademin yahut bir zeytinin dibinde, ellerinde bir mısırkoçam, kendilerinden sonra do an karde lerini ta ıyabilecek duruma gelinceye kadar, a lamı a lamı susmu lardı. Yürümeye ba ladıktan az sonra analarının, babalarının, büyük karde lerinin yanında, lütiin kınp dizmekte sıra tutmu tu onlar da...

Dört çocukları oldu evliliklerinden, dördü de kız. Arada karısı bazı bazı iki aylık, üç aylık çocuk dü ürdü. Sonunda ne kadar istedilerse de erkek çocukları dünyaya gelmedi... Kızları birbirinden güzel, birbirinden hamarat çıktılar. Büyü ü Sı-ılıka, on altısında kocaya kaçtı, ilk kızdı. Geride üç kız daha vardı. Recep büyütmedi i i. Bıraktı evlensinler. O lan deniz eriydi henüz. zinli geldi i ay içinde kaçırdı Sıdık'a'yı. Birli ine dönerken karısını kendi anasının babasının yanına bıraktı. Sonra tezkereyi alıp gelince, karısını aldı, zmir'de Tepecik tarafında bir yere yerle ti. Manavlı a ba ladı. Tütüncülü e yana madı. Urla'dan izmir'e saat ba ına otobüs vardır. Yol bir buçuk saat çeker. Ama Recep'in içi çekmez zmir'e gitmeyi. Her yıl iki bayramın birinde Sıdık'yla damadı, torunlarını alıp üstleri ba lan tertemiz gelirler, eker, lokum, çorap, ba örtüsü gibi öteberi hediye getirirler, ö leye kadar Recep'lerde kalır, ö leden sonra damadın anasına babasına u rar, ak ama zmir'e dönerler. Damadın kazancı yerinde, kızının rahatı iyi görünür bakınca ama Recep'in gözünde de er ta ımaz bunlar. Tütünden, topraktan aynlan adamın yeri yoktur onun gözünde. Öylesine nasıl bir sıra verece ini, nasıl itibar edece ini dü ünemez...

Sıdık'a'nın küçü ü Ay e, on sekizini zor doldurdu kocaya varıncaya kadar. Onun kocası bir Bulgaristan göçmeniydi. Tütüncüydü kendileri gibi. O lan iyiydi; becerikli, yumu ak huyluydu ama hanesi kalabalıktı. Kaynana, kaynata, görümceletv küçük kayınlar bir arada, kızı evin hangi kö esine evim diyece ini, nerede oturup nerede kalkaca ını bilemiyordu. Kaynanasıyla, görümcesiyle kavgası gürültüsü eksik olmazdı kızca ızın.

imdi, a a ıda, Mandalan Ovası'nda, devletin iskân hakkı olarak, kocasının ailesine verdi i tarlada, tütündeydi onlar da. Mandalan hayvanla bir, bir buçuk, yürüyerek iki saat sürerdi kendi tarlasından. Ama kim i ten vakit bulacak da, kim gidip yoklayacak? Aylar geçer Ay e'nin yüzünü göremezlerdi.

Kızları yeti tikçe tarlanın yükünü aldılar Recep'in üstünden. Büyük kız kocaya kaçtı ı zaman, küçükleri on iki dönüm tarlanın hakkından gelecek kadar yeti kindiler. Recep de kızının nikâhına gönlüyle gitti. Ama Ay e kocaya kaçtı ı zaman dü ündürdü onu. Zeli on dördündeydi daha, Rabiye yedisinde. Kendisi de üç ya daha ihtiyarlamı -tı. Tarlada, hiç de ilse Ay e'nin gördü ü i in yarısını görmek, hesapta gene ona dü üyordu. Önce kız vermeyecek oldu. Sonra, kızı, damadı, kaynatası, "Biz kalabalı ız, her yıl sıkı ık zamanında sana birkaç gün yardımcı geliriz" dediler; duruma rıza göstermekten ba ka çıkar yol bulamadı...

Zeli ablalarının ardından, hepsinden usla yeti ti. Hemen hemen iki yıldır tarlanın bütün i ini üstünden aldı. Recep'in kimseden yardım istemesine sıra bırakmadı. Gitgide bu iki yıl içinde, Recep'in gözünde adeta erkek evlat yeri kazandı, de er buldu.

Keyifli zamanlarında, kızlarından söz açıldıkça "Allah vermedi bir erkek evlat! Ben kaçırayım kom unun kızını da görsünler insanın canı nasıl yanannı !" yahut "Bu kızlar hiç dü ün göstermeyecek mi bize?" gibilerden takıldı ı olurdu bazen. Ama çoklukla, yakla an ihuyarlıklarını, çardaklarının gittikçe tenhala tı ını, öte yandan da Zeli 'in de ablalarının

kocaya kaçtı ı ça a geldi ini dü ününce, Zeli 'i gözünden uzak olmayan bir yere, gerekirse ihtiyarlıklarını yanında geçirebilece i gibi birisine vermeyi kurardı. Büyük kızları güldürmemi -ti yüzünü. Büyü ünün kocası gittikçe yabancı görünüyordu gözüne, küçü ünün ise kendi ba ını sokacak yeri yoktu. Bekir'in tarlasından bir çeyrek ötedeki tarlası, çifti çubu u, yerle ik olu u, güven uyandırıyordu onda... Kırmandallardaki i ini bitirdi i zaman güne batmı tı. Fakat günün aydınlı ı sürüyordu hâlâ. Böyle yaz ak amlan, ortalı ın iyice kararması uzun bir süre alırdı daha... Recep çarda ın önünden bo bir küfe aldı. Kızlarının kıldıktan sonra deste deste arıklarda, tütün fidanlanmn diplerinde bıraktıkları tütünleri toplamaya çıktı. Tarlanın kıyısına do ru ilerledi. Önünden, güne in çekilmesiyle birlikte etrafa yayılan boz renkli kara kurba alardan biri sıçradı. Az sonra, tarlanın etrafını ku atan, örme ta duvarın dibinde yuvasının yolunu arayan bir kaplumba a takıldı aya ına... ilk sıradan ba layarak, kınlan tütünleri, deste deste toplamaya, küfeye yerle tirmeye ba ladı.

nsanın içini gıdıklayan, ya adı ından ho nut bırakan bir yaz ak amıydı. Çarda ında, oca ının dumanı tütüyor az ileride, ama güveç-ten yükselen et kokusu duyulmuyordu artık. Onun yerine, bütün gün sıcaktan baygın kalan, ak am serinli inde dinilen, ayık otlarının, çimenlerin, yol kıyısındaki defnelerin, mersinlerin yaydı ı kokular kaplıyordu havayı... Kızları tarlayı yarılama lardı. Tarlanın yukarı ba ında yan yana belleri üstünde iki büküm, tütünlerin dip yapraklarına do ru e ilmi ler, adım adım, tuttıkları sıranın sonuna do ru ilerliyordular.

Etraftaki bütün tarlalarda sessiz bir çalı ma vardı. Hava az daha kararınca i i bırakmak zorunda kalacak bütün kom uları çalı malarının hızını arttırmı lardı... Yolun altba ında Mestan a acının tayfası, az ilerisinde Gözlemeciler, yolun yukarısında kendi tarlasının üst ba ında, araya giren küçük ba dan sonra Tenekeci Halil'in çocukları, onun

ötesinde Kadıovacıklar... Beride, tarlasının lodosunda, Fettah'ın karısı, çoluk çocu u... Hepsi belleri üstünde iki büküm e ilmi ler, tütünden ba kaldıramıyorlardı...

Karanlık biraz daha artar gibi oldu. Zeli 'le Rabiye'nin ba lan üstünde, nereden çıktıklarını anlayamadıkları bir yarasa sürüsü belirdi, hedefsiz, maksatsız, bir yönden öbür yöne delice bir hızla atıla atıla, havada dönmeye, çemberler çizmeye ba ladı... Derken bir bayku geldi, az önlerindeki incirin dalına kondu. ncirin dalında durmadı, havalandı. A ır tembel bir uçu la, Rabiye'nin on adım solunda kalan zeytinin dalına geçti. Gözlerini, do rulup kendisine bakan Rabiye'ye dikti.

Bir mahmurlu u vardı bayku un. Kanatlarını silkti, birkaç defa gerindi, pençesiyle yüzünü gözünü sildi, gene gözlerini Rabiye'ye dikti:

Rabiye mınıldandı:

— Kız!..

Zeli do ruldu, ona döndü.

— Geldi gene, o u ursuz!..

— Bak önüne, çabuk tut elini!.. Rabiye e ildi, bir ta kaptı yerden:

— Bırak indireyim kafasına!.. Zeli birden koluna yapı tı onun:

— - Atma sakın...

Ta Rabiye'nin elinden dü tü.

— Neden kız?

— Elin kurur!. Kaç kere demedim mi sana?

O bayku , her ak am gelir, önlerinde ya incire ya zeytinin dalına konar, Rabiye'ye dikerdi gözlerini, Rabiye hiç sevmezdi bayku ları. Her ak am atmak istedi i ta elinden dü ünçe, bakınır, serçeleri arardı etrafında. Serçelere seslenmek, "Bayku burada! Kaçın, görünmeyin!" diye haber vermek isterdi adeta. Etrafta serçe göremezse yüre i rahatları. Bilirdi ki bayku , her ak am o zeytinin dalına konar, rızkı olan serçeyi beklerdi...

"Neden? Neden, her ak am bayku bir serçeyi parçalasın, gözünün önünde bo azlasın, o eli kolu ba lı kalsın, karı masın buna?"

Anası babası, Cenabı Hakk'ın her ak am bayku a bir serçe gönderdi ini söylerlerdi sordukça. Bu i te ne olursa olsun bir haksızlık var gibi gelirdi Rabiye'ye. Ama günahı böyle dü ünmek. Süleyman Peygamber, Cenabı Hakk'ın buyru unu böyle ula tırmı tı

yaratıklara. Serçelerde bayku ların rızık, nasıbydı. "Cenabı Hak öyle buyruk buyurmu tu."

Ne olursa olsun! Günahına razıydı Rabiye! Her ak am bir serçeyi öldürecek ine bayku un kendisi ölsün! Ama **Zeliş**, ne zaman yerden bir ta kapsa kavrardı kolunu; "Elin kurur!" derdi. Kurur muydu eli gerçekten? Zeli de vaktiyle bayku ları ta lamak istedi i zaman, kocaya varan ablalarından böyle duymu tu. O bayku , küçücük dünyasını her ak am hüznle doldurdu Rabiye'nin.

Yakınlarına kadar kırdıkları tütünleri küfeye toplayan babası küfeyi omuzladı, çarda a döndü. Bayku a bakınırken yanındaki sırada onu birkaç adım geride bırakan ablası döndü:

— Bak önüne, dedi, geri kalma...

Sonra onun sırasına, kendisine yeti tirinceye kadar yardım etti. Sıralan bir hizaya gelince yan yana tütün kırmaya devam ettiler. Birkaç adım sonra Rabiye üzerinden atamadı i hüznle mınıldandı:

— Kız Zeli , Bekir seni ister!..

Zeli omuz silkti. Sonra ona takılmak istedi:

— Kimden duydun?..

— Sanki bilmezsın del!..

— Bilmem ya! Nerden bileyim?

— Varacan mı o **Boşnağa**?..

— Niye varmayayım?

akasının Rabiye'nin üstündeki etkisini ölçtü yan gözle. Onun bütün bütün surat astı ını görünce devam etti:

— Be ibirlik takarım, san lira takarım, bilezikler takarım... Sana da ne istersen aldırının Bekir Eni te'ne...

Rabiye öfkeyle sözünü kesti:

— Dünyada eni te demem o bayku suratlıya...

Sonra elindeki desteyle do rulunca, bir adım önünde, kendisinden önce do rulan ablasıyla, Cemal'in kar ıdan kar ıya el sallayıp se-lamla tıklanını gördü. Hemen sa elindeki tütün yapraklarını sol eline aldı. Bo alan sa eliyle ablasının sırtına bir yumruk indirdi:

— Ah kız domuz! E lenirsin benimle... Ablası güldü.

—Cemal'e mi varacan?

Zeli henüz buraya kadar dü ünmemi ti i i. Ama öyle ho landı ki bu sorudan, bu konu etrafında sözü uzatmak istedi.

— Cemal'e eni te der misin? Rabiye memnundu:

— Derim elbet! Niye demeyeyim?

Hemen ardından karde ine açıldı ina pi man oldu:

— Sakın belli etmeyesın çardakta... Rabiye dudak büktü:

— Ben neyi belli etmiyeyim? Asıl sen belli etme! Yüzüne bakan görür...

5. GECE ATE LER YANARSA...

Ak am sofrasından kalktıktan sonra Cemal, belki de ömründe ilk defa duydu u, bir iç sıkıntısına tutuldu.

Aysız, bol yıldızlı, çekirge ötü leriyle dolu bir geceydi.

Çarda ın önünde bir iki adım dola tı. te, bütün gidebilecek i y-er! Küçük sebze bahçesiyle tütün sergisi arasında, üç be adımda tükenen, küçük düzlük! Düzlü ün ötesinde, önce kendi tütünleri, sonra kom ularının ba ları, **tütünleri!**..

Uzakta, imdi, gündüz gün ı ı mdaki yerinden daha uzakta görünen Zeli 'lerin çarda ı önünde, bir a acın dalına asılı, küçük bir gemici fenerinin ı ı ı. Arada bir, bu ı ı ın altında bir karaltı dola ıyor: Acaba kim?Zeli mi, anası mı?

Bütün ba kulelerinin, çardakların, yerleri daha uzakla mı görünüyordu

gündüzünkünden. Çok uzakta, Urla'nın sıra mahallesinin tepelerinde elektrik. ı ıklan.

A a ılarda, Batıda, Altında mahallesinin ı ıkları... Aradabir Çe me'den zmir'e dönen,

yahut tzmir'den Çe me'ye giden bir otomobilin farlan gecenin içinde kayıyor... I ıklı, pırlı pırlı hızlı...

Cemal'in duydu u sıkıntıyı duyan Cemal'in akranları, ak am sofrasından, son lokma a ızlannda soka a fırlar! Köyde, kasabada, büyük ehirlerde bu olur. Ama kır yerlerinde? Tarladan öteye üç adım atsa kom u tarlaya geçmesi gerekirdi Cemal'in. Orası da ya bir tütün tarlası ya da bir ba dır. Sahibi seslenir, sorar elbette: "Hey, kim var orada?" Ne diyebilirdi böyle bir soruya?

Aslında duydu u sıkıntı kolaylıkla geçebilecek bir duygudur o-nun. Cemal de bu sıkıntıyı duyan ehirli akranları gibi, fırlasa evinden, bir sinemada, bir dondurmacının önünde, Zeli 'ini arayıp görebilse, kar ıdan kar ıya küçük bir el sallama, bir "Nasılsın" yeterdi bu sıkıntısının da ılmasına. Ondan sonra döner yata ına girerse uyku tutardı gözünü. Ama Cemal'in gerçekle tirmesine imkân olmayan bir durumdu bu.

Karde leri çarda ın içine dı ına yatakları yayıyorlardı. Geceleri kısaydı zaten. Sabah gün do madan önce kalkacaklarına göre yatmakta acele etmeleri haklıydı.

Uzaktan, geceleri, ba lara, harmanlara inen çakallan, domuzları bekleyenlerin naraları, çaldıkları tenekelerin gürültüleri duyulmaya ba ladı.

Anası, babası, kızlar çarda ın içinde, Cemal'le küçük erkek karde i Kemal, dı anda, kırmandallann yanında yatarlar, onlar, küçük bahçelerini, kırmandallardaki tütünleri korurlardı böylelikle.

Kız karde leri, kırmandallann yanında, onunla Kemal'in yatak-lannı hazırladılar. Kemal yanında gelip durdu.

— Yatacak mıyız?

çindeki sıkıntı gittikçe yüre ini eziyordu. Çarda ın önünden bahçenin kıyısına oradan kırmandallara, serilen yataklannm yanına geldi. Yata ının kenanna ili en Kemal'e:

— Kalk, dedi, odan yakalım!

Kemal hevesle fırladı. Tütün sergisini açtıktan sonra, serginin kenarına kadar sürüyüp bıraktıkları otları kucak kucak ta ıdılar. Serginin ortasına, bo yerine yı dılar.

— Kibriti getir!

Kızlar ate yakılaca ını duyunca toplantılar. Çarda ın dibinden babası seslendi:

— Ne o Cemal?

— Otları tutu turaca ım! Adam üstelemedi:

— He ya! tyi olur...

Kemal, babasından kibriti alıp döndü. Cemal'e" verdi. Cemal otları ate ledi. Günlerdir güne te kuruyan otlar hızla tutu tular, ilk anda alevler ate in etrafını ku atanlann boyundan yukarı yükseldi. Sergi yeri ba tan ba a aydınlandı. Cemal alevlerin etrafa sıçramaması için ate in ba ına, elinde kürekle dikildi.

Kızlar, Kemal, bayırlırlardı ate yakmaya. Fakat küçük yı ının ate i hemen geçecekti.

Kemal atıldı:

— Daha ot getireyim mi? Kızlar atıldılar:

— Mısır koçanı atalım mı?

— Bir iki kuru odun atalım mı?

Ak amdan beri sinirlerini geren tasası geçmi ti imdi, tçini gittikçe artan bir ne e sardı. Yüzü güldü:

— Getirin! dedi, ne getirirseniz getirin! Atın!

Karde leri sevinç çı lıklarıyla sa a sola da ıldılar. O elinde kürekle ate in ba ında kaldı. Zeli ate i görmü tür diye dü ündü.

Karde leri etraftan buldukları kuru otları, üç be parça kuru de ne i, çubuk, mısır koçanı, ne buldularsa ko a ko a ta ıyıp ate i beslediler. Sonra hep birden ate in etrafında halka olup oturdular...

Kuru otların yalımı çabuk geçti. imdi ortalannda ba çubuklarının, mısır koçanlarının, bir iki parça odunun, yalımı alçak, ama dayanıklı ate i vardı.

Alevler alçaklıkça Cemal'in sevinci geçti. Alevler alçaldıkça ak amdan beri yüre ine musallat olan o sıkıntı, gene yerini almaya ba ladı. Derken hiç aklında yokken bir arki tutturdu. Gür, ama usul bilmeyen bir sesle, kahvelerden, çar ıdan duydu u arkıların aklında kalan parçalannı birinden öbürüne atlıya atlıya, ba ıra ça ıra söyledi, boyun damarları kabara kabara, ta yüre indeki o sıkıntı da ılıncaya kadar söyledi.

Sustu u zaman, kar ıda Zeli 'lerin çarda ı önünde, asılı feneri, bir elin havada bir iki defa salladı ını, sonra ardından fenerin ı ının kendilerine do ru üç çember çizdi ini gördü. Yüre i aydınlandı.

Scanned By hlecter

6. RECEP' N UYKULARI

Recep'in uyanır uyanmaz bütün uykusu da ıldı. Gözleri diri diri çarda ın karanlı ı içine açıldı. İlk fark etti i ey gecenin sessizli i oldu. Ak amın bütün gürültüleri durmu tu di arıda. Ne domuz bekleyenlerin, çakal bekleyenlerin naralan, ne teneke sesleri, ne arkılar! Yakınlarda bir çekirgenin öttü ünü i itti. Çarda ın hemen dibinde yatan keçinin aksın ını d rydu. Çok uzaklardan bir iki köpek havlaması geliyordu. Çarda ın içi karanlıktı. Daha sabaha bir iki saat olmalı diye hesapladı. Yanında, yorganının altında kansı uyuyordu. Kadının saçları alnına do ru kaymı tı. Az ötede kızlan, belki de uykulannın en tatlı yerinde derin derin soluyorlardı. Kollannı yorganın dı ına çıkardı. Çi dü üyordu besbelli. Vücutuyla ısıttı ı kısımlarının dı ında yata ının kıyıları, toprak, iyice serindi. Karanlı a kısa zamanda gözleri alı tı. Ceketini yanı ba ında, çarda ın kö e dire ine asılıydı. Yata ının içinde do rulup oturdu. Ceketinin ceplerini kan tırdı. Cigara paketini buldu. Ama bütün ceplerini tekrar kan tırdı, kibriti bulamadı.

Karısı uyandı:

- Nc ararsın? Ate mi? Mırıltıyla kar ılık verdi.
- Ate ... Kadın do ruldu:
- Dur getireyim!

Kalktı, sandı ın dibinde el yordamıyla kibriti buldu, getirdi.

- Feneri yakmak için aldımdı ak am, orada **kalmış!..**

Kadın tekrar yerine uzandı. Recep sigarasını yaktı. Ceketini omuzlarına aldı. Yata ının ayak ucuna kaydı. Ak amdan oracıkta bıraktı ı kunduralarını çekti ayaklarına. Kalktı, dı arı çıktı. Çarda ın gerisine, tütün tarlasına do ru dolanıp bir göz attı. Döndü, kunduralarını giydi i yerde çıkardı. Ceketini yerine astı. Cigara duda ında, yata ına girdi. Yata ında vücudunun ısıttı ı yer, sıcacıktı hâlâ. O kısacık gezintide, dı arının bütün serinli i, nemi, üstüne sinmi ti. Yorganın altına uzatınca, baca ının yanında karısının baca ının sıcaklı ını duydu. Kadın kimildadı, ona do ru sokuldu. Cigarasından yeni bir nefes çekti. E ildi, karısının üstünden kızlara do ru uzandı. Nefeslerine kulak verdi. Karısı biraz daha sokularak fısıldadı:

- Uyurlar...

Cigarasından acele bir nefes daha çekti:

- Karı be, dedi, Zeli 'i Bekir ister...

Kadın yata ın içinde sırt üstü yerle ti yeniden:

- Kısmet, kısmet neyse o olur.

Cigarasını topra a bastırıp söndürdü. Sonra elini karısının bacakları arasına attı:

- Allah vermedi bir erkek **evlat!..** Kadın ona do ru döndü, sokuldu:

— Ne yapalım? Biz elimizden geleni **yaptık!..** Öbür kolunu karısının beli altından doladı. Kadın bir an onu önledi:

- Dur entarimi sıyırayım...

Kadın yata ın içinde do ruldu. Kızlarına kulak verdi. Bu i i kocasının sabırsızlı ını atıracak kadar uzattı. Sonra kocası kolundan kavrayınca, entarisini ba ının üstünden çekip çıkardı.

— Uyurlar, diye tekrarladı. Top atsan duymazlar!

Birbirlerine sokulup sarıldılar.

Eskiden daha üç dört yıl öncesine kadar olsa gecenin bu vakine kadar bekleyemezlerdi sevi mek için. Gece erkenden yatar yatmaz, daha çocuklarının uyuyup uyumadıklarını iyice anlamadan sarılırlardı bütün hızlan, kuvvetleriyle birbirlerine. Bütün gece uyur uyanır bacakları birbirlerine de dikçe tekrar sarılırlardı. Kızlan da erkenden uyur taklidi yaparlar, yattıkları yerlerden nefeslerini keser, onların solumalarına, fiskoslarına kulak verirlerdi.

7. ÇOKLUK UNUTULAN

Cemal ile Zeli ku lu a kadar oturdukları yerde zor tuttular. Hava sıcak, sırtlarındaki gömlek dar, çardak havasız, tütünler yapı kan, etrafındaki insanlar gürültücü, çekilmez geldi ikisine de...

Ku lu a do ru. Cemal, sıkıntısından kalktı, su tenekelerini kaptı, tenekeleri iki ucundan askıya aldı ı daya ı omuzladı, kuyunun yolunu tuttu.

Kuyudan ilk kova suyu çekmi ti ki kar ıdan, çardaklardan do ru, Zeli 'in geldi ini gördü. Zeli 'i görmesi gerekti! Neden görmesi gerekti? Dün gece geç saatlere kadar uyumamı tı. Onu dü ünümü tü. Uyudu u zaman da rüyalar görmü tü. Hep onu görmü tü bu rüyalarda. Uyandı ı zaman Zeli 'a gelmi ti. O görsün diye ate yakmı tı. O duysun diye arkı söylemi ti. Bunları söylemek istiyordu Zeli 'e...

Zeli yakla ıyordu, iyi ama nasıl söyleyecekti bunları?.. Neresinden ba lamalıydı söze? Gülerse? Bana ne, derse? Bir an bu sıkıntılarının, uykusuzlu unun hiç önemi, söylenmeye de er tarafı yok gibi geldi. En iyisi tenekeleri çabuk çabuk doldurup, Zeli yakla ıncaya kadar kaçıp gitmeliydi. Tekrar kuyuya saldı ı kovanın ipini çabuk çabuk kulaçladı. Ama daha iki kulaç atmadan kollan a ırla tı, durakladı, onu çardaktan kaldıran, tenekeleri omuzlattınp do ru buraya getiren "Burada bekle, burada bul, söyle!" diyen bir duygu kollarının bütün hızını kesti.

"Madem öyle?" dedi kendi kendine "Olsun bakalım ne olacaksa!" Kendini, her hareketine kumanda eden o duygunun eline bıraktı.

Zeli üç adım ilerisinde durup elinden testiği bıraktı. Onun üç adım ilerisinde durdu onu, testiği elinden bıraktı ını biliyor, seziyor, ba ını kaldırıp Zeli 'e bakamıyordu. Sesi de Allah için ne sestiyi ya! Ne diye dün gece ba ıra ba ıra arkı söylemi ti!

Kuyudan çekti i kovayı kavrayınca, bu dü üncesini unuttu. Kova elinde Zeli 'e do ru döndü. Bir adım attı.

— Getir, dedi, testiği doldurayım!

Çok kısa bir zaman kar ıla tı bakı ları. kisi de kulaklarına kadar kızardılar. Cemal ba ını önüne e di, bekledi. Zeli ba örtüsünün altında yüzünü gizledi. Mahcuplu unu örtmek için ba örtüsünün altından güldü. Oldu u yerde, omuzlarını iki yana birkaç defa salladıktan sonra testiğini aldı. Mahcup mahcup Cemal'e do ru yakla tı.

Kovadaki su doldurmadı testiği. kinci kovanın çekili ine kadar geçen zaman içinde, mahcuplukları az çok geçti. Kendilerini topladılar.

Kuyu, Zeli 'lerin tarlasının üstba ında, kom uları küçük bir ba ın kıyısında kalıyordu. Kuyunun akba ından yol geçiyordu. Etrafta ba kütükleri, yoldan yukarıya kalan ba la, yol arasında yükselen mersin erguvan kümeleri, kuyuyu yoldan geçenlerin, etraftakilerin gözünden saklıyordu.

Cemal ikinci kovadaki suyu Zeli 'in testiğine bo alttıktan sonra bütün cesaretini topladı:

— Tütünü kolayladınız mı?

— Eh i te, öyle böyle...

— Otursana...

Zeli iki yanına bakındı.

— Oyalanmayayım! Geç kalınm...

Cemal de kuyunun ta ı üstünden iki yanına bakındı. Etrafta kimse görünmüyordu.

— Ça ınlarsa gidersin!..

— Eh, az oturayım öyleyse... Kuyunun ta ına, kenarından ili ip, oturdu.

Cemal çabuk çabuk tenekelerini doldurdu. Kuyunun üstünden indi. Onun az ötesinde durdu.

Zeli ba ı önünde, i gömle inin pervazıyla oynuyordu.

— Oturdum i te, n'olacak?..

Cemal iki yanına bakındı. Sarılsa, öpse? Yüzünden gözünden öp-se? Nerde o cesaret. Bo azı kuru kuru yutkundu:

— Hiç! Otururuz işte!..

E ildi yerden küçük bir toprak topacı aldı. Parmakları arasında ezdi ufaladı. Yan gözle Zeli 'e baktı. Kaçmıyordu i te! Oturuyordu kar ısında. Yanakları al al, kızara kızara oturuyordu. Kucaklasa! Saçlarının ne güzeldi çünkü kokusu. Ilık, yumu ak tüylü, güne yanı ı ya-naklarından öpse, öpse!

Konu muyorlardı. Çok kısa bir sessizlik geçti aradan. Bu sessiz zaman yıl gibi geldi Cemal'e. İmdi kaçır gider, bir ey söylesem, diye zorladı kendini. Aksilik i te! Tek laf gelmiyordu aklına!..

Zeli sessizli i bozdu:

— Sen mani bilir inisin? Aceleden kekeleydi:

— Bi.. bilirim...

Zeli ba ını önüne e di:

— yi öyleyse...

Tekrar sustular. Gene diyecek bir ey bulamadı. Durmu tu kafası. Neden sonra aklı Zeli 'in sorusuna takıldı:

— Niye sordun?

— Hiç, sordum i te...

Ne desin İmdi? Hiç aklında de ilken.

— Sen kaç kargı dizersin günde? dedi.

— Yirmi be , otuz... Sustular. Zeli sordu bu sefer:

— Sen?

— Ben de...

— Sen erkeksin ama...

Yoldan birinin yakla tı ını duydular. Zeli kalktı. Testisini aldı:

— Eh, gideyim artık, merak ederler...

Mersinlerin arasından, yoldan, kuyuya çıkan geçitten Cemal'in akranı, Cemal'den daha ufak yapılı bir delikanlı çıktı. Zeli hafifçe fısıldadı:

— Ya ar, Gözlemeci'nin o lu! Hiç bırakmaz pe imi. Bir ey var sanmasın aramızda...

Cemal tenekelerini omuzladı. Gideceklerdi.

O lan kuyuya do ru ilerledi. Bir Cemal'e, bir Zeli 'e baktı. Selamı sabahı gerekli görmeden ikisinin de a kınlı ını arttıran bir tavırla sordu:

— Ne o, muhabbetinizi mi bozdum yoksa?

Zeli 'le Cemal durup bakı tılar. Zeli az çok toparlandı:

— Niye muhabbetimizi bozacakmı sın?

— Baksana, kalktınız da...

— imiz bitti, kalktık...

a ıllacak bir patavatsızlı ı vardı o lanın:

— Kafa kafaya vermi konu uyordunuz uzun uzun, ben gelince gitmeniz tuhaf olmaz mı?

Sonra Cemal'e döndü:

— Merhaba Kadiovacıklı! Yalan mı, yakınsa sen söyle? Cemal a kındı hâlâ.

Mırıldandı:

— Su aldıktı...

Gözlemeci'nin o lu alaylı bir tavır takındı:

— Öyle olsun... Zeli :

— Bana müsaade, dedi, yürüdü.

O lan ardından yılı tı:

— Bunu **saymam!**.. Sortra Cemal'e göz attı:

— Biz bu-yolları biliriz o lum, bizi çakmaz zannetme. Cemal omuz silkti:

— Vallaha bir ey yok...

— Sen onu babana anlat! Ama sen bu taraflara daha yeni geldin. Gözünü aç, bu ovada kız kaptırmazlar adama!

O lan sözünü bitirince Cemal'in a kın bakı ları önünde geldi i yoldan uzakla tı.

K NC BÖLÜM ANALAR

1. ATS NE

Kuyudan çarda a dönerken daha ilk adımda bir sıkıntı, Cemal'in yüre ine damladı dü tü. Bu sıkıntı birkaç adım içinde, büyüdü büyüdü bütün yüre ini saran kara bir leke oldu. Bu sırada bir atsine i geldi sa kula ının gerilerine kondu. Elleri, omuzladı ı teraziye asılı su tenekelerinin kancalarında, ba ının sert bir hareketiyle, sine i uzakla tırmak istedi, sinek havalandı, havada kısa, küçük bir e meç çizdi, sonra az önce havalandı ı yerin biraz a a ısına kondu.

Nerden çıkmı tı kar ılarına u gözlemecinin o lu? Cemal onun kuyuya su almaya gelmedi ini yeni kavradı. O lanın elinde su testisi, tenekesi falan yoktu. Özürsüz sebepsiz, elini kolunu sallaya sallaya mersinlerin arasından süzölmü , kar ılarına dikilivermi ti! Yani? Yani, "Siz ne yapıyorsunuz burada?" der gibilerden!

Cemal tekrar bir ba hareketiyle sine i kula ının gerisinden uzakla tırmak istedi. Sinek havalanmadı bu sefer. Sadece kula ının gerisinden, ensesine do ru, çabuk çabuk emekledi. Saçlarının bitiminde durdu. Ayaklarının kancalarıyla, yerine, daha sıkı, daha sa lam yerle ti. Cemal'i daha da rahatsız etmeye ba ladı.

"Bu ovada kız kaptırmayız adama!" diyordu hergele! Ya adını bilmezmi gibi "Kadiovacıklı" deyi i. Açıktan açı a, boyuna bakmadan kabadayılık taşıyordu kendisine. kide bir sa elini gerisine götürüyor gibi bir hali de vardı. Allah bilir bıçak da vardı üstünde itin! Bıçak ha! "Kim korkar senin bıça ından lan, a yerden bitme!" Sen bana bıçak çekecek kadar oldun mu?!

Bu dü üncelerle çarda a do ru ilerledikçe, Ya ar'ın üstüne yürü-yormu duygusuna kapılıyordu. Attı ı her adımda, önünde, Ya ar'ın geri geri çekildi ini görüyor gibiydi. Tenekelerin asılı oldu u kanca-

lan kavrayan elleri kenetlendikçe kenetlendi, sıkılı birer yumruk halini aldı. Di leri kısıldı. Adımları, önünde gerileyen Ya ar'a yeti mek ister gibi hızlandı. Adımları hızlandıkça tenekelerin içindeki su, vücudunun sarsıntısından çalkalanmaya, çalkalandıkça da tenekelerin dı ına sıçrayıp dökülmeye ba ladı. Öfkesinden sayısız küfürler geliyordu dudaklarının ucuna! Zeli 'in önünde? Kendisi neden böyle, her zaman gereken yerde, gereken cevabı vermeyi akıl edemezdi? Neden böyle akli çok defa sonradan ba ına gelirdi Yarabbi? "Ulan" de, sanlı yakasına edepsizin, ne var arkasında sor! Eli aya ı titresin kar ında! Boncuk mavisi gözleri korkuyla gerilesin! Ne diyebilir, ne kar ılık verebilir sana? "Hiçbir ey yok" diye kekeler, dese dese! Sars bir daha yakasından:

"Ne var arkanda söyle?"

"Hiç!.."

"Hiçse ne diye ikide birde elini ardına götürüyorsun?"

Gördün mü bak, nasıl a ırdı kar ında? Gev etme yakasından elini, kaçmasın! At, öbür elini pantolonunun gerisine, gömle inin altında gizli sapından, tuttu un gibi, bıça ını çek al!

"Bu ne ha? Kancık o lu kancık! Söyle, bu ne?"

At iki tokat suratının ortasına! Bıça ını aya ının altında iki parça et! Cesareti varsa görünsün gözüne bir daha!

Ensesindeki sinek gittikçe daha çok kendisini rahatsız etmeye ba ladı. Durdu, omuzlanndan tenekeleri indirdi. Çevik bir el hareketiyle sine i yakaladı. Parmakları ucunda gövdesiyle ba ını birbirinden ayırdı. Parçaları yere atıp, üzerine dü tükleri toprak parçasını aya ının ucuyla ezdi. Tenekelerini tekrar yüklenece i sırada, a ızlanna kadar doluyken, calkalana çalkalana yarıya inecek kadar bo aldıklarını, pantolonunun diz kapaklanm, diz kapaklarının a a ıların iyice ıslandı ını gördü.

Tenekeleri tekrar omuzladı ı zaman, Ya ar' in görüntüsü gözünün önünden kaybolmu tu. Bu defa akli, Zeli 'in az önce dediklerine takıldı: "Hiç bırakmaz pe imi! Bir ey var sanmasın aramızda!" Ne anlama gelebilirdi bu sözler? Az önce kendisini o derece hırpalamı ; Ya ar'ın önünde dü tü ü hatayı gözünde o derece büyötmü ki, kendisine olan bütün güvenini yitirmi ti. Bu yüzden bu sözlere "Bir ey yok aramızda" anlamını vermekte kararsızlık çekmedi. Öyle ya, ne vardı sanki aralannda? Hele az önce kızın gözü önünde, o kadar pısınk davrandıktan sonra, kız bir daha adamdan sayar mıydı onu? Ulan Ya ar, ah ulan Ya ar, bir daha geçeyim deme **elime!..**

Fakat bu defa ne kadar kızacak olsa, dü üncesi uzun zaman, Ya- ar'la u ra amıyordu. Ya ar siliniyor, gidiyor, kayboluyordu etrafından, ba ka ne demi ti Zeli ? "Sen erkeksin ama?" Bu sözlerde açıkça anlayamadı ı ikinci bir anlam daha bulunuyordu. Seninle karde de iliz, gibilerden bir anlam! Yani bu sözler seninle aramızda bir eyler olabilir anlamına geliyordu. Bir kedi, keyifli zamanlannda, ayaklan-nızın dibinde, kuca ınızda, omuzlanınızda tüylerini kabartarak size sürüne sürüne dola ır mırıldanır ya, Zeli 'in bu cümlesi, öyle üstüne ba ına sürüne sürüne onu yatı tırıyor gibiydi. Yava yava Ya ar'ın önünde pek kendini küçültecek bir harekette bulunmadı ına aklı yatmaya ba ladı. Ne diye hırpalıyordu kendini? Zeli 'i hemen bulması, gözlerinin içine bakması, hakkında ne dü ündü ünü anlaması gerekiyordu. Çarda a bu kararla vardı.

Ak ama kadar, kalktı oturdu, Zeli 'i dü ündü. Nasıl etsindi de bir daha görsündü? Dün nasılsa Zeli 'in keçisi kaçmı kar ıla mı lardı. Keçisi bir daha kaçsa! Cemal o lum, güldürme âlemi kendine! Her gün elin keçisinin kaçırdı ı nerde görülmü ? Bazen çıkıp su tenekelerini dola ıyordu. Bo alsalar da, tekrar gidip su alsa! Sonra bu ümidini de bo buluyordu. Belki bir aydır, her gün o kuyunun ba ına gidiyordu da ilk defa aralannda bugünkü kar ıla ma olmu tu. Elin kızı sabahtan ak ama kadar kuyunun ba ında onu bekleyecek de il ya? Kısacası, dü ünüyor ta ınıyor, aklına Zeli ' i nasıl edip de görebilece i yolunda bir çare gelmiyordu. Bu defa nasıl, nerede bulabilece ini dü ünmekten vazgeçiyordu. Öyle ya ne diyecekti Zeli 'e? "Ben o Ya ar'ın a zını burnunu da ıttırdım ama..." bu sözleri söyledi ini dü ündü ü zaman, Zeli 'in hiç ilgilenmedi ini görür gibi oluyordu kar ısında.

O gün, bir ara, ak am olmadan Zeli 'i görebilece i kanısı içinde iyice yerle ti. Ak am oldu. Kar ıdan kar ıya, Zeli 'lerin, tarlalarına tütün kırmaya çıktıklarını gördü. Sonra gittikçe koyula an alaca karanlıkta Zeli karanlıklara karı tı, gözünden kayboldu. Gece yüre ini bir gece öncekinden çok daha ate li dü ünceler, sıkıntılar sardı. Mahzundu. Ne ate yakmak, ne türkü söylemek geliyordu içinden. Sergi yerine kız karde lerinin serdi i yata a, sessiz sedasız uzandı. Küçük karde inin, yanında yatar yatmaz uyudu unu fark etti. Çardaktaki sesler, içindekiler buralardan çekip gitmi ler gibi, kesildi. Çekirgelerin kulak çınlmasına benzer ötü leri, bu ötü lere uyan bir uyumla titre en yıldızlar! Kimbilir ne kadar zaman, böyle gözleri saman yollarında uykusuz kaldı. Tekrar bütün günün pi manlıktan, imgeleminde geçen kav-galan, aklından geldi geçti. Sonra bu pi manlıklar, bu kavgalar, tekrar tekrar aklına geldikçe, panayıır yerlerindeki atlıkarıncalar, salıncaklar gibi hızlana hızlana dönerek birbirini kovalamaya ba ladılar. "Bir ey var sanmasın aramızda!" Ne demekti bu? Sevmiyor! Kısa bir ümitsizlik acısı! "Sen mani bilir misin?" Ya bu ne demek? Seviyor! Kısa bir mutluluk anı! Bildi im maniler? Üç be ! Yann anama karde lerime sormalı! Onlar benden daha çok bilirler herhalde! Bu dü üncelerin, ha-tırlamalann her biri, tekrar göz kapaklarının gerisinden, birbiri ardınca, geldi geçti... Bunlar gitti. Ya ar'ın görüntüsüyle ilgili bir sıra dü , o atlıkarıncaların atlarına, salıncaklarına yerle ti, dönmeye ba ladı. Gene Ya ar'ın görüntüleri gitti. Zeli 'in sözleri geldi. Sonunda bir an geldi, sabahın alaca karanlı ından, gün batı ına kadar, türlü çalı malarla yorgun vücudu, kollarından, ayaklarından karıncalanmaya ba ladı. Omuzlarının gittikçe uyu tu unu, a ırla tı ını, salıncaklann, atlıkarıncaların daha hızlı, daha hızlı dönmeye ba ladıklarını duyar gibi oldu u bir an, biri sanki onu, bir kalası suya iter gibi, sulara itiverdi. Öylece sürüklendi, uyuya kaldı.

Sabaha kadar Zeli 'le, Ya ar'la kan ık ipe sapa gelmez rüyalar gördü. Bu rüyaların hiçbiri kalmadı aklında. Ertesi sabah uyandı ı zaman sadece, bir ara, bu rüyaların birinde, Zeli 'in "iyi ettin, iyi ettin de ses çıkarmadın, elini kaldırmadın ona! Yoksa etrafta kim varsa duyardı" dedi ini hatırlıyordu.

O günde, bütün gün Zeli 'i görebilece ini ümit etti. Gene ak ama do ru, karanlık basarken, kar ı tarlada Zeli 'in izdü ümünü, anası karde i ile ayıramaz olunca, ümitlerini yitirdi. Gece, yata ında, bir gece önceki gibi sırt üstü, gözleri yıldızlarda, uzandı ı zaman yava yava Zeli 'i niye görmek istedi ini, görürse ne söyleyece ini dü ünebiliyordu. "Uyuyamıyorum" diyecekti. "Seni görmeden duramıyorum. Oturdu um yerde oturamıyorum!" Bu defa atlıkarıncalara altlarına, arabalarına bu "uyuyamıyorumlar", "seni görmeden duramıyo-rumlar" bindi. Onlar da önce yava tan, derken daha hızlı, daha hızlı dönmeye ba ladılar. Bu defa da yorgun vücudu uyu tu, suların üstünde bir tahta parçası gibi sürüklendi gitti.

Daha ertesi gün, gene bu hikâye, ak ama do ru gene bu sıkıntılar. Yalnız bu defa ertesi sabah uyandı ı zaman içinde, önünde koca bir gün oldu una bakarak, ak ama kadar nasıl olsa Zeli 'i görebilece i ümidi yoktu. Sabaha, babasıyla tarlalannndan bir çeyrek saat uzakta, izmirli bir kalay tüccannın yeni yeti tirece i ba yerinde, kilizma-ya gideceklerdi. Yeti tirdikleri tütünün parası ocakta geçecekti ellerine. Topal Avni Bey'e borçlanmak istemiyorlardı. Tütün satı nda hesap kestikleri zaman, Topal Avni Bey'c borçlu kalmamak, böylece de özgürlüklerini korumak kararındaydılar. Tütünün i iyle çocuklar ba a çıkabildikleri zamanlar, öteden beri babasıyla bazen birlikte, bazen ayrı ayrı gündeli e giderler, un, ya , et parası kazanmaya gayret ederlerdi. Zeli , o gün, gün do aca ina yakın tütün kırarken, babasıyla Cemal'in omuzlarında çapaları, kar ı tarafa, Gazderesi'ne do ru **uzak-laştıklarını** gördü. Bu üç gündür onun durumu, Cemal'in durumundan pek farklı sayılmazdı. Ona da soracak olsanız, mutlaka görmesi gerekiyordu Cemal'i! Neden mutlaka görmesi gerekiyordu? Cemal'e "O boncuk gözlü Ya ar'ı adamdan saymadı ını" söyleyecekti. Bu cümleyi herhalde, ama herhalde söylemesi gerekirdi! Ya Cemal, Ya ar'la aralarında bir ey var sandıysa? Bundan ba ka sebebi de yoktu Cemal'i görmek istemesinin! Ama bu cümle o kadar önemli, söylenmesi o kadar gerekli bir dü ünçe gibi görünüyordu ki Zeli 'e, Cemal'le babasının omuzlarında çapa, kar ıdan kar ıya uzakla tıklarını görünce, o gün için de cümlesini Cemal'e söyleyemeyece ini anlamak, elinin kolunun bütün gücünü kesti, bütün keyfini kaçırdı.

2. ARTAN SICAKLAR

Temmuz ortalarında, be altı günden beri iyice artan sıcaklar, kırılma sırası gelen tütünleri erken oldurdu. Zeli 'le Cemal'in kuyu ba nda kar ıla malarından bir hafta sonra, ak ama do ru Recep tarlasını dola maya çıktı. Tarlada diplerin kırılması bitmi , bir iki günden beri anaların kırılmasına ba lamı lardı. Recep, tütünlerin tam boy aldı ı yerlerde, birinci ikinci anaların birden olgunla tıklarını, birden kırılması gerekti ini gördü. Yapraklar iyice sararmı , incelmi , neredeyse ballık tutacak duruma gelmi lardı. Fidanların henüz bodur kaldıkları yerlerde ise, henüz yeni yeni olgunla an analar kırılabilir durumdaydılar. Sıcaklar hızını kaybetmeden, o kısımlarda da birer el alırlarsa, fidanların geciken boy atması hızlanırdı.

Kısa bir göz atma sonunda, Recep'in tarlasında gördü ü i durumu iki kızının fakatlarının çok üstünde, karısı ile kendisi de i e sürekli olarak sarılsalar, zamanında yeti tirebilecekleri ölçüsünün çok yu-kanlanndaydı. Çaresiz yardımcı araması gerekiyordu. Ama nereden? Parası yoktu ki gündelikçi tutsun. Konu kom u desen, herkes kendi i inde gücündeydi. î ba a dü üyor görünüyordu, aklının erebildi i olasılıklara göre. Karısı, kendisi, çocukları, bu ak am ne kadar erken gelirse o kadar erken i e sarılırlar, gece de feneri yakar, güçleri ne kadar yeterse o kadar tütün kırmayı sürdürürlerdi. Sabah gene öyle. Ortalık a armadan, fenerle tarlaya girerler, sıca a kadar, kırabildikleri kadar kırarlardı. Bir günde olmasa bile, iki günde, bu ekilde çalı ırlarsa, i teki gecikmeyi kapatabileceklerine akli eriyordu. Karısına fener için yeteri kadar gazlan olup olmadı ını sormak karanyla dola masını bitirdi. Ak am serini inmeden kırmandallardaki i ini tamamlamak niyetindeydi. Çarda a döndü. Kansından daha yanm i e gazlannın oldu unu, bütün gece yaksalar sabaha yetece ini ö rendi. O günün kırılması tütününün dizilmesini neredeyse tamamlamak üzere olan kızlarını ellerini çabuk tutmalan için uyardı. Karısı ile birlikte kırmandalla-n yerle tirmeye çıktı.

Babalannın duruma ola anüstü bir önem yüklemesi, Zeli 'le Re-bi 'i az çok heyecanlandırdı. Son yapraklan dizerken aralannda, yan a giriler. Bu yan ta öteden beri aralannda kabul edilmi bir ölçü vardı. Rebi 'in i nesi kendi kan ıyla bir kan ilerledikten sonra ablasının bo i neyle dizmeye ba laması gerekirdi. nelerini hangisi önce doldurursa yansı o kazanırdı. Verdi i avansa ra men, **Zeliş** çok defa karde ini geçer, ancak canı istedi i zamanlarda geçilirdi. Sabahtan ak ama kadar, canlan sıkıldıkça tutu tukları bu yan la avunur, i lerini bir e lence haline getirirlerdi. Recep'le karısı kırmandallarda i lerini bitirmek üzereydiler ki, yoldan geçen Kadıovacıklı Ali Onba ı, karı kocanın hizasına gelince durdu. Sa elindeki öteberi dolu sepetle, sol

omzuna vurdu u, dibi dolu bir kükürt torbasını yere bıraktı. Recep ile kan ıyla, kar ıdan kar ıya seslenerek selamla tı. Önce kar ılıklı hatır sormayla ba layan konu maları, ardından tarlalannın durumuna geçti.

Önünde yol kıyısındaki tütünlerin durumunu gören Ali Onba ı, tarlanın her yanının böyle olup olmadığını, yardımcısız ı i yeti tirip yeti tiremeyece ini sordu. Recep kar ılık olarak tarlasının durumunu açıkladıktan sonra, kom usunun tarlasının durumunu sordu. Onlar tütünü Recep'lerden bir hafta geç dikmi lerdi. Tarlası daha da kıra dü üyordu. Sonra tayfaları da kalabalıktı. Hatta i hafif oldu u için, bir haftadır büyük o luyla, kalaycının ba ına kilizmaya gidiyorlardı...

Bu konu manın sonunda Ali Onba ı, iki kızıyla küçük o lunu onlara, isterlerse bir günlü üne yardımcı göndermeyi önerdi. Be on gün sonra i sıkı inca Recep de kızlarını bir günlü üne onlara yardımcı gönderir öde irlerdi.

Bu öneri Recep'in yüzünü ummadık zamanda güldürdü. Ali Onba ı uzakla ırken karısına döndü:

— Bak kan, dedi, Allah kulundan hiçbir vakit el çekmez! Gördün mü nasd sevindirdi bizi?

Kadın minnetle mırıldandı:

— Eh, biz her vakit duamızı, orucumuzu eksik etmeyiz çok ükür! Cenabı Hak'tan ümidimizi kesmeyiz. Bir suçumuz varsa bizim, o da fakirlik! Onu da Cenabı Hak ho görür elbet!..

Kocası bu sözlerin son kısmını ho kar ılamadı:

— Günaha girmek istemezsen, hiç ikâyet etme **halinden!**.. Kadın söylene söylene çarda a do ru ilerledi:

— Tövbe tövbe, ne ikâyetim olsun halimden benim? Ben her zaman halinize hamdederim. Bu ovada kaç ki i var bizim gibi tarlasını kendi ekip biçen? Herkesin hali bizden de beter. Ben hiç ikâyet etmem halimizden. Her zaman Allah'a hamdederim. Tütün yaprakları sıcakta yapı kan bir su salar. Güne hızını kaybedince bu yapı an su donar, yapraklar ellenebilir, toplanabilir duruma gelir. Bu yüzden tütün tarlalannında kırma i i ortalık a anırken ba lar, güne az yükselip de yapraklar, tütün kıranların parmaklarına yapı ır duruma gelince bırakılır, ak am serinli inde tekrar i e ba lanılarak, alaca karanlık iyice koyula ıp kırılacak yaprakları göz görebildi i zamana kadar sürer.

Ak am serini inerken Ali Onba ı'nın iki kızı, küçük o lu Kemal, Recep'in tarlasına gezütiye çıkmı gibi güle oynaya geldiler. Bu yardımla ma i i kom ular arasında, yılda sayılı birkaç gün, pek sıkı inca olagelen, ba ka yıllardan bildikleri ender olaylardandı. Yaz aylannı hemen hemen yabancı bir kimseyi görmeden, tarlalannında, çardaklarında kapalı geçiren, onlann ya ındaki genç kızlar, çocuklar için, ya ayı larında büyük bir de i iklim sayılırdı.

Recep'ler gelen yardımcılarıyla vakit geçirmeden kırma i ine çıktılar. Recep:

— Ha gayret, dedi, ilk sırayı tuttu.

Hemen yanı ba ında Zeli yer aldı. Babasına kar ılık verdi:

— Bakalım kim gayret ister? Sen mi, biz mi?

Bu söz konuklarını güldürdü. Ali Onba ı'nın kızları Zeli 'in yanı ba ında sıraya girdiler. Büyük kızı:

— Biz gayretimizi esirgemeyiz, dedi. Çoktan hazırız... Küçük kızı söze karı tı:

— Yan alım bakalım...

Onlann yahmda sıra tutan Rcbi 'le Kemal'in yan mak, çocuk heveslerini daha da kamçılıadı. Aralannında ayrıca yarı tuttular. Tütün yapraklarından daha küçük ellerinin bütün çabuklu uyla, kırma i ine sanıldılar. Fidandan fidana geçerken ko uyor gibiydiler. Onların bu durumunu gören, en dı ta sıra tutan anası, Rebi 'i uyarmak gere ini duydu:

— Yava yava ! Atlamadan, zedelemeyin. Yormayın kendinizi ilk nefeste.

Yarı in konusu, tarlanın alt ba ında birlikte sıra tutanlardan, kimin tarlanın üst ba ına önde varaca ı üstüneydi. Yaprakları ba parma ın hafif bir yüklenmesi ile kırmak, kırdıkça avuç içinde, orta parmakların üstünde desteklenen yaprakların ana damarını, üst üste getirmeye dikkat etmek gerekiyordu. Böyle dikkat edilirse, sonradan orta damarlanndan dizecekleri yaprakları iki er üçer, i neye geçirebilirlerdi.

Recep ilk on adım sonunda yanındakileri birkaç fidan geride bıraktı. Zeli , hiç tela lanmadan, yarı ı kabullenmi çesine çalı ıyordu. Yanı ba ında e ilen Ali Onba ı'nın kızlarının Zeli 'ten geri kalmamak, hattâ onu geçmek için gayret ettikleri görülüyordu.

Recep:

Siz bana bakmayın, dedi, ben çabuk kıranm ama, çabuk da yorulurum. Sonunda gene siz beni geçersiniz. Ali Onba ı'nın büyük kızı güldü:

— Caymak yok Recep dayı! Mızıkılanma bo yere! Madem yan a girdik, dayan bakalım sonuna kadar...

Etraftakiler gülü tüler. Recep'in karısı kar ılık verdi:

— Biz konukları yormayız! Geçmeyiz de, sonra ayıp olur. Ne zaman biz size yardıma gelece iz, o zaman gösterece iz hünerimizi!..

Tekrar gülü tüler.

— Mızıkılanmayın, mızıkılanmaym...

Recep bir cigara yaktı. Duda ına ili tirdi. Cigarası duda ında tütün kırmayı sürdürerek, kar ılık verdi:

— Öyleyse Zeli 'le yansın! Biz ihtiyarladık, bizden geçti. Siz gençler aranızda yansın...

Ali Onba ı'nın kızları gene gülü tüler:

— Olmaz Recep dayı, biz seni bırakmayız! Yansırırsak hep beraber yan ınız!

— Biz yerimize yeti tirdik yeti tirece imizi kızım! Yerimizi onlara verdik! Bu ovada kimse Zeli 'i ne kırmak, ne dizmekte geçemez. Geçerse o vakit ayıbı bize...

Ali Onba ı'nın büyük kızı, Zeli 'in gergef i ler gibi tütün **fidan-lannın** köklerinde rahat, acelesiz i ini gören ellerine, parmaklarına dikkat etti. Bakı lanndan Zeli 'in ustalı ını kabul etti ini anlamak güç de ildi. Recep devam etti:

— A kızım, bu sanat yedi ceddinden miras Zeli 'e. Belki sizin kızınızın kızı Zeli 'e yeti ir! Durun bakalım, siz daha tütüncülü e dün ba ladınız. Kavala'dan tütüncülü ü Urla'ya biz getirdik! Urlalılar daha önce ne bilirdi?

Konu malan, birbirine takılmalan, övünmeleri, çalı tıklan sürece, bu sözlere yakın sözlerle uzadı. Çalı an insanların o eksilmeyen hayat gücüyle, bu basit takılmalar, her seferinde onları güldürdü, kah-kahalannın ardı arkası kesilmedi. Üstüne e ildikleri tütün yapraklanı görebildikleri zamana kadar kırma i ini sürdürdüler. Recep bir iki sıra kırdıktan sonra, cigarasını bıraktı, sıralar arasında, kınımı duran desteleri küfelere topladı. Dolan küfeleri omuzlayıp çarda a çekti. Ertesi sabah gene aynı sevinç sardı çalı malannı. O kadar hızlı çalı mı lardı ki, güne o sabah kıra ının nemini daha yeni yeni kuruturken, tarlanın sonuna gelmi ler, gecikmi bütün i i yeti tirmi tiler. Çarda ın önünde, o gün dizmeleri gereken sekiz küfe tütün duruyordu.

Dizme i ine oturmadan, hep beraber tarhana çorbasıyla kahvaltı ettiler. Sofradan kalkar kalkmaz i nelerini kapıp, Recep'in çarda ın ortasına yayılı hasırın üstüne devirdi i, ilk küfe tütünün etrafına halka oldular. Ak ama kadar, bu defa da, bazen dizme i inde yarı a tutu arak bazen yan tan bıkip arkı söyleyerek bazen her biri sırayla birer hikâye anlatarak, niyet tutup mani atarak, kırdıkları tütünün dizilmesini de tamamladılar. Recep o gün, ne ö le uykusuna yattı ne de Urla'ya indi. Çocukların doldurdukları neleri kargılara sıyırdı. Eli bo kaldıkça da tütün dizdi.

kindi üstü dizme i i bitti i zaman, Zeli Ali Onba ı'nın kızlarıyla canci er dosttu. Biraz da, bu dostlu un onu Cemal'e yakla tıraca ını dü ünüyor de ildi. Rebi 'le de küçük Kemal ayrılmak istemiyorlardı birbirlerinden. Hep böyle bir araya gelip gülüp e lenebilse-ler! Ama gündüz i ten kim vakit bulacaktı? Arada bir geceleri olsun hiç de ilse! Hele imdi ay büyürken, hiç de ilse öbür konu kom ula-n da ça ınp ate yakıp e lenseler, türkü ça ırsalar! Bu isteklerini kar ılıklı açınca, Ali Onba ı'nın kızları, ertesi gece çardaklannın önünde bir e lenti düzenlemek için konu kom uya haber vermeyi üzerlerine aldılar. Recep'ten gecikmi i in yeti tirilmesini kutlamak için çocuklara e lentiye katılmaları için izin vermesini istediler.

3. AY BÜYÜRKEN

Zeli ler ak am sofrasından kalktıkları zaman daha alaca karanlıktı. Anası karde leri ile hep beraber sofrayı kaldırdılar. Gene hep beraber bir iki parçadan ibaret bula ıkları yıkamaya oturdular. Anası i i ne kadar sıkı ık olursa olsun, köpek gelir yalar korkusuyla bula ıkları ya lı bırakmak istemezdi.

Kar ıda, Kadıovacıkların sergi yerinde, alaca karanlık koyula tıkça alevleri daha iyi fark edilen küçük bir ate yanıyor, Ali Onba ının çocuklarının, sergi yerinin dört bir yanından ate e do ru gidip geldikleri görünüyordu. Yol kenarındaki incirin tepelerinde beliriveren yarı yuvarlak bir ay, karanlık bastıkça daha çok parlıyordu.

Yan taraflarıdaki tarlalardan e lenceye katılacak iki küçük grubun Kadıovacıkların çarda ına do ru ilerledi i görüldü. Kar ıda Tenekeci Halil'in, arkasında karısı, küçük ya taki çocuklarıyla ba larının kıyısından Ali Onba ıların çarda ına ilerleyen yolda, birerli kolda dizilimi karartılarını seçmekte Zeli 'ler güçlük çekmediler.

Yukarıda gittikçe pırıldayan ay, kar ıda yanan ate , Tenekeci Halil'lerin erkencili i, Zeli 'lerin tela ını arttırdı. Bula ıkları kuruladıkları sırada Rebi , ablasının önünde sabırsızlanmaya ba ladı.

— Hadi kız, geç kaldık! Çabuk tut elini...

— Git içeri sen, giyin!

Feneri yakmamtlardı. Çarda ın içi lo tu. Rebi çarda a girdi. Entarisini aramaya ba ladı.

— Nerede kız benim entarim?

Anası ile ablası hemen ardından geldiler.

— Patlama!

Anası sandı ın üstünden çekip aldı ı bir basma entariyi onun eline sıkı tırdı. Bir ba ka entariyi Zeli 'e uzattı. Kendi de elinde kalan son entariyle çarda ın bir kö esine çekildi. Önce i gömleklerini ba larından sıyırıp, entarilerini giydiler. Sonra ayaklarından alvarlarını çekip attılar. Giyinmeleri çok kısa sürdü. Sıra taranmalarına gelince, iki yüzlü kemik tara ı aramanın tela ına dü tüler.

Anaları çarda ın içinde dönmeye ba ladı:

— Tarak nerede? Nereye tıktınız gene!? Bütün gün elinizden kurtaramam ki, aradı ım zaman yerinde bulayım!

Tarak, çarda ın kapısına yakın dallar arasında, Zeli 'in eline geçti. Tarak elinde çarda ın önüne çıktı. Beline kadar inen saçlarını omzu üstünden dü ürdü. Uçlarından çabuk çabuk tarak vurarak açmaya, taramaya ba ladı.

Karde i tepiniyordu gene önünde:

— Hadi kız, uzatma artık. Ver biraz bana da, yeter!

incirin ardında, tarlaların alt ba ındaki kom uları Fettah'ın karısı, yoldan tarlalarına inerken seslendi:

— Kom u huu! Hazır mısınız?

Zeli 'in anası çarda ın önünden kar ılık verdi:

— Hazırız kom u, geç buyur, imdi hep beraber yola çıkarız!..

Zeytinin dibinde, yemekten sonraki ikinci sigarasını yakan Recep yakla an Fettah'ın karısına, kocasının nerelerde oldu unu sordu. Kadın, damlarını beklemek için, tarlada kaldı ını söyledi. Recep de çarda ı beklemek için kalaca ını, gelemeyece ini ekledi sözlerine.

Fettah'ın karısı ile çocukları, çardaklarının önünde ayakta onları beklerken, Zeli 'lerin tela ı daha da arttı. Tarak iki dakika içinde Ze-li 'ten Rebi 'e, Rebi 'ten anasına çabuk çabuk el de i tirdi. Hazırlıkları sona erince, kom uları önden, onlar arkadan yürüdüler. Katısı elinde ba örtüsü Recep'in önünde durdu:

— Eh biz gideriz, bir iste in var mı? Recep sigarası elinde homurdandı:

— Geç kalmayın! Yarın sabah gün do madan hepinizin tepesin-deyim, onu da unutmayın! Uyanmayı dinlemem, tekmeye uyandırırım!

Kadın ba örtüsünü acele acele ba layarak yürüdü:

— Ho çakal öyleyse! Geç kalmayız, merakın olmasın... Kocasının tersiyle gidenleri i aret etti. Tekrar ters ters homurdandı.

— Hadi yeter söyledin, bak önüne de yürü!..

Kadın kızlarına yeti ti i sırada kendi kendine söyleniyordu: "Hayatımda bir kere tatlı laf duymadım bu adamın a zından!" Grup, Kadıovacıkların sergi yerine yakla tıkça,

çocuklar yerlerinde duramaz oldu. Önden önden ko maya ba ladılar. Zeliş, anası, Fettah'ın kan ıyla iki yeti kin kızı bir arada, Kadıovacıklann sergi yerine vardılar. Ev sahipleriyle, daha önce gelen kom ulan dört **yanlan-nı** sardı:

- Buyurun bakalım!
- Ho geldiniz, sefa geldiniz!
- Nerde kaldınız?
- Nerde Fettah Efendi?
- Niye gelmedi Recep A a?

Hep bir a ızdan konu maya ba layan kar ılayıcı kalabalı ının bu sorulanna, gelenler hep bir a ızdan kar ılık vermeye ba layınca, kimse kimsenin ne dedi ini anlayamaz oldu. Bir gürültüdür gitti.

Zeli kar ılayıcılara söz yeti tirir, âdet oldu u üzere, akranı'kızlarla kucakla ır öpü ürken, öpü tü ü Mestan A a'nın gelininin omzu üstünden, kalabalı ın gerilerinde, konu madan, sorularla dolu, tasalı gözlerini üzerine dikmi , kendisine bakan Cemal'i gördü. Hemen yüre inde mutluluklar uyandı. Gözü gö nü donandı. çleri ı il ı il yanın gözbebeklerinden, yüzlerce, binlerce ı ktan ku , bir anda uçtular Cemal'in gözlerinin içine kondular. Kalabalıktan biri, o anda aradan geçen on günün küçük küçük kaygılarının, umutlarının, hayal kırıklıklarının, artan sabırsızlıklarının hazırladı ı, dillendirdi i bu bakı ları görseydi, o gece bir daha gözlerini Zeli 'le Cemal'den ayıramazdı. O sırada Zeli 'le kucakla an Mestan A a'nın genç gelini, kendisini etrafın gürültüsüne kaptırmasaydı, gö sü üstünde, Zeli 'in gö sünün nasıl güm güm attı ını fark eder, ne oluyor diye merakı dü mekten kendini alamazdı.

Kar ıdan kar ıya Zeli 'in Cemal'e ne dedi ini, Cemal'in bundan ne anladı ını, kimse ne gördü, ne duydu ne de daha sonra, günlerdir, uyu uk uyu uk, süklüm püklüm dola an, ikide bir dalıp giden Cemal'in, nasıl oldu da böyle birdenbire yüzünün güldü ünü, canlanıp dirildi ini, sa a sola ko u maya ba ladı ını dü ündü.

Konuklar bu küçük kar ılama töreni bitince hep birlikte ate in etrafına do ru ilerlediler. Ali Onba ı gelenlere ho geldiniz dedikten sonra çarda ın önüne çekildi. Kendisini bırakmak istemeyen Halil'le, Mestan A a' nın o lundan özür diledi. Onun anlayı ına göre kom u kadınlar yanlarında kocaları olmadan gelince, aralarına karı mak yakı ık almazdı. Bir zaman sırtı çarda ın kö e dire ine dayalı oturdu. Yemekten sonraki ikinci sigarasını yaktı. Daha sonra da dı arıda e lentinin hızını almaya ba ladı ı bir sırada çarda a girip yattı. Tenekeci Halil ile karısı Hatice, bir bakıma müzik bilir bir aile sayılırdı. Halil'in kendi bulu u bir çalgısı vardı. Bir öküz boynuzunu, sivri ucundan delmi ti. Bu uçtan üstü açık bir gaz tenekesinin içine do ru **üfler**, istedi i havayı çalardı... Karısı yanında bazen tef, bazen dümbelekle ona katılırdı. Ço u geceler, hava durgunsa, kom ular, onlann çardaklarından gelen bu fasılların gürültüsünü geç vakitlere kadar duyarlardı.

Halil ate in yakınında ba da kurdu. Tenekesini bacaklan arasına yerle tirdi. Kansı hemen tef, dümbelekle yanında yer aldı. Fettah'ın karısı kızları, Zeli 'le anası, Ali Onba ı'nın kızları, Gözlemeci'ler, Mestan A a'nın o luyla, az önce yedi ya ındaki büyük kızının kuca ına bıraktı ı emzikli çocu unu kızının kuca ından alıp kocasının yanına oturan gelini, ate in etrafında halka oldular. Cemal on gündür kar ıla madı ı Ya ar'la yan yana dü tü. İlk bir iki gün aklından çıkmayan, Ya ar'ın kuyu ba ındaki o hareketini sonra unuttur gibi olmu tu. Yanına çöküp oturan Ya ar, aklından geçenleri, kendisini ne derece sıktı ını, kızdırdı ını bilmez görünüyordu. Gene o hatır sayı bilmez tek-lifsizli iyle, yanında ba da kurar otururken, avucunun içiyle Cemal'in baldınna okkalı bir tokat indirdi.

— Hadi bakalım Kadıovacıklı! Bu gece göster **kendini!**.. Tuhaf bu ya, Cemal gene ne diyece ini bilemedi, sırttı. O lan bu defa onu omzundan itekledi.

— Gülersin de il mi köftehor? Kızları gördün a zın dilin tutuldu **gayri!**..

Cemal'in anası, kuca ında en küçük çocu u, bir zaman kocasıyla konuklan arasında ayakta gitti geldi. Kocası çarda a girip yatınca, kuca ında uyuyan çocu u, çarda ın içindeki be i e bıraktı. Geldi, halkanın bir ucuna ili ti.

Çocuklar, ilkin halkanın dı ında ko u uyor, çı lıklar atıyorlar, ko maca, saklambaç oynuyorlardı. Sonra sonra, e lence kızı ıp, büyükler ortada oyuna kalkmaya ba layınca, meraklı hallerle halkaya yana tılar.

Ali Onba ı'nın kızları, o gün etrafta bulup bulur turdukları çalı çırpıyı, kuru dalları, ate in yakınına yı mı lar, bahçelerinde ne kadar sütlü mısır varsa toplamı lardı. Ate zayıfladıkça besil iyor, ate e gömdükleri mısırları pi tikçe, kenarda duran yapraklarına sanp, konukların ellerine tutu turuyorlardı.

Halil boynuzu, tenekesiyle, kendi bestesi kısa bir taksimle e lenceyi açtı. Ardından boynuzunu tenekesini bıraktı, karısının eline tefi tutu turup kendi dümbele i kaptı. İçe kahvelerinde yaz ba ından beri durmadan çalan bir piyasa arkısını, kan koca bir a ızdan çalıp söylemeye ba ladılar. arkıyı daha ilk notasından tanıyan kalabalık memnundu. Halil, arada arkının makam tutması gereken yerinde sesini yükseltti:

— Hep beraber! Hadi susmayın, gösterin kendinizi bakalım!

Kalabalıkta kısa bir kararsızlık, bir çekinme görüldü. Herkes ya-nındakine bakındı. Karısı arkıyı sürdürürken, Halil'in ikinci bir kı kırtması üzerine, kansına bir iki ses daha katıldı. Derken az sonra bilen bilmeyen a zını açmı tı.

İlk piyasa arkısından ikincisine, derken bir üçüncüsüne geçerken, ço u a lamaklı bu tür sarkılan aslında sevmediklerini hep birden anlamı lar gibi, yılların eskitemedi i bir havaya atladılar:

Kadifeden kesesi Kahveden gelir sesi Oturmu kumar oynar, Ah ci erimin kö esi!
Yıllardır hep söylendi i yerde halkımızın sevinç kayna ı olan bu arkının dörtlükleri uzadıkça uzadı. Her dörtlü ün sonunda "Ah ci erimin, ah ci erimin kö esi" yahut "Senden ba ka, senden ba ka yarım yok" ekindeki tekrarlara sıra geldikçe, havada çapkın, oynak bakı lar, kahkahalar uçu maya ba ladı. Herkesin tam ne elendi ini gördü ü bir anda, Halil dümbelek vurmayı kesti:

— Böyle olmaz, hadin bakalım kalkın oyuna, yallah!

Genç kızlar, ba lannı omuzlarına e erek, ka lan altından baka baka, utanmı utanmı fıkırdadılar.

— Hadi durmasanıza! Yallah dedim, yallah!

Kızlar tekrar fıkırda tılar. Halil fırladı, Ali Onba ı'nın büyük kızıyla Zeli 'i, kollanndan yakalayıp, ortaya çekti.

— Biz kimin için nefes tüketiyoruz burada?

Zeli 'le arkada ı, kalabalı ın ortasında, ba lan önlerine e ik beklediler. Halil oturanlardan ate in etrafındaki halkayı geni letmelerini istedi. Halkadakiler geri geri çekildiler. Ate ten uzakla an yüzlerinde alevlerin yansımaları kayboldu. Halil yerine geçti. Dümbele ini kaptı. Kansına döndü.

— Vur bakalım Köro lu! Ördek suya... Türkü ba ladı.

Ördek suya dal da gel... Yardan haber al da gel...

ki genç kız, geni leyen oyun yerinde, a ır, kararsız adımlarla oyuna ba ladılar. Etraftakiler oyun havasında, el çırparak, hep bir a ızdan katıldıkça, onlar da canlandılar, hızlandılar, çevik ayak hareketleriyle, parmaklarını çatlata çatlata ortada döndüler, döndüler, kalabalık yeterli görüncüye kadar kar ılıklı oynadılar. Onlardan sonra sırayla öbür kızlar iki er iki er oyuna katıldılar. Derken, Halil oyun sırasının erkeklere geldi ini hatırlatınca, kalabalıktan iki ki i, Cemal'i kaldınp sırlıdan oraya itti. Cemal, Halil'in önünde durdu.

— Ne vurayım efem?

— Ne istersen...

— Kordon zeybe i ho kaçır mı?

— Sen bilirsin...

Tekrar boynuzu ile tenekesini kapan Halil, etraftakileri, ba i aretleriyle el çırpıya, söylemeye kı kırtarak, boynuzunu üflemeğe ba ladı. Kansı dümbelele, havanın sözlerini söyleyerek ona katıldı:

Haydi hovardam kunduranı tek tek bas! Ben seninim ister öldür ister as!

Kordon zeybe i hayli çeviklik isteyen bir oyundur. leriye do ru seri bir iki adım attıktan sonra, dizlerin, kollann çabuk hareketleri, gövdenin sa a sola hızla dönü leriyle oynanır.

Cemal daha ilk adımlarda oyunun havasına ustalıklı girince, Halil havayı hızlandırdı. Kalabalı ırı el çırpması, Halil'in temposuna uydu. Cemal oynayı nı hızlandırdı. Böyle böyle hava hızlandı, Cemal hızlandı, delikanlı sonunda gömle i terden sırtına yapı ıp nefes nefese kaldı ı bir an, gömle inin yeniyle alınının terini silerek oyunu bıraktı. Zeli 'in yanından geçerek halkanın dı ina yürüdü. Daha Cemal oyunu bırakırken Mestan A a'nın o lu halkanın ortasına fırladı, oyunu aldı.

Cemal, halkanın dı nda, Zeli 'in üç adım gerisinde durdu. Ay, kar ıda, izdü ümü gö ün tepelerle birle ti i çizgiyi a an, iri bir zeytin a acının gerilerine do ru sarkıyordu. Neredeyse kaybolacaktı. Kalabalık oyuna dalmı , el çırpıyor, haykm ıyordu. Daha terini kurulamaya çalı rken, Zeli 'in gerisine bakıp kendisini aradı nı gördü. Yüre i hızla vurdu. Be on adım ötede, zayıflayan ay ı ında karaltısı seçilen çarda ın, daha ileride gölgeleri birbirine karı an ba kütüklerinin, zeytin, badem a açlarının, sessiz, تنها halleri heyecanını arttırdı. Babası çardakta uyumu olmalıydı. O tarafa do ru gitse, beklese, Zeli ardından gelir miydi acaba? Ama daha birden uyanan bu ümitle sarho , bunlar aklından geçerken, Zeli 'in önüne dönüp el çırpmaya devam etti ini gördü. Fena halde bozuldu. Zeli 'e kar ı tuhaf bir dü manlık duygusuna kapıldı. Mestan A a'nın o lunun soluk solu a oyunu bırakıp, karısının yanına çöktü ünü, ortaya Ya ar'ın fırladı nı gördü. Acaba gidip tekrar oynasa mı Ya ar'la kar ılıklı? Ya ar'ı pes de-dirtinceye kadar oynarsa Zeli 'ten öç alacak mı duygusu vardı içinde. Fakat yerinden kımıldamıyordu. Zeli 'in tekrar dönüp bakmasını bekledi ini anladı. Halkanın etrafındakilerden biri, ba nı çevirse, kendisini görecektir olsa, Zeli 'i bekledi ini anlayacak mı gibisine geldi. Utandı. Dönüp yerine oturmaya karar verdi. Halkaya do ru adımını atınca, a kın, durakladı. Zeli , dönmü , karı ık el yüz hareketleriyle uzakla masını i aret ediyordu. Duymamı tı ama kız, di leri arasından "Git, git!.." diye fısıldıyormu sandı. Böyle "Git, git" diye fısıldarken, elini gerisinde, çarda a do ru do ru sallıyordu.

a kınlı nı yenmeye çalı arak, Zeli 'in kendisiyle bulu mak istedi ini anlayabildi. Mutlu, uçarcasına çarda ın gerilerine dolandı. Çarda ın gerisinde, tarlanın bitip, ba ın ba ladı ı çizgiye yakın iri bir zeytin a acının gölgesinde durdu. Orada, çarda ın gerisinden yakla acak kimseyi, kendisini göstermeden tanıyabilirdi.

Alandan kalabalı ın haykırı ları, el çırpmaları yükseliyordu. Yakınlarında ise her ey sessiz, k'ımltıszdı. Bu sessizlik içinde yüre i, gürültüsünü duyabilece i kadar hızla vuruyordu.

Alandan gelen sesler bir an için kesildi. Ya yoklu unu fark ettilerse? Ama i te, "Arap havası, Arap havası" diye ba rı ıyorlardı. Duyulan kahkahalardan, el çırpmalardan Arap havasının ba ladı ı anla ılıyordu. Tef dümbelek sesleri kesilmi ti. Herhalde Halil'le karısı oyuna kalkmı olacaktı.

Halil'le karısının oyuna kalkmaları bir bakıma, etrafın ilgisini üstüne çekmesi bakımından iyiydi. Fakat az önce seslerin kesildi i an, içinde uyunan o korkuyu yenemiyordu bir türlü. Ya yoklu unu fark ederlerse? Zeli de gelmek bilmiyordu bir türlü!

Kuru otların üstünde, yakınlarında bir hı ırtı duydu. te, geliyordu sonunda! Yüre inin vuru ları tekrar hızlandı. Hay Allah kahretsin, bu kadar hızlı vurmanın sırası mı? Birisi kulak verse neredeyse yüre inin gürültüsünden yerini ke fedecek! Duydu u hı ırtı da, az ileride yatan keçinin ipinden geliyordu. Ama i te, otların üstünde birisi hafif adımlarla yakla ıyordu bu kez!

Döndü, beline inen saçlarının, eteklerinin karaltısından, üç be adım ilerisinde kendisini aranan kız tanıdı. O, Zeli 'i, çarda ın kendi dolandı ı sa tarafından gelir diye bekliyordu, kız çarda ın solundan yakla mı tı. Zeytinin gölgesinde kımıldadı, nefesini keserek ileriye do ru bir adım attı. Zeli bir an kendisini tanımaya çalı tı. Sonra hızla ona do ru atıldı. Alaca karanlıkta, birbirlerini arayıp bulan elleri kenetlendi. Elleri birbirine kenetli, nefesleri kesile kesile hiçbir ey konu madan, gö üs gö üse sokuldular. Bir süre o telâ la saçları, yüzleri, ba ları, omuzları, birbirinin saçlarına, yüzüne, omuzlarına karı tı. Sokuldular, sokuldular, kenetli elleri çözüldü, vücutlarının her parçasının, tela lı hızına uyararak, be ayaklı iri böcekler gibi, birbirinin sırtında, omuzlarında, kollar üzerinde dola maya; dudakları, birbirinin yüzünde, gözünde ko u maya ba ladı. Bir zaman böyle birbirini kar ılıklı öpücüklere bo duktan sonra, nefesleri kesilinceye kadar dudak duda a kaldılar.

Öpü melerine ara verdikleri zaman, hiçbir ey dü ünemez durumdaydılar. Sergi yerinden gelen gürültüye kulak kabarttılar. İmdi ne yapacaklardı? Hiçbir kararlan, hiçbir dü ünceleri yoktu.

Alaca karanlı a alı an gözleriyle, birbirlerini daha yakından görmeye, ne dü ündüklerini anlamaya çalı tılar. Bakı malan çok kısa sürdü. çğüdöleri bütün hareketlerini yönetir oldu. Cemal, Zeli 'i bile inden kavradı, ba kütüklerinin arasına do ru sürükledi. Dallanna sürünerek aralarından geçtikleri ba yapraklarının hı irtısı adımlarını durdurdu. Bir daha etrafa kulak verdiler. Arap havasının gürültüsünü duydular. Az ötede bir çekirge öttü. Sonra, içğüdölerinin önünde sürüklendiler. Birkaç adım ilerlediler, bütün sabırsızlıklarıyla, sarma dola uzandılar. Hırsıla kuvvetle kucakla tılar. Dudaklan çabuk çabuk birbirinin yüzünde dola tı. Gittikçe hareketlerini bilmez hale gelen Cemal'in eli, gö üslerine do ru inince, Zeli 'in yüre ine birden bir korku dü tü. Cemal'in ellerini kavradı:

— Dur!..

Tekrar etrafı dinlediler. Çekirge ötü leri, sergi yerindekilerin kahkahaları, gürültüsü...

— Gidelim n'olursun!

Cemal soluk solu a do rulmaya çalı an kızı sırt üstü itti.

— Biraz, biraz daha!

Zeli 'in elleri daha sıkı kenetlendi:

— Gidelim, gidelim, yoksa rezil oluruz... Kısa bir bo u ma ba ladı aralannda...

— Biraz, bırak..

— Bırak beni! Bırak...

— Biraz n'olursun...

— Bırak...

Cemal, birden Zeli 'in sesinin kesildi ini, üstüne yüklendi i vücudunun önce titremeye ba ladı ını, sonra kasıldı ını, gerildi ini fark edince a kınla tı. Ne yapaca ını bilemeden, Zeli 'i daha hızlı daha hızlı öpmeye ba ladı. Kızın çeneleri sıkı sıkıya kenetlenmi , yüzünün bazı yerleri sıcak, bazı yerleri so uktu. Az önce onu üstünden itmeye çalı tı ı halde, imdi itemiyor, daha çok gö süne do ru sokuluyordu. Bu gergin, kasılmı vücut, az sonra birden gev eyiverince, a kınlı ı büsbütün arttı ı bir sırada, Zeli bütün gücünü topladı. Onu üstünden geriye do ru itti. Do ruldu:

— Bırak beni!

a kın, bozulmu do ruldu. Utanıyordu. Zeli 'e bir daha yüzüne bakamayacak kadar kaba davrandı ı kanısı vardı içinde. Yanında, o-nun, çabuk çabuk karı an saçlarını düzeltti ini gördü. Elinden geldi i kadar çabuk kendine düzen vermeye çalı an Zeli , toparlamasını bitirince, elini onun eli üstüne koydu. Yumu ak, kararlı bir sesle fısıldadı:

— Kalkalım...

Hiçbir ey diyecek durumda de ildi. Zeli 'in elini eli üstünde duymak, tekrar güven veriyordu içine. Az önceki korkusunun yersiz oldu unu anlatıyordu. Uysal bir tavırla kalkmaya davrandı. Zeli bir çabukta ona do ru e ildi. Yana ının üstünden öpü verdi:

— Sen kal, önce ben gideyim, sen sonra gelersin!

Sonraları, günlerce yana ının üstünde kaldı ını duydu u bu küçük öpü ün verdi i mutlulukla sarho , ne diyece ini bilemeden bakı-nırken, Zeli 'in aya a kalktı ını, tarlaya do ru ilerledi ini gördü.

Zeli , tarlaya ayak attı ı sırada, çarda an gerisinden bir çocuk gölgesinin dolandı ını, etrafında birini aradı ını fark etti. Gölge, sesini yükseltmeden çekinerek, kendisinin duyabilece i gibi mınıldandı:

— Zeli , Zeli kız neredesin?

Karde inin sesini tanıyınca, yoklu unun farkına vanldı ını anladı. Anası ardından, onu kendisini araması için göndermi olacaktı: lerledi:

— Ne o? Buradayım!

Yakla tıkları zaman, karde i meraklı tavırlarla onu inceliyordu:

— Neredesin kız? Ne yapardın orada? Yanm saattir seni ararım!..

Entarisinin eteklerini aptestten yeni kalktı ını belli edecek hareketlerle düzeltti! Ba ıyla ba ı i aret etti:

— Merak ettinse git bak neredeydim.

Tarlalarda ya ayanların, çoklukla, belli apdest yerleri bulunmadı ından, akla yakın bir yalandı bu. Karde i inanmamı olsa da sustu.

Birlikte çarda ın önüne çıktıkları zaman, sergi yerinin açıklığı nda, daha yakından görebildi i ablasının önüne geçti.

— Üstün ba ın tozlanmı , saçlarını düzelt.

Zeli eteklerinin, sırtının tozunu silkelerken, kısa bir an oldukları yerde duraladılar. O sırada, Arap havası kesildi. Mestan A a'nın o luyla Ya ar hora tepmek için ortaya fırladılar. Sadece iki ki i kaldıklarını görünce de Cemal'i hatırladılar. Aranıp göremeyince, kız karde lerine sordular. Kız karde i, anası etraflarına bakındılar, Cemal'i göremediler.

a kın a kın mırıldandılar:

— İmdi buradaydı! Görmedik nereye gitti.

Anasının, karde lerinin a kınlı ı yanlarında oturan konuklarına geçti. Kim varsa etrafına bakınıp Cemal'i aramaya ba ladı. Cemal'i aranırken bu defa da Zeli 'in yoklu u ortaya çıktı. Herkes içinde uyanan aynı üpheyle Zeli 'in anasına döndü: "Zeli nerede?" Bu üphenin uyandırdı ı merakla oturanlar yerlerinden do ruldu. Çarda ın ba ı tarafının koyu gölgelerine do ru döndü. Zeli 'le karde inin alandaki halkaya yakla tıklarını gördü. ki karde in birlikte olması, az önce dü üncelerinde uyanan üpheleri büsbütün içinden çıkılmaz bir duruma soldu. Zeli , CemaPl e birlikte olmu olsaydı, kız karde inin aralarında i i neydi?

Kalabalı ın merakı imdi Cemal'i bulmakla toplandı. Mestan A a'nın o lu seslendi:

— Cemaal! Hooo Cemal!

Cemal bu sese kar ılık vermeden Ya ar, Zeli 'in önünde durdu:

— Cemal nerede? Zeli omuz silkti:

— Ne bileyim?

O lan az önce herkes gibi, dü üncesinde uyanan üpheyle onun halini tavnı inceledi.

— Görmedin mi?

— Görmedim dedim ya!

Sonra karde inin elinden tutarak ilerledi. Kalabalı a karı tı:

— Biz beraberdik...

Mestan A a'nın o lunun sesini duyan Cemal, ortaya çıkmakta geciktikçe durumunun a ırla aca ını anladı. Çarda ın gerisinden seslendi:

— Buradayım! Geliyorum...

Az önce bulu tukları sırada, Zeli 'in kendi geldi i yönden de il de, çarda ın öbür yönünden göründü ünü hatırlayınca bu defa kendisinin o taraftan ortaya çıkmasının üpheleri da itaca ını dü ündü.

Kalabalı a do ru ilerledi i sırada Mestan A a'nın o lu sordu:

— Nerelere kayboldun be Cemal?

Yalan söylemesini hiç beceremezdi. Ama kendisinin de hayret etti i kadar kolaylıkla kar ılık verdi:

— Hiç, buradaydım. Çarda ın gerisinde hayvanları dolandım, geldim.

Herkes birbirine bakındı. Kimse Cemal'in ne zaman yanlarından ayrıldı ını hatırlamadı ı için, ne kadar zaman da kayboldu unu anlayamadı.

Etrafındakilerin a kınlı ını görünce Cemal cesaretlendi:

— Ça ırdınız geldim ya! Aradan ne geçti?

Herkes ne diyece ini bilemeden birbirine baktı. Dü üncelerin dü ümlü kalan üpheleri, ne ellerini kaçırmı , adımlarını a ırla tırmı tı. Ate in ba ına isteksiz isteksiz döndüler. Halil kalabalı ı canlandırmak istedi:

— Eh ba layalım gayn!

Ay, kar ıdaki zeytinin gerilerinde kavu uyordu. Halil'e ilk kar ı çıkan karısı oldu:

— Geç oldu! Çoluk çocu un uykusu geldi. Mestan A a'nın gelini atıldı:

— Ay kavu unca, yolumuzu göremeyiz. Güç olur. Vakitken **da-ğılalım...**

Cemal'in büyük kız karde i hemen:

— Bizim feneri alırsınız karde , diyecek oldu. Kadın yüzünü buru turdu:

— Sizin fener size lazım! Kocasına dönerek ekledi: Hadi toparlan da gidelim...

Kalabalık, uyuyan çocuklarını kucakladı. Acele acele vedala tı. Tarlalarına do ru ilerlerken Zeli anasının hemen dibinde kendisini belinden itmesiyle irkildi.

— Yürü, rezil ettin bizi!..

Dirse iyle, kuvvetle anasının elini geriye itti. Cevap vermedi.

4. GÜNLER GEBE

O gece, her zamanki gibi sabaha kar ı uyandıkları zaman karısı, Recep'e, Zeli 'i bir an önce evlendirmeleri gerekti ini söyledi. Recep neden bir an önce evlendirmeleri gerekti ini sormadı. Bu sözlere her gece Zeli 'in durumu üstüne aralarında geçen konu malardan ayrı bir anlam vermedi. Yeti kin kızlarının evlenmeleri konusu, yıllardır gecenin bu saatlerinde, kar ılıklı cinsel isteklerinin uyandırılmasında aralarında kı kırtıcı bir rol oynardı.

Cigarasını yata ının yanında, topra a bastırıp söndürdü. Karısına sokuldu.

— Ben de isterim bir ayak önce ba göz olsun, dünya evine girsin.

— Madem istersin bekleme! Artık zamanı **geldi!**.. Korkarım bir acemilik **etmesin!**..

— Tütünleri beklerim! Tütünler kalksın, onu beklerim...

— Sen gene söyle Bekir'e, yapsın hazırlı ım geciktirmesin... Bu sözler konu ulurken Zeli uyanıktı. Anasıyla babasının ne dediklerini duydu. Bir ara anasının, ak amki üphelerini babasına açmasını bekledi. Sonu çıkmadı. Kendi konusu kapandı. Anasıyla babasının soludukları bir sırada tekrar uyuya kaldı.

Sabah kendili inden uyanamadı. Rüyasında, gelin oldu unu, gerde e girece i odada bir yata ın kenarında oturdu unu görüyordu. Odanın kapısı açıldı, dı arıda üç be ki i, Bekir'i sırtını yumruklayıp üzerine do ru ittiler. Bekir o hızla geldi, omuzlarına sarıldı. Birden yata ından sıçrayarak, alnı ter içinde gözlerini açtı. Anası omuzundan tutmu , uyanması için sarsıyordu. Babasının "Uyandır, uyandır, yeter uyudukları" dedi ini duydu. Anası söylendi:

— Güne do du neredeyse, hâlâ tembel tembel uyursun, **kalk!**.. Uysal uysal

do rulup, yata ının içinde oturdu. Anasının üstüne

do ru attı ı i gömle ini ba ından geçirdi.

Tütünü kırdılar. Babası erkenden e e i alıp oduna gitti. Ku lu a kadar önemli hiçbir olay geçmedi. Ku lu a do ru testiye doldurmak için kuyuya gitti. Kuyudan çarda a dönece i sırada, Ya ar'ın elinde testisi, mersinlerin ardından kar ısına çıktı ini gördü.

Ak am olup bitenlerden sonra, bu sabah kar ıla aca ı kimselerin kendisine nasıl davranacakları sabahtan beri aklım kurcalıyordu. Ya ar'ın tavırlarından ne dü ündü ünü anlamaya çalı ırken, testisi elinde yürüdü.

Ya ar testisini yere bırakıp ellerini beline dayadı. Kar ısına dikildi:

— Ne o korktun mu?

— Niye korkacakmı ım?

— Baksana hemen kaçıyorsun da...

— î zamanı, oylanmanın sırası mı?

— imdi öyle mi olduk? Yürüme istedi:

— Daha önce nasıldık?

Ya ar kar ısında elini gererek onu dinledi.

— Az dur bakalım... Durdu, gözlerini Ya ar'a dikti.

— Söyle?

O lan, o zaman ba ını sallayarak, hiçbir ey demeden ona baktı, sonra birkaç adım geriledi, mersinlerin önünde bıça ını çıkardı, bir dal kesip elindeki dalı yontu yontu Zeli 'e yakla tı:

— Söylesene?

— Kar ında Kadıovacıklı'nın o lu olsa kaçmazdın ama?

Zeli testisini kavradı. Hızla yürüdü. O lan de ne ini yontarak yolu üstünde bir iki adım geriledi. Tekrarladı:

— Ne kaçıyorsun yalan mı?

Yoluna devamla o lanı yana itti, ilerledi. Arkasından onun söylendi ini duydu.

— Bilirim ben sana yapaca ımı! Bunu yanına komam!

Öfke ba ına çıktı. Testisini tekrar elinden bıraktı. Hızla geriye döndü:

— Ne yaparsın söyle bakalım? A kıpı ık gözlü, a ap al suratlı! Söyle bakalım ne yaparsın? Bu dünyada erkek kalmadı da, kala kala ben sana mı kaldım? Sen mi benim gözümü korkutacaksın?

Ya ar a ırdı:

— Ne oynayıp durursun elinde o bıçakla kar ımda? Ba ka oyuncak bulamadın mı kendine? Gözümü mü korkutacaksın?!

Ya ar, kuyunun ta ı üstünde,duran kovayı aldı. Kuyunun ta ı üstüne çıkarken, bıça ını yerine yerle tirdi.

— Dal kesmek de yasak mı? Korktunsa yerine koyayım bari... Zeli kar ılık vermedi, öfkeli öfkeli uzakla tı. Testisini doldurmak için kuyunun ba ında kalan Ya ar, hasetle kinle doluydu. Hemen Ze-li 'ten nasıl oç alacağını tasarlamaya ba ladı. Madem Zeli 'ten kendisine hayır yoktu, Zeli 'in de gönlü istedi ine varmamasını istiyordu. Bekir, ortalarda dola ıyordu. Maksudı açıktı. Kazın gönlü Cemal'de görünüyordu. u halde, kızın Cemal'le arasını bozmak, Bekir'in de elini çabuk tutması için gözünü açmak gerekirdi. Recep'e i i duyurursa istedikleri kendili inden yola gelirdi.

Ö leye kadar her günkü gibi geçti. Ö leyin Zeli , anası, karde i sofradan kalktılar, tütün dizmeye oturdular. Çok geçmeden, dı arıdan hızlı adımlarla birisinin çardaklarına do ru yakla tı ını duydular. Ba lannı çarda ın kapısına döndürdüler. Kapının dı ında, çocu unu kucaklamı bir kadın gölgesi, hızla çardaklarından içeriye girdi. Ardından bir kadın hı ımla yanı ba larında ba da kurup kendini yere bıraktı. Gelen Ay e'ydi.

Anası, karde leri, ilk a ızda bir ey söylemeden a kın a kın bir Ay e'ye, bir birbirlerine baktılar. Ay e oturdu u yerde soluya soluya, ileri geri öfkeyle sallanıyor, söze nereden ba layacağını bilemiyordu. Zeli kendini toparladı:

— Kaçtın mı kız?

Ay e öfkeden dili tutulmu konu muyor, artan bir hızla ileri geri sallanıp duruyordu. Birden kolları arasında sallanırken gözlerini dikmi kendisine bakan, eliyle gö üslerini mıncıklayan çocu u, kavradı ı gibi kaldırdı, yere oturttu.

— Otur oturdu un yerde be piç kurusu! Kanımı ba ıma çıkarma benim!
Anaları a kindi. Kızına ho geldin desin mi, demesin mi bilemedi. Kalktı, a kın a kın çarda ın içinde öteye beriye bakındı. Sandı ın hemen dibinde, bir tepsi içinde, ekme i sarıp kaldırdı ı sofraya örtüsünü açtı.

— Aç mısın? Kız ses çıkarmadı.

— Laf i te! Bende ki de akıl! Yoldan geldin, aç mısın sorulur mu? a kınlık! A kızım, bende akıl mı kaldı! Bu kadar çileden sonra! Sen yeti tir gül gibi kızım, ver ellere, yüzü gülmesin! Ne diyeyim? Yüzleri gülmesin, evleri ba larına yıkılsın **inşallah!..**

Rabiye merakını tutamadı:

— Dövdüler mi kız?.. Kadın ona do ru döndü:

— Sen sus! Lafa karı ma! Daha o kadar olmadın!

O arada söylene söylene, bir tepsinin içine yerle tirdi i bir parça ekme k, birkaç zeytin tanesi, keçinin sütünden kendi mayaladı ı bir parça peynir, bir de domatesi, kızının önüne sürdü.

— Yumurta pi ireyim ister misin?

Kız ba ını geriye attı. Küçük karde ine döndü. Gene ba ıyla kö ede duran su testisini i aret etti. Rabiye fırladı. Ma rapayı su doldurup ablasına uzattı. Ay e bir iki yudum kendi içti. Bir iki yudum da, yanında do rulup, kollarına asılan o luna içirdi. Anasının önüne sürdü ü peyniri zeytini o luyla payla arak yeme e koyuldu.

Anası, karde leri, daha hiçbir ey anlatmadan, onun görümcele-rinin, kaynanasının hakaretine u radı ına inandılar. Ay e'nin öfkesi onları da sardı.

Anası söylenmeye devam etti:

— Ye yeme ini, hiç a zını yorma anlatmak için. Bilirim ben o soysuzların ne mal olduklarını! Yere batasicalar! Boyunları altında ka-lasicalar!

Ay e birden bo andı:

— Lanet olsun! Vardı ıma da varaca ıma da bin defa pi man oldum. Bir gün yüzümü güldürmediler. Dırdırlanndan bıktım usandım!

Zeli sordu:

— Ne dediler gene, ne yaptılar?

— Daha ne yapsınlar? Elimi neye sürsem katı ırlar! Nereye otursam kaldırırlar! Ne tarafa yürüsem döndürürler! Sitemlerinden yüre ime kan oturdu! Eh hh yetiversin gayri! Bir koca için bu kadarını çekemem!..

Ay e bu tonla o sabah olanları anlattı durdu. Kavgasının sebebini açıkça anlamak güçtü. Sinirli sinirli, ordan oraya atlayarak, bu sabahki olayı, on be gün önce bir ay önce geçen ba ka olaylarla birle tirerek anlatıyordu. Anası, karde leri, bu anlattıklarını geçen yıl, ilk defa kocasının evindep kaçıp geldi i zaman anlattıklarıyla birle tiriyorlar, hayallerinin de yardımıyla eksi ini tamamlıyorlar, dediklerine hak veriyorlardı.

Ay e bu sabah saç kızırdımı ekmekleri kapataca ktı.

Hasan ayaklarının dibinde dola ıyordu. Görümcesi de bo tu. (Zaten i e hiç yana mazdı.) "Alıver Hasan'ı, eli yanmasın" demi ti. Görümcesi burun kıvrımı tı. "Nasıl do urmasını bildinse, bakmasını da bil!" Ekmek yo urmak, saç kapamak, su çekmek, ne i varsa hep onun üstüne yıkımı lardı damda. Kendileri iki yaprak tütün kırıp, bitti mi kom u kom u dola ırlardı. "Ellerin mi kırılır? Yabancı nın mı?" demi ti görümcesine. Ondan sonra görümcesi kar ılık vermi , kaynanası, küçük görümcesi üstüne yürümü ler, dala mı lardı. **Zeliş** arada bu anlattıklarını kesti:

— E peki kocan, kocan ne dedi?

— Kocam aldı ceketini omzuna sabahtan Urla'ya indi. Yoktu ki tarlada duysun! Duysa ne olacak? Erkek gibi erkek de il ki hepsinin a zını kapasın, saydırsın kendini! Anasının a zının içine bakar.

Kısacası, üç yıldır ellere u aklık etti i, her hizmetlerine ko tu u yetmi ti canına. Kocasız kızların öfkesini çekemezdi her gün. Kaptı ı gibi Hasan'ı gelmi ti. Geçen yıl, kocasına kanmı dönmü tü ama, bu seferki sondu. Cihan yansa yıkılsa, ayaklarına kapansalar görüm-celerinin yanına dönmezdi bir daha.

Anası:

— Ah, dedi, kısmet. Madem geldin, ho geldin. Hayırlısı ne ise o olsun!

Zeli , onun anlattıklarıyla iyice hırslandı:

— Bir daha dönersen adam de ilsin zaten! Yazık senin erefine namusuna! Bir daha dönersen ba ına ne gelirse gelsin acımam!..

Ay e önündekileri yiyip bitirince, kalktı, önündeki tepsiyi kaldırdı. Yerine koydu.

Karde lerinin yanına dönüp oturdu. Bo bir i ne alıp, tütün dizmeye ba ladı.

— Kim dönermi onlann arasına bir daha! eytan görsün hepsinin yüzünü!

Do udaki da ların eteklerinde, yanan fundalıklarda yaptı ı odunu, kı için, Urla'daki damlanna indiren Recep, ikindiye do ru tarlaya döndü. E e ini tarlanın kıyısına ba ladı.

Çarda a do ru ilerleyince, Ay e'nin elini öpmek için çarda ın önüne çıktı ını gördü.

Kızının kaçtı ını anladı. Hiçbir ey sormadı. Ne sevindi ne de üzüldü. Kızına elini uzattı.

Bir kahve yapmalannı istedi. Zeytinin dibine çöktü. Cigarasını yaktı.

Ak am sofrasında, yemek büyük bir sahan, so anlı domatesli salatadan ibaretti. Ay e kuca ında çocu uyla, Zeli 'in yanına, üç yıldır hep hepsi üç be kere oturdu u bu sofraya tekrar oturunca, yerini yadırgadı. Sofradakilerin bo azına ortak oluyormu , kendisi aralarında fazlaymı duygusuna kapıldı. Babasının bakı ları ona do ru uzansa, lokmalarını sayıyormu sanıyordu. Babası ortadaki sahana ikide bir avucuyla uzanan Hasaniin ellerine bakıyordu bazı bazı. O lanın anasına hiç rahat vermedi ini görüyor, bu yüzden gururlanıyordu. Kansına döndü:

— Karı be, zeytin çıkar Hasan'ın önüne de yesin!

Kansı zeytini çıkarmak için kalktı. Erkek misafirin itiban ba kaydı ne de olsa gözünde, ekledi:

— Yann karpuz alırım ben kerataya!

Babasının Hasan'a gönderdi i bu yakınlık, sevindirece ine Ay e'ye sofranın konu u oldu unu hatırlattı.

Gece yatacaklan sırada **naçıl** yerle ecekleri ayn bir sorun oldu. ki ince ilteleri vardı yatak diye kullandıkları. Birinde Zeli ile Rabiye, öbüründe de anası ile babası yatardı.

Anası ile babası yine yatak-lannda kaldı.

Zeli 'in yata ına, yanlamasına yerle tirdikleri yastıklara, Ay e o lu ile birlikte, çocukluklarındaki gibi karde leriyle yan yana uzandı. Zeli , bütün gece ablasının ba ını bir sa a bir sola döndürdü ünü, uyuyamadı ını gördü. Arada bir derin derin gö üs geçirdi ini duydu.

Ertesi sabah uyandıktan sonra ablasının bütün gece gözünü kırpmadı ı açtı.

Yan yana bütün kucaklarken sordu: r

— Kız gene dönecek misin kocana?

Dünkü öfkeli ablası, imdi üzgün duru lu, dalgındı. Geçirdi i uykusuz gecenin yorgunlu u vardı üzerinde. Solmu sararmı tı.

— Bilmem ki ne yapayım?

— Nasıl bilmezsin?

— Bilmem i te! Babamın ba ına mı yıkılıp kalayım, kuca ımda bir de çocukla!

— Kismetin çıkar yine evlenirsin?

— Gül gibi kızlar kocasız dururken, kim alır beni böyle çöplükten sonra?

— Ben senin yerinde olsam kaçtıktan sonra dönmem, bir daha geriye adım atmam!

— Sana öyle gelir imdi! Evlenmedin ki koca nedir bilmezsin...

— Lanet olsun öyle koca! Ben ezdirmem kimseye kendimi!

— Kocamdan acı bir laf i itmedim ben aslını ara an. Ne i itimse görümcelerimden, kaynanamdan i ittim. Kaynatam da iyidir. Görüm-celerim evlenselerdi ba ım dinlenirdi!

— Kocan ne der görümcelerine? Ses çıkarmaz mı?

— Ne desin? Onlara susun der, bana sabır der, a ınr o da, ba ı-nr ça ınr, öfkesi geçince susar. Zaten yumu ak huyludur. Nereye çek-sen oraya gider.

— Sen al kocanı öyleyse, çek ba ım git...

— Nereye?

— Aç kalacak de ilsiniz ya? Bu kadar bo tarla var etrafta! Yancı girin, paranız olursa icarla tutun! Hiç olmazsa ba ın dinlenir. Laf i itmezsin. Ben olsam öyle yapanm. Dünyada i i kocamın keyfine bırakmam. Siz böyle giderse daha kırk yıl ayıramazsınız mallan...

— Eh, evlen de seni de görürüz! Bakalım kar ıdan kar ıya akıl ö retmeye benzer mi? Sen sen ol, hanesi kalabalık erkekle evlenme.

Daha sonra, çarda a dönüp, bütün dizmeye oturduktan zaman bu konu Zeli 'le ablası arasında devam etti. Ay e'nin bir gün önce öfkeli hali nasıl anasına karde lerine geçmi se, bugün de dalgın dü ünceli hali geçti. Bir ara anaları uzun uzun içini çekti. Konu malarına ka-n tı:

— Dile kolay a kızım, çilesi neyse **çেকেcek!**..

Ku lu a do ru Ay e'nin sabırsızlanmaya ba ladı ını fark ettiler. Olur olmaz vesilelerle aya a kalkıp çarda ın içinde dolanıyor, her seferinde kapıdan ba ını uzatıp, gelen giden var mı diye baktıktan sonra yerine oturuyordu. Bu dolanmalardan birinde, tela la kapıdan içeri çekildi, gizleyemedi i bir heyecanla karde lerinin yanına döndü, hemen öteberisini toplamaya ba ladı!

— Ne o kız?

— **Gelir!..**

— Kim, kocan mı?

Yanaldan kızarmı anasına, karde lerine, "Hor görmeyin beni" der gibi bakıyordu. Zeli hırslandı.

— Toparlasana azıcık kendini! Hâkim ol nefsin! Bekle bakalım gelsin, ne diyecek?

Ay e, gö sü çarpıntısından süratle inip kalkarak, karde lerinin yanına çöktü. Dı anda damadın ayak seslerini, zeytinin altında oturan Recep'i selamladı ını duydular. Selamdan sonra aralarında kısa bir konu ma geçti. Damat sordu:

— Anam nerde, içeride mi?

— çeride...

— Ay e?

— O da içeride...

— Çocuklar?

— Onlar da...

Damat kısa bir an kararsız sustu:

— Nasıl hepsi iyiler ya?..

— Hamdolsun...

— Müsaaden olursa ben içeri bir bakayım...

— Sen bilirsin...

Damat çarda ın kapısında göründü. Babasını gören küçük Hasan çarda ın kapısına do ru atıldı. Ay e ba ını önüne e di. Dargın, somurttu. Anası damadına do ru ilerledi. Damat kadının elini aldı, öptü. E ildi, o lunu kucaklayıp kaldırdı. Gö üs geçirdi.

— Eh i te, bizim kısmetimizde bu da varmı ! Ayırmadık mallarımızı ba ımız rahat etsin... Siz nasılsınız? Hep iyisiniz ya?

Kadın mınıldandı, yer gösterdi:

— Nasıl olalım. Hep bildi in gibi... Buyur otur...

— Ben babamla dı anda otursam dahayı. Siz keyfinize bakın. Rahatınızı bozmayın.. Elinde yanm kiloluk bir kesekâ ıdı vardı.

— Sen nasılsın kız Rebi , iyi misin? Büyümü sün ma allah! Rebi ba ını önüne e di, sinttı.

— Al bunu sana getirdim...

Rebi kalktı. Eni tesinin elinden, ba ını do rultmadan kesekâ ı-dını aldı. Zeli 'in yanına dönünce açtı. Akide ekeriydi.

Adam sonunda kansına yönelecek cesareti kendinde buldu:

— Sen de hazır ol gidelim, sıca a kalmayalım... Ay e sustu.

— Ben dı anda beklerim. Toparlan da oyalanmayalım...

— Yok benim toparlanacak niyetim. Kendin nasıl geldinse öyle gidersen. Benim i im yok, senin o dilli karde lerinin arasında. Bir tarafımı bırakmadılar!..

— Ben onlann a zının payını verdim. Yürü sen! Bir daha kolay kolay sana dil uzatamazlar...

Kansının cevabını beklemedi. Çarda ın dı ina, Recep'in yanına dolandı. Kaynanası ardından geldi.

— Güzel söylersin be o lum ama, bir günlük dava de il ki bu; evlendi inizden beri i itiriz. Ayır babanla karde lerinle malını, kanna sahip ol!

— Ah be anacı ım, benim sözümü dinleseler, bir gün durmam, kalkayım da anamla karde lerimle mahkemelerde mi sürükleneyim? Ama bu sene tütün kalksın hepsini razı edece im. Ben de bıktım.

Recep söze kan tr.

— Ayırsan iyi edersin.

— Dün ak am hepsiyle kapı tım, bir taraflannı bırakmadım. A-ma anayla karde i te. Atılmaz atasın, satılmaz sata ın...

O lu kuca mda, çarda a seslendi:

— Hadi Ay e, hazır mısın?

Kansı ba örtüsünü ba layıp, çoraplannın ba ım çekerek, tela lı hallerle, çarda ın kapısında göründü. Kayınvaldesi mınıldandı:

— Ne bu acelen be o lum! Oturaydın. Bir kahve içeydin. Daha terin so umadı.

— Gidelim daha iyi, sıca a kalmayalım...

Vedala maya ba ladılar. Büyüklerin ellerini öptüler. Ay e karde leriyle öpü tü. Damat ho cakalın dedi sadece. Ayrılırlarken anası, Ay e'ye son bir nasihat verdi:

— Madem öyle, kocanla iyi geçinirsiniz, sık di ini, ne diyeyim. Bunların hepsi geçer.

Ötekilerin hepsi gider, sonunda gene kocanla sen birbirinize kalırsınız...

Kuca ında Hasan'la kocası önde, iki adım arkasında Ay e, Ur-la'ya do ru uzakla tılar.

Çardakta kalanlar, az ileride yolun kö esini dönünceye kadar, çarda ın önünde durup onları u urladılar.

O gün ak ama kadar Recep'lerin çarda ında anlatılmaya de er ba ka bir olay geçmedi.

Ak ama do ru, her zamanki gibi yolda, e e i üstünde Bekir göründü. ncirin altında hayvanını durdurdu; inmedi. Recep'le ayaküstü bir iki laf attılar, gitti.

Ertesi sabah tütün kırmaya çıktıkları zaman Zeli , kar ı tarlada Cemal'in tütün kırdı ını gördü. Kilizmaya gitmedi ini anladı. Aklına delice bir fikir takıldı. Cemal'e sormak istiyordu: Evlenirlerse, anası, babası, karde lerini bırakır mıydı, yoksa bırakmaz mıydı?

Kırılacak pek az tütün vardı o sabah. Kırdıkları türün bir küfeyi doldurmadı. Çarda a döndüler. Az sonra Recep, Urla'ya inmek için yola çıktı. Anası da, kınlan tütünü nasıl olsa Zeli üç be saat içinde tek ba ına hak eder diye, yanına Rabiye'yi aldı, üç be parça kirliyi, su tenekesini, sacaya ını, kucakladılar kuyunun ba ında çama ır yıkamaya gittiler. Zeli çarda ın kapısı içinde sırtını dayadı. ine koyuldu.

O gün Urla'nın pazanydı. Hemen hemen bütün kom ular pazara iniyorlardı. Babası gittikten az sonra, tarlaların üst ba ındaki yoldan Bekir'in geçti ini gördü. Bekir tarlalanna do ru baktı. Recep'in e e ini meydanlarda göremeyince, kendisinden önce Urla'ya indi ine hükmetti; seslenmedi. Bekir'in hemen ardından, tarlanın alt yanındaki yoldan Ya ar geçti. Zeli bilinmez nasıl bir duyguyla, onlann arkasından Cemal'in geçmesini beklemeye ba ladı. O aklına takılan soruyu, evlendikleri zaman Cemal'in anasıyla babasıyla birlikte oturup oturmayacaklarını mutlaka soracaktı.

Aradan bir çeyrek geçti geçmedi, az önce Bekir'in geçti i yoldan, incirin gerisinden Cemal görünürdü. Elinden tütün i nesini attı ı gibi fırladı. Kendini çarda ın önünde bulunca, ölçülü davranması gerekti ini anladı. Etrafına bakındı, anası, karde i, kuyunun ba ında çama- inn suyunu ate e vurmu lar, ate i beslemek için, çevrelerinde e ilmi çalı çırpı aranıyorlardı. Görünürlerde ba ka kimse de yoktu, incire do ru ba lı keçiyi görünce, aklına keçinin yerini de i tirmek geldi. Cemal'e, anasımın karde inin gözüne görünmemesi için beklemesini i aret etti. Keçiye do ru ilerledi, ipini çözdü.

Cemal'e sormak istedikleri aklıdan uçup gitmi ti.

— Git, çabuk git! Buralarda dola ma! dedi, bizi görmesinler! Anam pirelendi...

Cemal bir eyler mırıldanarak, söylemek istedi.

— Git, çabuk! Mektup yaz. Ben de sana yazanm...

— Mektup mu yazayım?

— Mektup yaz, kuyunun ba ındaki oca ın ta ı altına bırak. Ben alamazsam, Rebi 'le aldrnm. Ertesi gün kar ılı ını bırakırım.

Keçinin kazı ını az ileriye çakarak ba ladı. Çarda a döndü. O çarda a döndükten az sonra, Cemal incirin gerisinden çıkarak yoluna devam etti.

Kuyu ba ında Ya ar'la atı masından bu yana geçen iki gün içinde, Zeli 'in ya ayı ı ile ilgili anlattı ımız bu olaylar olup biterken, etrafta kısaca özetlememiz gereken ba ka olaylar da geçti.

Ya ar kuyunun ba ından ayrıldıktan sonra, tarlalanna döndü. Anasının karde lerinin yanında bir süre sessiz sedasız, Zeli 'ten nasıl oç alaca ını dü ünerek, ba ı önünde tütün dizdi. Bir ara karde leri, geceki e lentiden söz açmı larken ortaya bir laf attı: "Cemal'in, Recep'in kızını kaçıraca ı do ru mu?"

Anası, karde leri bu lafı aldılar, gözünün önünde i lemeye ba ladılar. Anası sordu:

— Kimden duydun?

— Halilgilden... Karde leri atıldılar:

— Halilgildense do rudur. O Kadıovacıklı'nın içini dı ını iy.

bilir.

Ö leden sonra Ya ar Urla'ya indi. Ak am üstü tarlaya dönerken, Tenekeci Halil 'le yolda arkada lık ettiler. Ya ar çok geçmeden sözü Cemal'in, Zeli 'i kaçıraca ına getirdi. Halil "Kimden duydun?" diye sorunca "Bilmeyen mi var, dedi, herkesin dilinde!" Tabii Halil, Ya ardan aldı ını, çarda ına varır varmaz kansına sattı. Karısı havadisi alınca, kuyunun ba ına su almaya gitti. Orada Mestan A a'nın gelini, haberi Ya ar'ın kız karde inden duymu tu. Yadırgamadı, gece olanlara da anlamını artık kavramı lardı zaten. Recep'in kızı çarda ın gerisinde, Ka-dıovacıklı'nın o luyla oyna ırken, kız karde ine de gözcülük yaptırmı tı!..

O ak am, anası karde leri, bu konuyu tekrar açtıkları zaman Ya ar artık sözün kendisinden çıktı ını unutmu , onlardan bilmediklerini ö reniyordu.

Ertesi gün, Urla'nın pazanna inerken bir ara Bekir'in önünde e e- iyle ilerledi ini gördü. Adımlarını hızlandırdı. Yeti ti. Bir iki cümleden sonra uzatmadı konuya girdi:

— Eh, Bekir evlenmeyecek misin daha? Bekârlı ın yetmedi mi?

Evlenme sözünden ho lanan Bekir topuklarını e e inin karnına indirdi. Hayvan hızlandı. Ya ar adımlarını sıkla tırdı.

— Bir te ebbüsümüz var hayırlısıyla!..

— Hangisi o?

— Duymadın mı?

— Duymadım ya!

— Recep'in kızı **be!**..

Ya ar bir kahkaha attı. E e in kıçına okkalı bir amar indirdi. Hayvan kasıldı. Hızlandı, Bekir yulara sanılmak zorunda kaldı. Merakla Ya ar'a döndü.

— Ne güldün?
— Recep'in kızıysa avucunu **yala!**..
— Neden?
— Duymadın mı?
— Duymadım ya!
— öyle dine imana gel gördün mü? Recep'in kızının yavuklusu oldu unu hiç kimse sana söylemedi mi?

Bekir a ırdı, afalladı... Aldatıldı ı kanısına vardı:

— Vay namussuz **vay!**.. Ben bu kadar yardım edeyim de bilâkis...

— Kim?

— Kim olacak, Recep!

— Recep'in bu i te ne günahı var? Allah bilir kızının yavuklusundan haberi bile yoktur.

Sorun Bekir için daha kan ık bir durum aldı.

— Kimmi kızın yavuklusu?

— Kadıovacıklı'nın o lu! Geçen gün ikisini ba kütüklerinin altında basmı lar...

Bekir ne diyece ini bilemedi. Renkten renge girdi. Öfkeyle **to-puklanm** e e inin karnına indirdi. Durmadan söyleniyordu:

— Görür o! Görür! Bakalım kim zararlı **çıkar!**.. Ben ona gösteririm.

Ya ar tekrar hızlanan e e in ardından adımlarını sıkla tırdı:

— Kendi kendini ne üzüp duruyorsun? Recep'i bul, konu , sana söz veriyse kızma sahip olsun!..

Bu arada bir gün önce ba layan dedikodulara sonunda konu kom- ulan aralannda dü ündüler ta indılar Kadıovacıklıların kızlarını kaçırmak için fırsat gözettiklerini, Recep'le kansına söylemenin kendilerine dü en kom uluk ödevi oldu una karar verdiler.

Yukanda, Ya ar'la Bekir arasında anlattı ımız konu malar geçerken Mestan A a'nın o lu pazar yerinde Recep'le kar ıla tı:

— Recep A a iyi oldu seni gördüm, dedi. Bunca yıllık kom uyuz, kızına göz kulak ol! Kadıovacıklılar kaçıracaklar. Ak am duydum, gözüme uyku girmedi, tyi oldu seni gördüm, söyledim.

Recep hiçbir tela göstermedi.

— Eksik olma, dedi, ayrıldılar.

Recep'in kansını kuyu ba ında dola ır gören Halil'in kansı, durdu u yerde duramadı, testisini kaptı, yürüdü. Soluk solu a kuyunun ba ına vardı.

— Kolay gelsin kom um! İyi oldu da seni gördüm! Kadın onun tela lı haline bir anlam veremedi.

— Hayrola?

— ki gündür hep akhmdasın. Seni göreyim söyleyeyim dedim de günah benden gitsin... iki gündür yüre imi kurtlar kernirdi...

Sözünün burasında durdu. Kulak kesilen Rabiye'nin duymamasını istedi i i aret etti.

Anası Rabiye'yi çarda a yolladı. Kız dinlemedi. Halil'in kansı omuz silkitti:

— Söyleyeyim de kızın da duysun bari; gizli de il ki, bütün âlemin dilinde...

Kadıovacıklılar senin Zeli 'i kaçıracaklar, göz kulak ol!..

Kadın daldı, dü ündü. Kom usu sözünü tamamladı:

— Yazık gül gibi kızma! Onların kendi ba larım sokacak yerleri yok, bir de üstüne gelin almaya kalkmı lar. O lan bugün yarın asker, kızının ba ım yakmasınlar, tetik **ol!**.. Halil'in kansı böylece içinin kurdunu döktükten sonra testisi elinde uzakla tı.

• Gene bu sırada Bekir, Urla'da oturdu u kahvede Recep'i buldu. Suratı asık yakla tı:

— Oldu mu be Recep A a, böyle miydi sözümüz, caymak var mıydı?

Recep onun sözünü kesti:

— Dur, tela istemez! Surat etme bo yere! Sen ne duydunsa ben de duydum! Ben Kadıovâcıklı Ali'ye kız vermem bilmi ol!

Recep dü ündü, bu arada, Kadıovacıklılar, ova adam doluyken kız kaçırılmazlardı.

Gelecek ay, tütün kalktıktan sonra, tarlalardan Urla'ya göç ba ladı mı, ova tenhalaacak, kendileri tarladaki zeytinlerini beklemek, toplamak için ekim sonuna kadar ovada kalacaklardı. O zaman Zeli 'i sabah ak am gözleyecek de olsa, kızının gönlü varsa

kaçmasını önlemek güçle irdi. Bunlan aklından geçirdikten sonra Bekir'e ka-rannı açıkladı:

—Tütünler kolaylandı mı bir yolunu bul kaçır, madem evlenmek istersin Zeli 'le... Bekir'in gözü tutmadı bu i i.

—Nasıl kaçırayım be Recep A a? Kolay mı senin dedi in? Gönlü olsa hadi neyse, ama diretirse ben nedeyim! Karakollarda mı sürüneyim?

—Ben ikâyetçi olmam ki karakollara dü esin! Sen kaçır, ben verdim derim, kıyarsın nikâhı yaparsın dü ünü, olur biter.

Bekir'in az çok bu konuya akli yatmaya ba ladı. Kendi tek ba ina Zeü 'i kaçıramazsa bir yardımcı bulabilirdi elbet.

Recep:

— Artık orasına ben kan mam, dedi, nasıl bilirsen öyle yap...

Ayrıldıkları zaman, eski dostluklan sarsılmamı tı.

Recep kan ıyla, Kadiovacıklann Zeü 'i kaçıracaklan konusunu, o ak am kızlan tütün kırarken, kırmandallann yanında uzun uzun konu tu. Kan koca kızlarım gözlerinin önünden ayırmamak, sonra da bu konu üstünde ona en küçük bir söz söylememek karanna vardılar.

5.

" ndim çe me ba ina Mektup koydum ta ina "

Halk Türküsü

Yolda Cemal'in akli fikri Zeli 'e yazaca ı mektuba takıldı. Neler yazacaktı? Evlenelim diyecekti, bu bir. Evlenelim küçük bir damımız olsun, içinde beraber yatıp beraber **kalkalım!**.. Küçük bir tarla bulalım, beraber ekip beraber biçelim. Kaç gündür aklından geçen buna benzer dü üncelerdi. Elini uzattı ı yerde Zeli 'e de mek, ba inı çevirdi i yerde Zeli 'i görmek istiyordu. u anda da Zeli yanı ba ında yahut bir adım gerisinde yürüsün istiyordu, istemekten ileri bir duyguydu içinde yerle en. Sa kolu bir ho , yanında Zeli varmı , saracakmı gibi kımıldıyordu.

Pazara inince ilk i i, okula gitti i günlerde defter kalem aldı ı bakkala u ramak, küçük bir okul defteriyle, bir kur un kalem satın almak oldu. Sonra çardaktan istedikleri öteberiyi almak için pazar yerini dola ırken gezici bir kitap satıcısının sergiledi i kitaplar önünde durdu. Â ık Gariplerin, Kerem ile Aslıların, Ferhat ile irinlerin resimli kapaklarına gözleri daldı kaldı. O kapaklarda gördü ü ince belli, bükük boyunlu Arzulan, irinleri, Aslılan Zeli 'e benzetti. O kitaplan okumayı ne kadar çok isterdi imdi. Kimbilir belki de kaç gündür dile getiremedi i derdi, o kitaplarda açıkça yazardı.

Bir kitap daha gördü: "A kMektuplan". Pahalı mıydı acaba? Dayanamadı kitapçıya döndü:

— Hem erim una baksam olur mu?

Kitapçı, yüzünü buru turarak kitabı uzattı. Rasgele bir yerinden açtı: 17. Mektup. Birkaç satır okudu: "Alevli dudaklanmın ate i nereye kaçarsan kaç seni saracak, bu yangının ortasında 'imdat! imdat' diye ba ıracak, beni arayacaksın! Kollanmın arasına kendini inliyerek bıraktı in zaman seni çılğınca kucaklamak, ezmek..."

— Be enmedin mi?

Ne diyece ini bilemedi. Hemen gözüne ili en ba ka bir kitabı i aret etti: "En Sevilen Maniler."

— Bunu alayım daha iyi.

Cebinde bir formalık "En Sevilen Maniler"i, defteri, kalemi alı veri ini tamamlamak için pazar yerini dola tı. Sonra ö leye do ru tarlanın yolunu tuttu.

Yolda, manileri okuyup bitirdi. Bir ço unu da iki okuyu ta ezberledi. Çarda a geldi i zaman hiç aklına gelmeyen bir güçlük canını sıktı: Nerede mektup yazacaktı? Kendini bildi bileli ailelerinde kimsenin mektup yazıp mektup aldı inı hatırlamıyordu. Mektup sadece askere gidenlerle aileleri arasına ba vurulan bir haberle me aracıydı. Bir de â ıklann mektup alıp verdiklerini duyardı. imdi karde leri, anası, babası, onu elinde defter kalem mektup yazarken görürlerse gülünç dü erdi.

Gene kurtulu u tenekeleri kapıp ikindiye do ru suya gitmekte buldu. Kuyuya varmadan bir zeytinin altında oturdu. Tenekeyi dizlerinin üstüne yan yatırdı. Defterini kalemini çıkardı. Önce ne yazaca ını bir türlü kararla tıramadı. Sonra fazla vakit olmadı ını da dü ünerek, ya-n sa dan soldan kula ında kaldı ı gibi, yarı içinden geldi i gibi yazmaya ba ladı:

Çok kıymetli bir huzura...

önce nasılsınız onu sormak isterim. O geceden sonra iyi misiniz? Bana gelince sabah ak am sizi dü ünmekteyim. Bu kadar yakımmız-dasınız. Kar ıdan kar ıya sizi göreyim de yanınıza gelip derdimi söy-leyemeyeyim. Buna zulüm denmez mi? Ben ne kadar u ra sam size kar ı duyduklarımı söyleyemem! Halimi size u maniler anlatsın.

Ay do ar a mak ister Al yanak ya mak ister u benim garip gönlüm Yâre kavu mak ister.

Karanfil ezenim yok Ezip de gezenim yok Yıkılsın böyle yerler Salınıp gezenim yok

Akardım ça lamazdım Gülerdim a lamazdım ileydim ayrılık var Sana bel ba lamazdım.

Bu manilerin altına okla yaralı bir kalp resmi çizdikten sonra "Sizi seven Cemal" diye imzasını attı. Defterinden yazdı ı sayfayı yırttı. Katladı. Biraz sonra kuyunun ba ında Zeli 'in söyledi i yere oca ın a ı altına yerle tirdi.

Zeliş 'ten Cemal 'e:

Zeli ak amüstü karde ini gönderip Cemal'in mektubunu aldırdı. Okuduktan sonra a a ıdaki cevabı yazdı. Karde inin eline verdi, Cemal'in mektubunu aldı ı yere koymasını, ta ı da iyice yerine yerle tirmesini söyledi.

Çok sevgili bir huzura.

Siz benim hatırımı soruyorsunuz. Ben çok ükür iyiyim. Ben de sabah ak am sizin halinizi merak ederim. Hep sizi dü ünür, sonumuzun neye varaca ını sorarım. Sizin yazdı ınız maniler, sizin halinizi anlatırsa, bunlar da benim halimi anlatsın.

Elin elimde de il Kılıç belimde de il Yâre gitmek isterim Hüküm elimde de il.

Ka ların mildir yârim Gel beni güldür yârim Ömrümüz ayrı ama Gönlümüz birdir yârim

Ak yârim ça la yârim Hem gül hem a la yârim Sonunda kavu mak var Bana bel ba la yârim.

Mektup sayfasını çiçek resimleri süslüyordu. mza yerinde "Senin Zelihan" yazılıydı...

6. B R A K ANLAYI I

Ertesi gün, ikindi üstü, Urla'ya inerken, Bekir Recep'in tarlası önünde, incirin altında, e e ini durdurdu. Recep'le ayaküstü bir iki cümle konu tular.

Zeli , az ötede, elindeki kovadan, keçiyi suluyordu. Bekir'i görünce sırtım döndü. O kadarla da kalmadı, birkaç yudumda bir kovadan ba ım kaldırıp etrafına bakına bakına suyunu içen keçinin ba ını, öfkeyle kovanın içine itti. Birkaç yudum içtikten sonra tekrar ba ını do rultup etrafını seyre dalan hayvanı, daha fazla beklemeden kovaladı. Kovanın dibinde kalan suyu Bekir'e do ru fırlattı. Topuklarını vura vura çarda a döndü.

Yan gözle onun bu hallerini gören Bekir sarardı. Recep'le konu tu u sözün sırasını a ırdı. Bir iki mınldandı. Topuklarını hayvanın karnına hırsıyla indirdi. Urla'nın yolunu tuttu.

Bekir isterdi ki, Recep'in tarlasına yakla ıp da yoldan "Recep A a Hoo Recep A a!" diye seslendi mi, Zeli hemen yerinden Masın, kendisine görünsün, cevap versin. Sonra babasıyla zeytinin altında yahut tarlanın kenannda laf atarlarken, olur olmaz bahanelerle, çardaktan çıksın, etrafta dolansın, kaçamak onu gözetlesin.

Ama Zeli , aksine önceleri onun bu ziyaretlerinde hiç oralı olmazken, son günlerde onu gördükçe, hep böyle zıvanadan çıktı inı belli eder haller takınmaya ba lamı tı. Eline aya ma ne geçer, ne takılırsa çarpıp çırpıyor, yüz buru turuyor, burun kıvıyor, kendisine bir ey söylenecek olursa ters ters cevaplar veriyor, bazen daha da ileri giderek yüksek sesle söyleniyordu.

Bekir onun bu hallerini gördükçe saranyor, alt duda ı sarkık, gözleri sorularla dolu, Recep'in yüzüne bakıp kalıyordu.

Sonra e e inin üstünde uzakla ırken hırslanmaya ba lıyordu. To-puklarını öfkeyle indiriyordu hayvanın karnına! O kahveleri, o ekerleri, etleri kimin için ta ıyordu Recep'in çarda ına? Kimin için bozuyordu paracıklarınını? Kim sanıyordu onu kaltak? Baldıncıplak tütün yancısı mı? Kadiovacıklının o luyla bir mi tutuyordu onu? A a sayılırdı o daha imdiden! Çift sahibi, tarla sahibiydi...

"Aç bırakmalı bunları!" diyordu topuklarını hayvanın kanuna indirdikçe! "Aç bırakmalı bunları da gelip ayakına kapanıp yalvaranlar, anlasınlar kıymetini! Evlensin o Kadiovacıklının o luyla da anlasın kahpe! Sürünsün onun bunun tarlasında ömrü boyunca! Gelsin gündelikle tarlasında çalı sın, yancı olmak için yalvarsın!"

Böyle dü ünerek karara vanyordu: Almayacaktı Zeli 'i! Bir daha da ne et, ne kahve, ne eker! Ne de babasına harçlık!..

E peki? Recep'teki alaca ı? Verdi i paralar, batsın mı?

Hesapla ırlar alaca ım isterdi tütün satımında! Kızını da bulsun kendi ayanında bir damat evlendirsün bakalım bulabilirse! Bedava almıyordu ya kızını!

Sıra buraya gelince vardı ı karardan memnun "Ha öyle" diyordu, saydır azıcık kendini! Göster a alı ını! Onlar gelip sana yalvarsm-lar! Bu zamanda senin babasına verece in parayı kim verir?

Bekir, böyle kolaylıkla anla ılaca ı gibi Zeli 'in, bamba ka kendisiyle ilgisiz bir dünyada ya adı ının farkında de ildi! Zeli 'in dünyasıyla bu kadar zamandır en küçük bir ba lantı kuramamı tı. O dünyada etin, ekerin, kahvenin önemi yoktu! Önemli olan, yüre in her zamankinden biraz daha hızlı çarpmasına yol açacak bir bakı , bir el kavraması, bir erke in saçlarından tutup sürükleyecek kadar arzulu görünen davranı ıydı sadece! Ama nereden bilsin bunları Bekir?

Körüklü bir çift çizme, yeni bir külot pantolon alsa, e e ini satıp atla de i tirse; atı, altında boyun kınp, kuyru uyla sinekledikçe, Zeli 'in de yolu üstünde kar ıla tı ı öbür kadınların da, kollanna atılmak için can atacaklarını bilemezdi ki Bekir!

Öksüzdü. Babasını çok güç hatırlıyordu. Babasının ölümünden az bir zaman sonra, dayılan anasını ba ka bir kocaya verdiler. Bekir o zaman be ya ını doldurmamı tı daha. Bir gün anasıyla iki tekerlekli bir yük arabasına binmi ler, gitmi ler, gitmi lerdi. Ö le sıca ında, ba ı anasının dizinde, uyuyup uyandı ını hatırlıyordu. Hâlâ gidiyorlardı. Anası feracesinin ete iyle güne çarpmasın diye yüzünü gölgeliyordu. Arabayı tanımadı ı bir adam sürüyordu. Göz kapaklarını araladıkça, feracenin aralı ından, önünde, adamın geni omuzlarını, kocaman sırtını görüyordu. O adamın üvey babasının karde i oldu unu, anasını kırk kilometre ötede, Alaçatı'ya gelin götürdü ünü çok sonra hatırladıkça anladı. Üvey babasının evinde iki yıl kaldı. ki yıl sonra 932'ye rastlayan o kıtlık yılında üvey babası, dayısına gelip Bekir'i alması için haber gönderdi. Adamın ilk karısından yarım düzine o lu kızı vardı. Bekir'in bo azı kendi çocuklarının üstüne fazla geliyordu.

Dayısı Bekir'i aldı, haftası içinde bo az toklu una, ya lı, çocuksuz bir karı kocanın yanına yerle tirildi. Üç yıl bu kan kocanın yanında kaldı, ineklerini güttü. Tavuklarını gözetleri. Üç yıl sonra adam ölünce, mirasçıları karısının rahatını kaçırdılar. nekler satıldı. Bu defa dayısı on ya ma yakla an Bekir'i, Urla'da iki saat ötede, Alaçatı'ya tamamen ters yönde, Burunsuz çiftli ine on lira yıllık, yemesi içmesi a asından, sı irtmaçlı a verdi.

Askere alınıncaya kadar bu i te kaldı. Anasını bir daha göremedi. Askerden döndü ü yıl, kadını sorup aramak istedi. Öldü ünü ö rendi.

A ası, Bekir'in ilk iki yıllı ını dayısına ö dedi. ki yıl sonra birden boy atan Bekir, a asıyla kendi pazarlı a giri ti. Aklına koymu tu. Sürü sahibi olacaktı. A asından her yıl para yerine kendisine bir koyun vermesini, verdi i koyuna sürüsünün içinde bakmasına izin vermesini istedi. O yıllar para kıt, maiinsa lafı olmazdı. Bu pazarlık a anın i ine geldi. Dayısı tarafından da ho kar ılandı.

Askere giderken a asından aldı ı koyunların yanında, kendi yeti tirdi i kuzularla birlikte Bekir yirmi koyun sahibiydi. Köy muhtarlı ından düzenlenen bir senetle, yirmi koyunu a asına yanya verdi. ki yıl sonra, askerden döndü ü zaman, a asiyla sütün, kuzunun hesabını çıkardılar. Ölenin, canavarın kaptı ının sayısını dü tüler. A asının az çok hesapta dürüst davranmamasına kar ın Bekir'in payına yine de yirmi altı koyun dü tü. Sürü sahibi olmak yolundaki dü üncelerini de i tirmi ti artık.

Canlı mala güveni yoktu. Bir hastalık, kısa bir kuraklık, nesi var nesi yok elinden çıkması demektir. Yirmi altı koyunu sattı. Eline geçen paranın bir kısmıyla bir çift öküz aldı. Bir kısmını da bir tarla alabilece i güne sakladı. Etrafta ucuza alabilece i bir tarla ara tırırken, bir çift öküzüyle, yirmi dönümlük bir tarlaya yancı girdi. Mal sahibiyle anason, bu day ektiler. Bir yandan da yanya aldı ı tarladaki i ini bitirdikçe sa a sola dönüm hesabıyla çifte gitti.

Askerde okuyup yazma ö renmi , çavı olmu tu. Cebinde çavı aylıklarından bile biriktirdi i üç be kuru vardı. Tezkere aldı ından bu yana, aradan geçen be yıl içinde, yirmi dönümlük bir tarlanın, bir çift öküzün, bir damın, bir inekle bir de e e in sahibi oldu. imdi akıllı fikri evlenmekteydi. Bir çiftçinin hanesi kalabalık olmadıkça i i ilerlemeyece i yerle mi ti aklına. Tarlada yanında çalı acak, üstelik de her yıl bir çocuk do uracak bir kadınla evlenirse, anasonla, bu dayla kalmaz, tütün eker, çocuklar masraf kapısı açmcaya kadar yirmi dönümlük bir tarla sahibi daha olurdu.

Bu ya ina kadar kadın nedir bilmemi ti. Di i diye bütün tanıdı ı, ahırında besledi i, sırasında yükünü sanp sırasında hırsını söndürdü ü boz bir e ekti bütün hayatında. Genelevlere para kıyamamı , tarlalarda yalnız gördü ü kadınlara da ne laf edece ini a ırımı ti.

Recep'in kızını, öküzlerini önüne katmı , tarlasına döndü ü bir ak am üstü görmü tü. Kız ona bakıp gülmü tü. Çocuklu undan bu yana kimsenin, hiçbir kızın kendisine bakıp güldü ünü hatırlamıyordu. Zeli gülünce o da gülmü tü. in tuhafı, bu ya ma kadar kendisinin de kimseye bakıp, güldü ünü hatırlamıyordu. Bu küçük olay birkaç bütün dü üncesini altüst etti. Ertesi gün, daha ertesi gün Recep'in tarlasının önünden geçtikçe, Zeli 'in kendisine bakıp gülmesini bekledi. Ama ya ortalarda Zeli 'i göremedi yahut da gördü ü zaman ba ını önüne e di, kızın yüzüne bakamadı. Birkaç gün sonra da, yüzüne bakacak kadar kendinde cesaret buldu u zaman, onun bakmadı ını, kendisiyle ilgilenmedi ini gördü. Bir çe it hayal kırıklı ina u radı.

Aradan birkaç gün daha geçince, Bekir'in hesaplı kitaplı hayatından, bu küçük heyecan anı silinip gitti. Zeli 'in, on dönümlük bir tarlanın tütününü kendi ba ina hak edecek kadar usta oldu unu görünce evlenebilece i kızı buldu unu anladı. Ondan sonra hep Zeli 'le evlenmeyi, birlikte yirmi dönüm tütün yeti tirmeyi dü ünmeye ba ladı.

Zeli onun varlı ından yoklu undan habersiz görünüyordu ama, babasının para tutmadı ı, darda oldu u gözünden kaçmadı. Recep'le bu yoldan yakınlı ı arttı. Borç verdi. Bakkal gösterdi. Kızını istedi.

Peki ama Zeli niye kendisiyle evlenmek istemesin?

Önceleri, hesapta açıldıkça ya kız vannazsa diye ku kullanan kendisiydi. Ama kızın varmayaca ina aslında inandı ı da yoktu. nsansa bir kuru kaptırmazdı Recep'e. imdi Zeli 'in hallerini gördükçe akıllı büsbütün kan maya ba ladı. Yirmi dönüm tarlası, çiftti vardı. Zeli kendisiyle niye evlenmek istemesin? Kadıovacılığın o lu için dünden beri duyduklarından soma akıllı daha da yatmıyordu. Askerli ini yapmamı , be parasız, çıplak bir Cemal'in nesi vardı evlenecek?

Topuklarını üst üste karnına indirdikçe kasılan, tırısa kalkan e e inin üstünde, sarsıla sarsıla Recep'in çarda ından uzakla ırken, her seferinde önceleri Zeli 'i almaktan vazgeçmeyi dü ünür, az sonra Zeli 'in kendisine varmaması için ortada bir sebep göremez, birlikte yirmi dönüm tütün yeti tireceklerini hesaplar, bu hesaplara öfkesi da ılır, dönü te, tarlasının önünden geçerken gene Recep'e seslenmeden edemezdi. nandı ı, inanmak istedi i tek gerçek, Zeli 'le evlenirse yirmi dönüm tütün yeti tirebilece iydi. Bunun dı ında ne yeni ortaya çıkan Cemal hikâyesine ne de Zeli 'in kendisiyle evlenmek istemeyece ine inanmıyor, inanamıyordu.

7. B R MESLEK

Kör Fehmi oturdu u kahvede üç iskemle tutardı. Birine oturur, birini koltu unun altına çeker, üçüncüsüne ayak dayardı. Bekir, park kahvesinin merdivenlerini çıktı ı zaman, o gene böyle, üç sandalyeye yerle mi , ceketi omuzlarında, ikindi nargilesini içiyordu. Bekir, Kör Fehmi'yi yalnız oturur buldu una sevindi. Park kahvesinin merdivenlerini çıkınca, Fehmi'nin masasına gitmekle gitmemek arasında kısa bir kararsızlık geçirdi. "İt kısmı bu! diye dü ündü. Kendisine i im dü tü ünü anlamasın!" Bo , gölge bir masa arıyormu gibi, kararsız kaldı ı bu süre içinde, etrafına bakındıktan sonra, Fehmi'nin biti i indeki masaya do ru ilerledi.

Kör Fehmi nargilesinin ate ini düzeltiyor, kendisini fark etmemi görünüyordu. Nargilenin küçük ma asıyla ate i bir iki kan tırdı, bir i-ki nefes çekti, memnun kalmadı. Döndü, kolunu kaldınp garsona seslenece i sırada yanındaki masada oturan Bekir'i gördü. Bekir elini gö süne götürüp kendisini selamladı. Elindeki marpucun ucunu, alnına de direrek Bekir'in selamını aldı.

Garson Fehmi'nin i aretini görünce uzaktan seslendi:

- Emret Fehmi Abi!
- Ate ...
- imdi...

Ate i beklerken gözleri Bekir'e takıldı. Böyle i zamanı, kahvede, biti i indeki masada, Bekir'e rastlamak? Elbet bunun bir sebebi olmalı! Dur bakalım, imdi anlanz gibilerden, nargilesinin ucuyla, kar ısındaki dördüncü iskemleyi i aret etti:

- Niye yalnız oturdun be Bekir! Geç öyle, yana ...

Bekir gözlerini çoktan o bo iskemleye dikmi ti zaten. Hemen kalktı geldi. Bu küçük tela ı da Fehmi'nin gözünden kaçmadı. "Bu ak amın kısmeti de bu" diye güldü içinden...

O sırada biri çıkıp da Bekir'in kendisini bir kız i inden dolayı aradı ına yemin et dese, dü ünmez ederdi, t i gücü buydu bunun. Geçimi bu yüzdendi! Kendi deyimiyle arkada fedaisiydi!

Yani kız kaçırana, efelik taslayana yardakçılık eder, ya kız, ya toprak anla mazlı ı ya da parti çeki meleri yüzünden birbirlerine hasım olan paralı kimselerin kabadayısı olarak sırasında yanlarında gezer, sırasında döv dediklerini döver, bu yüzden sık sık içeri girer çıkarsa da cebinden harçlı ı, önünden rakısı eksik olmazdı. Ceza kanununun kadın kız kaçırmaya, müessir fiili ile ilgili kısımlarını i ine yarayacak ekilde ö renmi ti. Tutuklu kaldı ı günler çok defa bir haftadan uzun sürmezdi.

Ate i getiren garsona:

- Bak bakalım Bekir A a ne içer, dedi. Sonra da Bekir'in cevabını beklemeden, getir bir taze çay benden, diye ekledi.

Garson uzakla tı. Ne var ne yok, tütünler nasıl emsinden bir iki lakırdıdan sonra Fehmi bahçenin içinde dola an ayakkabı boyacısını ça ırdı. Çizmelerini boyatmaya ba ladı. Bekir'i bir zaman unutmı göründü. Boyacı i ini bitirince, yelek ceplerini kan tırdı. Sonra, birden hatırlamı gibi, Bekir'e döndü:

- Bozuklu un var mı?

Bekir tela landı. Deminden beri nereden ba layaca ını bilemiyordu.

- Var...
- Ver, elli kuru boyacıya...

Boya parasının üstüne on be kuru da bah i alan boyacı memnun uzakla tı. Bekir, boya parasını ödedi ine de il de, cebinden fazladan çıkan bu on be kuru a yandı daha çok! Hemen de canı sıkıldı... Fehmi çizmelerini bir sa dan bir soldan gözden geçirirken sordu:

- E, nasıl senin i e gelelim! Ne durumda? Bekir a ırdı.

- Söylesene kimin kızı?

- Recep'in.

- Hangi Recep'in? Baskıcı Recep'in mi?

- Onun...

— Daha ne ister o kopuk be! Damat diye senden iyisini mi bulacak? Vermedi mi kızını sana?

Bekir ok anmı tı. Kabardı:

- O verici ya, bilakis!

O çok sevdi i bilakis kelimesini kullanmaktan memnun, sandalyesine tekrar yerle ti. Fehmi, nargilesi dudaklarının ucunda sordu: Kız mı istemez?

Bekir evet anlamına ba inı e di. Kar ısındaki bu defa marpucu-nun ucunu elmacık kemiklerine dayayarak dü ünçeye daldı:

— Dur bakalım, hangisi bu? Büyü ü evlendi, ortancası göçmenlerde! Onun küçü ü mü?

— O i te...

Önce Bekir'in omuzuna okkalı bir sille indi. Ardından heybetli bir nargile tokurtusu...

— Hay namussuz! Seçmi sin parçayı! Ay gibi kız... Bekir a zı kulaklarında sırttı.

— Demek ortancaların küçü ü ha? Dur bakalım, bir iki nefes daha çekeyim u nargileden de, تنها bir yere gider, icabını dü ünürüz. Daha yeni aldım elime... Bekir sabırsızlanmı tı yeteri kadar. Sandalyesini Fehmi'ye do ru yana tırdı.

— Bana yardım edecen mi, abicim?

Sorunun kar ılı inı, a ır, dalgın bir nargile tokurtusu verdi.

— Edecen de il mi? Tokurtu hızlandı.

— Ha!

Fehmi birden a ız dolusu nargile dumanını onun yüzüne do ru üfledi.

— Niçin ya ıyoruz bu dünyada? Ne diyece ini bilemedi.

— Niçin ya ıyoruz? Sebebi ne **yaşamamızın?..** Arkada lık için! Erkeklik için!.. Bana birisi arkada ımsın dedi mi bitti. Canımı istese veririm!

Hayrandı. Ya amasının sebebini dü ünün bir insanla ilk defa kar ıla ıyordu! Fehmi'nin a zının içine daldı, kaldı.

— Adım çıktıysa u memlekette, ötekine berikine fena oldumsa, niye oldum? Hep arkada bokuna oldum! Ne yapayım? Huyum kurusun, biri bana senin gibi gelip de abimsin dedi mi, yüzüme güldü mü dayanamam! Ne bela geldiyse ba ıma bu yüzden geldi! Sekiz defa dama girip çıktım, gene de akıllanmadım! Arkada lık girince i in içine, ne çoluk görünür gözüme, ne çocuk! Hepsini **unuturum!..**

— Evlisin de il mi abicim!

— Evliyim ya, üç de enik var arkamda... Bekir'in hayranlı ı büsbütün arttı:

— A kolsun vallaha! Ben senin gibisini hiçbir yerde görmedim! Halinden memnun bir nargile tokurdusu:

— Göremezsın de!

— Göremedim vallaha! Aylıkçlık ettim, sı irtmaçlık ettim, renç-berlik ettim görmedim!

Az soma kalktılar. Garson hesabı almak için yakla ırken, Fehmi ceketi omuzlarında, çizmelerine baka baka yürüdü. Bekir'i garsonla ba ba a bırakıp, birkaç adım ileride bekledi.

Kahvenin merdivenlerinden inip, Köprüba ı'na do ru ilerlediler. Be on adım yürüdüktan sonra, sa da cephesi kireçle badanalanmı , kapı pencere çerçeveleri koyu mavi, a ı boyalı, küçük bir köfteci dükkânına girdiler.

Dükkân bombo tu. Ocak sönmü tü. Oca ın kar ısındaki tezgâhın üstünde, pencerenin önündeki vitrinde, sol tarafta, duvarın dibindeki iki masa üzerinde kara sinek kümeleri dola ıyor, kümeler havalanıp, masa tezgâh vitrin arasında yer de i tiriyorlardı.

Dükkânın arka duvarında küçük bir kapıdan, iki basamakla küçük bir bahçeye çıkılıyordu. Fehmi bahçe kapısına do ru seslendi:

— Emin usta! Emin be!

Bahçenin bir kö esinde, ak am için, maltıza kömür yerle tiren a çı ellerini önündeki önlü e silerek kapıda göründü:

— Ho geldiniz... Selamla tılar.

— Hazırlı ın var mı?

— Ate i yakıyorum. Siz hele geçin, ate oluncaya kadar bir eyler uydururuz.

Bahçeye çıktılar.

Bahçe lokantanın içi büyüklü ünde, üçgen biçimindeydi. Etrafı iki metre yükseklikte duvarla çevrilmi ti. Duvarlar kireçle badanalanmı , soldaki duvarın dibine üç küçük masa sıralanmı , sa daki duva

rın dibine de, dar bir tarh boyunca, ak amsefaları, sarma ıklar dikilmi ti. Ayrıca kireçle sıvalı tenekeler içinde yeti tirilmi sardunyalar, fesle enler, küpe çiçekleri, bir ortanca uygun dü en yerlere yerle tirilmi lerdı.

Kör Fehmi duvarın dibindeki ilk masaya oturdu! Avucunun içiyle sa ında kalan iri fesle eni ovaladı. Soma avucunu uzun uzun kok-ladı. Emin kapının dibindeki mangalı bir iki adım öteye uzakla tırdı. Bir iki defa yelpazeledi. Borusunu yerle tirdi. Masaya döndü. Fehmi, Bekir'e danı mayı gerekli görmeden:

— Rakı, dedi, yarım kiloluk bir i e aç bize, yeter... Emin önlü üyle masanın üstünü sildi:

— O kolay! Ate oluncaya kadar, peynir vereyim, kavun vereyim, bir de çoban salatası yapanm, ate olunca da i yaparım... Cacık da ister misiniz?

Bekir'e bakıyordu. Gene Fehmi konu tu:

— Yap i te bildi in gibi bir eyler! Karın doyuracak de iliz, bizimkisi, maksat, biraz muhabbet olsun...

Emin oca a döndü. Birer cigara yaktılar.

— Kızın gönlü yok mu?

— Eh...

— Nasıl eh?

— Yok gibi bir ey...

— Kaç ya ında? Bekir gene durakladı.

— Allah bilir! On altı mı, on yedi mi? Artık orasını Allah bilir!.. Fehmi az dü ündü:

— Sen de bilsen iyi olurdu!.. Neyse, babasının gönlü var mı?

— Recep'in mi?

— Kimin olacak?!

Zeli 'in ya ından, sorulanlardan çok, masanın hesabının imdiden ne tutaca ındaydı aklı. Toparlanamıyordu.

— Var der...

Emin yarım kilo rakı, bir tabak peynir, bir tabak kavun, iki çatal, iç içe iki bardak, iki kadehle döndü. Elindckileri masaya bıraktı.

— Ekmekle suyu da imdi getiririm...

Fehmi masayı yerle tirmeye ba ladı. Kadehin, barda ın, çatalın birini Bekir'in önüne, birini kendi önüne aldı. Kavunla peyniri ortalarına koydu. Kadehlere rakı bo alttı.

Az sonra Emin su, ekmekle tekrar döndü.

— Ha ya ayasın! Bırak öyle kenara...

— Siz ba layın, salatayla cacık da hazır...

— Eksik olma...

Fehmrbardaklara su doldurdu. Kadehini kaldırdı.

— Hadi erefe, kaldır bakalım!

— Sen buyur iç! Benim rakıyla aram ho de il!..

— Hadi **de!**.. Uzun etme! Yalnız tadı çıkmaz bunun...

— Dokunur bana.

Dü ündü ü ba kaydı oysa ki. Kendisi de içerse belki de i enin az gelece ini, ikinci bir i e daha getirtmek gerekece ini hesaplıyordu, dokundu u falan bahaneydi hep! Yıldı bir iki, dü ünlerde bayramlarda buldu mu içerdı.

Kadehleri kaldırdılar.

Fehmi elinin tersiyle ıslanan dudaklarını silerek konuya döndü.

—On sekizini a mamı tır seninki daha! Kavalalı kızlar o ya a kalmaz pek!.. On sekizini a sa ne olacak zaten. Ben i i bir kere kafama koymamayım! Kurtulamaz elimden!..

Bekir bu hesaptan hiçbir ey anlamıyordu. Mırıldandı:

— On altı, on yedi, o kadar...

— O vakit daha iyi! Madem Recep'in gönlü var, kız on sekizini a mamı sa kanun kıza sormaz, Recep'e sorar! On sekizini a mı sa o zaman i de i ir. Recep'e sormaz kıza sorar!..

Bekir'in bu hesaba aklı yatmadı birden. Kız on sekizini a sa da a masa da Recep'in kıza de il miydi? Kanun önce niye sorsun da sonra sormasın? Kanunun burasında Fehmi'nin bir fırıl da ı olabilece ini dü ündü. Bir nokta koydu. üphesini açıklamadı.

— Sen imdi kızın, ilk i , ya ını ö ren bana! On sekizinden küçük mü babasının gönlünü ederiz! Baktık ki büyük, onun da çaresi var...

— Ne gibi?

ki ahit bulurum sana! Onar on be er sıkı tırdık mı ellerine, tamam! Biri, 'Kız benimle Bekir'e haber gönderdi, kaçırсын beni dedi' der. Öbürü de 'Ben bunları kaçarken gördüm. Bekir önden yürüyordu, kız iki adım ardından. Zaten bunları hep kızın tarlası kenarında, incirin altında, fıs fıs konu urlarken görürdüm' der, olur biter. Kız istedi i kadar yalan diye ba ırsın. Hâkim ahide bakar. ahitler sa lam oldu mu korkma! Bekir az çok i i anlar gibi oldu. Hayranlı ı bir daha arttı.

— Yamansın vallaha! Ben senin gibisini hiç görmedim!..

— Göremezsın ya! Hadi devir bakalım... Kadehler tekrar devrildi.

Fehmi parmaklarını ovu turdu:

— Sen yalnız paradan haber ver!.. ahit, yardımcı ben ne istersen bulurum!..

İkinci kadehin sıcaklı ı içine yayıldıkça Bekir bütün hesaplarını bir an için unuttu. Kadehini tekrar doldurması için Fehmi'nin önüne do ru itti. Öbür elini masanın üstüne indirdi:

— Nazlansın bakalım dinine yandı ım kalta ı!..

— Ha öyle! Erkek ol! Senden iyisini mi bulacak o ırfıntı!..

— Para **benden!.. O kadar!..** Sadece burnu kırılısın namussuzun ne istersen **iste!..**

— Sen bu i i oldu say...

Salata cacık geldi. Kadehleri tekrar devirdiler.

— Niyetin ne zaman onu söyle?

— Babasına sorsan tütünler kalksın, al git der. Ama yalan! nanmam o tilkinin sözüne! Tütünlerin ardından zeytinler var. Zeytinler de toplansın ister. Kim çırpıp kim elleyecek zeytinleri? Kız gene!

Hesaplan, ahbablıkları bu yolda uzayıp gitti. Kör Fehmi, kızı tar-lalanndan kaçırmanın güç olaca ını hesaplıyordu. Otomobil tarlaya kadar gitse mesele kalmazdı. Ama yollar bozuk, otomobilin Dört yol a z mı geçmesini engelleyecek çukurlar, kayalarla dolu oldu u için, kızı çardaklanndan kaçırma ya kalkarlarsa otomobile kadar sürüklemeleri güç i ti. Konu kom u etraftan yeti ir, kurtarırlardı. Oysaki otomobil çarda a kadar yana acak olsa, kucakladı mı atıverirdi otomobilin içine, ondan soma kimse elinden alabilirse alsın! .. Çare? Çare, Dört yol a zında yolunu beklerler, kaptıkları gibi atarlardı otomobilin içine!..

Gözetleyeceklerdi kızı. Urla'ya inece i günü ö reneceklerdi. Fehmi hazırlı ını tamamlayacaktı bir an önce Bekir de bir yolunu bulup nüfus cüzdanını babasından alacak, Fehmi'ye gösterecekti.

Bu karara varıncaya kadar ikinci bir yanm i e daha devirdiler. i ler, kavunlar geldi.

Salatayı, peyniri yenilediler. Bu kadar mezenin yenilip bu kadar içkinin içilmesi gene de bir saat sürmedi. Meyhaneden çıktıkları zaman, esnaf, ikinci üstü yarım saat için tarlalannndan ilçeye inen rençberler, kırlara dönü hazırlı ındaydılar.

Meyhaneden, yoku a a ı, dere boyuna vurdular. Etraftakilerin dikkatini çekecek ekilde, yalpalıya yalpalıya Körpüba ı'ndaki kahvelere do ru ilerlediler, iki adımda bir durup, biri öbürünün omuzuna silleyi indiriyordu.

— Arkada ım mısın söyle?

— Arkada ınım eyvallah! Sen de benim arkada ım mısın?

— Ben senin arkada ınım! Sen de benim arkada ım mısın?

— Sözünden dönen kancık olsun mu?

— Olsun!

— Sözünden dönenin anasını e ekler kovalasın mı?

— **Kovalasın!..**

— Ver elini öyleyse!

El sıkı tıktan sonra, Fehmi caddenin ortasında durdu. Bir nara attı:

— Heeeyt var mı bana çatacak!

Sarho lu undan de ildi aslında. Ama ilçedeki tutumunun gerek-lerindendi bu nara da. Fırsat bu fırsat, etrafa bir gözda ı vermek zarar sayılmazdı.

Bir tanıdık çıktı. Fehmi Abi, diye koluna girdi. Yalvar yakar ikisini bir kahveye soktu. Kahveciden birer sade kahve istedi. Fehmi Abi'yi yatı tırıncaya kadar yalnız bırakmadı.

8. KURT YEN

O gün, ikinci üstü Urla'ya inen Kadıovacık Ali Onba ı, çar ıda alı veri ini bitirdi. Kahvede görece ini gördü. Ak ama do ru, tarlasına dönece i zaman Tenekeci Halil'in dükkânına u radı. Dükkânını kapatan Halil'le birlikte Köprüba ı'na do ru indiler. Dereboyuna do ru döndükleri zaman, önünden geçtikleri kahvede Fehmi'yle Bekir'in halini gördüler.

Halil sordu:

— Bunlara ne oluyor dersin?

Ali Onba ı görünü e bir anlam veremedi:

— Vardır elbet bir sebebi; birkaç gün geçmez anlarız! Söz buradan, Halil'in asıl merakına geçti.

— Hayrola kom u Cemal'i evlendiriyormu sun diye **duyduk?..**

— Kiminle?..

— Bizden saklama **gayri!..**

— Haberim yok **vallaha!..**

— Kom u Recep'in kızıyla dediler! Yalan mı?..

Ali Onba ı gene bilemedi ne diyece ini, ellerini iki yanma açtı:

— Eh madem öyleymi hayırlı olsun...

ki kom u Recep'in tarlası ba ına gelince ayrıldılar. Halil alt yoldan ilerledi. Ali Onba ı da incirin altından geçen yola saptı. Kırmantallann ba ında çalı an Recep, Ali Onba ı'nın geçti ini görünce, ba ını önüne e di. Kom usunu selamlamadı. Adam az önce Halil'den duydu uyla Recep'in davranı ını birbirine ba lamakta gecikmedi.

Ertesi ikinci üstü Bekir tarlasının önünden geçerken selamla tı- lar.

— Urla'ya mı Bekir Efendi?

— Kısmpt...

— Nasıl bu ak am da niyetin sa lam mı?

— Ne gibi?

— Dün ak am pa aydın! Köprüba ı'nda burnunun dibinden geçtim, görmedin mi?

Bekir sınıttı:

— Eh her ak am olmaz o i !

— Yolu kolay buldun mu bari?

— Ben mi buldum? E ek buldu...

Gülü tüler. Bekir ilerledi. Ali Onba ı onun az sonra Recep'in tar- lası yanında, incirin altında durdu unu, hayvanından inip, incirin göl- gesinde uzun uzun Recep'le konu tu unu gördü. Kuyudan omuzların- da çekti i iki teneke suyla fasulyeleri sulayan Cemal'in yanına yak- laştı. •

— Cemal ne dersin sen bu i e?

— Hangisine?

— Bu Bekir'in her gün Recep'in çarda ına inmesine?

O lu ku kulu gözlerle onun dü ünçesini açıklamasını bekledi.

— Var bu i te bir kurt yeni i...

— Ne gibi!..

— Bir adam Kör Fehmi'ye rakı içirirse, sonra da **Zeliş** gibi kızı olan bir adamın çarda ına her gün u rarsa elbet bunun bir hikmeti olmalı...

Cemal'in birden kolu kanadı kırıldı. Babası onun yanından ayrılırken ekledi:

— Haberin olsun diye söyledim, ona göre davran.

Uzun kavak gıcım gıcın gıcılar Ana benim sol bö rümde sancı var.
Halk Türküsü

Fasulyeleri suladıktan sonra, çarda ın gerisine yüzükoyun uzanmı tı. Zalim, sinsî bir acı yüre ini eziyordu. Zeli 'in ba kasıyla evlenebilece i hiç aklından geçmemi ti imdiye kadar. Kör Fehmi'nin marifetini duyar i tirdi. Zeli 'e elini de mesi demek, ölmesi demekti o-nun! Ba ı layamazdı böyle bir hareketi! Ya Fehmi'yle Bekir, ya o!

Neye yarar alır giderse Zeli 'ini? Katil olmak, ölmek neye yarar?

Uzandı ı yerde eline geçen otları, çimenleri parmaklarının ucunda kopara kopara oynuyor, ne dü ünece ini ne karar verece ini bilemiyordu.

İmdi yola çıksa, uzak tepelere, bayırlara do ru yürüse, yüre in-deki kasveti bir yer bulup atabilse!..

Fakirdi! Bir kuru u yoktu! Askerli ini yapmamı tı! Ni an düzc-mez, dü ün yapamazdı!

Ama â ıktı i te!.. Nereden dü mü tü bu derde?

Karde leri, babası, anası onun böyle acıdan gerilmi bir yüzle, çarda ın gerisinde uzanıp kaldı ını gördüler. Yanına yana amadılar. Aradan be on dakika geçti. Sonunda anası, kuca ında en küçük karde iyle yakla tı. Çöktü, yanına oturdu.

Kadın bo elini efkatle o lunun saçlarına götürdü:

— Neyin var?-Cevap vermedi.

— A nn mı var?

Anasının elini kavradı.

— Sevdalı mısın?

Avucundaki eli sıktı; öptü, yaralı bakı larını anasına çevirdi:

— Ana,'Zeli 'i iste **bana!**..

Ana o ul bir zaman sessiz kaldılar...

— Bilmem ki o lum bize kızlarını verirler mi?

— Olsun, sen **iste!**..

— Biz fakir insanlarız.

— Onlar fakir de il mi?

— - Dü ün **yapamayız!**.. Sustu.

— Bahara askersin...

— Olsun!

— Allah'ın emriyle evlenmek kolay mı? Ni an ister, üst ba is-

r...

Kadın gö üs geçirdi.

— Ah fakirlik! Çekmeyen bilmez. Dile kolay! Sonra konuyu de i tirdi:

— Zeli 'in sende gönlü var mı? Delikanlının göz kapakları inip kalktı.

— Öyleyse beklersiniz. Askerli ini yapar, sa lıklı dönersin, biz de gider kısmetse isteriz. Kız kısmı gönlü varsa bekler...

— Ya kaçınırlarsa?

— Zeli gibi kıza kolay kolay el süremezler, sen merak etme.

— Zeli 'e bir hal olursa beni öldü bil... Kadın o lunun ba ını tekrar ok adı.

— Kalk hadi, koca erkeksin. Zeli 'e bir ey olmaz **korkma!**.. Do ruldu; anasıyla bu kısa dertlemenin yüre indeki acıyı sürüp götürdü ünü fark etti.

— Neyin var söylesene o lum? Sararmı sın?

— Ben ananım, derdini benden gizlemesene!

10. ZEL ' N YA I

Bekir, Zeli 'in ya ını soruyordu. Recep dü ündü dü ündü, ba ını ka ıdı, çenesini ka ıdı, birden kar ılı ını bulamadı.

— Vallaha ne desem yalan! Tam bilemeyece im.

— Ne zaman do duydu? Tekrar dü ündü.

— Pronos senesi de il ertesi sene! Öyle ya pronos senesi de il, ertesi sene martta do du. O sene Hocazadclerde yancıydım. Hesap gördük. Borçlu kaldım. Bir yıl daha Hocazadelerde ortakçılık ettik. Ertesi yıl iskândan bu tarlayı aldım. Ama anasına sorayım daha iyi.

Çarda a seslendi:

- Karı, karı be! Bak buraya... Kadın çardaktan çıktı. Yakla tı:
- Ne o, bir ey mi istersin?
- Biz a a ı ovada, Hocazadelerin yanında yarıcıydık hangi seneydi o?
- Ne bileyim ben hangi seneydi?
- Yorsana o nazik aklını **birazcık!**..
- Pek mi lazım?
- Bir hesabım var ki sordum elbet! Orası senin üstüne vazife mi? Sen hangi seneydi onu söyle?

Kadın az dü ündü:

— Akıl mı kaldı bende? Birkaç yıl önce olsa yılını de il gününü **bilirdim!**.. Dur bakayım?.. Karde imi askere aldıkları sene...

- Sonra?
- Karde imi askere aldılar, iki ay sonra Zeli dünyaya geldi.
- Kaç sene oldu öyleyse?
- Zeli kundaktaydı iskân i i bitti. Bu tarlayı aldık...

- Sonra?
- Sonra yedi yıl geçti Rebi dünyaya geldi...
- Sonra?
- Dokuz sene mi oldu on mu? Öyle bir ey i te...

Hesap gene karı tı. Bu duruma göre Zeli on altı ya ında mıydı, on yedi ya ında mı anlayamamı tı.

- Peki, git sen içeri, dedi karısına. Tekrar Bekir'e döndü:
- Ertesi sene Hocazadelerle hesap gördüm ba a ba çıktım. Tütün altmı be e gitti. Daha ertesi sene tütünü altmı a sattık. Daha ertesi sene gene altmı a. Daha ertesi yıl, kesattı. Elli be e verdim. Kaç oldu?

ikisi birden Recep'in hesap ilerledikçe kapadı ı pamaklarını saydılar.

- Dört...
- Etti mi dört. Daha ertesi sene, tütün gene yükseldi. Solarilere altmı be e verdim, etti be . Daha ertesi sene harp senesiydi. Kaç se-nesindeyiz imdi?
- Ne yapacan?
- Ona göre bir hesabım var elbet! Bekir dü ündü:
- Ben askere gittim kırk üçtü. Harp vardı. Daha evvel Burunsuz çiftli inde da larda koyunların ardmdaydım. Bilmem ki ne zaman ba ladı. Kimi otuz dokuz der, kimi kırk... kuk bir, kırk iki hep harp vardı. imdi sene elli!
- imdi, bitti mi?
- Bitti derler ama bilmem ki?.. Vardır elbet gene bir yerlerde...
- Dünyanın harbi biter mü?
- Neyse...

Recep tekrar hesaba ba ladı:

- Harp çıktı. Ekmek fırladı. Türün gene altmı a gitti. Sonra ikisi birden hesaptan vazgeçtiler. Bekir sordu:
- Nüfusu nerde bunun?
- Nüfusu Urla'da, evde...
- Göster nüfusunu bana en iyisi.

- Bu hafta pazara inince göstereyim... Cigaralannı yenilediler.

Çok kıymetli bir huzura.

Son mektubunuz, beni ne kadar sevindirmi ti. ki gündür yanımda gezdirdim. Tekrar tekrar açıp okudum. Mektubunuzu alınca neler dü ünmü tüm. imdi onlar çok geçti. Çok uzak mazide kaldı. Sevincimin kısa sürmesi nasipmi . imdi o iki gün çok uzaklarda benden. Mektubunuzu, verdi i sevinci de unuttum. Babamın verdi i bir haber beni kahır

içinde bıraktı. Yüre im da lanmı dola ıyorum. Bekir sizi kaçıracakmı . Dün Urla da Kör Fehmi ile anla mı . Haberiniz var mı? Bu i sizin gönlünüzce olaksa ben artık sizi görmeyeyim. Sizi ba kasının karısı görürsem ya amaz ölürüm. Bana do rusunu haber verin. ayet öyleyse ba ımı alıp buralardan gideyim. Gurbet gurbet dola ayım. Ama sizin gönlünüzle de ilse size, ben sa oldukça kimse dokunamaz, me er ki beni öldürsünler. Dünyaya kar ı gelirim.

Ak amdan beri elim aya ım kesildi. Ellerim hiçbir eye de mez, ayaklarım yürümez oldu. Gözlerim yolda cevabınızı beklerim.
Sizi seven Cemal

Mektubun altında iki göz, yola dü mü bir adam resmi vardı. u maniler eklenmi ti:

Fesle en ekilir mi Kökü gümü lenir mi Böyle güzel nazlı yâr Ele ba ı lanır mı?

Ufacık i ne misin Gözlerde sürme misin Ben burda ah ederim Sen orada bilmez misin? Çok sevgili bir huzura,
Mektubunuz beni üzdü. Geceden beri gözüme uyku girmedi. Benim dünya ahret iki cihanda sevdi im sizsiniz.

Su akar gül dibinden çilmez köpü ünden Hiç insan vazgeçer mi ptida sevdi inden...

Bo yere nasıl olur da kendinizi üzersiniz. Benim canım gibi bildi im üzülürse, benim yüzüm güler mi? Bana kimse el süremez. Buna inanın ki yüre ininiz rahat etsin. Allah korusun size bir fenalık gelirse bana kimse gene el süremez. Bekir ne zamandır beni babamdan ister. Adamdan saysaydım size söyledim. Bu i bu kadar uzun sürmezdi. Ben Bekir den de, ba kalarından da bir ba ıma kendimi koıvrum. Beni öldürmeden kimse benimle muradına eremez. Sabrın sonu selamettir. Günü gelsin, ne yapaca ımızı dü ünürüz. Beni dü ündükçe yüre ininiz rahat etsin. Yüzünüz gülsün. Aklınıza hiç keder gelmesin.
Sevgiliniz Zeliha

Birbirine sarılmı iki kök çiçek resmi. Altında bir mani daha:

Tepside üzümüne bak Biraz da gözümüne bak Eller ne derse desin Sen benim sözüme bak Kolum kanadım, çok sevgüi Zeli 'im, tnsan önce üzülmeli ki sonra sevinisin. Sevincinin kıymetini daha çok anlasın. Anladım ki benim kolum kanadım sizmi siniz. Mektubunuzu alıncaya kadar Ölü gibiydim. Dünden beri kımıldamadan yattım. Gözlerimi sizin çardaktan ayırmadım. Deli miyim? Nasıl bu kadar kötü eyler dü ündüm. Mektubunuz beni diriltti. İmdi ak am rüzgârının çıktı ını duyuyorum gene. Beni bo an o hava da ıldı. Gökyüzü açıldı. A açlar, tarlalar sizin tarafa baktıkça bana do ru ko uyorlarmı gibi geliyor. Ben de ko mak istiyorum. Anam gelsin sizi istesin mi? Yoksa el ele verip da lara mı dü ece iz?

Mektubun burasında incecik bir yolda, ekle vermi ilerleyen bir kadın bir erkek resmi vardı. Mektup bu resmin arkasında öyle devam ediyordu:

Hep kula ım seste. Sizin tarafta. Bir ey olursa seslenirseniz duyar mıyım diye dü ünüyorum. Duyarım elbet. Ama elinizi kolunuzu ba lar, a zınızı bezle tıkarlarsa. Gene rahat edemeyece im. Ne yapacaksak yapalım!
Sizi seven Cemal

Kekli i bıçakladım Tü ünü saçakladım Yâr geliyor dediler Yastı ı kucakladım Çok sevgili Cemalim

Sizin yitziinüz gülerse elbet benim de güler. Ben de mektubunuzu İmdi okudum. Bastı ım yeri bilmez oldum. Yürümüyor uçuyorum. Her sefer size yazıyorum sabrederek sevinece iz diye. Ömrümüzün sonuna kadar aramıza kimse giremeyecek. Anneniz İmdi gelmesin. Babamın aklına üphe girer. Ben zamanını söylerim. Çare kalmazsa kaçırız,

i te i ne atımı geldi tütünler bitti biter. Tarlalarda zeytinleri bekleyece iz daha. Daha iki ay bir aradayız demektir. Ondan sonra çare kalmazsa kaçarız. Dünyanın bir ucuna da olsa gideriz. Bir ey olursa elbet seslenirim. Beni daha çok sevin. Ben sizi her gün daha çok seviyorum.

Sevgiliniz Zeliha

Mektubu gaga gagaya vermi iki güvercin resmi süslüyor. Resimlerin altında, Cemal'in yazdı ı maniye Zeli a a ıdaki mani ile cevap veriyordu:

Tabaklarda tuz olsam Bir evde bir kız olsam Yâr kapıya gelince. çerde yalnız olsam...

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM UÇLAR, NE ATIMI

UÇLAR, NE ATIMI

A ustos sonlarına do ru, bir ak amüstü, Zeli 'le karde i tarladaydılar. Tütünlerin uç yapraklarını kırıyorlardı artık. Bir haftaya kadar kırma i i bitecek gibi görünüyordu. Anaları, her zamanki gibi, ak am karanlı ı basmadan göz görürken, çardakta yatakları yayayım demi ti. Kadın üstteki yata ı kucaklayıp kaldırdı ı sırada bir kuyruklu, yata ın altından fırladı, sandı ın gerisine do ru hızla kaçtı.

Kadın, hemen elindeki yata ı yere attı. Sandı ı az ileri çekti. Kuyruklunun sandı ın gerisinden hızla a a ı inerek, sandıkla çarda ın dallan arasında duran Zeli ' in bohçası içine kaydı ını gördü. Bohçayı sakınarak çarda ın a zına kadar çekti. Kendini kuyruklunun darbesinden koruyarak usul usul açtı. Kovalandıkça tela ı, a kınlı ı artan hayvan, Zeli 'in basma entarisinin kıvnmlan arasına gizlenmeye çalı ıyordu. Kadın az ötesinde duran nalınlarının tekini kavradıktan sonra, basma entariyi önüne do ru silkeledi. Kuyruklu, entarinin etekleri arasından, kat kat defter yapraklan ile birlikte önüne dü üverdi. Hemen de çarda ın kapısına do ru kaçmaya ba ladı.

Sa a sola da ılan bir tomar defter yapra ını gönmenin verdi i a kınlık arasında, kadın, az kaldı kuyrukluyu kaçıracaktı. Nalını, hayvanın sırtına güç bela indirebildi, elinden bıraktı. Dörde katlı yapraklardan birini aldı, açtı. Kur un kalemle yazılmı yazılara bir anlam veremedi ama, okla delinmi yürek resmini görünce elindeki kâ ıdın mektup olabilece ini anlamakta gecikmedi. Birini daha alıp, açtı. Gagasında mektup ta ıyan bir ku resmi gördü. Mekhiptu bunlar. üphesi kalmamı tı. Birini daha, birini daha açtı; iki göz resmi, bir yolcu resmi... Kızı mektupla ıyordu! Elbetteki Cemal'lc!

Elindeki entariyi bir daha silkeledi. Bir iki mektup daha dü tü. Onları açtı, baktı: Çiçek resimleri, ku lar, yaralı yürekler...

Yerdeki bütün mektupları topladı, saydı, on yediyi buldu toplam! Kocasına haber versin mi acaba? Karar veremedi hemen.

Dalgin, dü ünceli bir tavırla i ini görmeye devam etti. Çardaktan çıktı. Küçük ate küre iyle döndü. Kuyruklunun ölüsünü kaldırdı. Tarlaya götürüp attı. kinci yata ı serdi. Zeli 'in bohçasını topladı. Mektupları tekrar entarinin katlan arasına yerle tirdi. Bütün bu i leri görürken kararını verdi. Kocasını durumdan haberdar etmeyi uygun gördü.

Kırmandallarda çalı an Recep'in yanına yakla tı.

— Adam, dedi, Zeli 'i okutmak ister!

Adam, cigarası duda ının kenarında, tütünlerin üzerine e ilmi , karısı, çocukları oldu unu, dünyada önündeki tütünlerden ba ka ba lantıları da bulundu unu unutmu gibiydi. Söylenenleri sanki duymadı.

— Okutmak ister bir **kere!**.. Aklım çelmi ler, eytanlar zaptetmi kıızı! Belki de büyülemi lerdir kimbilir?

Adam do rulmadan ba ını karısına döndürdü. Söylediklerinin sebebini açıklamasını bekledi.

— **Sevdalı!..**

— Sevdalı mı?

—Hiç alevlenme! Hiç öfkelenme! Büyülemi ler kıızı. Mutlaka büyü vardır bu i te...

— Nerden bildin?

— Mektupla ırlar...

Berber çarda a girdiler. Kadın sandı ın üstünde bıraktı ı bohçayı açtı. Mektup tomarını aldı. Kocasına uzattı.

Ku , çiçek, yürek resimlerini ikisi birden tekrar gözden geçirdiler. Adam mektupları elinde evirdi çevirdi. Okuyup anlamı kadar öfkelenildi.

— O Kadıovacıklı'nın haylaz o lu gönderir bunları elbet...

— Ben de ondan üphelenirim...

Adam çarda ın kapısına do ru öfkeyle yürüdü.

— Ben gösteririm onlann ikisine de... Kadın önüne geçti.

— Alevlenme birdenbire...

— Ben baba mıyım? Yoksa pezevenk ba ı mı? Görsünler...

— Aklını ba ına topla önce...

— Aya ımın altına alayım da görsün! Kadın, kocasını tekrar önledi:

— Dayaktan hayır gelse ben de döveyim seninle birlikte... Dayaktan hayır gelmez.

Büyü tutmu sa bir kere, ne kadar dövsen akılı ba ına gelmez! Dedim ben sana, okutmak ister...

" Adam son bir hamle daha yaptı:

— Önce temiz bir dayak ister! Sonra okutmak.

— Dövesin de eytanları mı sevindiresin?.. Yava la biraz. Hamleleri hızını kaybeden kocasının elinden mektupları aldı:

— Kimbilir büyüü eyler mi yedirdiler kıza, içti i suya büyü mü attılar?

Mektupları entarisinin arasına yerle tirdi. Bohçayı eski yerine sandı ın gerisine koydu, devam etti:

— Hiç anlamasın, hiç bilmesin ki mektuplarını gördük. O Kadıovacıklılar bilmi insanlara benzer. Görmedin mi kızlarını nasıl dilliler? Aynacı kadına gideyim bir kere. Bozulsun büyüleri. Kızın basireti çözülsün. Sonra alırsın kar ına kızın gibi, söylersin söyleyece ini. İmdi ne desen bir kula ından girer öbür kula ından çıkar...

Kadın ertesi gün Urla'ya indi. Aynacı kadının daracık avlu kapısını çaldı. Kapıyı açan, beyaz ba örtülü Aynacı kadının ardından, beyaz badanalı bir duvar boyunca, malta ba ı dö eli, kireç sıvalı tenekeler içinde fesle enler, ıtlar dizili, dar bir aralıktan, avlunun ya lı bir erik a acı altında geni leyen meydanına do ru ilerledi. Bir zaman erik a acının gölgesinde Aynacı kadınla kar ılıklı oturup hal hatır sordular. Kadın derdini yana yakıla anlattı. Kızını Kadıovacıklı'nın o lundan so utmasını, büyüü bozmasını rica etti. Aynacı kadın, avluya açık kapısından ahret kokuları gelen, zemin katındaki küçük odasına geçti. Duvara oyuk bir raftan yaprakları iyice sararmı bir kitap aldı. Okudu, üfledi, kitabı bir zaman kan tırdı. Soma elinde iki kuru ekme k parçası, hokkası diviti, küçük rahlesiyle erik a acının altına döndü. Ekme k parçalarının üzerine okunmaz, anla ılmaz bir eyler yazdı çizdi.

— Bugün per embe, dedi, yarın cuma, öbür gün cumartesi, daha öbür gün pazar. Pazara kadar üç gün bu iki parça ekme i çarda ında sakla. Pazar günü, dördüncü gün, birinci ku luk, birini ikindi üstü, birini kediye, birini köpe e yedir, kızın selamete çıkar.

Kadın elindeki ekme klerin hangisini ku luk, hangisini ikindi üstü, hangisini kediye, hangisini köpe e, sonra da önce kediye mi, yoksa köpe e mi yedirece ini tekrar tekrar sordu.

Aynacı kadın "Bunu ku luk, bunu ikindi..." dedi olmadı! Karı tı-nyordu. "Bunu kediye, bunu köpe e" dedi. Gene aklının takıldı ı bir nokta kaldı. Aynacı kadının ikindi üstü diye gösterdi i parça, sonradan kediye gösterdi i parçaydı. Oysa ki ilk sorusunda, o parçayı ku luk vakti atmasını söylüyordu... t kan ıyordu. Konu ma o hale geldi ki Aynacı kadında, o da söylediklerini iyice karı tırdılar... Elleri, okunmu ekme kleri gösterirken birbirine bir zaman dolandı. En nihayet kadın akılı tamamen karı tı ı bir sırada, Aynacı kadının dediklerini anladı ını sandı. Dualar, minnetler mınıldana mırıldana kapıya do ru ilerlerken borcu olan iki buçuk lirayı kar ısındakinin eline sıkı tırdı. Ne de olsa çarda ına döndü ü zaman yüre i rahattı.

Kan koca o günden sonra, ne kadar kolladılar ne kadar gözetle-dilersc de, kızlannın Cemal'le hâlâ mektupla ıp mektupla madı ına dair bir ipucu elde edemediler. Mektuplann daha önce de hangi elle Zeli 'e ula tı ını, cevaplarının hangi elle Cemal'e gönderildi ini ö renip anlayamadılar.

Ku yuvasındaki yumurtayı ellemeye gelmez. Kuluçkaya yatacak ku yabancınm yumurtalanna el sürdü ünü hemen anlar. Zeli 'in de mektuplarını birisinin karı tırdı nı anlaması güç olmadı. Cemal'le mektupla masının arasını kesmedi tabiatıyla ama mektuplarının yerini de i tirdi. Bir zaman koynunda ta ıdı. Daha sonra çarda ın az ötesinde bir zeytin a acının kovu una gizledi. Babasının uyudu u ya da Urla'ya indi i, anasının çarda ın dı ında bo az derdiyle u ra tı ı sıralarda, karde inin gözcülü üyle, hep koynunda ta ıdı ı kalemını, küçük defterini çıkarıp mektuplarını gecikmesiz cevaplandırdı. Anası birkaç defa Zeli 'in bohçasmı karı tırdı. Yeni bir ey bulamadı. Kızının tavrını, gidi ini kollaması da bo çıktı. Sonunda kocasıyla kendilerini inandırmak istedikleri eye inanmaları güç olmadı: Kızları, Cemal'den so umu tu!

Recep'in, Ali Onba 'yı görmezlikten geldi i o ak amdan sonra, iki aile arasında kom uluk ba lamdan kesildi. ki tarafın da, ayınca yüz yüze gelip anla maya ihtiyaç duymayacak kadar, öbürünün kendisi hakkında dü ündüklerinden, dediklerinden haberi vardı. Receplere göre kom uları kızlarını zorla kaçırmayı tasarladıkları için kötü insanlardı. Kadiovacılıklara göre ise, o ullarını hor gördükleri, fakirliklerini dillerine doladıkları için Recepler kötü insanlardı.

Zeli 'in anası, Fettah'ın ya da Tenekeci Halil'in kansına: "Benim kızım onlara mı kaldı?" diyecek oluyordu. Dinleyeni "Haklısın karde , nc desen haklısın!" diyordu dinlerken, sonra üzerine dü en kom uluk ödevini yerine getiriyor, daha iyi anla ılmı olmasına yardım etmi olmak için de, bu cümleyi ufak bir de i iklikle Cemal'in anasına ula tınıyordu: "Benim kızım o baldırıçıplaklara mı kaldı?!"

Cemal'in anası susacak de il ya! "O kendi çıplaklıklarını görsün önce de, sonra konu kom uya söz etsin! Benim o lum ne kör, ne topal! Ne kel, ne uyuz! Aslan gibi erkek! Kimin kızını istesem onu alının!.."

Ona da "Haklısın" diyordu dinleyeni, sonra gene kom uluk ödevini yerine getiriyor, tabii bu sözleri kelimesi kelimesine ula tırmak-tansa, kendi çıkardı ı anlamına göre ula tırmayı daha faydalı görüyordu: "Onlar kıçlanndaki yamalı donlara, çadırlarında dö eli bir çul olmadı ına bakmadan..."

Zeli 'in anası köpürüyordu:

"Bak utanmazlara!" "Bak edepsizlere! Kom u dedik de **hatırlan-m** saydık! Bu kadar itibar ettik! Biz Kavala'dayken, ayıptır söylemesi, babamın konak gibi bir evi vardı! Tarlamız çiftimiz sa mallarımız de il sadece bizi, bir tabur askeri yollasan beslerdi. Muhacirlik büktü bizim belimizi! Muhacir dü tük de belimizi

do rultamadık! Çekti imiz yetmemi gibi bu kadar yıl, bir elin hakareti eksikti..."

Cemal'in anası kıpkırmızı kesiliyordu:

"Gidi reziller, gidi görgüsüzler! Eskileri anmakla olsa ça ırayım bizimkileri mezarlıktan da anlatsınlar! Onlar muhacir de biz neyiz? Bizi o kıtlık yıllan peri an etti. Dört yıl art arda borçlu kaldık, icrada nemiz var nemiz yok sattılar. Bizim çavunun akılı; 'Ben kendi memleketimde kendi akranıma ırgatlık edemem, bugüne kadar hep kendi malımda çalı tım, elin kumandasına giremem' dedi, yurdumuzu bıraktık da buralara dü tük! nşanın görgüsü halinden anla ılır, geçmi inden kime ne? Onların bizden fazlası on dönüm tarla mı? Bugün varsa yarın yok! Üç kuru luk mala **güvenmesinler!..**"

Böyle böyle aradaki dargınlık gün günden daha gergin bir hal alıyordu. Arada bir Tenekeci Halil'in karısı ile Fettah'ın kansının yalnız kar ıla tıkları oluyordu:

- Duydun mu kız, Cemal'i? Dün gece gene türkü ça ırırdı.
- Ah duydum da yüre im parçalandı...
- Ya benim' gene içime kan oturdu...
- Gördün mü Zeli 'in halini?
- Süzölmü bitmi ! Samısın ne yemi ne içmi ...

ki kadın "Ah, ah" diye gö üs geçirerek aralarında o güne kadar geçen olayların kısa bir özetini çıkarıyorlardı. A ızlanna bakılırsa ikisi de sevdalılardan yanaydı. Zaman geliyor sözü birbirinin a zından almak için yarışıyorlardı.

- Ben dedim anasına.
- Ben söyledim bizimkine, kandırsın babasını!
- Kıysınlar nikâhını olsun bitsin...
- Madem Cenabı Hak ikisini birbirine yazmı ... Tekrar gö üs geçiliyorlardı.
- Pek güzel söylersin ama, ah ah **ah!..**

- Senin yüre in gene benden temiz! Ah ah ah...
- Kör olsun o anası...
- Kör olsun o babası...
- Gözleri çıksın in allah...
- Hayır görmesinler...

Sonra yanık, kederli ayrılıyorlar, yürekleri rahat etmiyor, biri öbürünün ardından Zeli 'in anasının gönlünü etmeye gidiyorlardı.

—Bakma be kom um sen onun bunun lafına! Madem kızının gönlü var, bırak ev açsınlar. Zeli 'in anası alıyordu ba tan:

— Kim demi , benim kızımın gönlü var? Ne zaman anladım ki büyülemi ler kızca ızımı; hemen ko tum Aynacı kadına, bozdurdum büyülerini. Belki büyü tuttu da bir acemilik etti kızca ızım ama gözü açıldı, gördü onlann görgüsüzlüklerini hamdolsun!.. Hadi bana bu kadar zamandır ettikleri hakaretleri unutayım, gönlünüzü yerine getireyim. Fakir demeyeyim, köylü demiyeyim vereyim kızımı! O lan ya-nn öbür gün asker. Kiminle kalsm kızım arkada? O cadı kaynanaya mı otursun hizmet etsin!..

Sözün burasında kadın günlerdir devam eden dedikoduları hatırlatmaya ba lıyor, gittikçe öfkesine kaptınıyordu kendini: "Az mı hakaret ettiler bize? Hepsini duydunuz! Az mı bizi çeki tirdiler? Ne çıplaklı ımız kaldı, ne rezilli imiz? Bunları unutayım da kalkıp elin da lılarına akraba mı olayım?"

Bu kadar açık deliller kar ısında, daha bir saat önce sevdalıları savunan dinleyeni hatasını anlıyor "Haklısın" diyordu gene kadına. Bu kanı de i ikli iyle de Cemal'in anasını görmesi, Zeli 'i kaçırmaktan vazgeçmelerini söylemesi gerekti ini dü ünüyor, yola çıkıyordu. Kadiovacıklıların çarda ına yakla tıkça, sözlerini Cemal'in anasının yüzüne söyleyebilece i biçime sokuyordu:

"Bu Kavalalıların akli fikri malda mülkte! Kızlarını verecekleri kimsenin ne anası olsun isterler ne **kardeşi!**.. Kız mı yok Cemal'e? Hayırlısıyla bitirsin askerli ini, kimi gözün tutarsa gidelim birlikte isteyelim..."

— Benim o lum ne beni kırar, ne babasını! Ne de karde lerinden vazgeçer! Bizi bırakıp o Kavala Çingenelerine ana demez benim o lum. A kızım ben onlan bunun gibi (kuca ındaki çocu u sert bir hareketle hoplatıyordu) ta ıya ta ıya kollarımı çürüttüm! Birden bu ya a gelmedi ya! Bu kadar hakarettten sonra kalsın o ırfıntıyla evlensin, dünyada sütümü helal ermem!

A ustos, eylül bu patırtılarla geçti. Cemal de, Zeli de ço u kulaklarına çalınan bu sözleri duymamı gibi davrandılar. Mektuplarında analannın babalarının yatı acakları zamanı beklemeyi kararla tırdılar. ki ay her gün, her saat, bir fırsat bulup da birbirlerini yakından görebilecekleri umuduyla ya adılar, göremediler.

Receplerin üç günlük yardım borcunun bir daha sözü edilmedi. Recep borcunu tütün satımında para olarak ödeyece ini kom ularına söyledi. Kom uları da bu sözü Ali Onba ı'ya ula tırdılar.

Zeli bu süre içinde Ya ar'la da kar ıla madı. Anası kuyuya ya kendi gidiyor, ya Rebi 'i gönderiyordu. Bir sabah Rebi kuyunun ba ında kar ısında Ya ar'ı gördü. Daha önce gelmi , testisini doldurmu , sonra da kendisinin yakla tı ını görünce kuyunun ba ında bekleme ti.

Rebi yakla ınca sordu.

- Kız, ablan nerelerde? Rebi cevap vermedi.
- Anan, ablanı çardaktan salıvermiyor mu?
- Sana ne?
- Ne diye salıvermiyor? Cemal'le kaçarlar diye mi korkusu var?

Rebi yerden bir ta kaptı:

- Bunu indirirsem kafana görürsün gününü! Terbiyesiz! Ya ar kaba kaba güldü:
- una da bak! Boyuna bakmadan, at bakalım!.. Rebi 'in ka lan çatıktı.
- Senden mi korkaca ım! Pis maymun! ebek suratlı...
- A zını bozma kız, atarım tokatı sonra...
- Ne duruyorsun atsana!..

kisi de ba kütüklerinin arasından, çardaklarından do ru, su te-nekeleriyle Cemal'in yakla tı ını gördüler...

Ya ar ba ını iki yana salladı. Testisini kavradı:

— Defol eytan, git ba imdan, beni günaha sokma... Yürüdü...

Rebi ta ı elinden yere bırakırken onun duyaca ı kadar yüksek sesle söylendi:

— Ödle! Kaçmasana...

Ya ar'a özgü bir sezgiydi bu; hangi sözü duyaca ını, hangi sözü duymayaca ını ayırmakta yanılmazdı. Çok iyi biliyordu ki bu günlerde Cemal kızgın bir hayvan gibi dola ıyordu ortalarda, sata maya gelmezdi.

Uzakla tı.

Daha sonraları da, Zeli 'in kendisine yüz vermeyece ini anladı ı ölçüde, Bekir'e yana tı, ona akıl hocalı ı etti.

Bekir'le Kör Fehmi'nin bulu up görü meleri devam ediyordu.

Zeli on sekizini ubatta tamamlayacaktı. Bu duruma göre imdi kaçırılacak olursa, babasının ikâyetçi olması gerekirdi.

Kör Fehmi a ustos sonlarına do ru bir iki defa Recep'in tarlası etrafında dola ırken görüldü. Bu dola malar, konu kom unun, Kadı-ovacılıklann, Zeli 'in gözünden kaçmadı. Zeli çardaklarından hiç uzakla maz oldu. Cemal de tarlalarından hemen hemen sabahtan ak ama kadar Zeli 'e gözcülük ediyordu.

Kör Fehmi'nin ke iflerinden çıkardı ı sonuç olumsuzdu. Zeli 'i bu kadar konu kom u arasından kaçırmak, ilk hesaplarında da öne sürdü ü gibi imkânsız görünüyordu.

Recep gün günden daha çok sızlanan Bekir'e, bir defasında: "Ne istersin?" dedi. "Alayım da koynuna mı iteyim? Erkek gibi kaçıracak-san kaçır! Ben babasıyım, çeriba ısı de il. Kaçırabilirsen ikâyet etmem. Kıyarsın nikâhı. Ama babasıyım, gözümün önünde kaçırmaya kalkarsan âlemi güldüremem kendime, kızıma da küçük dü mem! Kızımdan yana çıkarım..."

Recep, kızını Bekir'le evlendirmek istiyor, ama kızı istemedi ine göre ne yapması gerekti ini de bilemiyordu. Sözle, kötekle olacak bir i gibi görünmüyordu bu evlenme onun gözünde. Daha ileri gide-mcyi inin bir sebebi de "ölümünden sonra kızının kendisini lanetle anması" korkusuydu. Kızı Bekir'in adını andırmıyordu çardakta! Hâlâ Cemal'e tutkun muydu? Orası üpheliydi, fakat tutulacak en do ru hareket tarzı, Zeli 'in kaçmasını önlemek için, fazla üstüne varmamak, Cemal askere gidinceye kadar i i savsaklamak gibi görünüyordu ona. Olur da kızı, kendili inden Cemal'in bahara askere gidece ini hesaplar, askerden dönü ünü baba evinde beklemeyi uygun görürdü. Böyle olursa zamanla kızının aklını çelmek kolayla ırdı...

Bekir, Kör Fehmi'ye: "Bulmu hamarat ameleyi kaçırmak istemez elinden. Daha bir iki yıl bedava çalı tırsın ister bilakis! Bugüne kadar tütünler kalksın derdi, bugün zeytinler ellensin der. Yarın bekle fidanları yeti tirelim diyecek belki de! Bilakis ne yapacaksak yapalım!"

Kör Fehmi: "En iyisi kızın gönlünü etmek!" dü üncesini öne sürdü:

"Ben de onu isterim ama nasıl?"

Bohçacı Sümbül'ü araya koyacak, Zeli 'i Bekir'e "yapmasını" isteyecekti.

Bu konuyu derinle tirdiler. Aslında Zeli 'i zorla kaçıracak olsa da, sonrasını, ileride nasıl evinde tutabilece ini dü ünme Bekir'i sıkıyor, yoruyordu. Sümbül,. Zeli 'i kendisine yaparsa, ne isterse ödemeye razıydı. Kör Fehmi'nin "Aman Fehmi Abicim!" diye ellerine sandı tekrar.

Kör Fehmi'nin, Sümbül'e güveni tamdı. "Sümbül yaysın, kızın önüne ipeklilerini! Yaysın renk renk bas-malannı, sonra da kız a zı varırsa olmaz desin! Sonra Sümbül bilir kızın aklını nasıl alaca ını! Ne deyip ne dil kullanaca ını! Kan kısmı bunlar! Giyim ku am, bir de çene girdi mi i in içine gev erler!.. Çö-zerler uçurlannı..."

Kör Fehmi, Sümbül'ü buldu, anla tı. Bekir'e getirdi. Sümbül, Recep'in çarda ına, ipekli, yünlü, ne bırakabilirse Bekir parasını ödemeyi kabul etti ini söyledi. Ayrıca da bu i olursa Sümbül'ün istedi i gibi gönlünü edecekti.

Sümbül aynlacaklan sırada, Bekir'in pe in uzattı ı bir be lirayı kemerine yerle tirirken gö üs geçirdi:

"A o lum, yeter ki gençler mesut olsun! Gençlerin yüzü gülsün! Benim gönlümü etsen de olur, etmesen de! Bugüne kadar kaç yuva açtım, kaç çifti birle tirdim de, o kadar vah vah ederlerken, i leri bittikten sonra biri dönüp de il yüzüme, arkamdan bile bakmadı..."

Henüz eylül ba larıydı daha. Ertesi gün, ikinci üstü, anası, Zeli , karde i hasırı çarda n dı ina sermi lerdı. Kadın çama ır yamıyor, Rebi önünde, ba ı e ik oturan Zeli 'in saçlarını tarıyordu. Bohçacı Sümbül'ün tarlalarının kenanndaki yoldan, incire do ru ilerledi i görüldü. Niyeti u ramadan geçmek gibi görünüyordu. Rebi atıldı:

— Ana kız, bak Sümbül kadın geçer...

Zeli 'le anası ba larını do rulttular. Zeli , anasına döndü:

— Ça ıralım da fal baktıralım... Anası seslendi:

— Buyursana Sümbül kadın, bizi çi nemesene.

Kalktılar, oflaya puflyaya gelen Sümbül kadını kar ıladılar. Sümbül kadın bohçasını ba ının üstünden indirip, hasırın bir kenarına ili ti:

— Selamınalcyküm, nicesiniz? Keyifleriniz nasıl? Hep iyisiniz, afiyettesiniz in allah...

Kadın önünden yamadı ı çama ırları toplarken sakın mırıldandı:

— Çok ükür, hamdolsun yok bir ikâyetimiz...

— Zeli 'in ma allah koca kadın olmu , daha kimseye söz kesmedin mi?

Zeli 'le karde i mahcup boyun kıvırdılar. Kadın yamaları bohça-ladı. Kaldırdı.

— Bakalım kismet...

Hal hatır soruldu. Kahve cezvesi ate e sürüldü. Sıra Sümbül kadının bohçasının içindekileri görmeye geldi. Kızları kuma ları görmeye can atıyorlardı. Sümbül kadın onların sabırsızlıklarını yeteri kadar arttırdı ını gördükten sonra, bohçasını önüne çekti. Açmaya davrandı. Ana:

— Hiç zahmet etme Sümbül kadın, dedi, hiç bizim için yorma kendini. Nasıl olsa bugünlerde bir ey alamayız...

— Hele görün bir kere görece inizi, be enin, gerisini bana bırakın... ster alın ister almayın, ben gücenmem... Hiç olmazsa kızlar görsün, gönülleri olsun...

Zeli 'le Rebi oturdıkları yerden, kışın kışın sürünerek bohçaya do ru yakla tılar:

— Görelim ana... Bırak görelim...

Sümbül kadın bohçasını açtı. Tela sız, binbir dikkatle, allılarını, morlularını, yünlülerini, ipeklilerini birer birer çıkarıp göstermeye ba ladı. Her çıkardı ı kuma ı uzun uzun Zeli 'in gözü önünde tutuyor, omzundan a a ıya döküyor, dilinin döndü ü kadar da övüyordu:

— Bir ayna olsa da **görsen!**.. Yok mu bir ayanız? Yok zararı. Bak öyle de kendin gör... Kalk azıcık aya a! Kalk da boyamda gör... Sultanlara döndün ma allah! Allah bir güzellik vermi ki vermi ! Ama lazım ki kendin de bu güzelli inin kıymetini bilesin... Senin gibi kız, bey konaklarında yok... Ya gene bununla huri gibi olsun! Tu tu tu... Nazar de mesin, eytanların çatlasın... Bununla gene kimse görmesin seni Kaparlar, ekmek çarpsın ki kaparlar...

Zeli be ene be ene kırmızı mavi çiçekli bir basmayı be endi. Elleri uzun zaman, ok ar gibi, basmanın üstünde gitti geldi. Gözleri anasının gözlerini buldu. Cevap bekledi:

— Neyle alalım be kızım? Hazırda yok ki elimizde... Tütün satımında kismetse...

Sümbül kadın beline asılı makasını kaptı: —Kızca ızın be endi, gözü kalmasın! Mahzun olmasın! Alın alca ınızı, parasını da kismet ne zamansa o zaman ödersiniz... Ana kız tekrar bakı tılar.

— A kızım, alsak da imdi kim diyecek?

Kuma ı diktirmek için Urla'ya inmek gerekirdi. Bunu hatırlayınca Zeli 'in elleri basmanın üstünden kayıverdi. Sümbül kadının makası tutan elini önledi. Çardaktan ayrılamaz, Urla'ya inemezdi. Cemal'e mektuplarında öyle söz vermi ti.

Sümbül kadın ne dediyse para etmedi. Basmasını kesip bırakamadı. Bohçasını topladı:

— Durun bari, size gelmi ken bir fal açayım. Bo gitmeyeyim...

Bugüne de il de gelece e ait dü lerle ya anılan ça da bir kuma ı be enip de alamamanın hüznü ne kadar sürer? Zeli de, Rebi de fala elbetteki, gördükleri kuma lardan daha çok ilgi duyacaklardı. Sümbül kadının tekrar bütün canlılıklarıyla etrafını sardılar.

Sümbül kadın ete inin altındaki bir torbadan bir avuç kuru bakla, bir gümü kırklık, bir mavi boncuk, bir de kömür parçası çıkardı. Baklaları saydı:

— Tamam, on iki tane... Bu mavi boncuk murat, bu kömür parçası sıkıntı, bu gümü kırklık da para... Kismette bu falı kimin için açayım?

Analarına baktı:

— Senden ba layayım mı? Kadın oldu u yerde sallandı:

— Benim bakılacak falım mı kaldı? Artık benimkisi oldu bitti! Zeli için bak bakacaksın! Bo yere benimle vakit kaybetme...

Sümbül kadın, Zeli 'e döndü:

— Öyleyse kismetse Zeli için olsun... Baklaları, kırık dökü ünü iki avucuyla topladı:

— Tut bakayım kızca ızım niyetini... Zeli ile Rebi bakı tılar.

— Tuttum...

Sümbül kadın gözlerini kapadı:

— Bu falın onu yalansa be i sahi olsun! Bu el benim elim de il, Fatma anamızın eli! Kismetin ne ise falında görünsün...

Avucunda ne var ne yok önüne bo alttı. Birden co tu.

— Bak azıcık! Bak bir kere! Bak bak! Bak ne güzel açıldı!

Sümbül kadının parma nının ucu baklardan baklaya dola ıyor, etrafındakiler parma nı i aretledi i baklaları görebilmek için e ildikçe e iliyorlardı.

— Nasıl da güzel açıldı! Sen büyüksün Yarabbim! Nasıl da herkesin kismetini verirsin! Bu eve muratlı bir haber gelir! Büyük, büyük, büyük bir kismet...

Sümbül kadın ellerini baklaların üstünden çekmi , kollarını yana açıyor, açtıkça açıyor, kismetin büyüklü ünü belirtmeye çalı ıyordu. Etrafındakiler de do rulmu , kismetin daha ne kadar büyüyece ini merakla izliyorlardı.

— Çok, çok büyük! Para, para, para, devlet kapısı gibi!..

Kadın kırık dökü ünü, avucunda çalkaladı. Tekrar önüne attı. Da-

ha da co tu: %

— Bak, kızım, sende, buranda, bir ey yoksa -elini Zeli 'in kalbi üstüne bastırıldı- gel bana söyle! Sıkıntı hep uzak dü er! Sen hep o gönlündeki ile yan yana, a ız a ıza dü ersin! Muratla para da sizin yanınıza dü er. ki ki i yüz yüze gelmi hep senin iyili ini konu urlar! Re-bi 'le Zeli bakı tılar. Rebi dayanamadı:

— Uzun boylu mu?

Sümbül kadın, ne kastetti ini anlamak için Rebi 'e kısa bir bakı attı. Sonra önündekileri tekrar topladı:

— Bu üçüncü, bu son! Bunu da atayım da, uzun mu kısa mı söylerim!..

Avucundakileri tekrar çalkaladı. Tekrar önüne attı. Bir daha co tu:

— Bak kızım bak, iyice bak! Bunun itirazı, üphesi yok! Bir delikanlı kenardan kenardan evinize giriyor. Dü man öbür kenardan çıkıp gidiyor.

Rebi gene laf kan tırdı:

— Hangisi?

— te bu delikanlı, bu da dü man!

Kadın biri bir kenarda, öbürü öbür kenardaki iki baklayı gösteriyordu. Tabii niye girenin delikanlı, çıkanın dü man oldu unu sonna-yı kimse gerekli görmüyordu!

— Senin ba ına bir devlet ku u konmu ! Çok, çok iyi, çok hayırlı bir kismet bu! Yüz kızda bir kıza böyle kismet çıkar.

— Uzun boylu mu? Esmer mi?

Rebi , Cemal' i soruyordu. Cemal kara ka lı kara gözlü, uzun boyluydu.

Sümbül kadının ise aklında Bekir vardı. Bekir orta boylu, pembe yanaklı, mavi gözlüydü:

— Eh esmer sayılır, kısa sayılmaz!

Zeli cevaptaki belirsizli i gidermek için ikinci bir soru sordu:

— Yakında mı, uzakta mı oturuyor?

Sümbül kadın, Bekir'in tarlasının buldukları yerden yürüyerek en geç bir çeyrek sürece ini hatırladı:

— Yakında, çok yakında! Burnunuzun dibinde! uracıkta.

Ana, iki kız bakı tılar. Durum açıktı. Sümbül kadın eliyle Cemallerin tarlasını i aret ediyordu neredeyse. Kızların yüzü güldü. Analarının içine kurt dü tü. Sordu:

— Hanesi nasıl? Kalabalık mı? Sümbül kadın hemen atıldı:

— Bir canı var; Allah'tan ba ka kimsesi de yok! Tam arayıp da bulunmaz kismet...

Bu defa da anaların yüre i rahatladı, kızların suratı asıldı. Zeli tekrar sordu:

— Yakında, uracıkta oturuyor demedin mi?

Cemallerin tarlasını i aret ediyordu Sümbül kadına. Sümbül kadın eliyle daha uzakları i aret ederek kar ılık verdi:

— Yakında dedimse bir çeyrek ötede... Zeli geriledi:
— O Bo naksa avucunu yalasin! Parası pulu kendinin olsun. Kırk kere falımda çıksa gene varmam ben o suratsız...
Sümbül kadın ötesini berisini topladı.
— Kim oldu unu ben ne bilirim a kızım? Ben buralarda kim oturur ne bilirim? İki yıl oldu belki adımımı atmadım. nsanın kısmeti bilinmez ki? Bugün istemem dersin, yarın ko a ko a varırsın... Ben bu ya ıma nelerini gördüm...
Zeli tara ı karde inin eline verdi tekrar:
— Öyleyse beni de görürsün... Tara kız saçlarımı...
Sümbül kadın, o günden sonra, üç dört günde bir iki hafta süreyle Recep'in çarda ına u radı. Her gidi inde açtı ı fallarda mavi boncukla gümü kırklık birbirine uzak da dü se, yakın da dü se, sonuç de i miyordu. Para ile murat Zeli 'in kapısını birlikte çalışıyorlar, bir delikanlı kenardan kenardan eve giriyor, dü man çıkıyordu. Kadının ikinci geli inde maksadı az çok anla ıldı. Üçüncüsünde Zeli 'in, kadını Bekir'in yolladı ından üphesi kalmadı. Kadın ondan sonra iki defa daha u radı. So uk kar ılandı. Dördüncü falında ba ka yollara ba vurmaya ba ladı: "Bu kısmeti tepersen, ardından üç yıl kapını hiçbir erkek çalmayacak! Üç yıl sonra birine varacaksın, sarho çıkacak, her gün seni dövecek!" Bu da fayda vermeyince son geli inde Zeli 'in kula ına e ildi: " stersen bütün bohçam sana kalsın. Bekir A a bunların hepsini sana yolladı!"
Zeli , Sümbül kadını kolundan tuttu, yüzünü geldi i yola çevirdi:
"Yeter yoruldu un Sümbül kadın! Misafir gibi oturacaksın otur! Oturmazsan hadi geldi in yere! Üç ar ın basmaya satılacak gönül yok bende. Bo yere zahmet etme!"
Sümbül kadın bunun üstüne Kör Fehmi'yi görüp "Pes!" dedi. Bugüne kadar böylesine rastlamamı tı...

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM NADAS

I

1. GÜZ TÜRKÜSÜ

Size mi öyle gelir, yoksa gerçekten öyle midir? Kesin olarak bilemezsiniz, a açların, ba ların meyveli zamanlarında gördü ünüz ye- illeriyile, hasattan sonraki ye illeri arasında bir de i iklik fark edersiniz. Ba bozumu, bademlerin, cevizlerin çırpılması, tütünlerin köklen-mesi çok kısa aralarla birbiri ardından gelir. Bozulan ba ların, çırpılan a açların ye illeri daha bir kararır, keyfini yitirmiş gibi durur. Ba lar arasında nadasa hazır çıplak, boz renkli tütün tarlalan bu görünü e daha da hüzünlü bir renk katar. Gökte el kadar bir bulutun görünmedi i günlerde bile, beklenen bir ya murun sıkıntısı, bir gölge gibi ovanın üstünde dola ır.

Bir deve kolunun çanı havada uzun zaman vurur.

Tek atlı bir yük arabasının, uzaklarda bir yerde, bozuk bir yolun ta larına çarpa çarpa ilerledi i duyulur.

A tı ınız küçük bir tepenin gerisinde, kekik kümeleri arasından, birkaç adım önünüzden, bildircin, üveyik sürüleri havalanır.

Yükseklerden ça rı arak geçen bir yabani ördek sürüsü, bir turna dizisi, çoktandır etrafınızda leylekleri, kırlangıçları görmedi inizi hatırlatır. Bütün yaz yakınlarınızda bir yerde öten saka ku ları, isketeler vardı! Bu sonbahar ö leden sonrasının duygulu sessizli i yava ça kula ınıza fısıldar gibidir: "Onlar da gitti!"

Günler kıaldıkça ikide birde geç kalırsınız! Geç kaldı ınızı hatırlarsınız! Artık uzun yaz günlerinin ardından, ya amadı ınız, ya ayamadı ınız, daima geç kaldı ınız, içinize yerle en bir duygudur.

İk bulutlar yükseklerden uçar gider. Eylül sonlarına do ru, bir ikindi üstü hava kapanır, tekrar güne açtı ı zaman, yol kenarlarında

ki küçük çukurlarda, gö ün yıkanmı paklanmı mavili ini yansıtan, su birikintileri vardır. Birkaç gün sonra kesiklere dü en tohumlar çatlayıp ye ermeye ba lar.

Ba larına yazlı a çıkanlar, ilk ya murlardan önce kasabaya göçmü lerdir. Onlann ardından kırmandallarını bo altan tütüncüler çardaklarını söker. Kasabada oturacak evi olmayan yancılar, aylıkçılar ba sahiplerinin ardından yazı geçirdikleri çardakları bırakıp, onlardan bo kalan ba kulelerine geçerler. Tarlasında zeytini olanlar, kızılkuuru dedikleri, zeytinlerin olgunla madan yere dü en tanelerini ellemek için, göçlerini geciktirir.

Ba yollannın devamlı yolcuları bu yarıcılar, aylıkçılar, üç be a aç zeytin sahibi küçük ekicilerdir artık. Bunlann dı ında bazen bir avcı, bazen oduna giden bir delikanlı bazen de bir kır bekçisiyle se-lamla ırsınız. Kızılkuunlann dü meye ba lamasıyla, omuzlarında bo kükürt torbaları, kırlara yayılan, küçük zeytin hırsızları sizin kim oldu unuzu uzaktan kestirmeye çalı ırlar.

Sabahın erken saatlerinde, bir de ikinci üstü, bir arada ilerleyen ikili üçlü ba ka çocuk gruplarıyla da kar ıla ırsınız. Siyah önlüklü, beyaz yakalı, kara pabuçları kabaralı, ilkokul ça ında örgülü saçlı kızlar, ya lanndan üç dört ya büyük görünen o lanlar. Elllerinde okuma kitapları, incecik defterleri, her sabah damlarından küçük adımlany-la, en az üç çeyrek, bir saat çeken kasaba ilkokullanna iner, her ikindi üstü damlarına dönerler...

2. EVDEKİ HESAPLAR

Ekim ortalanna yakla ıyordu. Recep çarda ını bozmamı tı daha. Dedi ine bakılırsa, tarlasındaki altı a aç zeytinin kızılkuurularını elledikten soma kasabaya ta ınacaktı. Kör Fehmi bu haberi alınca Bekir'e:

- Öyleyse haftaya kalmaz inerler, dedi. Bekir her zamanki gibi güvensizdi:
- Öyle der ama bilmem ki?..
- Ana ürünü beklemeyecekler mi?
- Beklemeyece iz, der.

Cumhuriyet alanındaki kahvelerden birinde oturmuşlardı. Süm-bül'ün aracılığı ından ümit kestiklerinden beri ne zaman buluşsalardı Zeli 'i ne zaman kaçırabilecekleriydi konu ma konulan.

Dı anda bir çeyrekten beri yavaş bir sonbahar ya muru ya ıyordu. Fehmi, kahvenin önünde oturdukları alana bakan camı eliyle sildi. Bekir'in dizine bir aplak attı:

- Bu sefer dedi i do ru, hiç **meraklanma!**..

Hesabına göre ana ürünün ellenmesine bir ay isterdi daha. Kom- ulan güvenilir insanlardı bir, ikincisi de kı , hızlı ya murlar nerdeyse bastıracaktı. Kızılkuurulan yerde bırakmadıklarına, topladıklarına göre a açtaki ürünü önce çırpıp, sonra toplayarak çalmaya kalkı mak kolay de ildi. Bu sebeple Receplerin oturup daha bir, bir buçuk ay ana ürünü çırpmak için tarlada beklemelerine lüzum yoktu. Zamanı gelince tayfası ile iki gün ardı ardına gelir a açlarda ne var ne yok toplar giderdi.

Bütün bunları açıkladıktan soma Bekir'in dizine bir aplak daha attı:

- Sen göç gününü ö ren, gerisi **kolay!**..

Az sonra ya mur dindi. Bekir tarlasına dönmek için kalktı. Aradan üç be dakika geçti. Fehmi, camdan, alandan geçen taksiförü Külüstür Necmi'yi gördü. Cama vurdu. Ça ırdı.

Necmi öyle el yüz i aretleriyle dı andan kendisini ne maksatla ça ırdı ını sordu. Fehmi kar ılı ında açıklamada bulunmadı. Eliyle, bir iki kez daha, içeriye gelmesini i aret etti. Necmi karmakarı ık saçları, makine ya ının kapkara etti i elleriyle geldi, ayakta dikildi.

- Nerelerdesin lan it o lu it!

— Nerede olaca ım, ananın... Yanında bir sandalye gösterdi:

— Otur hadi! **Uzatma!..**

— Oturamam, i im var imdi! Ne söyleyeceksen söyle!..

Kör Fehmi, Necmi ile arasında kalan nargilesini az kendisine do ru çekti. Bekir'in kalktı i sandalyeyi i aret etti:

— Otur lan, bok soyu sende! Açtırma a zımı imdi... Necmi onun gösterdi i sandalyeyi aya ıyla hafifçe itti:

— Biz senin gibi haybeden geçinmiyoruz a hergele! Alnımızın teriyle ya ıyoruz! Daha sabahtan beri siftahım yok! Benzin parasını çıkaramadın namussuzum! Ne yapalım o lum, bulamadık ki bir enayi Bo nak da bizi beslesin...

— Beter ol deyyus! Sen bu kafayla daha beterine de **müstahak-sın!** Karnının doydu una ükret! Otur da dinle; senin iyili in için çalı ıyoruz...

— Senden gelecek iyili in!., iki köylü vardı, Güvendikli, onları arıyorum... Beni sormu lar az önce...

Kör Fehmi az önce gösterdi i sandalyeyi aya ının ucuyla geriye itti:

— Otur da bakarsın gene. Otur, e ek o lu e ek! Gene bilmezsin **kıymetimi!..** Bir çay iç hadi.

Necmi bu kadar tatlı söze dayanamadı oturdu:

— **Merhaba!..**

— **Merhaba!..**

Aklı iki Güvendiklideydi hâlâ:

— Az önce 6 numarayla uyu amamı lar, beni aramı lar...

— Gene ararlar...

Garsona çay söyledi. Devam etti:

— Azıcık yüzün gülsün lan nemrut! Allah'ın günü somurtmasa-na...

Necmi'nin derdi hep aynı dertti, iki avucunu kuvvetle dizleri üstüne indirdi:

— Nankör bu köylüler abi, **nankör!..**

— Ne oldu gene?

— Ne zaman ba ka arabayla uyu amazlar anla amazlarsa beni ararlar! Ba lan sıkı tı mı, amman Necmi Abi! Rahatladılar mı saçarlar paraları öbür arabalara! Her sefer derim kendi kendime, bırak ke-ratalan, sende götürme. Gene yürek yufka, azıcık yüzüme güldüler mi dayanamam ki!.. nsanız abi ne de olsa, ba kalannın yaptı ı gibi yapmak gelmez elimizden!..

Eski mi eski, otuz dokuz modeli bir taksisi vardı. Hemen hemen arabanın de i memi parçası kalmamı tı. Karasörünün kimi yeri marangoz, kimi yeri tenekeci elinden çıkmı tı son defa. Arka kapı cam-lanndan birinin yerini bir mukavva parçası almı tı. Öbür camlar, ön cam da dahil ya kırık ya da çatlaktı. Kırık parçalar, iki taraflanndan, birbirine telle ba lı iki gazoz i esi kapa ı arasına sıkı tırılarak tutturulmu tu. Necmi'nin i saatleri di nda elinden onarım araçları dü mezdi. Do rusu kimse gönlünün nzasıyla binmezdi taksisine. Bu durum da onun her sefer alinganlı ına yol açardı.

— Söyle, bugüne kadar duydun mu yolda bıraktı ımı kimseyi?

— Duymadım!

— Daha ne isterler bu kerhaneciler bilmem ki? Hava biraz kaygan, öbür arabalar, sizin köyün yolu bozuk, bu hava Ja gidemeyiz dediler mi, nerdesin Necmi Abi! Öbür arabalara paralan çıkı madı mı amman Necmi Abi! marethane miyiz be?! A kerhaneci, ba in sıkı tı ı zaman geldi in gibi, rahatlayınca da gelsene. Ah abi ah, koyamadık üç be kuru kenara! Tamir tamir, parça parça, anamız a ladı bu kadar yıldır. Bo az kalabalık! öyle az kullanılmı bir Amerikan arabası dü ürebileydim ben de... Söyle bakalım niye ça ırdın beni?

Çay geldi.

— Kaç gündür gözüm sendeydi...

— yi ya gördün i te! Söyle?

— Birkaç güne kadar iyi bir i var sana...

— Nerde?

— uracıkta... Necmi dü üncelendi:

— Kimin kızı gene?
— Görünce tanırırsın...
— Rızası var mı?
— Var elbet...
— Kimin kızı söyle?
— Orası senin ne üstüne vazife? Sen sadece hazır ol, gününü bekle!
Necmi di lerini sıktı. Masanın üstündeki çay barda ım elinin tersiyle Fehmi'nin önüne do ru itti:

—Ulan iti! Matrak mı geçiyorsun benimle? E ek o lu e ek! Yapaca ımız i i sorup ö renmeyelim mi?

Kör Fehmi aynı hareketle taba ı yerine itti:

— Nankörlük etmesene lan aç köpek! Bugüne kadar benim kan-cıklı ımı gördün mü? Ben arkada ımı dü ünmez miyim? Benimle girdi in hangi i ten sual soran oldu sana? Çay taba ı, tekrar Kör Fehmi'nin önüne, fakat daha yumu ak bir hareketle itildi:

— Geldi gelmedi, orası benim bilece im i ! Çoluk çocu umuzu dü ünmeyelim mi? Senin gibi berdu ların her dedi i i e, benden ba ka, sormadan kim peki der lan inek? Savcı gibi kurulmasana kar ımda! Kanunları yalmz sen mi biliyorsun? Bizim okumamız yazmamız yok mu?

Kör Fehmi'nin taba ı yerine iti i daha da yumu ak oldu:

— Senin çoluk çocu un var da bizim yok mu? Serseri kerata! Tabak oldu u yerde kaldı.

— Peki nerde bu i ?

— uracıkta, Dört Yol a zında...

— Soma?

— Dört Yol a zında bekleyece iz, kız gelecek, arabaya aldık mı Küpalan'a! Senin i in o kadar! Yanm saat, hadi bilemedin bir saat...

Necmi az dü ündü:

— Altmı lira isterim...

— Yok deve! Sermayesini iste bari! Utan ulan!..

— Sen bilirsin...

— Temizinden otuz lira ayırdım sana...

— Sadaka mı da ıtıyorsun?

Pazarlık uzadı. Elli liraya kapandı. Kör Fehmi, bu i için, Bekir'den yetmi be lira koparabilece ini hesapladı. Necmi tekrar dü ündü:

— Kızın gönlü yoksa, ba ırır ça ırırsa, ben yokum hesapta... Bırakır kaçırım...

— Sen ba ırıp ça ırmadan kaçan kız gördün mü?

— Ben bilmem!..

—Numaradan bir iki ba ırıp ça ıracak elbet! Ele güne kar ı! Âdet böyle...

— Âdet oldu u kadarını ben de anlarım...

— Sen i ine bak, gerisine kar ı ma...

— O kadar! Paramı pe in almadan Urla'dan çıkmam bir! Bir de baktım ki kızın gönlü yok, ba ırması yalana benzemiyor, hepinizi a a ıya. Yallah... Haydut kerhaneci...

Kör Fehmi nargilesini uzun uzun tokurdattı. Necmi'nin sözünü bitirmesini bekledi:

— Ona da peki lan! Ne desen **peki!**.. Ba ka mızıklayacak yerin kaldı mı? Göster bakalım erkekli ini...

— Bizim gösterecek erkekli imiz kalmadı o lum, i di ettiler! Erkeklik senin gibi aygırlara kaldı kala kala, yabanın ayısı!

Taba ı son defa Fehmi'nin önüne itti:

— Hadi bakalım, çok çene çaldık! Bir de a a ıdaki kahveye ineyim de u köylülere bakayım, gideccklerse erkenden yola çıkalım! in olaca ı zaman bir gün önce beni gör... Eyvallah...

Fehmi nargilesini e ip ba ını hafifçe salladı.

Kahveden çıktıktan az sonra tarlasına dönen Bekir, Dört Yol a zına yakla tı ı sırada, yüz adam önünde, e e i üstünde giden Recep'i gördü. Altındaki hayvan genç, önünde giden bir di isini görünce zap-tolunmaz cinstendi. Sahibinin ayrıca durtüklemesine sıra

kalmadan, hemen kulaklarını dikti, hızlandı, anıra zırlaya bir solukta, önündeki hayvana yeti ti...

Bekir, bu anırtılan, kuyru unu zevkle titrete titrete ne kendisine ne de Recep'e önem vermeden, di isinin üstüne saldın lan arasında, ba ina, boynuna, karnına indirdi i tekme, yumruk, yular darbeleriyle hayvanı zaptetmeye çalı arak kom usunu selamladı:

— Selamünaleyküm!

Gelgeldim hayvan durmak bilmiyordu ki...

— Çü be meret! Çü be namussuz!

Recep'in hayvanı, büzüldü, küçüldü, titremeye ba ladı.

— Deh be gāvurun kancı ı! Aleykümselam! Deh...

— Ne var ne yok? Çüşş!..

— yilik sa lık! Deh, sen öne geç, deh!..

Recep yularını kasti, hayvanını yolun kenanna çekti. Yol verdi. Bekir öne geçti. Daha bir zaman hayvanın arkasında kalan di isiyle ilgisi devam etti. Bu süre içinde konu malarında birbirlerine söyledikleriyle hayvanlarına söyledikleri karı tı durdu...

— Bak önüne be gāvurun kancı ı... - Çü be domuzun dölü...

Sonunda yedi i tekmelerin, yuların etkisi altında hayvanın kuy ru u gev edi.

— Nereden böyle?

— Ya haneden gelirim. ki torba kızılıkuru indirdim...

— Eh, bereketli olsun...

Ya murdan sonra açan gökte, iri bulutlar çözüle çözüle da ılıyordu. Bir bulut üstlerini gölgeledi. Az daha gittiler.

— ndirecek gene...

— Bnak indirsin...

— İslanmı sın be Recep A a! Nasıl geçinirsiniz çardakta?..

— Görürsün i te! Erimeyiz...

— Kismetse ta inmanız ne zaman?

— Cumadan sonra in allah!..

— Hayırlı olsun...

O ak am hafif bir ya mur serpeledi. Ertesi gün hava birkaç defa açtı kapadı. Ak ama do ru bulutlar iyice alçaldılar. Kasvetli bir karanlık indirdi. Isı dü tü. Azdıkça azan bir rüzgâr çıktı ilkin. Ardından im ekler, gök gürültüleri arasında yılın ilk kuvvetli ya muru bo andı.

Bütün yaz, kurudukça aralıklan artan çarda in örgüleri arasından, rüzgâr önüne kattı ı ya mur damlalarını çarda in içine atıyordu. Yu-kandan poyraz yönünden giren bol sızıntılar, az sonra çardak halkına nereye sı macaklarını a ırttı. Sessiz bir pani e tutuldular. Yerdeki hasırlan topladılar. Yataklann üstüne attılar. Hepsi de sandı in dibine sı indılar. Orası, zeytinin dibine, Recep'in bütün yaz, gündüz uykulan-nı uyudu u kerevetin altına dü üyor, daha az ya mur sızdınyordu. Fakat çarda in kapısına kar ı dü tü ü için de rüzgânı savurdu u bütün ya mur sulan onlara kadar ula ıyor, gömleklerini geçip, etlerine mihlanıyor, bütün vücutlarını ürpertiler içinde bırakıyordu. Hasınn birini yataklannın üstünden aldılar. Bir ucundan Recep, bir ucundan Zeli tuttu, aralanna Rabiye ile anayı da alarak, önlerine siper ettiler. Rabiye, anası ile ablası arasına sokuldukça sokuldu. Çeneler çarpıyor, titriyordu. ikâyete dili varmıyordu. Babası iki üç defa "Berekettir, berekettir, erbettir bu" diye tekrarladı ı için ikâyete hakkı olmadı ını sanıyordu.

Çadın içi göle dönece e benziyordu bu gidi le. Bütün yaz çi nedikleri taban topra ı beton gibi olmu tu. Su çekmiyordu. Tabanın çukur yerlerine do ru sızan sular birikmeye ba ladı. Be dakika, on dakika, bir çeyrek, ya murun dinmesini beklediler. Dinecek gibi görünmüyordu. Gök gürültüleri hızlanıyor, çarda in içi sık sık im eklerle aydınlanıyordu. Recep bir ko u fırladı, dı arıdan, zeytinin dibinden çapasını kaptı geldi... Dı anda e e i ile keçisinin, çarda in gerisinde, zeytinin dibinde, birbirlerine iyice sokulduklarını gördü. Tabanda, poyrazdan lodosa do ru çarçabuk bir iki oluk açtı. Biriken sulann, böylelikle çarda in lodos yönünden tarlaya do ru akmasını sa lamı oldu. Çarçabuk ba ka ne gibi önlem alabilece ini dü ündü. Çarda in poyraz yönüyle, çatısının sı ınabilecekleri kadar bir kısmını olsun ör-tebilirse, o geceyi az ıslanarak geçirebilirlerdi. Ellerindeki iki hasırla bu i i görebilece ini dü ündü.

Çardak, iskeletini tutan a aç direkler arasında, iki kan arayla gerilmi , kalın, bakır tellere, erguvan dallan örülerek kurulmu tu. Dü ünmesini kansına açtı. Kansı, Zeli , kendisi hasınn birini kavradılar. Önce poyraz yönünde, tabandan tavana do ru, erguvan dallannın örgüsüne uyararak, kapladı ı kadar yeri bir de hasırla ördüler. Rebi bir ara geldi hasınn ucundan tuttu. Yardım etmek istedi. Anası, kızı kollarının altından tuttu u gibi, yataklann üstüne oturtuverdi. Bütün vücudunu yorganla sardı.

Bir hayli u ra ıp, bir hayli ıslandıktan sonra, örgüyü tavana kadar ula tırdılar. Hasır, tavanı da iki karı kapattı. Çarda ın o tarafında çok hafif bir hava de i ikli i, sıcaklık fark ettiler. Rüzgâr hasınn gerisine pek i lemiyordu.

İlk i olarak kapının kar ısında kalan sandı ı, yataklan, hasınn gerisine çektiler. Soma, a zı üstüne kapattıktan bo bütün küfelerinin üstüne çıkararak, ikinci hasırla çarda ın tavanını kapattılar.

leri bitti i zaman memnundular. Kadın sandı ı açtı. Üstba olarak yedekte neleri varsa çıkardı. ki ince yata ı kalın bir ilte haline getirip sandı ın dibine yaydılar. Yorganlardan birine Recep birine de Zeli , anası, Rabiye sanıldılar. Sırtlan sandı a dayalı, birbirlerine iyice sokuldular, gene de ne eliydiler. Recep yıllarca önce bir tren yolculu unu hatırlıyordu nedense. Üçüncü mevki bir kompartımanda, on ki iydiler belki de. Böyle oturduklan yerde, bütün yolcular, birbirlerine sokularak geceyi geçirmi lerdı. Koridorlar yerlere yatan insanlarla doluydu.

" ümendüfer gibi", dedi. " ümendüferlerde de hep böyledir." Vücutları ısınmaya oa lamı tı az çok. Rabiye meraklandı:

— Nasıl?

Babası yirmi be yıllık, askerlikle, yolculukla ilgili hatıralannı anlatmaya ba ladı. Ayda yılda bir canı konu mak isteyen Recep anlattı anlattı...

Onlar küçük bir üçüncü mevki kompartımandaydılar imdi. Eski ehir, Kütahya, U ak... Gidiyorlardı. Ya mur bütün gece devam etti.

Ertesi sabah güne açtı. Otların üstünde, a açlann yapraklarında kalan ya mur damlaları, rüzgân da yardımıyla ö leye kadar kurudu.

Tarla çamur içindeydi. Adım atılmaz durumdaydı. Dört be günden önce de içine girilmez gibi görünüyordu.

Gece, ertesi gün Urla'ya göç etmek için söz birli i etmi lerdı. Kadın, sabahleyin gö ü bulutsuz, güne li görünce kocasına önce, gece ya murdan ıslanan öteberiyi güne te kurutmalarını, ikindiye do ru ta- inmalannı önerdi. Islak ıslak ne var ne yok sanp sarmalamaya kalkarlarsa, Urla'daki evlerinin daracık avlusunda kurutmalan günler isterdi. Neleri var neleri yoksa, yola yakın ta duvann, bo bütün küfelerinin üstüne, a açtan a aca gerdikleri bir urgana astılar.

Ku lu a yakın, hayvanı üstünde Bekir göründü. Recep'e geceyi nasıl geçirdiklerini sordu.

— Görürsün i te! Anlatmak ister mi?

Bir iki konu ma sonra, Recep'lerin ikindi üstü Urla'ya geçeceklerini ö rendi. Gidip Kör Fehmi'yi görmek için hayvanını sürdü.

3. UZUN SÜREN B R BEKLEY

Külüstür Necmi'nin Urla 7 plakalı taksisi, bir saate yakın bir zamandan beri, Dört Yol a zında, sa a Ku çular'a giden yola sapmı , durmu tu. Arabanın motor kapa ı açıktı. Necmi, Kör Fehmi, Bekir bazen arabanın içinde koltuklara yayılayarak bazen dı nda, çamurlukla, yolun sa tarafında kalan ba ın duvanna dizilip oturarak, bekle i-yorlardı. Arada bir, dört yoldan birinden, birinin yakla tı ını duyacak, görecek olsalar fırlıyorlardı yerlerinden. Necmi hemen ön çamurluklardan birinin üstünde bıraktı ı anahtarını kapı e iliyordu motorun üstüne. Kör Fehmi tela lanan Bekir'i ya iti kaktı "Gir içeri, sen görünme!" diye arabanın içine sokuyordu ya da "Çök, çıkarma ba ını, sa a sola görünmeyim deme!" diye ba duvarı ile arabanın arasına çöktürü-yordu. Sonra, geleni kollamaktan geri kalmayarak o da e iliyordu Nec-mi'nin yanı ba ında, kapa ı açık makinenin üstüne!

Geriden Urla yönünden bir atlı geldi, önlerinden Ku çulara do ru geçti. Onun ardından, Ku çular yönünden bir yaya görüldü. O da Urla'ya do ru uzakla tı. Üçüncü defa onarım durumu aldıkları zaman, gözetlemeye esas önem verdikleri yoldan, çarda ının kırık dökük e yasını yükletti i e e ini önüne .atmı , Recep'in yakla tı ını gördüler.

Bir çardak halkının k; adan tarlaya, tarladan kasabaya hep bir arada göç ettikleri görülmemi tir. Çarda ın erke i daima kırık dökü ünü yükledi i hayvanıyla önden yola çıkar. Kadınların daima son dakika akıllarına gelen bir i len olur. Ya kom ulanndan kimbilir ne zaman alınmı ufak bir e ya ellerine geçer, onu geri vermeleri gerekir ya tembihleyecek bir eyleri vardır (her gün bir bardak su isteyen bir saksı fesle en, bazen bir kedi her seferinde de kasabada eve, tarlada a açlarına, hırsızların zarar vermemeleri için göz kulak olunması) ya da ayaküstü helalle mek için kom ulara u ramak gerekir. Kom u, "Bir kahve içmeden dünyada bırakmam!" diye tutturur, ayaküstü u ramak yanm saati bulur böylelikle...

Kör Fehmi biliyordu böyle olaca ını. Recep mutlaka önden geçecekti. Kansı ile kızlan, ardından yanm saat arayla görüneceklerdi. Necmi'ye, "Kız, babasını önden savacak, anasıyla geçecek, anasının yanından kapaca ız geçerken! Yalandan bir iki ba ıracak ama sen kulak asma!" diye anlatmı tı durumu. Bekir'in de kızın babasına görünmemesi gerekiyordu.

Recep'in, iki üç adım gerisinde, elinde gemici feneri, Fehmi'nin hesaplannda hiç yer vermedi i biri geliyordu. Küçük kızı Rabiye. Recep, Dört Yol a zından geçerken solunda kalan arabayla pek ilgilenmedi. Hayvanın havaleli yükünün dengesini kollamaya çalı ıyordu. Bütün dikkatini bu i te toplamı tı. Fakat, kızı Dört Yol a zında bir otomobil görünce, bu ola anüstü olayı önemsemezlik edemedi.

Dört Yol a zında bir otomobil, o kadar az görülen bir ta ittir ki isterse Külüstür Necmi'nin taksisi olsun! Küçük bir kızın cihetteki merakını uyandırır, imgelemine kamçılar.

Daha gördü ü noktadan ba layarak, Rabiye'nin imgelemi de otomobile ilgili bir dizi dü yarattı: Yolcusu kim acaba? Bir gelindir herhalde! Öyle ya, gelinden ba ka kim olur? Otomobil çevrelerle süslü de il ya? Olsun gelini almamı tır! Urla'dan gelin almaya gidiyordur! Çevreyi otomobile kim verir? Gelin evi verir! Gördün mü? Demek ki gelin arabası bu! Kim evlenecek acaba? Ku çularıdır. Ne bilsin Ku -çularlılan? Sura mahalleli olsa tanır. Ablasının akranı bütün gelinlik kızlan tanır! Taksii de tanır. Kaç taksi var zaten Urla'da ki tanımasın?

Okula gidip gelirken ya da anası, çar ıya bir ey almaya gönder-

1

di i zamanlarda, sayısı yediyi geçmeyen taksilerle kar ıla mı , hepsini tanıdı tır. Bu da i te Külüstür'ün taksisi! Külüstür de orada i te! Makinenin üstüne e ilmi . Motoru bozulmu demek! Peki öbürü kim? Çizmelerine bakılırsa çizmeleri, Kör Fehmi'nin çizmelerine benzer! Belki böyle, Kör Fehmi gibi körüklü çizme giyen üç dört ki i daha vardır Urla'da. Onlann ne ceketleri, ne çizmeleri ne de isimleri aklında kalmaz kimsenin! Kör Fehmi ünlü ki idir! Göze batan ki idir. Herkes nerede, nasıl kar ılırsa en küçük ayrıntısıyla onu hatular! Külöt da o-nun külötu! Ceket de onun ceketini! Kendisini de gördü! Demedi mi bu Kör Fehmi'dir diye! Öbürleri gene kim? O duvarla araba arasına çökmü oturan? Bekir o be! Bak sen sinsiyel! Bak sen serserilere! Ablasının yolunu bekliyor bunlar!..

Babasına söylemekte hiçbir fayda görmedi. Ablası ile anası onlann ardından, kom u Fettahlara u rayacaklardı. Oradan Urla'ya ineceklerdi. Nasıl etse de geri dönse? Nasıl etse ablasına haber verse? Babası iki adım önünde... Kaçamaz! Elinde fener de var... Nereye bıraksın?

Dört Yol a zını geçtiler. Kar ıdan atı üstünde gelen bir rençber gördü. Az ileride, yolun solunda, küçük bir çe menin suyu, önündeki yala a dökülüyordu. Rençber sulamak için hayvanının ba ım yala a do ru kıldı...

Rençber çe meye yana tı. Yanından geçen babasıyla selamla tı-lar. Babası yoluna devam etti. Rençber atını sulamaya ba ladı.

Ayaklan çe meden ileri gitmiyordu; durdu. Hayvanın suyunu içmesini bekledi. Babası uzakla ıyordu. Rençberin hayvanı ba ını yalaktan kaldırıncı, iri nallannı çe menin

yakınındaki ta lara çarparak hızla geri çekildi. Silkindi, atılır gibi yoluna devam etti. Rabiye avu-cunu çe meye yana tırdı. Su içmeye e ildi...

Babası yirmi otuz adım önünde, ardına baktı. Onu su içerken gördü. Az sonra yolun dönemecinde kayboldu.

Babasının gözden kayboldu unu görür görmez, küçük kız bütün atikli iyle do ruldu. Hâlâ elinden bırakmadı ı feneri ne yapaca ını acele kararlar tırdı. Hemen, çe menin gerisindeki bir mersin kümesinin arasına sakladı. Atlının arkasından ko maya ba ladı...

Dört yol a zına varmadan atlıya yeti ti. Atlı, tarlalannın yolunu tuttu. Kendini otomobilinin ba ndakilerin gözünden saklayarak, atlının solunda, Dört yol a zından kar ıya geçti.

Onun yanı ba nda ko tu unu gören atlı sordu:

— Nereye, böyle küçük bacı? Hemen aklma bir yalan geldi:

— Anamlar geride kaldı, babam onlara bakayım diye yolladı... Adam elini atının kığı hizasmda soluyan Rebi 'e uzattı.

— Ver bakayım **kolunu!**..

Adam biraz e ildi. Rebi 'i, havaya kaldırdı ı kolunun dirse i üstünden kavrayıp, atının kığına çekiverdi. Atın yulannı gev etti:

— Hadi bakalım, çabuk gidelim de geç kalma!..

Üç dört dakika geçmeden, Rebi tarlalannın hizasında atın kığından yere kayıyordu.

— Eksik olma amca...

— Güle güle kızım...

Ayaklan yere de er de mez, bir ko u Fettah'ın damının yolunu tuttu.

Fettah'ın damına yakla ınca kısa bir kararsızlık geçirdi. Uzaktan, Cemal'in, çardaklarının önünde odun yardı ını gördü. Acaba ablasına de il de Cemal'e mi haber versin? Uzun uzun dü ünecek durumda de ildi. Kararsızlı ı, Fettah'ın damına kendini göstermeden yana masına yol açtı.

Damın penceresi açık duruyordu. çeriden anasının, Zeli 'in sesleri geliyordu. Açık pencereye do ru yakla tı. Usulca pencerenin ke-nanndan içeriye baktı. Tam kar ısında Zeli 'i gördü! O da hemen gördü kendisini... Oh!.. Bu kadar kolay olaca ını bilseydi? Pencerenin kenarından ba ını geriye çekti. Damın gerisine do ru dolanarak, kar ı kö

eden ablasının çıkmasını bekledi. Gecikmeden görünen ablasına bulundu u yerden el etti.

Ablası yanına yakla tı ı zaman, rengi uçmu , sesi, bütün vücudu, hâlâ titriyordu:

— Kız kaç! Çabuk kaç...

— Ne var?

— Dört yol a zında otomobil tutmu yolunu beklerler!..

— Kim?

— Kör Fehmi, Bekir... Kaç çabuk...

Zeli daha uzun sormadı. Kararını vermi ti.:

— Hadi öyleyse sen dön! Ko ! Kimseye bir ey söyleme! Ben ba ımın çaresine bakarım...

Rabiye ba lar arasından, çamurlu patikalardan, fenerini bıraktı ı küçük çe menin yolunu tuttu.

Zeli 'in lastik pabuçları aya ında, yeldirmesi sırtındaydı. Fettah'ın damında, içeridekiler, onun dı ariya abdest bozmaya çıktı ını sanıyorlardı. O, hızlı adımlarla Kadiovacıklann tarlasına do ru ilerledi. İlk defa kaçan keçisini almak için geldi i zaman nefes nefese durdu u setin üstünde, gene öyle nefes nefese durdu.

Cemal az ötesinde, baltayla kocaman bir badem kütü ünü yan-yordu. Kızı kar ısında öyle solur görünce, aylardır içinde ya attı ı kor-kulanıyla, bir anda olanı biteni anladı. Baltasını elinden attı. Küçük incirin dalına astı ı ceketini kaptı ı gibi Zeli 'e do ru atıldı.

On be gündür çardaktan, iki yüz adım ötedeki Topal Avni Bey'in damına ta ınmı lardı: Çardaklan bo tu. Anası, karde leri damdaydılar. O iki üç gündür hava açtıkça çarda ın önünde yazdan kalma bir badem kütü ünü parçalıyordu.

Yanına vardı ı zaman Zeli :

— Geldim! dedi sadece...

Alsa, anasının yanına götürse, bütün yaz ortada dönen sözlerden sonra, anası, Zeli 'i tatlı kar ılamayacakmı gibisine geldi. Anasının ho kar ıladı ını kabul etse, bu defa da ayn bir

tasa; ardından bir saat geçmez, anası babası yanlarına jandarmayla bekçiyle gelirler, kapıyı vururlar, Zeli 'i alırlar giderlerdi. Zeli 'i kimsenin bir daha elinden alamayaca ı bir yer?

Elinden tutup çekti:

— Yürü...

Tarlanın gerisinde yükselen tepeye do ru yola dü tüler. Az sonra nefes nefese tepeye vardılar. Tepede, erguvan, mersin kümeleri arasında bir an durdular. Arkalarında bıraktıkları ovaya baktılar. Çok uzakta, Dört Yol a zında bir otomobil duruyordu. Etrafında adamlar vardı. Fettah'ın damı önünde bir ko u ma ba lamı tı. Hafif hafif esen rüzgârın, anasının "Zeli ! Zeli !" diye sesleni ini, kendilerine kadar ula tırdı ını duyuyor gibi oldular... Gözlemcilerin tarlasındakiler damlarından fırladılar... Ya ar'ın, Fettah'ın damına do ru ko tu unu gördüler.

A a ıda gürültü patırdı büyüyecek gibi görünüyordu. Kaybedecek vakitleri olmadı ını kestirmeleri güç de ildi. Helvacı bo azına do ru inmeye ba ladılar.

Zeli 'in anası sa a sola bir iki defa "Zeli , Zeli " diye seslendi. Aranmasını uzatmadı. İk anda yüre ine dü en bir korkuyu aç ı a vurarak Kadıovacıklann tarafına yürüdü:

— Kaçtırdılar kızımı! Kaçtırdılar masumumu! Kadın beti benzi uçuk, ko uyordu.

Fettah'ın kansı, kızlan, a a ıdan gelen Ya ar ardından yeti tiler. Kalabalık

Kadıovacıklann tarlası önünde durdu. Kadın etrafına bo yere bakındı. Fettah'ın karısına döndü:

— Gözleri körolasıcılar! Büyücüler! Cadılar!

Yolun üstba ındaki tarlada, iki yüz adım ötede, gürültüyü duyan Cemal'in anası, kız karde leri damlarından çıktılar. Olandan bitenden habersiz, a a ıdaki kalabalı a do ru az yakla tılar.

Zeli 'in anası atıldı:

— Cadılar! U ursuz suratlılar! Kızımı verin!..

Fettah'ın kansı kadını önledi. Deminden beri etraftaki i aretleri, bırakılmı baltayı, ayak izlerini inceleyen Ya ar, Kadıovacıklılara do ru be on adım ilerledi:

— Cemal nerede?

Cemal'in anası, karde leri a kın birbirlerine baktılar. ki büyük kız biraz daha yakla tı:

— A a ıda, orada odun yapıyordu...

— Orada yok mu?

— Yok! Olsa sizden sorar mıyım? Ne yana gitti ini görmediniz

mi?

— Ne olmu ?

— Zeli 'le kaçmışlar!..

Cemal'in anası olanı ö renince yerinden hı ımla döndü:

— Yandı o lum! Yandı! Yaktılar o lumun ba ını! Yaktılar gözleri körolasıcılar!

Oynaklar!

O sırada Helvacılar'dan gelip, Urla'ya geçen bir yolcu, a a ıda kuyunun hizasında atını durdurdu. Kuyunun ba ından uzakta ba mp ça ıranlara kulak veren Ya ar'ın anasına sordu:

— Ne olmu ?

— Recep'in kızını kaçırmı lar? --Kim?

— Kadıovacıklann o lu...

— Kızın göniü var mıydı?

— Olmasa anasının koltu undan kız kaçırmak kolay mı?

Yolcu, az soma haberi Dört Yol a zında, otomobilin ba ında, sabırsızlanmaya ba layan üç ki iye ula tırdı. Kör Fehmi ile Bekir ko arak Recep'in tarlasına do ru yola çıktılar.

Ya ar, Zeli 'in anasının yanma döndü:

— Bana kalırsa anasının, karde lerinin haberi yok bu i ten... Kadın dövünüyordu durmadan:

— Ah ne yapayım, ne olayım bilmem ki? Buralarda yapayalnız kaldım... Biri gitse de babasına haber verse...

Ya ar devam etti:

— Bana kalırsa bunlar daha buradadır. Bir kur un atımı uzakla mamalardır! Geçtikleri yer çamurda belli.

Tarladan gelen bir çift kaba pabuç izi, yoldan gelen bir çift lastik pabuç iziyle, setin üstünde, yolda birle iyor, tepeye do ru uzakla ıyor-du

Kadın izleri gördü.

— Ne yapayım o lum? Ben mi arkalanna dü eyim? Benim gücüm yeter mi?

Üst yandan yakla an Kadıovacıklıların kansma kızlarına do ru tekrar bo andı:

— Hayırsızlar! Büyücüler! Yaktınız kızımın ba ını!.. Kadıovacıklı'nın büyük kızı kar ılık verdi:

— Hayırsız da sensin, u ursuz da! Siz a bimin ba ını **yaktınız!**..

— Yüzünüz gülmesin in allah! Bu defa küçük kız co tu:

— Sizin yüzünüz gülmü ya kâfi!.. Analan artlarından yeti ti:

— Onların huyu bu kızım! Sus, kar ılık verme! Onların bütün kızları böyle kocaya satar kendilerini... Bütün ablaları böyle kocaya varmı lar...

Zeli 'in anası söylenenleri duyduka öfkelendi:

— Aklını ba ından aldınız kızımın! Kimbilir ne büyüler yaptınız! Yanmamı tım damat diye sizin çıplak o lunuza...

— Senin kızını gelin diye evime sokarsam o **zaman!**..

— Ben bıraktım da senin evine sokman kaldı!

— Madem öyle futaydın kızını! Kızın kuyru unu sallamasaydı o lum ardından gitmezdi...

Ya ar yolun alt ba ından ko arak gelenleri gösterdi:

— Kör Fehmi! Yanında da Bekir... Kalabalık geriye döndü. Kavga unutuldu:

Kör Fehmi ile Bekir soluk solu a geldiler. Kör Fehmi uzun uzun soru turmayı gerekli görmedi:

— Ne yana gittiler? Ya ar izleri gösterdi:

— Bu yana...

— Haydin öyleyse...

Yanlarına katılan Ya ar'la birlikte tepeye do ru uzakla tılar. Fettah'ın karısı ile kızları, Zeli 'in anasını geri döndürdüler. Kadınların Kör Fehmi'ye güveni tamdı. Bir saate varmaz, Zeli 'i bulup getirece ine imdiden inanmı lardı.

Fettah'ın kansı:

— Otur bizde bekle kom u, dedi, kızını getirdikleri zaman alır **gidersin!**..

Cemal ile Zeli tepeden Helvacı bo azına indiler. Bo azın kar ı yakasına tırmanan yolda, atı üstünde, tarlasından Urla'ya dönen bir rençberle kar ıla tılar.

Adam, Cemal'le tanı çıktı:

— Sclamünaleyküm..

— Aleykümselam, deyip geçtiler.

Adam az gitti. Cemal'in bu taraflarda ne i i olabilece ine akılı takıldı. Bir çeyrek saat soma, Gazderesi çe mesine yakla ırken kar ıdan ko arak gelen Kör Fehmi ile yanındakiler önüne çıktı. Kör Fehmi sordu:

— Yolda kimseyi gördün mü?

Adam cevap vermeden bir kararsızlık geçirdi. Cemal'i ele versin mi yoksa vermesin mi? Acaba sormaktan kasıtlan ne?

— Ne gibi?

Kör Fehmi, Bekir'i gösterdi:

— Bunun ni anlısını kaçırdılar da...

Adamın aklına, Zeli 'in, Cemal'in ardı sıra ko ar gibi gitti i gelmedi birden. Sadece Cemal'in yanında bir kadın gördü ünü hatırladı o anda.

— Helvacı bo azının üst yanında Kadıovacıklı'nın Cemal'le yanında bir kız gördüm.

— Ne yana gittiler?

— Bakamadım...

— Hadi öyleyse eyvallah!

Adam atım sürdü. Üç ki ilik grup Helvacı bo azına do ru ko arak uzakla tı...

Cemal yüz, iki yüz adımda bir dönüp gerisine, Zeli 'e baktıkça, kız onu ardından itiyordu:

— Yürü, yürü! Sen, beni **düşünme!**..

Helvacılardan, Ku çular'ın gerisine Saraptallar'a indiklerinde vakit ikindiye geçiyordu. Oradan öteye arazi düzdü. Nereden bakılsa her tarafı görülüyordu. Önlerinde bir yol

Ku çular'a geri dönüyor, bir yol Saraptallar'dan Ebiller'e ilerliyor, bir yol solda Çobanpman'na do ru uzuyordu.

Çobanpman yüksek, pırnalık, zeytinlik tepeler arasında, bo azda kalırdı. O tarafta pe lerine dü enlerin gözlerinden kolaylıkla kay-bolmalanna yardım edebilirdi arazinin dunımu. Yarım saatte Çobanpman tutabilscler!

Çobanpman yolunu tuttular. Hızlanı kesmeden yürüyorlardı. Vücutlarını hafifçe ter basmı ıslanmı lardı. Zeli ba örtüsünü hafif gev etmi , Cemal'i a ırtan bir hızla yürüyordu.

Bir çeyrek daha gittiler. Önlerinde yol bir daha çatallandı. Sarap-tallar'ın üst yanına varmı lardı. Sa a ayrılan bir yol oradan a a ıya do ru, gene Ebiller'e gidiyordu. Bu yol a a ıda bıraktıkları yolla bir zaman sonra birle irdi.

Önlerindeki yol yükselmeye ba ladı. Cemal yükselmeye ba ladıklarından az soma, geride, iki kur un atımı uzakta, Kör Fehmi ile yanındakilerin yakla tıklarını gördü. Geriden gelenler kendilerinden daha hızla yürüyorlardı muhakkak ki! zlerini kaybetmeleri lazımdı! Çobanpman'na varmadan geriden gelenlerin gözünden kaybol-dukları ilk dönemeçte, sa larından yükselen pırnalık çetirlik bir tepenin bayını tırmanmaya ba ladılar. Tepe, hemen hemen hiç ya mur tutmamı tı. Killi kireçli toprak küçük çakıl parçalarıyla örtülüydü.

Bir zaman sık, adam boyuna yakla an pırnallar, ellerini, ayaklarını sıyıran çetirler arasında yürüdüler. Çobanpman Deresi solda a a ılarda, Çobanpman gerilerinde kaldı. Daha ileride çetirler seyrekle -ti. ilerlemeleri kolayla tı. Bayın uzunlamasına a ıp da, öbür ucuna vardıkları zaman, Kör Fehmi ile aralarında a ılması güç bir çetirlik bırakmı lardı. Üstelik kendilerinin tepenin ne tarafına uzakla tıklarını kestirmeleri kolay olmayacaktı. Bayın öbür ucunda, Ebiller'in bitiminde, Ukuf 'UN ba ladı ı düzlü e indiler. Gün ak ama varacaktı neredeyse. Önlerinde, tarladan tarlaya damlan, çardaklarıyla uzanan Ebiller, Ukuf ovalan vardı daha a ılacak!

Oduna indi i günlerden, karı karı tanıdı ı, bildi i yerlerdi hep ilerledikleri arazi. Ukuf'u, Ören'i geçtikten sonra, Ömerali mevkiine yakın harap bir kilise geliyordu aklına. Geceyi geçirebileceklerini ilk dü ündükleri yer bu kilise oldu. Ömerali'ye oduna gittikçe, yolun yüz adım kadar sa ında gözüne ili irdi her seferinde. Bazen gidip bakmak iste ine kapılır, önünde giden hayvanını durdurmaya kalkmazdı nedense. Rum zamanına ait hikâyeler i itirdi. Kaçıp, bu kiliseye saklanan katiller, suçlular... O zamanlar bir papaz kapısına gelen jandarmaya "Yok, görmedim" dermi sordular mı. üphesiz bu hikâyeler yüzünden hatırlıyordu o bo kiliseyi... Ama daha en az iki saat yürümeleri gerekirdi o kiliseye kadar. Ukuf'tan Ören'e giden eski bir ba yolunu tuttular. Yol zeytinli bir tarlanın kıyısından ilerliyor; sa ında, iki metre kadar a a ıda kalan ba ka bir tarladan erguvan kümeleriyle ayrılıyordu. Yanlamasına ini liydi. Sol taraftan gelen sular, oldu u gibi a a ıya tarlaya akmı lar, yol hiç çamur tutmamı tı.

kisinin de yanaklan al aldı. Adımları yakla an ak amın verdi i güven, uyu uklukla a ırla mı tı. Yüz iki yüz adım kadar ilerlediler. Cemal döndü, gerilere baktı. Vadi bölgeler içinde kalmı tı. Güne , ileride Ya cılar tepelerindeki zeytinliklerin gerisine do ru kayıyordu. Ge-rilerindeki yolda kimselerin yakla tı ı görülmüyordu. Yanlarına baktı. Oturabilecek bir yer arıyordu. Zeli 'le göz göze geldiler. Kız kulak-lannın ucuna kadar kızardı. Ba ını önüne e di.

Cemal yüre inin hızla çarptı ını, nefesinin kesildi ini fark etti. Zar zor yutkundu. Dönmek, yola devam etmek istedi, edemedi. Tekrar yutkundu. Etrafta ne gelen vardı, ne giden hâlâ. Zeli 'e baktı; gö sünün hızla kalkıp indi ini gördü. Kız saçlanmın dibine kadar kıpkırmızı olmu tu. Yüre i daha hızla vurmaya ba ladı. Bütün yüzünü ate ler bastı ını sandı. Zeli 'i birden bile inden kavradı. Kendine do ru hızla çektı.

Zeli önce tabanları üzerinde hafif direndi. Sonra ayak parmakları ucunda do ruldu. Vücudunu, en tatlı a ırlı ıyla Cemal'in kolları arasına bırakıverdi. Soluk solu a, sarma dola nemli topra ın üstüne yuvarlandılar. Etrafta zeytinlikler, erguvan, mersin dalları bu ulandı, ters döndüler.

Kör Fehmi ile yanındakiler Çobanpman'na yakla tıkları zaman, Cemal'le Zeli 'i ne tarafta arayacaklarını a ırdılar. Çobanpman'na do ru inen hiçbir iz göremiyorlardı. Pırnalık'a dalan izler de bir iki adım sonra kayboluyordu. Bir zaman sa a sola bakındılar. Gece

inmeden geriye dönmeleri gerekti ini dü ündüler. Olayı ertesi gün karakola bildirmekten ba ka çare kalmadı ina karar verdiler.

Cemal'le Zeli aya a kalktıkları zaman, ikisinin de bakı lan topra ın üstündeki küçük bir kan çizgisine takıldı. Birbirlerine kenetli parmaklarını kuvvetle sıktılar. Mutlu bir gülümseme yayıldı yüzlerine:

Zeli hafifçe fısıldadı:

— Karınım artık! C Jrdün ya, bizi kimse birbirimizden **ayıramadı!..**

Yürümeden önce tekrar tekrar sarılıp öpü tüler.

4. TANRI M SAF RLER

Cemal, çakısını çıkardı, yolun sa tarafındaki mersin kümesinden kalınca bir dal kesti, yontmaya ba ladı. Az soma elinde, kol uzunlu unda, sa lam bir de nek vardı.

Alaca karanlıkta bir zaman, Ören'e do ru konu madan ilerlediler.

Üstlerinden, kanatlarını germi , süzülerek yuvasına dönen bir alıcı ku geçti.

Gece yakla ıyordu.

Hiçbir tela yoktu hallerinde. Henüz daha nerede geçireceklerini konu madıkları geceyi, rahat, gamsız tasasız kar ılayan bir davranı ları vardı. Bütün bu ö leden sonra, geceye ula mak, geceye sı nmak için ko tukları sanılırdı...

Önlerindeki yol, zeytinlikler, otlaklar arasında gittikçe **issızlaş-ı-yordu**. Ukuf Ovası'nda, daha geride Ebiler'de bütün ovaya da ılmı damlar, ba kuleleri, çardaklar önlerinde görülmez olmu lardı.

Cemal durdu:

— Bo bir kilise var buralarda...

— Uzakta mı daha?

— Bir saat **çeker!..**

— Sen bilirsin...

— Yürüyelim mi?

Zeli 'in aklından ba ka bir dü ünçe de geçse öne süremezdi o anda. Cemal'e uymakta son derece ho landı ı bir tat vardı. Yava ça tekrarladı.

— Sen bilirsin... Cemal kararsızdı:

— leride yörük çadırları var! Onları geçmek lazım! Köpekleri bo bırakırlar! Gece vakti ellerinden sıyrılıncaya kadar...

Eliyle beli hizasını i aret ederek devam etti:

— Kırk ellisi birden sararlar adama! Bir de il ki ba a çıkasın... Zeli hafifçe omuz silkti:

— Yanımda sen varken ben hiçbir eyden korkmam! Birkaç adım daha attılar.

— Karanlık da bastı...

— Bastırsın!

— Birisi önümüze çıkarsa?

— Çıksın!

— Mavzeriyle, tabancasıyla?

— Gene korkmam!..

Yalnız olsa, Cemal'in aklından geçecek dü ünceler de ildi bunlar. Karanlık, köpekler, elinde sa lam bir de nek olduktan sonra? Tabancalı adam önüne çıksa da neyini alsın? Ama yanında Zeli olunca i de i iyordu. Cebinde meteli i olmayanın hırsızlar aklından geçmez elbet! Ama cepleri dolu olan her kö ede birinin üstüne atılıp kendisini soyaca mı sanır.

— Sahi korkmaz mısın?

—Korkmam ya! Karanlıktan da, köpeklerden de, kimseden korkmam sen yanımda olduktan soma, neden korkayım?..

— Peki sen neden korkarsın?

— Ben yalnız senden ayrılmaktan korkarım...

Elleri kenetlendi. Cemal'in önüne geçti birdenbire. Durdu:

— Hiç ayrılmayalım! Hiç!..

Cemal a kınla tı. Ayrılmaktan olsa olsa kendisinin korkusu olurdu. Zeli 'in neden olsun?

— Neden aynlacakmı ız?

— Ya anan beni istemezse?..

— Benim anam seni neden istemesin? Asıl senin anan baban beni istemez...

— Ben bıraktım anamı babamı.

— Seni istemezlerse ben de bırakırım...

— Yalan?

— Gözüm çıksın bırakırım... Cemal'in gözlerine kıyamadı:

— Gözlerime yemin etme! Ba ka yemin et!

— Ekmek çarpsın ki bırakırım! Gençli imin hayrım görmeyeyim bırakmazsam...

Öfkelenerek devam etti:

— Hele seni istemesinler de o zaman... Seni kimseye ezdirmem ben!

Zeli , mutlulu undan uçuyordu...

— Yalan!

— Görürsün yalan mı sahi mi!

Tam sırasıydı. Küçük bir ku kusunu daha açıkladı:

— Sen o kadar yumu aksın ki...

— Görürsün sen o zaman yumu ak mıyım de il miyim? Bu Cemal'in o zaman kim oldu unu anlarsın! Hele biri sana biraz yan baksın da o zaman! Seni kimseye ezdirmem ben! Ha sen, ha ben! Bana çatmayı göze almadan kimse çatamaz sana...

Zeli o kadar mutluydu ki, ba ı dönüyordu. Kendini Cemal'in gö sü üstüne bıraktı. Cemal bütün vücudunu ate bastı ını duydu gene. Bir daha yolun kenarına yuvarlandılar.

Kalktıkları zaman, önlerindeki yol iyice karanlıktı. Geride ovada tektük ı ıklar yanıyordu. Geri döndüler.

Önlerini güçlkle seçerek yarım saat kadar yürüdüktan sonra bir köpek havlaması ile duraladılar. Havlamanın yakla masından, hayvanın birkaç sıçrayı ta yanlarına kadar sokuldu u anla ılıyordu. Cemal de ne ini havada salladı, de ne in vınlaması duyuldu. Az ötede duran köpek gürültüsünü arttırdı.

Cemal de ne ini bir daha havada savurdu, ba ırdı:

— Ho t bel Ho t! Zeli 'e döndü:

— Ses çıkarmazsan daha çok atılır! Korktu unu sanır!..

Köpek ödevini yapmı , yakla an yabancıların yerini sahibine belli etmi ti. Cemaller yerinde kaldıkça o da oldu u yerde kaldı. Hızını kaybetmi bir tonla havlamasına devam etti.

Az soma, biraz daha ileride bir ık kımıldadı. Önce karanlıkta kayboldu. Sonra ortaya çıktı. Bir erkek sesi sordu:

— Kim o?

Cemal avucu içinde Zeli 'in elini sıkarak kar ılık verdi:

— Biz...

Ik kendilerine do ru ilerledi. Uzun boylu bir adamın, ayaklarının dibinden ayrılmayan köpekle kendilerine do ru yakla tı ını gördüler. Cemal ık tutan adamı tanıdı. Zeli 'e fısıldadı:

— Lazlann ba ına geldik... Adam yakla tı:

— Merhaba...

— Merhaba Ziya Amca.

Fener az yukarı kalktı. Yüzlerini aydınlattı.

— Cemal sen misin? Sen Kadıovacıklı Ali'nin o lu de il misin? Adamın bakı ları

Cemal'den soma Zeli 'in yüzünde çok kısa bir

an durdu. Ne anlamı sa anlamı tı. Konu madı. Cemal'in de kar ılık vermesini beklemedi:

— Geçin bakalım.

Önden ık tutarak dama do ru yürüdü.

Fenerin ı ının ardından gittiler. Örne bir duvarın arasındaki geçitten geçtiler. Ik önlerinde, uzun bir duvarı, bir iki badem, nar a acınının, bir kuyunun bulundu u küçük bir alanı aydınlattı. Duvara do ru yürüdüler. Solda, damın kapısı önünde iki kadının

kendilerini bekledi ini gördüler. Duvar sa a do ru uzanıyor, sa da fenerin aydınlatmadı ı kadar ötede, karanlıkta kayboluyordu.

Kadınlar damın kapısından geçildi. Laz Ziya'ya yol verdiler. Ziya önden geçti. ık damın küçük mutfa ını aydınlattı. Kadınlar Cemal'le Zeli 'in geçmesini beklediler. Onlar önlerinden geçerken fısıldadılar:

— Ho geldiniz...

Cemal ile Zeli hayret içindeydiler henüz. Etraflarına bakarak kar ılık verdiler:

— Ho bulduk...

Mutfaktan damın ön odasına geçtiler. Ziya elindeki feneri pencere içine bıraktı. Kö edeki yerine çekildi. Oturdu. Cemal ile Zeli 'e az ötesinde yer gösterdi. Onlar da oturdular. Kadınlar henüz ayaktaydılar. Ziya'nın ne diyece ini bekliyorlardı. Ziya kadınların ya lısına döndü:

— Karınlarını doyur...

Ya lısı önde, genci arkada kadınlar mutfa a geçtiler.

Zeli ile Cemal oturdukları yerde, etraflarını gözden geçirmeye dalarak a kınıklarını gizlemeye çalı ıyorlardı.

Cemal, Laz Ziya'nın geçen nisanda askere alman küçük o luyla arkada tı. Sordu:

— Nasıl Ziya Amca, Hikmet'ten haber var mı?

— Var hamdolsun...

— İyi mi?

— On gün var mektup aldık! yi. Çavu lu a ayırmı lar...

— Çalı kandır Hikmet!

— Hepiniz **çalışkansınız!**..

Adam tabakasını açtı. Senin askerli in ne zaman diye sormak geçti aklından. Zeli 'e baktı. Vazgeçti. Cigarasını ate ledi. Ba ka bir ey sordu:

— Sen Hikmet'le arkada tın de il mi?

— yi arkada tım...

— Beraber görürdüm ikinizi...

— Öyleydi...-

Sustular. Mutfa a geçen kadınlardan ya lısı Ziya'mn kansı, genci gelini, Hikmet'in karısıydı. Oturdukları odadan, geriye do ru ba ka bir odaya, oradan bir üçüncü odaya geçiliyordu. Belliydi ki damın temeli atılan ilk odası oturdukları odaydı. Onun önüne önce mutfak eklenmi ti. Ardından, ikinci odanın bulundu u yer, belki de ahır olarak eklenmi ti ba langıçta. Sonra Laz Ziya'nın o ullanları yeti ince, ahı-n daha geriye ekledikleri bir bölmeye almı lar, ilkini oda haline getirmi lerdı. Daha soma büyük o lu evlenince, ahin gene geriye ekledikleri bir bölmeye almı lar, o kısmı üçüncü bir oda haline getirmi lerdı. İmdi üç oda bo uzanıyordu iç içe. Büyük iki o lundan, büyü ünü evlendirdikten üç ay sonra, gelinini anası ayırmaya, ba ka birisine vermeye kalktı. Sebep? Sebep büyük o lunun iç güveysi olmaya yana maması diye biliniyordu. Kız üzgün, o lu ne yaptı ını bilmez haldeydi. Bir gün iki karde , pusuya dü ürüldü vuruldu. Birbirlerinden yakı ıklı, birbirlerinden mert delikanlılardı. Cenazeleri kaldınırken bütün Urla a ladı.

Laz Ziya o ullanmn cenazeleri arkasmdan ta kesilmi gibi gitti. Gözünden bir damla ya çıkmadı. O günden soma da ne a ladı ını gördü kimse ne de güldü ünü...

Katiller de iki karde ti. Karde lerden küçü ü, kaynanasının kızını o lundan ayırıp da kendisine vermek istedi i delikanlıydı. "Ben vurdum" diyordu. O ullanın ikisini de vurdu unu üzerine alıyordu. Olayın görgü tanı ı yoktu. Katiller avukatlarını vurulanların saldınlanna u radıklanna inandırdılar. Avukat gençti, inandı ını canla ba la savundu. Sonunda karde lerden suçsuzum diyen beraat etti. Oysa ki vurulanlardan küçük karde ölmeden verdi i ifadesinde, kendisini onun vurdu unu söylüyordu. Karde ini de küçü ünün. Suçu üzerine alan küçük de on iki yılla kurtuldu. Hüküm kesinle ti. Aradan bir yıl geçmeden avukat, savunmalarının sadece sanıkların kendisine anlattıkları yalana kanmı olmasına dayandı ını anladı. Çok geçmeden de fark etti ki kasabada, bu gerçe i en geç anlayan belki de kendisiydi. Çok ki i Ziya'nın iki o lunun pusuya dü ürüldü ünü daha ba langıçtan beri anlamı tı. Delilleri basitti. Ziya'nın o lanları saldıracak olsa, sanıkların ellerinden kurtulmalarının imkânsız oldu una mutlak bir inançları vardı. Fakat susmu lardı o zaman. Avukat o zaman kime sorsa, kimden gerçe i anlamak istese kar ısındaki susmu tu. İmdi de susuyorlardı. Daha ne zamana kadar, nereye kadar

susacaklardı? Yayılan, a izbirli i etmi çesine, herkesin boyun e meye kendini mecbur saydı ı bir susu tu bu! Adliyeye kimse gelip de bildi ini söylemekle hakkın yerine gelece ine inanmıyordu. Herkes tek olayı bekleyerek susuyordu: Laz Ziya'nın o ullarının öcünü almasını!..

Katiller titriyorlardı. Evlerinde bıraktıkları titriyorlardı. Hapishanede gözleri uyku tutmuyor, kendileri titriyorlardı. Beraat eden, hapishaneden çıktıktan sonra Urla'da bir gün duramadı. Çolu unu çocu unu aldı, zmir'e yerle ti. Fakat içindeki o korkuyu atamadı.

Herkes, Laz Ziya'nın, öcünü alaca ını, yaptıklarını onlann yanında bırakmayaca ına inanıyordu. Hükümlü, bir yolunu bulup onun ha-pise girece ine; kurtulanı, bir gün kar ısına çıkıp, o heykel gibi duru uyla "Duani et" diyece ine inamıyordu!

Laz Ziya onlann bu korkulannı duydu. Gördü. Mahkemede ba -lannı çevirip yüzüne bakamadıklarını fark etti. Karadeniz'den bu tarafa göçtükleri zaman kendisi on altı ya indaydı. Büyük a abeylerini kan gütme yüzünden vurmu lar, babası sırf onu ya atabilmek için neyi var neyi yok satıp savmı , Rize'den Urla'ya göçmü tü. Kan gütme istemiyordu.

Katillerin korkularından söz açanlara:

— Bırakaca ım ya asınlar, dedi. Ömürlerinin sonuna kadar gölgelerini gördükçe sıçrayarak ya asınlar! Beni kar ılannda gördükçe, ben ya adıkça tir tir titreye titreye ya asınlar. Ölüm kurtulu olur onlar. Ya adıkça çeksinler daha iyi...

Ziya 'nın kansı ile gelini mutfaktan döndüler. Çarçabuk bir yer sofrası hazırladılar-Kapaklı bir sahan içinde, günlük tereya ı ile pi irilmi dört yumurta, bir tas dibek ayrıntı, pekmez, zeytin hurması çıkardılar. Gelin bir ara arka odada kayboldu.

Yemekten sonra Ziya kansına sordu:

— Yataklar hazır mı?

Kansı gelinine baktı. Ondan bir ba i areti aldı. Kocasına döndü:

— Hazır!

— Buyur edin öyleyse...

Cemal ile Zeli o geceyi, Ziya'nın vurulan o lunun mutlulu u üç ay süren yata ında geçirdiler. Zeli , bir gece önce, çardaklannda geçirdi i ya murlu geceyi, bir de bütün gün ö leden sonra geçirdikleri korkulan hatırladı. Hayatlarının birlikte bu ilk gecesini, böyle karınlan tok, kapalı bir çatı altında, sıcak bir yatakta uyuyup uyanıp sevi erek geçireceklerini hiç aklından geçirmemi ti.'

Ertesi sabah hep birlikte sabah çorbasını içtiler. Sofradan baktık-ılan zaman Cemal gitmek istediklerini açıkladı:

— Bize müsaade...

Laz Ziya, kansı, gelini birbirlerine baktılar. Bakı larında "Nereye gidecekler?" diye soran bir anlam vardı. Fakat sırlannı anladıklan-nı açıklamak istemediler. Laz Ziya mınındandı.

— Siz bilirsiniz!

Kansı etrafta aradı taradı, güç bela iki parça kâ it bulabildi. Birine bir topak peynir, birine bir avuç zeytin sardı. Yanm somun ekmele birlikte Cemal'in koltu una sıkı tırdı:

— Belki de yolunuz uzak! Acıkırsanız yolda yersiniz. Cemal, mahcup, kadının verdiklerini almak istemedi:

— Yarım saatlik yolumuz var... Zeli söze kan tı:

— Küpalan'a kadar gideriz...

Laz Ziya susuyordu. Karısı tekrarladı:

— Siz alın, beni kırmayın, acıkırsanız yersiniz, acıkmazsanız yolda bir fakir görür verirsiniz...

Cemal ekme i, cebinden çıkardı ı büyük bir mendile sardı.

— Eksik olma teyze, çok zahmet ettiniz... Zeli tekrarladı:

— Dünyada unutmayız bize etti iniz iyili i...

— A kızım, bizim etti imiz iyili in de lafı mı olurmu ? Ne yaptık ki? Önünüze bir tabak et bile çıkaramadık!

— Ne iyilik etti inizi biz biliriz.

E ildi kadının elini öptü. Gelinle öpü tü. Laz Ziya'nın elini öptü.

— Hakkınızı helal edin, bizlere analık babalık ettiniz!.. Cemal sadece kadının elini öptü. Laz Ziya'ya kar ıdan elini kaldırarak veda etti:

— Ho çakalın Ziya Amca! Hikmet'e benden selam yazmayı unutma! Hakkınızı helal edin...

Laz Ziya kar ıdan ba ını salladı, mınıldandı:

— Bizden yana helal olsun...

Kansı, Cemal'in de Zeli 'in de sırtlanm sıvazladı:

— Güle güle, Allah yardımcınız olsun. Ukuf'a do ru yürüdüler.

Dama dönerlerken gelin, kaynanasına yana tı:

— Belli ki kaçmı lar bunlar!

Kaynana yalnız gelinin duyaca ı kadar yava bir sesle:

— Orasını Tann bilir, dedi. Bizim nemize vazife? Misafirdiler, biz üstümüze dü eni yaptık! Keski daha olsaydı da daha yapsaydık...

Cemal ile Zeli , gece aralarında konu tuklanna göre Ukuf'tan Ça-kallar'a do ru Malgaca'mn gerisinden Küpalam'na geçeceklerdi. Kü-palanı'nda Cemal' in dayısı Barbaroslu Mehmed'in damına u rayacaklar, Cemal dayısının o lu, akranı brahim'i bulacaktı. brahim'den ala-caklan habere, görecekleri yardıma göre ne yapacaklarını kararla tıracaklardı.

5. SAVCILIK YÜKSEK MAKAMINA

Sabah erkenden, Cumhuriyet Alanı'nda, Kör Fehmi'nin devamlısı oldu u kahvede bulu ulacaktı. İlk gelen Recep oldu. Henüz saat yedi olmamı tı. Kahvede üç dört ki i vardı ancak. Recep ortaya bir merhaba dedi, ayn bir masaya oturdu. Kahvedekilerin kendisine bakı larında, selamını alı lannda somlar soran bir anlam sezdi. Ak amdan bu yana kızının kaçtı ının duyuldu unu anladı.

Yanma gelen garsona çay söyledi. Garson çayı getirdi. Önüne bırakırken sordu:

— Nasılsın Recep A a, kızıdan haber var mı?

Recep hayır anlamına ka lanı yukanya kaldırdı. Garson, ocakçının yanına döndü. Ocakçı ondan haber bekliyordu:

— Nasıl olmu , bulunmu lar mı?

Garson kolunu tezgâha dayadı. Bilgiççe omuz silkti:

— Daha dur bakalım! Dün kaçtılar, hemen bugün bulunurlar mı? Kaçırın hiç olmazsa bir hafta tadını almadan ortaya çıkar mı? Bunun ardından en az altı ay hapislik var...

O lan en az bir hafta kızla kapalı kalsın ki altı ay yattı ına de sin...

Ocakçı kendi dü üncesini açıkladı:

— Bir hafta kapalı kaldılar mı zaten ondan sonra kız, imdi nza-sı yoksa bile yakalandılar mı var der. bir kere evlili in tadını alması! Bir hafta sonra dünya kolundan asılsa Cemal'den ayıramaz kızı...

Garson, ocakçının hazırladı ı bir kahve tepsisini alırken tekrar o-muzsif

— Orası adamına ba lı!

Olay dün ak am Kör Fehmi kahveye nargilesini içmeye geldi i zaman ö renilmi ti. Dün ak amdan beri de, garson kime çay kahve götürdüyse, ona olay hakkında bilgi vermi ti.

— Recep'in kızını kaçırmı lar!

— Kim?

— Kadıovacıklılar...

— Bo nak Bekir'e ni anlı de il miydi onun kızı?

— Sözlüydü...

— Sözlü ni anlı, ikisi de aynı kapıya çıkar. Babası ikâyetçi de una...

— ikâyetçi olmasına ikâyetçi...

— Kız doldurmu muydu ya ını?

— Doldurmamı daha...

— Bulunmamı lar mı?

— Bulunmamı lar!

— Yandı desene Kadıovacıklı'nın o lu! Jandarmalar pe ine dü tüler mi nasıl olsa bulurlar.

Ba ka bir mü teri söze karı ıyordu:

— Kızın gönlü Cemal'de olmalı...

— Onu bilmeyecek ne var? Gönlü olmadıktan sonra kız kaçırmak kolay mı?

— Eh bulunsalar da hayretmez artık! Cemal elbette kızı sa lam bırakmaz. Ondan sonra da Bekir isterse alsın hayrını görsün.

— Ne verirler dersin Cemal'e?

Konu maların bundan somasında hesaplar ba lıyordu. Garson altı aydan ba lar diyordu ama, çok ki i hâkimlerin hesabında karar tutmadı nda birle iyordu. Kız kaçıranın bazıları altı ay, bazıları bir yıl, bazıları üç yıl yiyordu. Bazıları kaçırdı ı kızı gene kız teslim ediyor, öyle oldu u halde cezadan kurtulamıyordu. Bazıları kaçırdı ı kızla bir hafta kan koca hayatı ya adıktan sonra ele geçiyor, kızın anası babası davacı oldukları halde cezadan kurtuluyordu. Örnekler sayılıp dökülüyordu. Gerçekten de altı ay yiyen de vardı, üç yıl yiyen de... Sonunda oför Patlak Akif'in hesabı akla yakın görüldü. Akif:

— Kaçırmaktan altı ay, dedi, kızlı m bozarsa ondan da koy bir yıl, etti mi bir yıl altı ay! Kaç ki iymi bunlar?

Dinleyicisi cevaplandırdı:

— Daha belli de il...

— Kaç ki iyseler böl on sekiz ayı, her birine ne dü erse o kadar!

— Nasıl?

— Yalnız kaçırdıysa yer on sekiz ay! Yardımcısı varsa, yardımcısıyla payla ır...

Dinleyeni ilkten pek anlamadı bu hesabı. Akif onun kararsızlı nı görünce, bilgisizli ini küçümseyerek dudak büktü:

— Sen ne anlarsın o lum bu hesaplardan! Sen bana sor! Benim adliyede altı ay müba irli im var! Ben oför oluncaya kadar ne i lerden geçtim! Ya! Enayi o lu enayi! Sen ba çapalamaktan ba ka ne bilirsin! Senin anlayaca ın iki ki iyse bunlar ver her birine dokuz ay, olsun bitsin!..

Geceki konu malar bu sözler etrafında kapandı.

Kahve, saat yediden ba layarak kalabalıkla maya ba ladı. Tarlalar bir gece önce ya an ya murdan sonra girilmeyecek durumdaydı. Sabah gün do madan kalkmaya alı ık rençberler, toprak tavında oldu u zamanlar tarlalarına gittikleri saatlerde kendilerini kahvelerde buldular.

Garson ocakla masalar arasında çay kahve götürür, önlerinden, bo fincanları kaldırken, olayın son durumu hakkında mü terilerini aydınlatmak gere ini duyuyordu.

— Ne haber?

— Bir haber yok daha...

Saat yedi buçu a do ru Bekir, hemen ardından Ya ar, bir iki dakika sonra da Kör Fehmi gölündüler. Birer çay kahve içecek kadar kahvede kaldılar. Recep'i de aralarına alarak kahveden çıktılar.

Dört ki ilik grup, önce kahvenin kar ısındaki karakolun önünde durakaldı. Kör Fehmi, nöbetçi jandarmadan, ba çavunun henüz gelmedi ini, saat sekiz buçu a do ru gelece ini ö rendi. Grup, karakolun önünden ayrıldı. Karakolun kar ısındaki sokakta arzuhalcilik yapan Sadık Efendi'nin yazıhanesine u radı. Yazıhane henüz kapalıydı. Gene Kör Fehmi'nin kararıyla Arzuhalci Sadık Efendi'nin yazıhanesine döndüler. Bu defa Sadık Efendi'yi penceresinin soka a bakan kepenk-lerini indirirken buldular.

Kör Fehmi yakla ırken sitem etti:

— Neredesin be Sadık Efendi?

Adam kuca ındaki kepengi yazıhanesinin duvarına dayayarak yere bıraktı. Yelek cebinden kocaman bir cep saati çıkardı. Saat yedi buçu u be geçiyordu.

— Saat daha henüz yedi buçuk! Geç mi kaldım ki?

— Sabahtan beri ikidir seni ararız!

Sadık Efendi yazıhanesinin kapısı önünde onlara yol gösterdi:

— Buyurun bakalım! Bilseydim gelece inizi, daha erken açardım! Çay kahve ne içersiniz? Pe in söyleyin de i e ba layınca bir daha **kalkmayalım!**..

Kimi çay, kimi kahve istedi. Sadık Efendi kar ıdaki kahveye çayları kahveleri söyledikten sonra yazıhanesine döndü, yerine geçti, daracık yazıhanesinde yan yana dizili sandalyelere sıralanan sabah ziyaretçilerine "**merhaba**" dedi.

Dördü de ayrı ayrı merhabasını aldılar. Hal hatır, son ya murdan soma tarlaların durumu üzerine üç be konu ma geçti aralarında. Çaylar kahveler geldi. Yudumlanmaya ba landı. Sadık Efendi uygun

Sadık Efendi'nin sorulan üzerine Kör Fehmi olaylann kısa bir özetini çıkardı. Tabii bu arada olanlan i ine geldi i, aklının erdi i gibi, maksada uygun bir ekilde de i tirmesi gerekti ini unutmadı.

Dün ö leden sonra Bekir'le birlikte, Bekir'in tarlasına gidiyorlardı. Uzaktan bir ba n ma duymu lardı. Yeti tikleri zaman Recep'in kızının kaçındı inı ö renmi lerdı. Etrafta aramı lar taramı lar, kızı nereye kapattıklarını bulamamı lardı.

Sadık Efendi on be ya ından askere gidinceye kadar tapu kaleminde odacılık, askerli inde yazıcılık, askerlikten sonra da iki yıl adliyede müba irlik yapmı , sonra kendi deyi iyle, devlet kapısından ayrılarak serbest çalı mayı seçmi ti. Civar köylülerin onun bu hükümet dairelerinde, adliyede geçen hizmetlerine, deneyimlerine güveni büyüktü. Kör Fehmi'yi dikkatle dinliyordu. Sorulanm derinle tirmeye ba ladı:

- Kaçınırlıkten gören var mı? Kör Fehmi az dü ündü:
- Var ya...
- Kimler? Ya ar'ı gösterdi.
- Bu...

Ya ar sustu. Kör Fehmi tekrarladı:

- Bu görmü ilkin... Sadık Efendi, Ya ar'a döndü:
- Senin görmen iyi olmu ! Kaçırılanlan tanıdın mı? Kaç ki iydiler seçebildin mi? Kızı sürüklediler mi?

Kör Fehmi, Ya ar'ın cevap vermesine sıra bırakmadı.

- Biri Cemal... Bir de yardımcısı varmı yanında...

Sadık Efendi, sorulanna Kör Fehmi'nin kar ılık vermesini ye liyordu. Ne de olsa, adli i ler üzerinde, onun daha konu ulabilecek bir bilgiye sahip oldu u açıktı.

- Kim?
- Babası! Kızın ba ırdı inı duyunca bu çıkmı bakmı , Cemal'le babasının kızın a zını kollarını ba layıp sürüklediklerini görmü . Silahlan var diye yana amamı !.. Ama uzaktan iyice tanıdı ...

Recep anlatılanlan a kın a kın dinliyordu. Sadık Efendi için bu kadar bilgi yeterdi.

Recep'e döndü:

- Böyle mi? Recep dural adı:
- Ben ne desem yalan! Ben görmedim. Urla'ya ta ınırdım. Çocuklar geride kalmı tı. Ben de nasıl oldu unu senin gibi bunlardan duydum...

Kör Fehmi'nin aklına bir nokta daha geldi:

- Tam kom u bunlarinkisi! Uzaktan kollamı lar, seçmi ler gününü! Bakmı lar bunlar ta ınır, Recep önden gitti, kansı ortada yok, kızı çardakta yalnız, yüklenmi ler! Hesaplamı lar iyice vaktini saatini namussuzlar!

Sadık Efendi dilekçeyi yazmaya ba lamadan önce Zeli 'in nüfus cüzdanını inceledi. Ya hesaplannda otuz yıllık meslek deneyleriyle yetersiz kaldı ı bir nokta vardı. Kız, 21 ubat 1933 do umluydu. On yedi ya ını doldurmu , on sekizini sürüyordu. imdi on yedisini doldurdu una göre, on sekiz ya ında mı sayılır, yoksa on sekiz ya ında sayılabilmesi için ya ım doldurması mı gerekirdi? Bir iki defa bunu anlayıp ö renmek istemi , fakat gene de kan tırmaktan kurtulamamı tı. Savcılann, avukatlann bu noktada ayn, sırnını kimseye ö retmek istemedikleri bir hesaplan var gibisine geliyordu. Öteden beri savcılar olsun, avukatlar olsun, yani okuldan yeti enler, onun bu meslekten yedi i bir lokma ekme i çok görürlerdi! Ama varsın onlar bildiklerini kendilerine saklasınlar! Sadık Efendi'nin çok ükür kendi bilgisi kendisine yeterdi. Kızın ya ı ister on sekizi a sın, ister a masın, a zım mendille tıkar, beline de bıça ı dayar, iki ki i sürükleyerek kaçınırsa sonuç de i mezdi. Savcılık harekete geçmek zorundaydı. Dilekçe sahiplerinin de ondan istedikleri buydu. Olayı bu yönden aldı. Makinesine kâğıdı taktı, tam yazmaya ba layaca ı sırada, kapısının içinde dikilen i-ki köylüyü a ırlaması gerekti, yerinden kalktı, yazıhanesinde yer olmadı ından köylüleri kar ıdaki kahveye yerle tirdi. Çaylannı kahvelerini söyledi. Masasına döndü. A a ıdaki dilekçeyi yazmaya ba ladı:

Savcılık Yüksek Makamına, Urla

Dün on altı ekim tarihine müsadif çar amba günü, takriben saat ö leden sonra 14 sularında, Urla 'nın Gazderesi mevkiinde kâin tarlamda mevsim dolayısıyla Urla 'ya çarda ımı ta ımakta oldu um bir sırada, yoklu umdan bilistifade, e yalarımı yükledi im hayvanımla Urla 'ya müteveccihen hareketimi müteakip karım ile büyük kızım geride kalmı lar, karım dahi kom umuza veda etmek üzere ayrıldı , kızım ise çardakta yalnız ve himayesiz kalarak ve bu esnada öteden beri kızımı kaçırmak niyetiyle planlar hazırlayan kom ularımızdan Kadıovacıklı Ali Onba ı ailesi bu anı mutasevverplanlarını mevkii tatbiki koymak üzere fırsat bilmi , kızım gayrire it Zeliha, Kadıovacıklı Cemal ile babası Ali Onba ı 'nın tecavüzüne maruz kalmı tır. Mütecavizler feryat figan ve mukavemetine ra men kızım Zeliha 'yı a zını mendille tıkayıp, biri sırtına tabancasını, öbürü hamil bulundu u bıça ı dayayarak cebren ve tehdit suretiyle sürükleyerek Gazderesi istikametinden ve semti meçhule do ru kaçmı lardır.

Dünden beri kızımın akıbeti meçhul bulunması ve mütecavizlerin kirli maksatlarını silahlı olarak elde etmek istemelerine göre hayatının tehlikeye duçar olması sebebiyle sayın makamınızdan binnetice suçluların derhal yakalanmalarına tevessül olunmasını ve iddetle tecziyeleri cihetine gidilmesini, a a ıda isim ve adresleri yazılı ahitlerin celp ve istimalarıyla gereken tahkikatın icrasını, kızımın tarafıma iadesini saygılarımla arz ve istida ederim.

Urla 'nın Sıra Mahallesi 'nde oturan Hüseyin o lu Recep Kayalı.

ahitler: 1) Gazderesi mevkiinde oturur Süleyman Yen o lu Ya ar Yen, 2) Aynı mevkiide oturur Bo nak ükrü o lu Bekir Özkoç, 3) Urla 'nın Sıra Mahallesi 'nde oturur Fehmi Has. Dilekçenin yazılması pullanması bitti. Recep'in mührünü istediler. Geçen yıl kaybetti ini, yenisini de henüz kazdıramadı ını söyledi. Sol elinin ba parma ını ıstampada mürekkepleyip pulun üstüne bastırdılar.

Sadık Efendi dilekçeyi yüksek sesle okudu. Dördü de cümlelerin kurulu undan bir anlam çıkaramadılar, ço u kelimeleri hayatlarında ilk defa duydukları halde, dilekçeyi pek be endiler. Bizde be enilecek her yazının anla ılmaz olması öteden beri asıl oldu una göre onlann bu davranı lanna hiç a mamak lazım! Toplumumuz Sadık Efendi'nin dilekçesine gelinceye kadar, anla ılmaz sözleriyle bütün edebiyat jürilerini, bütün ünlü ele tirmecileri hayran eden nice sayısız airler, nice büyük yazarlar yeti tirmi tir! Sadık Efendi, "Zeli 'in Bekir'le ni anlı oldu unu bililtizam" yazmadı ını, Bekir'in ahitli inin makbul tutulması için böyle gerekti ini açıklayınca, yazılan dilekçeye hayranlıkları daha da arttı. Bekir, Fehmi'nin hatırlatmasıyla Sadık Efendi'nin masasına be lira bıraktı. Kahve paralannı da, Sadık Efendi'nin yanm a ızla olmaz demesine bakmayarak Bekir ödedi, kalktılar.

Sadık Efendi'nin cevaplandırmayı aklında tuttu u bir nokta vardı.

Saatine tekrar baktı: Sekizi be geçiyordu.

— İmdi saat sekiz. Do ru hükümete vann. Savcının kapısında bekleyin. Savcı saat dokuzdan önce gelmez, ama olsun. Siz gene kapısından aynlmayın. Gelir gelmez eline dilekçeyi tutu turun. Bir kere savcı mahkemeye girer de, dilekçeyi önceden veremezseniz, bir daha çıkıncaya kadar veremezsiniz. Ö leye kadar beklersiniz...

Kör Fehmi'ye dönerek devam etti:

— Gördün ya Fehmi Efendi, sizi geçe bırakmadım. Biz i imizi hep vaktinde yapanz.

— Haklısın Sadık Efendi, herkes senin gibi olsa...

— Benim gibisini her yerde zor bulursunuz... Dola ın bakalım o avukatların yazıhanelerini, hiçbiri yerinde var mı?

Sadık Efendi'nin daha buna benzer sözlerine hak verdikten sonra çıktılar. Grup, saat sekizi çeyrek geçe hükümet binasının yanmasından sonra, adliyenin geçici olarak yerle ti i Tekel idaresinin alt katındaki koridordaydı.

Kör Fehmi'nin oturdu u evden sonra, Urla'da, iyi tanıdı ı ikinci bir bina varsa o da adliye binasıydı üphesiz. Do ru kalemin bulundu u odaya do ru ilerledi. Kalemin kapalı bulunan kapısını açtı.

çeride, hukuk mahkemesinin de, ceza mahkemesinin de yazıcı-ılan erkenden gelmi , o günkü duru malara çıkacak dosyaların tutanak ba lıklarını hazırlıyorlar, i lemlerini tamamlıyorlardı. Çalı ma saatleri duru malarda, ke iflerle dolu geçen yazıcılar, kararların ara karar-lann yazılmasını yeti tirebilmek için çalı ma saatleri dı ında i saatinden önce,

i saatinden sonra en az iki üç saat fazla çalı mak, büyük ehirlerde iki, bazen üç yazıcının gördü ü i i tek ba larına yeti tirmek zorundaydılar.

Kör Fehmi, ceza yazıcısına seslendi:

— Merhaba Mehmet Efendi, kolay gelsin...

Yazıcının ba ı iyice sıkı ıktı. On be günde bir kar ıla maya alı ık oldu u Kör Fehmi'yi hiç de nazik kar ılayacak halde de ildi.

— Kapıyı çek, dı arıda bekle Fehmi Efendi! Saat daha dokuz olmadı.

— Merhaba dedik abi, ba ka bir ey demedik.

— Anladık, merhaba! Bizi me gul etme...

— Peki abi, gideriz, sen gücenme sade... Yazıcı yerinden fırladı.

— Bak daha da söyleniyor... Çeksene kapıyı be adam...

Kör Fehmi, yazıcının gelip çarpmasına sıra bırakmadan kapıyı çekti. Fakat ne de olsa yanındakilerin önünde itibannın zedelendi i duygusuna kapılımtı. Söylenmekten geri kalmadı:

— Bir kere i in bu hergeleler eline dü mesin... nşanın kafasına binerler böyle!

Bilirdim ben ona yapaca ımı ama, zararı size dokunur diye sustum!

Daha belki söyleyecekleri vardı bu konuda. Bu defa kar ı tarafta icra dairesini temizleyen odacı, icra dairesinden süpürge elinden çıkarak sözünü kesti:

— Hadi bakalım, bahçeye! Çekilin ayak altından! Daha buraların temizli i bitmedi.

Fehmi, o lum sabah sabah ne âlemi ba ına top-luyorsun burada, daha çalı manın kaçta ba ladı ını ö renemedin mi?

Odacının önünde bahçeye do ru sürüklendiler. Onlann hesabına göre vakit ö leye yakla tı ı halde çalı manın ba lamaması tuhaftı. Recep de, Bekir de memur kısmının hazn para aldıklarını akıllanndan geçirdiler.

Bahçede durup beklemek canlarını sıkı tı. Kör Fehmi, grubu tekrar karakola sürükledi.

Ba çavı gelmi ti. Kör Fehmi, dilekçeyi eline sıkı tıp Recep'i ba çavı un odasına itti.

Ba çavı dilekçeye ö yle bir baktı. Okumadı.

— Ne oldu?

Recep konu amadı birdenbire.

— Niye geldin ha! Söyle bakalım?

— Kız kaçtı da...

— Dilekçeni savcıya havale ettir de gel...

Recep'in anlamadan kendisine bakmakta devam etti ini görünce açıklamaya çalı tı.

— Savcı bunun burasını imzalasın da ö yle al gel. Savcı imzalamadan ben karı mam senin i ine...

Recep ba ıyla anladı ını i aret ederek ba çavı un odasından çıktı.

Savcı, adliyeye saat dokuza do ru hâkimle birlikte geldi. Adliyenin bahçesinde, hâkimle savcının geldi ini gören köylüler, öbür i sahipleri do ruldular, yol açıp hâkimle savcıyı selamladılar. Kör

Fehmi bu defa Recep'i savcıya do ru itti. Recep'in arkasından bir iki köylü daha savcıya do ru ilerlediler.

Savcı, dilekçesini kendisine do ru uzatan Recep'in, öbür köylülerin bir ey söylemesine sıra bırakmadan, kolunu kaldırarak kendisine daha fazla yakla malarını önledi. Adliyenin merdivenlerine do ru yürüdü:

— Mahkemeden soma, mahkemeden sonra! İmdi vaktim yok, okuyamam!

Dilekçelerinizi mahkemeden sonra getirin.

Hâkimle birlikte do ru duru ma salonuna geçtiler.

O gün ö leye kadar görülmesi gereken yirmi sekiz duru ma vardı. Savcı, daha aniden çıkarken, duru malardan önce odasına u rayıp gelen dilekçelere bir göz atmasına vakit bulamayaca ını dü ünümü , canı sıkılımtı. Böylesine i e bo ulduklanm bu köylülerin anlamamasına ö teden beri sinirlenirdi.

Cüppelerini giydikleri sırada hâkime:

— Ne adamlar birader, dedi, sanki babalarının u aklan var kar ı-lannda! Her biri dünyada kendi i inden ba ka i imiz yok sanır. Tabii insan bütün sene kahvede oturur, sadece birkaç gün çalı ırsa kar ısındakini de ö yle görür...

Hâkim ona hak verdi. Duru ma salonu hemen açıldı. Duru malar ba ladı.

Recep, Kör Fehmi, arkadaşları, öyleye kadar durmuş salonunun kapısında, kız kaçırmayı, yaralama, hakaret, daha buna benzer çeşitli olayların suçlularını, davacıları, tanıkların arasında savcının salondan çıkmasını beklediler. Kimse onların ikâyetiyle ayrıca meşgul olmadı. Arada bir, bir köylü soruyordu:

- Sizin dava ne?
- Kızı kaçırdılar...

Köylü gayet sakin mınıldanıyordu:

- Bizimkini de...

Konu mayınlı iten başka bir köylü soruyordu:

- Kaçınıcı sizin sıranız? Kör Fehmi cevaplandırıyor:
- Bizimkisi daha yeni... ikâyeti bugün verecektir. Başka biri söze karşılık soruyor:
- Ne kadar oldu?
- Daha dün!
- Bulundular mı?
- Bulunmadılar.

Mahkemesi olan köylü hep o sakin tavrıyla tekrar konu soruyordu:

- Bizimkileri dördüncü gün buldular...

Bundan sonra konu ile ilgilenen bir köylü de bu olayları hatırlatıyordu:

- Bir keresinde bizim köyde bir vaka vardı, kırk gün sonra yakalandılar o lanla kız.
- Sarı Halil'in kızını mı diyorsun?
- Heya?
- Onunkisi kırk günü de geçiydi...

- Benim aklımda öyle kalmış ... Başka biri Bekir'e soruyordu:
- Sen ne bekliyorsun Bekir Efendi? Senin buralarda inen ne?
- Ahitli geldim...
- Sorma, ben de...

Hastane koridorunda bekleyen hasta, etrafındaki hasta kalabalığını görünce, kendi ikâyetinin önemini bir zaman için unuttur. Saat on ikiye doğru savcı durmuş madan çıktı. Bir zaman Recep de sabahki telaşından dolayı utanır gibiydi. Savcı, tenhala anadliye koridorunda Recep'i görür görmez tanıdı:

- Ver bakalım dilekçeni...

Recep ilerledi. Dilekçesini savcıya uzattı. Savcı dilekçeyi alırken durdu. Kör Fehmi'ye döndü:

- Ne o Fehmi? Ne inen var gene?

Fehmi boyun büktü:

- A aya ahitlik için geldim savcı beyim... Savcı alaylı bir tavırla onu süzdü:
- Hayır içim **desene!**..

Kör Fehmi, savcının keyifli saatini fırsat bildi. Yılıttı:

- Karınıza ne zaman geldimse hep hayır için geldim savcı beyim! Ne yapalım adımız çıkmış bir kere, kimse bize inanmaz...

Savcı üst kattaki odasına çıkmak için merdivene doğru ilerledi:

- Öyle ya! Allah için, hep hayır için gelersin sen! Görürüz bakalım bu sefer de niçin geldi inisi!

Merdivenleri çıkıncaya kadar dilekçeyi okudu. Masasına geçer geçmez havalesini yazdı. Karakol komutanından tanıkların dinlenmelerini, sanıkların acele bulunarak, düzenlenecek hazırlık evrakıyla birlikte kendisine gönderilmesini istedi. Dilekçeyi karısında bekleyen Recep'e uzattı:

- Hemen götür bunu karakol komutanına ver! Sonra biz seni arayınca gene gelersin... Karakolda, bir inisi için yerinden ayrılan başka çavunun bir çeyrek kadar dönmesini beklediler. Başka çavun karakolun merdivenlerini çıkınca, kapısında bekleyen dört kişilik grubu gördü. Özellikle Kör Fehmi'yi aralarında görünce merakını yenemedi:

- Ne o Fehmi, ne kabadayılık yaptın gene?

Kör Fehmi, başka çavuna, savcıya boyun kırdığından fazla boyun kırdı:

- Ben çok ökür ıslahınefs ettim başka efendi! Aylardır elimden bir kaza çıkmadı...
- Hayır için buralarda dola mazzsın sen...

— Bu fakir kom umuzun kızını kaçırdılar, biz de bulduk yakında bir kere, Allah için ahitli e geldim...

Ba çavuş , Recep'in elinden dilekçesini aldı, odasına girdi. Vakit ö leyi geçiyordu. Fakat herhangi bir söylentiye yol açmamak için yazıcılık yapan jandarma erini ça ırttı; ifadeleri almaya ba ladı.

Recep, Kör Fehmi'nin tembihlerine ra men yalan söyleyemiyordu. Ba çavuş , yazdan ifadesine parmak bastırdıktan sonra ona sordu:

— Yani hem Cemal'den, hem babasından ikâyetçisin öyle mi? Recep omuzlarını kıstı:

— Ben görmedim ba efendi ne diyeyim? Kim kızı kaçırdıysa ondan ikâyetçiyim! Bunlar Cemal'le babası kaçırdı der, Cemal'le babası kaçırdıysa onlardan ikâyetçiyim, ba kası kaçırdıysa ba kasından...

— Peki daha önce böyle bir niyeti var mıydı kom ularının? Kula ına hiç lakırdı gelmedi mi?

— Bir iki ay önce dedilerdi böyle bir sözler. Ama o zamandan bu zamana hiçbir hareketlerini görmedim. Zaten bu sözler çıktı çikalı konu mazdık...

— Kızın Cemal'e varmak isterse vermez misin?

— Vermem!

— Neden?

Recep odanın içinde duran Bekir'i gösterdi. Sadık Efendi'nin sebebini açıklamasına ra men kızı Bekir'e verece ini gizlemekte fayda görmedi:

— Benim kızım buna sözlü! Ba çavuş , Bekir'e döndü:

— Sen alacan mı bunun kızım?

— Alacam...

— İmdi de mi? Yani bulundu u zaman kız çıkmasa gene alacak mısın?

Bekir biraz mahzun boynunu büktü:

— Madem ki sözlüyüm binaenaleyh alaca ım. Bir kaza geldiyse ba ına ne yapalım imdi? Bırakırsak olmaz bilakis...

Ba çavuş eündeki kalemi masanın üstüne bıraktı:

— Peki öyleyse... İmdi?.. Nereye kaçar bunlar dersiniz? Kör Fehmi ak amdan sormu soru turmu tu.

— Kaçsalar kaçsalar Küpalan'da Barbaroslu Mehmed'in damına kaçsalar.

— Neden?

— Mehmed o lanın dayısı olur. Dayısının o lu brahim'le o lan akran olurlar.

Yedikleri içtikleri bütün kı ayrı gitmez...

Ba çavuş kısa bir iki not aldı:

— Peki öyleyse, gidin...

ki saat soma jandarmalar Kadıovacıklı Ali Onba ı'yı karakola getirdiler. Jandarmalar adamı önce damında aramı lar, bulamamı lar, karısından Urla'da Topal Avni Bey'in deposunda tütün bastı ını ö renmişlerdi. Ali Onba ı'yı, baskıcı ustası ile yardımcısının yanında çalı rken buldular.

Ba çavuş hemen soru turmaya geçti:

— O lun nerede?

— Bilmem!

— Nasıl bilmezsin?

— Nasıl bileyim? Dün ö leden sonra tarlada, çarda ın önünde o-dun yararken, baltayı kütü ün yanında bırakmı gitmi ... Gerisi sen ne biliyorsan ben de onu biliyorum...

— Sen beraber de il miydin?

Ali Onba ı'nın beklemedi i bir soruydu bu, a ırdı.

— Ben mi?

— Sen ya! Niye öyle birdenbire tutuldun?

—Ben üç gündür Avni Bey' in deposunda baskıcılara yardım ediyorum.

— Yalan söyleme Ali Onba ı! Ya ından utan!

— Soru turması kolay ba çavuş um! Yalnız de ilim ki, Vehbi Usta bir, yardımcısı iki üç gündür sabahtan ak ama kadar yanlarından bir lahza ayrılmadım. Arada Avni Bey, kar idaki kahveci gelip gidenler hep nerede oldu umu gördüler...

Ba çav u ellerini havaya kaldırdı, soma masasına dayandı:

— Ben anlamam!

— Neyi?

— O lun kom u Recep'in kızını kaçırmı ! Sen de o luna yardım etmi sin!

Ali Onba ı'nın içinde ku kular uyanmaya ba lıyordu.

— Tövbe iftira!

— Söyle o lan nerede? U ra tırma beni! Dünya kadar i im var! Ali Onba ı iyice a kınla mı tır. Ne soraca ını, ne diyece ini bilemiyordu artık:

— Ne söyleyeyim ba çav u um? Sen ne biliyorsan ben de onu biliyorum! Dün Recep'in kızı ile kaçmı lar diye duydum hepsi o! Bildi im bundan ibaret...

Ba çav u , Cemal'i bulmak için, onu sıkı tirmaktan ba ka çare gö-remiyordu:

— Gördün mü bak! Nasıl çıkarmaya ba ladın baklayı a zından! Sonra?

— Sonra bu...

— Üç ahit var aleyhinde! Üçü de senin o lunla birlikte kızın a zını burnunu ba layıp, sırtına bıçak dayayarak sürükledi inizi söylüyor.

— Tövbe yalan!

— Yalan sahi, artık orasını mahkemede yargıca anlatırsın! Ali Onba ı sustu.

— Ne susuyorsun?

— Ne diyeyim ba efendi sen inanmadıktan sonra?

— O lunun nerede oldu unu söylemeyecek misin?

— Haberim yok ki! Ba çav u , yazıcıya döndü:

— Yaz o lum, suçunu külliyen inkârla ademi malumat beyan etti. Ve Hadise ile bigâne alakası bulunmadı ını, o lunun fiiline i tirak ve yardım etmedi ini, olay anında hadise mahallinde bulunmadı ını söyledi. fadesi okundu. Bir diyece i bulunmadı ını söylemesi üzerine kendisine tasdik ettirildi. mzası alındı.

Ali Onba ı ifadesinin altını imzaladı. Ba çav u savcılı a iki suçludan birisinin bulundu unu, düzenlenen soru turma kâ itlarıyla birlikte, yüksek makamlanna "arz ve sevk" olundu unu bildiren bir yazı yazdı. Az soma'Ali Onba ı iki jandarmanın arasında savcılı ın kapısı önündeydi.

Savcı soru turma kâ itlarını hızla okuyup bitirdikten sonra Ali Onba ı'yı odasına almalarını istedi.

— Ali Efendi, dedi, suçunu inkâr etmi sin, imdi beni dinle! Bu yollara sapmanın hiçbir manası yok! Zarar görmek istemiyorsan açık açık, do rusunu söyle!

Ali Onba ı, güvensiz, ne diyece ini kararla tıramayan, o çok iyi tanıdı ı köylü duru uyla kendisine bakıyordu.

— Dü ünme söyle! Ha, o lun nerede? Ali Onba ı omuzlarını kaldırdı.

— Bilmiyor musun? Az dü ündü:

— Ali Efendi, tekrar söylüyorum! Sen efendi bir adama benzi-yorsun! Anlaman lazım!

Ba ının derde girmesini istemiyorsan söyle! O lunla birlikte kom u Recep'in kızım kaçırmı sın! Sen döndü üne göre o lun nerede kaldı, söyle?

Ali Onba ı ümitsiz bir sesle mırıldandı:

— Ben kaçırmadım...

— E peki kim kaçırdı?

Ali Onba ı cevap bulamadı. Dilinin ucuna "Onu siz bilemezseniz ben mi bilece im?" demek geliyordu. Sustu.

— O lunun yardımcısı kimdi? Biri daha varmı o lunla birlikte? Tanıklar öyle söylüyor... Senmi sin?

Adam az çok kendini toparlayabildi:

— Görmedim beyim, üç gündür sabahtan ak ama kadar, surda Köprüba ı'nda, Avni Bey'in deposunda tütün basıyorum. Olanı biteni ben de sizin gibi etraftan duydum. Savcı az dü ündü. Bu konuda fazla durmanın soru turmayı çıkmaza sokaca ı sonucuna vardı. Ali Onba ı'yı elde tutmak, o lunun bir an önce ortaya çıkması için ne de olsa iyi bir baskı yolu du.

— Ali Efendi böyle inkâr etmeye devam edersen senin tevkifini istemek zorundayım! O lun bulunup da, hadisenin mesulleri tamamen anla ıncaya kadar **yatarsın!**..

Ali Onba ı belli belirsiz bir isyanla co tu:

— Üç gündür sabahtan ak ama kadar baskıcılarla birlikteyim beyim, onlann yanından bir lahza ayrılmadım! Onlan ça ınp sorman gerekmez mi? Sorun, yarım saat yanlandıktan ayrıldı ımı söylerlerse beni asın!

Savcı ka larını çattı. Kalemını masaya vurdu:

— Vazifemi bana ö retme Ali Efendi! İlk bakı ta seni terbiyeli bir adama benzetmi tim ama imdi kanaatim de i ti! Hadi git, dı anda bekle; bildiklerini mahkemede söylersin! Ben dinlemem. Hâkim dinler senin şahitlerini!.. Usul böyle! Hadi! Ali Onba ı, savcının odasından, jandarmalann önünde koridora çıktı. Koridorda küçük o lu Kemal'le kayınbiraderi Barbaroslu Meh-med'in, Mehmed'in o lu İbrahim'in beklediklerini gördü. Jandarmalar gelip kendisini sorunca; kansı, Kemal'i, dayısını aramaya, ne olup ne bitti ini anlamaya yollamı tı.

Az ötede Recep, Kör Fehmi, Bekir, Ya ar bekliyordı. Dört ki ilik grup, Ali Onba ı ile göz göze gelmekten kaçınarak birbirlerine yakla tı.

Savcı, sulh hâkiminden "suçun mahiyetine, henüz delillerin tamamen toplanmamı bulunmasına" dayanarak Ali Onba ı'nın tutuklulu unu istedi. Aslında dü ünülürse, suçlu hakkında bütün delillerin toplanmamı bulunması, suçlunun tutuklu unu de il, hakkında kesin deliller olmadıkça ki isel hürriyetine dokunulmamasını gerektirir. Fakat bizim tatbikatçılanmız bu kanıda de illerdir. Bir adamın yüzde doksan dokuz suçsuz olması ihtimalini bir tarafa bırakıp yüzde bir suçlu olması ihtimali üzerinde durmanın do ru bulundu una inanırlar. Varsın o adam bir ay, be ay, bir yıl hapiste yatsın! Suçlu de ilse nasıl olsa sonunda anla ılır! Fakat ya suçluysa!.. Sonunda anla ılmaz mı? Do rusu artık orasını da dü ünmeleri gerekmez!

Sulh hâkimi elbetteki savemm iste ini yerine getirecekti. Aksi dü ünülemez bunun! Adli kadrosu üç dört ki iyi a mayan ilçelerimizde, bir sulh hâkiminin, savcının dile ini yerine getirmemesi ne dostluk ne de meslek dayanı ması ile bir arada dü ünülemez! O ak am ehir kulübüne u rayanlar prafa oynarlarken, oyun arasında bir ara, sorgu hâkimi savcıya:

— Bugün bir tevkif karan istemi sin, aldık savcı! dedi ini; savcının da kozunu çakarak:

— İyi, te ekkür ederim, iyilikten anlamayan bir adamdı o! Kar ılı ını verdi ini duyabildiler. Sonra da konu kapanır. Tabii o söz konusu iyilikten anlamayan adam, hapisteki ilk gecesini, sa a sola dönerek, yüz üstü kalan i lerini dü ünerek uykusuz geçirir.

Ali Onba ı, hakkındaki tutukluluk kararını yadırgamadan dinledi. Ba çavun, savemm önünde geçirdi i kararsızlıklardan sonra; ba ına gelece i az çok serinkanlılıkla dü ünebiliyordu. Küçük o lunu, kayınbiraderini de kapıda görünce tek endi esi de da ıldı. Savcının niyetini sezdi i andan ba layarak tek sıkıntısı, dama, kansına, çocukla- nna haber gönderebilmek, hapishaneye yata ını, yeme ini getirecek kimseleri, üstüne kilit vurulmadan önce görebilmektir. Onlar da kendiliklerinden kalkmı , gelmi lerd i te! Suçlu olmadı ına göre de neden korksun?

Sorgu hâkiminin odasından çıktı ı sırada, hâkimin kararını yarı anlayan, yan anlamayan kayınbiraderiyle o lu yakla ıp, onunla konu mak istediler. Tüfeklerine süngülerini takan jandarmalar aralanna girdi:

— öyle durun!

Jandarmalar kendisini geriye ittikleri sırada kayınbiraderi bir iki buçuk liralık uzattı. Ali Onba ı aldı.

Jandarmalar Ali Onba ı'yı öne sürdüler:

— **Haydi!..**

Ali Onba ı yürürken kayınbiraderine ba ını çevirdi:

— Beye haber salın.

Jandarmaların önünde Ali Onba ı, arkasından kayınbiraderi ile İbrahim, küçük Kemal'in grubu, onlann arkasından da Recep'le yanındakiler adliyeden çıktılar.

Barbaroslu Mehmed İbrahim'le, Kemal'i, Ali Onba ı'nın yata ını alıp, karakola getirmeleri için damlatma gönderdi. Kendi Topal Avni Bey'i aramaya çıktı.

Kör Fehmi do ru gidip ba çavun u buldu.

— Ba çavum, dedi. Barbaroslu Mehmet'le o lu buralarda dola ıyorlar!

Ba avu sordu:

— Nerede?

— Mahkemedeydiler. Belli ki hep birlikte bunlar! Haber almaya gelmi ler!..

Ba avu ümitlendi:

— Daha iyi ya! Öyleyse babasının içeri atıldı ını duyunca Cemal, yann aya ıyla tıptı tıptı gelir teslim olur...

Kör Fehmi, belki de Ali Onba ı'nın ne derece suçsuz oldu unu bildi i için olacak, olaylann bu yolda geli mesine bu derece güven ba lamıyordu:

— Ba efendi, ne olur ne olmaz, sen bir defa da Mehmed'in damına bir baskın yapsan! Bakarsın o lu kurtulsun diye babası içeride yatar!..

Barbaroslu Mehmed'in damını aratma karan ba Çavu un masasının üstünde duruyordu:

— Hadi bir vasita hazırlayın da hemen gidelim öyleyse...

Kör Fehmi, aceleyle çıktı. Az soma Külüstür Necmi'nin taksisi, ba Çavu , iki jandarma, Recep, Kör Fehmi'yi alarak Kùpalan'a do ru hareket etti.

6. HAYATIN EN KISA GÜNÜ

Cemal ile Zeli , yarım saat kadar yürüdüktan sonra, Ukuf'tan Malgaca bo azına geçtiler. Malgaca'ya do ru yollanna devam ediyorlardı ki, gerilerinden Ya cılar köyü önünden, Urla'ya inen bir atlının yakla tı ını gördüler. Atlı daha soma onlara yeti ti. Yanlanndan geçerken Cemal'i selamladı:

— U urola!

Cemal adamın selamını aldı:

— U urola!

Önlerindeki yol dönemecinde tınsla kayboluncaya kadar bakı -lan atlının ardında kaldı.

Atlı dönemeci dönünce, ku kularla dolu bakı ları kar ıla tı. Sözü Zeli açtı:

— Tanıdın mı?

Cemal hayır anlamına ba ını geriye salladı. Az sustular. Bu defa Cemal sordu:

— Sen?

— Ben nerden tanıyayım? Tekrar az sustular.

— Neden sordun?

— U urola dedi de...

Cemal omuz silkti. Yolda kar ıla an iki ki inin tanısın tanımasın birbirlerini selamlaması âdettendi.

Atlının az önce kayboldu u yol dönemecine vannea, önlerinde açılan yolda, aralanndaki uzaklık daha da artmı olarak, atlıyı tekrar gördüler.

— Ne bilirsin? Adam seni tanı mı tır belki...

Adamın yüzü, dü ündükçe yabancı s de ilmi gibi geliyordu Cemal'e. Dü ündükçe tanıyor muydu, tanı mıyor muydu bir karara vara-mıyordu. Adam belki de kendisini tanı mı olabilirdi. Zeli 'e döndü. Yüzünün acabalarla dolu anlamı, "Sen ne dersin?" gibiydi.

Zeli tekrarladı:

— Belki o seni tanı mı tır ne bilirsin?

Verilecek kesin bir kar ılı ı yoktu hâlâ? Omuzlarını silkti. Yürüdü.

A ırla an adımlarla az daha gittiler. Sözü tekrar Zeli aldı:

— Babam dün ak am arkamızdan var mı tır karakola... Cemal sadece bir ba i aretiyle ona hak verdi.

— Bugün hep bekçiler haberdirdir! Jandarmalar çı kmı tır bizi aramaya!..

Bu defa Cemal'den hiç kar ılık alamadı.

— Sana kaçtım diye kim varsa duymu tur **Urla'da!**.. Aklından geçenleri sıralıyor, Cemal'in kendi dü üncesini açıklamasını bekliyordu.

— Adam söylerse bizi gördü ünü?

— Kime?

— Bekçilere! Jandarmalara! Cemal tekrar sustu. Dü ünceli bir tavırla, ilerledikleri yolun sa ını solunu gözden geçiriyordu.

— Kar ıla ırlarsa, bekçiler çevirirler adamı, sorarlar! Sormadan geçirmezler yanlarından...

Buldukları yol iki araba tekerle i arası geni li inde bir patika idi. Birbirine yakın iki tepeden, soldaki tepenin yamacı eteklerinde, zeytinlikler arasında ilerliyordu. Zeytinlik yolun sa tarafında seyrek-le iyor, bo azın dibinden akan incecik derenin yakınlarında ba layan hayıtlıklar zakkumlarla birle ti i yerde, sona eriyordu. Derenin sa tarafında yükselen tepenin yamaçları daha hafif e ilimli, daha geni ti. O tarafta, buldukları hizada, genç, seyrek bir zeytinlik vardı. Fakat az ileride zeytinlik aralanıyor, nadaslı bir iki tarla, bir iki dam kaplıyordu tepenin eteklerini.

Cemal kararsızdı. Buldukları yoldan ayrılmaları gerekti ini dü ünüyor, tutacakları yeni yolu kestiremiyordu. Sollarında yükselen zeytinli in sonu görünmüyordu. Tepeye do ru yükseldikçe, fundalıklara ula ıyor, daha insansız, daha yabancı bir görünü kazanıyordu. O tarafta sı nabileceklere bir yer bulmayı ümit edemezdi. Sa a sapsa-lar, her an kendilerini tanıyabilecek bir kimseyle kar ıla abilirlerdi.

Araba yolundan ayrılıp, sa a, dereye inen incecik bir patikanın ba ına vardıkları zaman Zeli onun önünü kesti:

- Nereye gidiyoruz? Kararsızlıkla mınıldandı:
- Dayımlara...
- Ben gitmem!
- Neden, ak amdan öyle demedik mi?
- Vazgeçtim de ondan!
- Neden vazgeçtin?
- Sen kendi aya ımızla gidip, kendimiz, avuçlarına mı kısılam istiyorsun?

Jandarmalar, dayınların damını aramadan bırakırlar mı?

- Ne yapalım, sen söyle?
- Ne senin dayınlara gidelim ne de bizim hısım akrabalara! Ba ka bir yer dü ün!
- Yok ki...
- Geri dönelim daha iyi...
- Nereye?
- Bilmem! Urla dan uzak olsun da neresi olursa olsun! Sustular, Cemal dü ündü dü ündü, geriye do ru, bütün Ukuf Ovası'nda, Ören de, bütün Ya cılar köyü yak tınlığında, Malgaca Ovası'nda, kapısını çalıp da sı nabileceklere, yardım isteyebilecekleri kimsesi yoktu. Dayısının o lu brahim'i bulmaktan ba ka çare kalmıyordu gene.

- Bir kere brahim'i bulsak gerisi kolay..

Az önceki direnmelerinde fayda olmadığını Zeli de anlamı tı:

- Öyleyse sinelim ak ama kadar bir kö eye...
- Ee?
- Ak ama do ru yollar bo alınca gidelim. Jandarmalar gelirse

ak ama kadar gelir, day ınlann damını arar, bakarlar ki yokuz döner giderler. Biz, karanlık basınca arkalarından **varırız!..**

Cemal bu dü ünceyi do ru buldu. Kararsızlı ı geçti.

Sa daki patikadan dereye do ru ilerlediler. Birer iki er karı arayla dizili, dört be iri ta ın üstünden sekerek, derenin buldukları kıyısından, kar ı kıyısına geçtiler. Zeytinli in içinden, yamacın yukarı-lanndaki küçük bir boyun noktasına do ru ilerleyen patikadan yollarına devam ettiler. Boyun noktasını a ınca, a a ılarda, Çakallar'dan Malgaca'ya do ru uzanan geni bir vadi açıldı gözlerinin önünde... Vadinin kar ı tarafında, önlerindeki ovanın ortasında uzanıp yatmı , tüylü, kocaman bir hayvanın sırtını andıran, üzerinde buldukları tepeden daha basık, çetirlik bir tepe uzanıyor, o tepenin çok gerilerinde, daha yüksekte kalan, ba ka bir tepenin ba lık ye illik sırtlan görünüyordu. Önlerindeki patika, a a ıya vadiye do ru iniyor, vadinin ortasında, Çakallar'dan Malgaca'ya inen bir araba yolunu keserek, kar ı taraftaki basık tepeye do ru uzakla ıyordu.

Yollarının üstünde tek canlı yoktu. A a ıdaki araba yolunun üstünde ne a a ıdan ne de yukarıdan, kimsenin yakla tı ı görünmüyordu. Cemal durdu:

- Küpalanı ta orada!
- Nerede?

Eliyle, uzakta, önlerindeki tepenin gerisinde yükselen ye il sırtları gösteriyordu.

- Ta gerilerde! Sıra sıra serviler var ya kar ıda...

- Peki?
- O servilerin gerisinde. Daha buradan bir buçuk iki saat çeker! Küpalan'nın daha o kadar uzaklarda olması, Zeli 'e güven veriyordu.
- Çeksin! Yakla mayalım daha iyi...
- u kar iki tepeye varalım, ak ama kadar orada çetirlerin arasında gizleniriz, oradan öteye ak am karanlı ına da kalsak, yolumuzu kolay buluruz. Önlerindeki vadiyi kimseyle kar ıla madan geçtiler. Çetirlik tepenin üstünde, önlerinde, kar ıdan uzaktan gördükleri ye il tepelerin sırtlarına kadar uzanan, ba tan ba a ekili, geni bir ova daha açıldı. O-va, üç yüz, dörfyüz adım arayla, küçük toprak sahiplerinin damlan, kuleleriyle kaplıydı. Bazıların önünde dola an kadınlan, çocuklan, yakınında ba lı bir beygiri, bulunduklan yerden görebiliyorlardı. Oturacakları yeri kararla tırmadan, bir zaman tepenin sırtında, adam boyuna yakla an çetirler, deliceler, bakımsız zeytin a açları arasında, geli i güzel dola tılar. Be on dakika sonra, küçük bir yann ete inde, yıkık bir dam gözlerine ili ti. Dama do ru yakla tılar. Damın kapısı penceresi sökülümü , çatısının bir kısmı, a açtan iki dayak üstüne yı ilan katırtırna ı, erguvan dallan ile örtülmü tü. Ayrıca rüzgârın uçurmaması için dallann üstüne iri bir iki ta yerle tirilmi ti. Çatının, dallann, kapatamadı ı kısmı açıktı. Damın önünü, kocaman bir yaban incirinin gölgeledi i, basık bir çit ku atıyordu. Etrafta, yerde koyun keçi gübreleri görölüyordu. Gübrelerin azlı indan çi nenmi olmasından, burasının yakın zamanlara kadar a il olarak kullanıldı ı, imdi ise bo bırakıldı ı anla ılıyordu. Vakit henüz ku lu a yakla ıyordu. Hava açık, rüzgârsız, sonbahar güne iyle iyiden iyiye ılınmı tı. Damın duvan dibine çöküp otur-duklan zaman ctraflannın çetirlikler, bir de sırtlarını dayadıklan duvarla çevrilmi oldu unu gördüler. Tavanı açık bir odada yalnız kalmı duygusuna kapıldılar. Birbirlerine biraz yakla maları, kendilerini biraz yalnız, etrafın gözünden uzak duymaları, hemen yüreklerinin hızla çarpmasına, arzulanmalanna yol açıyordu. Jandarmalan, ba lannı sokacak bir damlan olmadı ını, parasızlıklarım unutup kucakla tılar.
- Acıkınca Laz Ziya'nın karısının verdi i ekmekle zeytini yediler. Yakınlarında içilecek su yoktu. Uzun uzun da su aramaya kalkı madılar. Nasıl olsa ak amüstü yolan üstünde bir kuyuya ya da bir çe meye rastlayacaklarını, bir gün su içmemekle önemli bir zarara u ramaya-caklarını konu tular.
- Ak ama do ru yola çıkmadan önce, saatlerin ne çabuk geçti ine a ıyordu ikisi de. Bütün ömürlerinde bu kadar kısa süren ba ka bir gün oldu unu hamlamıyorlardı. Yedikleri peynir, zeytin oldukça tuzluydu. Durup durup sevi mek bo azlarını kurutmu , susuzluklarını daha da arttırmı tı. Fakat bütün bir günün susuzlu u olsun, onlarda, vaktin çok çabuk geçti i kanısını de i tirmiyordu. Önlerinde do uya do ru iyice uzanan gölgeleri, yava yava çe-tirlikler arasından ovaya do ru iniyorlardı. Zeli geride bıraktıkları yıkık dama son bir defa baktı:
- Ne çabuk ak am oldu!
- Günler kısaldı iyice.
- Ona bakarsan dün de gün kısıydı. Ama dün yıl gibi uzun geçti. Bugün ne vakit ak am oldu unu anlamadım!
- Ben de...
- Zeli az dü ündükten sonra sordu:
- Kaç ay oldu biz seninle sevi iriz?
- Yazdan beri...
- Öyle ya yazdan beri! Yaz ba indan beri, üç dört ay oldu!
- Bizim tütün çapası yeni bitmi ti...
- Biz gene dipleri yeni kırardık...
- Temmuz ba larıydı olsa olsa...
- Üç ayı geçti demek ki...
- Neden hesapladın?
- Bana hep günler kısa gibi geçti gelir imdi! Bütün yaz hep böyle göz açıp kapamı ım kadar kısa geçmi gibi gelir... Geçen yaz günler hiç bitmezdi...
- Cemal dü ündü:
- Ben seni u ra ır u ra ır göremezdim!

— Ben de hep bir fırsat çıksın da sana bir iki söz söyleyeyim derdim, çıkmazdı...
— tki ay seni göremeden nasıl dayandım imdi ona a arım...
— Sen sorsana ben nasıl dayandım diye? Hep mektupların koynumda dola ırdım.
— Sıkılmaz mıydın?
— Sıkılmazdım.
— Neden?
— Aklım hep sendeydi. Hep seni dü ünürdüm. Ne kadar dü ünsem gene dü ündüklerim bitmezdi. Tütün kırar dizerdim, yaprakların elimde bitti ini, ne zaman i neyi doldurdu umu hiç anlamazdım...

Cemal dü ündü: Do ruydu Zeli 'in dedikleri. Geçen yazı, ba ka günleri hatırlayınca, Zeli 'i kar ıdan kar ıya görerek geçirdi i o iki ay, öbür aylardan kısaydı gene de...

— Ben de bugün yann derken iki ay geçti ini anlamadım...
— Ama bugün hepsinden de çabuk geçti...
— Elbette...

Kar ıla an bakı ları geçirdikleri mutlu günün anılarıyla ı ıl ısıldı.

— Susadın mı?
— Birazcık!
— Ben susadım!

Az ileride, sa larında, asma tulumbalı bir kuyu görünüyordu. Kuyuya do ru yollarını de i tirdiler. Sularını içtikten sonra yollarına döndüler. çinde insan bulunan damlann elverdi i kadar uzaklarından geçen daracık geçitleri tutarak, bir saatten fazla yürüdüler. Küpalanı'na vardıkları sırada karanlık koyula ıyordu. Cemal önde, Zeli bir adım gerisinde, yüksekçe bir tarlanın kenarından, az önlerindeki geni bir ba yoluna inmek üzereydiler. Cemal durdu. Sa da, be altı yüz adım ileride, alaca karanlıkta güç seçilen bir damı i aret etti:

— Dayımların **damı!..**
— Hangisi?
— Na kar ıda yüksek kulenin solunda! Önünde bir i de a acı var! Görebiliyor musun?
— Anladım...
— Yakla tık artık. On dakika sonra oradayız... Na, bu önümüzdeki yol da Küpalanı yolu. Bu taraftan dayımların damı önünden geçer. Dörtüyol a zına kadar çıkar. Öbür tarafı da Çe me osesine varır az ötede...

Yürümeye ba layacaktan sırada Zeli birden iki eliyle onu kolundan kavradı:

— Dur!
— Ne var?
— Gitmeyelim!
— Neden?

Kız gözlerini dama dikmi oldu u yerden kımıldamıyordu. Damın önünde birinin elinde fenerle dolandı ı görölüyordu.

— Bak damı anyorlar!
— Nerden anladın?
— Fener elinde dola an var...

— Yengemdir... Yahut brahim'dir... Kız onu kolundan daha kuvvetle çekti:
— Bekle!

Cemal durmakla yürümek arasında kararsız, mırıldandı. Zeli sa ına soluna baktı. Az ötede, gövdesi oyuk, ya lı iri bir zeytin a acı gördü. Cemal'i zeytin a acına do ru çekti:

— öyle gel!

Zeytinin kovu una girdiler. Dakikadan dakikaya koyula an karanlıkta fenerin ı ı daha çok kuvvet kazanıyordu. I ik bir zaman etrafta dolandı sonra durdu, sonra gene dolandı.

— Damı anyorlar!
— Ak am ak am, kim aranacak ki!
— Her kimse! Jandarmalar belki de?
— Ne i leri var bu vakte kadar?
— Kımıldama hiç, görünme etraftan!
— Kim görür bizi bu karanlıkta?

Sustular. Damın önündeki dola malan gözlediler.

İki in çemberinde iki üç karaltı seçiliyordu dikkat edilince.

— Gördün-mü bak!

— Bir i leri çıkmı tır belki de? Hayvan falan sancılandıysa? Yürü gidelim...

Zeli tekrar Cemal'i kolundan kavradı:

— Bekle! Kimıldama sakın!

İki damın önünden uzakla tı yola do ru indi. Ardından bir motor gürültüsü duyuldu. Çok kuvvetli iki ık, önlerine, yakınlanna kadar uzandı. Zeli , Cemal'i kolundan tuttu u gibi yere do ru çekti.

— Sin, sin, iyice sin! **Kapaklan!..** Zeytinin dibinde iyice büzüldüler.

— Otomobille gelmi ler bizi ararlar!

iki kuvvetli ık, önce zeytin a acına do ru yakla tı, üstlerinde a acın dallarını aydınlattı, sonra sola do ru kaçtı, soma tekrar tekrar a acın dallarım yalayıp sa larına geçti...

Otomobil kısa dönemçleri döne döne, kendilerine do ru yakla ıyordu. İkları tekrar

a acın dallarını yalayıp sola geçti. Nefeslerini kesip beklediler. Motor sesini hizalarında duydular. İklaların ose yönünü aydınlatarak uzakla tı nı gördüler. Az sonra de i en motor gürültüsünden, ı klann hızla do uya do ru uzakla masından, otomobilin oseye çıktığı nı, Urla'ya döndü ünü anladılar. Do ruldular.

Zeli :

— Dünyada gitmem dayınlara! dedi. Cemal hiçbir ey dü ünemiyordu. Mınıldandı:

— Az kaldı yakalanacaktık!

— Belki de gene de yakalanınız!

— Ne yapalım öyleyse?

— Burada bile kalsak daha iyi!

— Gittiler ya? Gözünle gördün!

— Nc bilirsin arkada bir bekçi bırakmadıklarını?

Zeli 'in o anda aklından geçen, belki de tam olarak, bu arkada bırakılan bekçi de ildi.

Sabahtan beri ibrahim'lerin damına yakla mamalarını tekrarlayan içgüdülerinin etkisi

altındaydı. u anda damın yanında bekçi bırakılmadı nı kesin olarak bilecek olsalar bu sefer de gitmemek için ba ka bir bahane bulacaktı. a kın, kimıldamadan bakan Cemal'i omuzundan iterek sarstı.

— Ba ka yana **gidelim!..**

— Nereye?

— Buradan uzak olsun da neresi olursa olsun! Buradan ne kadar uzak olursak o kadar iyi...

— Hemen imdi...

— Karanlıkta görür müsün yolunu? stersen ay do ana kadar bekleyelim...

— Gördü üm kadar, ayın do masını daha uzakta bekleriz...

Zeytinin kovu undan el ele tutu arak çıktılar. Araba yoluna do ru ilerlediler. Daha yüksekte buldukları tarladan, yola inerken süründükleri, yol kenarındaki erguvan dallan hı ırdadı. Durakladılar, elleri daha sıkı kenetlendi, etrafa kulak verdiler. Hı ırtı kesildi. Ardından uzun bir sessizlik. Tedbirli adımlarla, güçlkle ayak basabilecekleri yeri seçtikleri yoldan, ose yönüne do ru yürümeye ba ladılar.

Neler geçmiyordu akıllanndan? Karanlıkta buldukları yeri ke fedecek bir köpek!

Urla'dan, elinde cep feneri, ba ına dönebilecek geç kalmı bir ba cı! Hercaimin arkasında, pusuya yatmı , yollanm gözetleyen bir bekçi, bir jandarma, bir Bekir, bir Kör **Fehmi!..**

Az önce otomobilin iki dakika içinde ula tı ı oseye çıkmaları kes-tiremeyecekleri kadar bir zaman, uzun sürdü. oseden, bu defa sabah geldikleri yöne, Malgaca'ya do ru döndüler. imdi ilerlemeleri daha kolayla mı tı. Bastıkları yeri seçebiliyorlardı. Yanm saat

kadar yürüdükten sonra, gerilerinde, do uda, ı imaya ba layan gö ün avkı yol-lanna vurdu. Ay do uyordu. Az sonra bir ucunu hafif yitirmiş bir ay,

Urla'mn üstünde yükseldi. Yolun iki yanmda uzanan tarlalan, ba ları, zeytinlikleri, seçebilecekleri kadar karanlıklardan çıkarıp gözleri önüne serdi.

Torasan hizalannda, Torasan'dan Özbek'e giden yola saptılar. Geceyi, yollan üstünde kar ıla tılan bo bir damın, rüzgâr tutmayan, lodos duvan dibine sinerek geçirdiler.

Hemen hemen de hiç uyumadılar.

Sabah ortalık a anırken, büzüldükleri yerden kalktılar. Acıkını , gecenin vücutlarına i leyen nemioyle ü ümü tüler. Damın etrafını dolandılar. Poyraz tarafında, betona gömülü bir su tulumbası gördüler. Tulumbanın az ilerisinde damın poyrazından gerisine do ru dolanan küçük bir sebze bahçesi vardı.

Sebze bahçesinde domatesler, biberler hâlâ sebzeliydiler. Gözlerine bir iki de salatalık ili ti. Bulabildikleri biberleri, domatesleri ayaküstü i tahla yediler. Sonra tulumbanın ba ina döndüler. Kuru oldu u için, ilk akıllanndan geçen, tulumbanın su çekmeyece iydi. Cemal kolu üç defa hızlı hızlı salladı. Kol bo a sallanıyordu. Zeli 'in yüzüne ümitsizlikle baktı.

Zeli 'in bakı lan tulumbanın olu undaydı.

— Vur bakalım bir iki defa daha!

Kolu üç be defa daha sallayınca, önce bir iki hava kaçırması sesi duyuldu. Sonra kolun a a ı inmesi a ırla tı. Ardından üç be defa daha kolu sallayınca, ilkin bulanır, gittikçe durulan bir su oluktan bo aldı.

Zeli avuçlarını olu un altında birle tirdi:

— Ya mur suyu kalmı boruda.

— Ama az... Bekle biraz daha **durulsun!..**

— Ya mur suyu pis de ildir ki...

Cemal kolu hızlı hızlı çekiyordu. Zeli avuçlarına do ru e ildi. Suyunu içti. Soma Zeli kolu çekerken Cemal aynı eyi yaptı.

Tekrar yola çıkmadan önce, Cemal'in mendiline, bahçeden domates, biber, salatalık doldurdular. Gün do madan Özbek köyüne do ru yürüdüler.

Yolun iki tarafı hemen hemen geçtikleri bütün kır yollarında oldu u gibi, erguvan, mersin, bö ürtlen kümeleriyle kaplıydı. Bu kar ılıklı kümelerin iyice birbirine yakla tı ı bir yerde ilerlerken, Cemal'in sürünerek geçti i erguvan dallan arasından kurtulan küçük bir ey, bir adım gerisinden gelen Zeli 'in dizkapaklarına çarparak yere dü tü. Zeli duraklayıp baktı! Bir sapandı.

— Cemal bak ne buldum!

Sapam yerden alıp Cemal'e uzattı. Bulunduklan yerden tela la geçen, zeytin hırsızlı ndan dönen bir çocu un cebinden sarkan lasti i, dala takılmı kalmı olacaktı. Bu üveyik, keklük, bildircin zamanı ne yiyece i belli olmayan iki sevdalıya, kimse bundan daha güzel bir hediye vermeyi dü ünemezdi...

Cemal sapanı aldı, lasti ini gerdi, çatalını gözden geçirdi. Tam istenilen gibiydi. Yüzü güldü.

— Bildircin, keklikle beslerim seni **artık!..**

— Sen beni hiç dü ünme! Sen ne yersen ben de onu **yerim!..** Az daha gittiler. Yolun alt tarafında uzanan tarlalar, zeytinlikler, denize do ru iniyor, yukarı tarafından ise, bir bayıra do ru tırmanıyorlardı. Bayının yukarılarında harap bir ba ın ortasında basık bir dam görünüyordu. Dama do ru yollarını de i tirdiler.

Dam bo tu. Önünde bir i de, bir de dut a acı vardı. Kapısının önü malta ta lanıyla dö enmi ti. Ta lann arasında, damın duvarlan dibinde, avlusunda, diz boyu otlar büyümü tü. Ba ın içini de ayrıntılı otlar, çakal bo anlar sarmı tı. denin dibinde, a zı otlar arasında neredeyse kaybolmu , bir kuyu görünüyordu. Damın arka tarafında, ayrıca kapısız bir sundurma vardı. Görünü ten damın sahiplerinin çoktandır ba -lanna u ramadıkları anla ılıyordu.

Önce sundurmaya yakla tılar. Dip tarafta bir yemlik, yemli in içinde, sa kö ede yı ılı, iki üç kucak kadar kuru ot gördüler. Sonra dama döndüler. Kapıda bir asma kilit asılıydı. Damın kuyu tarafına bakan cephesinde, tahtadan tek kanatlı, bir penceresi vardı. Pencereye yakla ınca, kanadın kolaylıkla yerinden çıkabilece ini gördüler. Cemal tahta kanadı hafif yukarı do ru itti, kanat mente elerinden çıktı, içeriden tutan mandalını da pencerenin demir kolundan ayırmak pek güç olmadı.

Cemal yerinden söktü ü pancuru, duvarın dibine bıraktı, ikisi birden ba larını pencerenin bo lu undan içeri uzatıp, damın içini gözden geçirdiler. Sa tarafta bir ocak, oca ın içinde bir su kovası gördüler.

Önce Cemal, sonra Zeli pencereden içeri kaydılar. Oca ın yarımında küçük bir gömme dolap gördüler. Açtılar, dolapta sadece bir kutu kibritle, bir toprak çanak buldular... içinde bir avuç kadar tuz vardı.

Zeli 'in bakı lan damın dört duvanı dola tı. Bir sarayı geziyormu gibi hayran, dam kendilerinin olmu kadar sevinçliydi. Ellerini önce sevinçle kavu turdu. Kibriti, tuz çana nı alıp yerine bıraktı.

—Ne talihliyiz! diyordu. Kovamız var, su çekeriz! Kibritimiz var, ate yakanz! Isınırız! Ku vurursan pi iririz! Tuzumuz bile var! Ne talihliyiz!

Oca ın yakınlanna i aret ediyordu:

— u kö eye ottan bir yatak yapanz! Önce tahtaları bir güzel yıkarız. Sen kuyudan su çekersin bana verirsin, ben yıkanm. Soma samanlıktaki kum otları buraya ta ır yatak yaparız. Burada aylarca kalsak canım sıkılmaz!

Cemal mınıldandı:

— Bıraksalar iyi ama, bırakmazlar ki...

—Bırakırlarsa bıraksınlar, bırakmazlarsa bırakmasınlar! Buradan bir yere gitmem! Bulurlarsa bizi burada bulsunlar!

7. HERKES N DERD

Ba çavula beraberindekiler, Barbaroslu'nun damında yaptıkları aramadan dönerlerken ümitliydi ler. Arama bo da çıkmı olsa, arkalarından Kadiovacıklı ailesi, Ali Onba ı'nın tutuklu kalmasındansa Cemal'in tutuklu kalmasını seçecekler, aradaki haberciler, yardımcılar, mutlaka gece Cemal'i bulup, babasının cezaevine atıldı nı, babasını kurtarması için gidip karakola teslim olması gerekti ini söyleyecekler, Cemal de gelecek, teslim olacaktı.

Ertesi gün ak ama kadar bu ümitle beklediler. Ak am oldu, kimse gelip karakola teslim olmadı. Gece geç vakit, Recep'le Kör Fehmi karakola u radılar. Kör Fehmi ba nı, ba çavunun kapısından uzatıp soktu:

— Ne haber ba çavum?

— Yok daha bir gelip giden...

— Allah Allah?!

— Bakalım, ba ka çare dü ünece iz! Bu gece bekçileri bir toplayalım da...

— Sen bilirsin ba çavum! Evvel Allah sonra sen.

— Hadi siz merak etmeyin! Yarın u rayın gene... Recep'le Kör Fehmi karakoldan ayrıldılar. Kör Fehmi memnundu. Recep'e:

— Hiç merak etme, dedi. Ba çavum sıkı tuttu i ! Elinden kurtulamazlar!

Ba çavum arkalarından, o gece bütün kır bekçilerini topladı. Ali Onba ı'nın o lu Cemal'i tanıyıp tanımadıklarını sordu. Bütün bekçiler Cemal'i tanıyorlardı. Ba çavum , Cemal'in Recep'in kızını kaçandı- nı, iki gündür de ortaya çıkmadı nı, yarın herkesin kendi bölgesinde sıkıca etrafını aramasını, kar ıla tı ı kimselere kaçakları görüp görmediklerini sorup anlamasını söyledi. Ayrıca da ertesi sabah Ku çular üstü Malgaca yönlerine iki er jandarma çıkaracaktı...

Öte yandan, Topal Avni Bey, yancısının cezaevine girdi ini, o lanın kaçtı nı ö renince sıkıldı. ki gündür havalar güzel gidiyordu. Eylül ba ından beri ya mur beklemler, bir türlü do ru dürüst ya mur ya mamı tı. imdi iki gün önce ya an ya mardan sonra, havalar daha iki üç gün güzel giderse, tarlalar tav tutacaktı. lenmeleri gerekirdi. Yancısıyla o lu ortada olmayınca, tarlalanntavı kaçacak demektir. Önce buna canı sıkıldı. Sonra Ali Onba ı'ya, çocuklarına yardım etmek, borç vermek durumunda kalca ına sıkıldı. Kendisinin de eli bol de ildi o sıralarda. Ayrıca Ali Onba ı'yı gerçekten severdi, ba ına gelen kaza canını sıkı.

Yancısının üç gündür tütün deposundan dı anya adım atmadı nı çok iyi biliyordu.

Kendisi, hiç de ilse, günde sekiz on defa önünden geçtikçe depoya u ramı , bazı u rayı lannda da sadece ayaküstü ne var ne yok diye sormakla kalmamı , çalı anlara çay kahve ısmarlamı , depoda oturmu tu. Baskıcı Vehbi Usta, yardımcısı Hüseyin, tutukluluk karannı duyunca:

— Nasıl olur beyim? diyorlardı, üç gündür yanımızdan bir dakika ayrılmadı! Ne zaman gitti de kız kaçırıldı? Siz kendiniz de u radınız gördünüz!..

Topal Avni Bey, öteden beri ilçede ileri gelenlerin hatıran **saydık-lan** bir kimseydi. Sabah savcıcı odasında aradı, bulamadı. Ö leden sona tekrar aradı. Bu defa savcı odasında vardı. Yanında da hâkim vardı. Çaylarını söylemişler, savcı masasında, önündeki kâ itlarla u ra ıyor; hâkim, masanın kar ısındaki koltukta, elindeki bir stanbul gazetesini kan tıyordu, arada bir konu tuklan da oluyordu.

Her ikisi de Topal Avni Bey'i nezaketle kar ıladılar. Savcı odacıyı ça ırtıp çay söyledi. Hal hatır konu malandan sonra, Avni Bey fazla vakitlerini almak istemedi ini belirterek "**sebebi** ziyaretini" açıkladı. Ali Onba ının suçsuz oldu unu anlattı.

Savcının hafiften cam sıkıldı. Bir gün önce tutuklulu unu istedi i bir kimsenin bir gün sonra serbest bırakılmasında ho una gitmeyen, savcılık yetkileriyle ba da mayan bir durum görüyordu. Avni Bey'in ricası adeta kendi dile iyle birle mez, kendi dile ine aykırı olarak görünüyordu gözünde.

Hâkim sırasında, tutukluluk kararının kaldırılması için ba vurulacak kimse durumundaydı. Avni Bey'in açıklamalarını inandırıcı bulmu tu. Fakat uzun yılların meslek görgüsüyle de, savcının "durumunun nezaketini" anlıyordu. Önce savcının konu masını bekledi.

Savcı:

— Vallahi Avni Bey, dedi, sizi hepimiz severiz. Her zaman arkanızdan görgünüzün, nezaketinizin sözünü ederiz, ke ke bu kazada sizin gibi be on ki i daha olsa, o zaman bizim de çalı malarımız kolayla ır! Sözünün burasında hâkime döndü:

— Öyle de il mi hâkim bey?

Hâkim bey kaçamak bir bakı attı ı gazetesini dizlerine indirdi:

— Hakikaten öyle...

Avni Bey i in yoku a sardı ını sezmi ti. Renk vermedi:

— Teveccühünüz beyefendi! Savcı devam etti:

— Sözünüze elbette inanırız. Sizi kırmak istemeyiz! Fakat imdiki halde yapılacak hiçbir ey yok! Tahkikat evrakı henüz tamamlanmadı. Kaçaklar bulunsun... O vakit dü ünürüz...

Avni Bey, bizde ço u makam sahiplerinin, imzaladıkları her kararın do rulu una ne çabuk inandıklarını; a ızlarından yanlı do ru, çıkan her emri ne derece benimseyip ne derece kendi meseleleri durumuna getirdiklerini bu yüzden de kararlarına itiraz edilmesinden ne derece ho lanmadıklarını çok iyi bilirdi.

— Af buyurun beyefendi, dedi, vazifenize müdahale etmi oldu um telakki buyurulmasın! Fakat müsaade buyurursanız akla gelen bir ihtimali i aret etmek istiyorum, firarilerin aylarca ele geçmediklerini tasavvur buyurun, bu takdirde, o lunun suçunun kefarecini babasının bigünah olarak çekmesi, makamınızca bilmiyorum tasvip olunur mu?

— O takdirde bir çare dü ünürüz elbette...

— Emin olun beyefendi, dayısı da, hısım akrabası da firarilerin nerede bulundu undan tamamen **bihaberler!**.. Sizi bu hususta erefimle temin ederim.

Kendilerini son derece sıkı tırdım, sizi rahatsız etmeye gelmeden evvel!

Savcının canım sıkın bu konu, kapansa iyi olacaktı.

—Ne yapabilirim Avni Bey? Siz söyleyin? Yapılacak bir ey yok ki?

— Sizden bütün istirhamım, bizlerin de ifadelerinin alınmasına emir buyurmanız olacaktır beyefendi. Bilahare takdir elbetteki makamı cehlinize aittir...

Savcı sustu. Hâkim söze kar ıtı:

— Birkaç gün daha bekleyelim Avni Bey. Birkaç gün geçsin, sizin gösterece iniz müdafaa ahitlerini dinleriz...

Bu defa Avni Bey sustu. Savcı biraz rahatlamı tı:

— Ben de onu diyordum.

Hâkim, savcıyla Avni Bey'in arasını bulmak için daha kesin ekilde dü üncesini açıkladı:

— Önümüzdeki salıya çar ambaya kadar bekleyin. Salı günü bir dilekçe ile müracaat edin, ahitlerinizi dinler, ne icap ederse karar altına alırız.

Avni Bey az soma savcının odasından ayrıldı. Arkasından savcı, hâkime:

— Ne efendi adam, dedi, herkes böyle olsa... Maksudını ne kadar güzel anlatıyor... Ne zengin bir lisanı var.

Hâkim gazetesini eline aldı:

— Ne de olsa bunlar eski adamlar efendim, eski terbiye almı lar.

— Kendisi stanbullu de il mi?

— Kendisi de stanbullu, ailesi de. Sonra idadi mezunu... Arabi, Farisi okumu .
Urla'daki arazisini almadan önce Aydında maiyet me-muruymu . Daha yirmi sene filan
olmu Urla'ya yerle eli...

— Belli, hiç etrafındaki adamlara benzemiyor!

Savcı önündeki kâ itlara kapanmadan önce, öteden beri tutuldu u bir noktaya
dokunmaktan kendini alamadı:

— Hâkim, sen bu yeni kelimeleri bir eye benzetiyor musun Allah a kına? Savcı!
Savcı! Ne demek savcı? yice yüz buru turdu. Isınamadım gitti. Herkesin de dili alı tı. Bir
de müddeiumumi de! Ne güzel de il mi?

Savcı yerine daha iyi kuruldu. Gerildi:

— Müddeiumumi! Ne bileyim? Bir heybeti var! Bir manası var! Savcı deyince ne
oluyor? Hiç! Geç Allah a kına hâkim! Nereden çıkardılar bu kelimeleri! Ben sevmiyorum!
Savcının ya ı otuzuna varmamı tı daha. Ne Arapça ne Farsça bilirdi. Fakat kendisine
müddeiumumi denilmesi için hiç de bu dilleri bilmesi kanısında de ildi.

Hâkim aksine lisede Arapça okundu u sıralarda yeti mi ti.

— Ben tamamen aleyhinde de ilim bu hareketin, dedi. Yeni kelimelerin içinde bazı
güzelleri de var. Fakat bazılarında dedi inde haklısın. Yargıç mesela... Ama görüyorsun
kimse yargıca alı amadı... Zorla olmaz efendim bu gibi **hareketler!**.. Zamana bırakmak
gerekir. Zaman bu zorla kabul ettirilmek istenilen kelimeleri kendili inden atar,
ayıklar...

Savcının içi yaralıydı bu konuda:

— Tabii kimse yargıca alı amadı ama savcıya alı tı! Bundan sonra ne yapacaksın
yap, bir daha müddeiumumi dedirtemezsin kimseye! Geç, hâkim geç, savcılı ın tadı
kalmadı artık!..

Hâkim güldü:

— Bak gördün mü, kendin de savcı diyorsun... Savcı yumu adı:

— Ne yapalım bizi de alı tırdılar. Gelen istidalara baksana. Savcılık sayın katına,
savcılık sayın katına, hep böyle.

Cumartesi pazar, pazartesi salı geçti, bekçilerin, jandarmaların Ur-la'nın dört bir yanını
ara tırmaları bo çıktı. Kaçakların en ufak bir izine rastlayamadılar. Kendilerini ne gören
vardı, ne bilen!

Çar amba sabahı savcılı a Ali Onba ı'nın imzasıyla bir dilekçe geldi. Ali Onba ı olay
sırasında birlikte oldu u savunma tanıklarının dinlenmesini istiyordu.

Avni Bey, baskıcı Vehbi Usta, yardımcısı Hüseyin, kahve çıra ı Mümin o gün karakolda
dinlendiler. Ertesi gün hâkim verilen tutukluluk kararına itiraz dilekçesini inceledi. Ali
Onba ı'nın tutuklulu unun kaldırılmasına karar verdi...

Ö leye do ru, Ali Onba ı'nın e i dostu arasında, Park Kahve-si'nde oturdu unu gören Kör
Fehmi, alıkla tı. Nasıl olurdu bu? Zorla kız kaçırın bir adam nasıl serbest bırakılabilir?
Bir haftadır olayın nasıl geçti ini, Ali Onba ı'nın o luna nasıl yardım etti ini, o kadar çok
ki iye anlatmı tı ki, artık kendisi de onun suçlulu una inanır hale gelmi ti.

Ali Onba ı'yı ParkKahvesi'nde gören tanıdıkları meraklarını yenemiyorlar, yakla ıyorlardı.
Recep ikâyetini geri mi almı tı? Kızını Cemal'e veriyor muydu? Anlamak istiyorlardı. Ali
Onba ı, geçmi olsun diyen her tanıdı a kahve ısmarlamak, sonra da iftiraya u radı ını
anlatmak zorunda kalıyordu. Fakat ne olursa olsun, dinleyenlerin, hikâyenin akıllarında
bir haftadır yerle en öteki eklini söküp atamıyordu. Kar ınsındakilerin kendisine
inanmayan bir davranı ları vardı. "Bak **sen!?** Biz seni Cemal'le birlikte sanıyorduk! Cemal
nerelerde?" diyorlar, a kınılıklarım, bir çe it hayranlıklarını gizleyemiyorlardı! Do rusu,
bir kimsenin, dövmek, sövmek, öldürmek, her neyse, hakkıyla hapiste kalmasma saygı
duyulacak bir çe it erkeklik bulundu una akıllan yatıyordu ama, böyle hiç yoktan, hak
etmeden?!.. Hapse girip çıkmak da bu kadar ucuzladı mı ki?

Kör Fehmi, Recep'i buldu, karakola u radı. Ba çavı tan hâkimin kararım ö rendi.

Kaçaklardan da henüz bir haber yoktu...

— Oldu mu ba efendi, dedi, sen söyle?

— Ne?

— Kız ortaya çıkmadan kaçırınlar gözümüzün önünde elini kolunu sallaya sallaya dola sını?

— Orasını git hâkime söyle!

— Peki ba efendi, öyle olsun!

Kapıyı çekti. Karakolun merdivenlerinden hızla indi. Arkasından yeti en Recep'e döndü. Okkalı bir küfürden sonra:

— Ben bilirim kime söyleyece imi, dedi, yürü!

Avni Bey' in u ra malarından haberi vardı kaç gündür. O hızla Demokrat Parti Parti İçe Ba kam'nın dükkânına gittiler. Bir hız, bir heyecan olanları Demokrat Parti İçe Ba kanı'na anlattı.

— Oldu mu abi, dedi, oldu mu bu? Biz bu kadar yıl bunun için mi partiye ko tuk? Ba kan onun ne kadar ko up ne kadar ko madı ını çok iyi biliyordu. Fakat politikada kabahatleri yüze vurmamak yoktu.

— Dur sen, dur tela lanma, bir çaresini dü ünürüz.

— Biliyor musun abi, biz bu Avni Beyleri ba ımızdan atmaya kadar neler çektik? Bak hâlâ onların borusu örüyor. Hâkim de, savcı da, ba çavu da onlann adamı! Hâlâ onların sözünü dinliyorlar...

Gerçek uydu: Kör Fehmi, her vakit iktidarla iyi geçinmek gerekti i kanısındaydı. 1950 seçimlerinin kesin sonuçları alınıncaya kadar Halk Partililerin yanında dola ır, demokratlan son zamanlarda uzaktan idare ederdi. Seçimlerin sonuçlan belli olur olmaz Demokrat Parti Ba kanı'nın ellerine sanlmı "Çok ükür abi, demi ti, kurtulduk bu zalimlerden! Emret abi, ne istersen emret! Öl de, öleyim! Bundan sonra canım sana feda!" Recep'e gelince, 1946 yılında, bütün Kavalılar gibi o da Sıra Mahalle Demokrat Parti Oca ı'na kaydolmu tu. Demokrat Parti'nin, Halk Partisi'nin ne oldu unu bildi inden de il, sadece göçmen oldu undan! Halk Partisi'nin ileri gelenleri yerlilerdi Urla'da; mademki öyle, Halk Partisi yerlilerin partisiydi. Demokrat Parti'nin ileri gelenleri ise çoklukla göçmendi; u halde, Demokrat Parti göçmenlerin partisiydi. Recep de göçmendi, u halde demokrattı. Ba kan yatı tırmak istedi Fehmi'yi. Fehmi, her gün, i i istedi i gibi gitmeyen herkesin, savcı, hâkim, ba çavu , kaymakam, kısacası kimin selamım be enmemi se onun aleyhinde, parti ba kanını gelip sıkı tırdı ını çok iyi biliyordu.

— Olur mu abi, olur mu bu? Sen de bizi dinlemezsene biz artık gidip kendimizi'denize atalım daha iyi...

— Hele birkaç gün daha geçsin!

— Sen bilirsin abi; bundan sonra hizmet bekleme bizden!

— Peki ne yapayım yani?

— Ba çavu u sıkı tır önce! Bulsunlar bu garibin kızını! Bir haftadır sa mı de il mi haber yok! Ne ırz kalmı tır, ne namus? Reva mı bu abi? Senin benim kızımın ba ına gelse durur muyuz?

Parti Ba kanı bir zamandır her istenilene hayır diyemez duruma gelmi ti.

— Peki, hadi siz gidin, ben kaymakam böyle görü ürüm. Ba kan, kaymakamı gidip gördü. Kaymakam ba kanın yanında ba çavu u ça ırdı. Sordu:

— Ne haber u geçen hatta kaçan kızla o landan?

— Bir haftadır durmadan aratıyoruz...

— Epey uzattınız bu işi!..

— Hiçbir ize rastlamıyoruz beyefendi, ne bir ihbar var ne de ne tarafa gittiklerini gören...

— Yakınlanm tespit edin!

— Ettik efendim. Arama karan aldık. Gidip aradık da...

— Ne zaman?

— Daha ilk günü.

— Tekrar gidin!

— Her gün jandannalarla aratıyorum efendim.

— Bekçilere de **söylemeli!**.. Bu durumda bekçi te kilatından da faydalanmalı...

Kaymakam bunun gibi akla gelmesi kolay, ba çavu un geciktirmeden ba vurdu u çareler hakkında konu ttı. Ba çavu , bütün köylere telefonla olayı bildirmi , köylerdeki bekçilerin kaçakların Urla sı-

nırlan dı ina çıkabileceklerine dikkatini çekmi ti. Ayrıca izmir'e geçen her otobüsü bir haftadır aratıyordu. Çe me yönüne do ru da bütün karakollara olay duyurulmu tu. Kaymakamın diyece i bir ey kalmıyordu. Fakat masasının önündeki koltukta kurulan parti ba kanını her ekilde memnun etmek gerekirdi...

— Adamlarınız kifayetsizse bizzat kendiniz alakadar **olun!**.. Etrafa dedikoduya yol açacak hareketlere meydan vermemek lazım.

Parti ba kanı söze karı tı:

— Ali Onba ı da, onun mal sahibi Avni Bey de halkçıldılar. Bunlara fazla yumu ak davranmaya gelmez! Çok çabuk ımarırlar!..

Ba kan, bunları söyledikten soma, nasıl söyledi ine kendisi de a arak, bir kaymakama, bir ba çavu a baktı, ikisi de susuyorlardı. Koltu unda biraz kımıldadı, sözü kapadı.

— Her neyse, bulunsunlar da... Kaymakam ba çavu a döndü:

— İmdi gidin, saat be ten önce de, beni hadisenin seyrinden haberdar edin.

Ba çavu çıktı. Kanıksamı tı bu türlü olayları. Daha altı ay önce kaymakamın masası önünde Halk Partisi Ba kanı oturur, kaymakam bu gibi i ler için sık sık gene kendisini ça ırtırdı. Altı ay önce demokratları tuttu undan ikâyet olunurdu, imdi halkçıları tuttu u yolunda söylentiler kula ina geliyordu.

Ak amüstü kaymakama verilecek hiçbir yeni haberi yoktu. Aramaya devam edildi ini söyledi. Ertesi gün, ba kan, Kör Fehmi'ye:

— Yakında, çok yakında, diyordu. Hepsi gidecek! Kaymakamdan da, ba çavu tan da, hâkimden de hepsinden de kurtulacaksınız! Çok yakında!

8. KÜÇÜK DAMIN HAFTASI

Zeli 'le Cemal o haftayı, ilçede olup bitenlerden habersiz damlarında geçirdiler. Damin içini temizlemi ler, penceresinin kar ısına gelen kö eye ottan bir yatak uydurmu lardı. Kapının üstündeki asma kilit duruyordu. Dama pencereden girip çıkıyorlar, sonra da hemen hemen bütün gün, pencerenin kanadını kapalı tutuyorlardı. Dı anda, damın etrafında, damın insansız görünü ünü de i tirecek her hareketten çekinmi ler, kuyunun yakınındaki otlara hiç dokunmamı lardı.

Cemal, gün do madan, yollan üstünde ilk gün gelirken kar ıla -tıklan sebze bahçesine kadar gidiyor, mendilini bulabildi i kadar, domates, biber, salatalıkla dolduruyordu. Dönü te, sapamyla, bö ürtlen, mersin kümelerinin gerisine sinerek, ilk havalanan bıldırcın, keklük sürülerinin geçi ini gözlüyordu. Çoklukla dama, elindeki sebze mendilinin yanında, vurdu u bir iki av ku uyla birlikte dönüyordu. O yokken Zeli , ba ın etrafındaki bö ürtlen kümelerini dola ıyor, kurumaya yüz tutmu bir iki avuç bö ürtlen; etraftan, gece ocakta yakacakla-n kadar çalı çırpı topluyordu.

Gizlendiklerinin üçüncü günü, onlan arayan iki lor bekçisi, harap ba ın altından geçen yoldan aynlıp, dama kadar yakla tılar. Damin etrafım dola tılar. Kilidi yerinde, pencereyi kapalı, samanlı ı bo gördüler. Zeli 'le Cemal bir sesin dı arıda "Her taraf kapalı" dedi ini, sonra da uzakla tı ını duydular.

Geceye kadar yerlerinden kımıldamadılar. Gece oca ı yaktılar. Ate te Cemal'in o gün sabahtan vurdu u iki kekli i kızartıp yediler. Damin kiremitlerinde çıkardı ı seslerden bir ara dı anda ya mur ba ladı ını anladılar. Ya mur kısa sürdü. Kesildi. Az sonra hafiften tekrar ba ladı.

Dördüncü günü ya ayı larında bir de i iklik olmadı. Duydukları seslerden, pencere aralıklanndan sızan ı ıklardan, o gün de dı arıda bir iki defa ya mur ya ıp güne çıktı ını anladılar.

Be inci gün, hava sertle ti. Damin içi iyice so udu. kindiye kadar birbirlerine sokulup ot yataklarının üstünde kaldılar. Fakat gene de ü üyorlardı. Bakı ları sık sık oca a, oca ın içinde duran çalı çırpı yı ina ina takılıyordu.

Cemal sordu:

— Yaksak mı?

— Ya dı ardan dumanı görürlerse?

- Orası kadere **artık!**.. Zeli 'in kararsızlı ı birden geçti:
- Eh ama! Görürlerse görsünler! Onlardan mı korkaca ım? Yakalım hadi!
- Cemal, ondaki bu de i ikli in sebebini neye yoraca ını bilemiyordu.
- Bıktım artık böyle kapalı kalmaktan! Ne suçumuz var bizim kaçak gibi ya ayacak! Be gün oldu güne yüzü görmeyiz! Hadi kalk, **yakalım!**..
- Cemal yerinden kimıldamadan mırıldandı:
- Sen bilirsin!
- Ben seni bırakmadıktan sonra, kim ayırabilir beni senden? Cemal "bilmem" anlamına omuz silkti.
- Kimin gücü yeter? Ha, söyle?
- Bilmem ki?!
- Ne yaparlar yakalarlarsa bizi, asmazlar ya?
- Asmazlar **elbet!**..
- Ben istedim, ben kaçtım derim! A larım, sızlarım, yalvarırım kumandan beye, belki de iyi adamdır, yüre i yufkadır, ayırmaz bizi, ne bilirsin?
- Bilmem.
- A lamakla olmazsa o zaman ba ka türlü yaparım!..
- Ne yaparsın? Koca devlete kar ı?
- Bo durmam **elbet!**.. Ben de bir ey yaparım! Kumandan bey anlamazsa bulurum derdimizi anlatacak birini! Eli kolu ba lı beklemem! Bırakmam sevinsinler o Kör Fehmi ile Bekir...
- Oca a yakla tılar, çalı çırpy yı ınını tutu turdular. Aevlere kar ı el ele, ba ba a birbirlerine sokuldular.
- Seni atsalar atsalar kaç ay atarlar içeri?
- Bilmem ki do rusunu? Nerden bileyim?
- Altı ay atarlar mı?
- **Bilmem!**.. —■ Bir sene?
- Hiç bilmem!..
- Ablam kaçtı ı vakit altı ay derlerdi eni tem için!.. Seni niye fazla atsinlar? Senin için de altı aydır.
- Kim bilir!?
- Ben istedim, ben kaçtım derim hâkim beye! Elbet o vakit cezası daha azdır. Bakarsın hâkim bey kumandan beyden daha yufka yürekli çıkar, hadi gidin evlenin der bize! Hiç hapis yatmazsın!
- Hâkimler kolay kolay acımazlar kimseye! Kara kaplı kitapta ne yazarsa onu bilirler! Ba ka bir ey bilmezler! Acısalar o vakit bütün mahpushaneleri bo altmak lazım!..
- Ben anlatırım onlara! Kara kaplı kitap elbet bizim nasıl kaçtı ımızı yazmaz! Ben hepsini teker teker anlatırım! Arzu ile Kamber'i geçti bizim ba ımıza gelenler! Mecbur olduk da kaçtık! O Kör Fehmi ile Bekir'in hakaretine mi u rataydım kendimi?
- Cemal oca ın yanından bir dal alıp ate i kan tırdı. Soma da dalı ate e attı.
- Eh artık, olan oldu! Bundan sonrası da olaca ına varır nasıl olsa! Hiç dü ünme!..
- Sen mahpusa girersen ben bir gün harçlıksız bırakmam seni! Çama ıra giderim, tütüne giderim, sana bakarım!.. Gününü doldurunca çıkarsın evleniriz.
- Eh artık, kismet!..
- Ben kafama koydum mu yaparım! Bu i in kismetini bu! Hiç de bu damda kapalı kalamam! Kimseden de korkum yok benim! Bak bugün mendilin bo geldin neredeyse! Ne domates kaldı o bahçede artık, ne biber! Keklikler de birkaç gün içinde ortadan kaybolurlar. Bu damda açlıktan ölürsek daha mı iyi! Etraftaki zeytinliklerde i vardır imdi. Çıkarız yarın sabah erkenden, kismetse, i ararız! Hiç olmazsa karnımız doyar, yakalanırsak elimizde üç be kuru para olur! Gerisini hiç dü ünmem!..
- Dı anda hızlı bir ya mur ba ladı. Ya muru dinleyerek birbirlerine daha çok sokuldular. Ba çavun, ikisini aramaya çıkardı ı iki jandarma, ak ama do ru, bütün soru turmalan bo çıkımı , Akkum'dan Torosan'a do ru dönüyorlardı. Biri:
- Bu taraflarda dola mamız hep bo urta, dedi. Kızla o lan imdi kimbilir hangi vilayetin hududuna vardı? Bir haftadır Urla da kalırlar mı?
- Bana da sorsan öyle! Bir yolunu bulup zmir'e ula mı lardır hiç de ilse!..

— Buralarda kalsa bir gören eden olurdu **elbet!**..

Harap ba in üst ba ina gelince durdular. İkinci jandarma cigara paketini, kibritini çıkardı. Bir cigara arkada ina uzattı, bir de kendi aldı. Kibritini çaktı. Kibrit yanmadı. Ya mur ceplerinin içine kadar i lemi , kibrit kutusu nemlenmi ti. Arkada ina sordu.

— Ate in var mı?

— Üstümde yok!

İkinci jandarma çaresiz kalanların alı kanlı ıyla etrafına baktı. Yüz adım kadar ötede, harap ba in damının oca ı tütüyordu.

— Dama varıp ate arasak mı?

— Sen bilirsin.

Yollar, harap ba in poyrazından, batıya do ru iniyor, soma ba in batısından, Torosan'a do ru kıvınlıyordu. Buldukları yerde, yolla ba in arası, erguvan, bö ürtlen kümeleriyle kaplıydı. Az daha a a gıda kümelerin geçit verdi i bir noktaya do ru yürüdüler. Geçite var madan, kümelerin gerisinden çıkan, e e i üstünde bir köylünün, a a gıdan, cigarası "**dudağında**, kendilerine do ru geldi ini gördüler.

— Dama varmaya hacet kalmadı...

— Bugünlük yeter yoruldu umuz! Daha buradan Urla'ya bir bu çuk saat çeker...

— iyicene de islandık...

Cigaraları dudaklarında, yakla an köylünün önünde durdular.

— **Selamünaleyküm!**..

Köylü onların istemesine sıra bırakmadan, duda ındaki yanık cigarasını ikinci jandarmaya uzattı.

— Aleyküm selam! Ne yandan böyle, vazifeden mi? Cigarasını ate leyen jandarma, köylününkini geri verdi. Kendi cigarasını arkada ina uzattı. Bo alan eliyle geldikleri yönü gösterdi:

— Sizin oralardan! Vazifeden! Hadi eyvallah! Arkada ı tekrarladı:

— Eyvallah!

— Hadi selametle.

Aynhp yürüdüler. Ters yönle do ru az uzakla tıktan sonra birinci jandarma geriye döndü, köylünün arkasından seslendi:

— Hem erim, bu dam kimin? Köylü döndü, dama bakmadı bile:

— Süleyman Çavuş'un! Ne vardı?

— Kız kaçtı da...

— Çavuş'un kızı mı? İkinci jandarma söze karı tı:

— De il ba kası... Hadi a am, sen yolundan kalma... Sonra arkada inı kolundan çekti:

— Yürü be o lum! Zaten geç kaldık... Köylü e e inin ba inı tekrar yoluna çevirdi.

— Ba kasıysa tanımam amma, çavuş'un kızı evli!

— De il, de il! Ba kası! Hadi eyvallah!

— Selametle!..

9.

De meyın yavruya... Ni de beyleri, beyleri...

Halk Türküsü

Nuri Bey sabah erkenden traktörüne binmi , Torasan bölgesindeki zeytinliklerinden, Teke bölgesindeki zeytinliklerine gidiyordu. Yüz adım kadar önünde, genç bir kadınla bir erke in ilerledi ini gördü. Kadının canlı yürüyü ü, omuzlarının, vücudunun yapısı daha yüz adım geriden içini gıcıklayacak gibiydi. Traktörünü hızlandırdı...

Nuri Bey'in babası Giritli Selim Bey, izmir'de a lık alım satımıyla u ra ırdı. İkinci Dünya Sava ı ba langıcında küçük bir ma azası vardı. Halim A a çar ısında, sava içinde serveti hızla artmaya ba ladı. Ma azası büyüdükçe büyüdü. Kısa zamanda evler, arsalar edindi. Bu ev arsa tapuları arasına Urla yakınlarında ucuza dü ürdü ü birkaç zeytinlik tapusu da karı tı.

Kendisi daha mahalle bakkallı ı zamanından kalma görgüsüylc kasanın ba ından ayrılmazdı. Ma azanın kepenkleri kalkınca kasanın ba ına geçer, ö le yeme ini kasanın bulundu u küçük bölmede, yakınındaki köfteciden getirterek yer, o küçük bölmeden ancak ma azasının kepenkleri inerken çıkardı. Servetini bu çalı ması, bu hesaplı ya ayı ıyla yaptı ı kanısındaydı, ilk yıllarda, ö le yeme ini, küçük bir scfertasında beraberinde evinden getirir, içti i kahveyi çayı ba kasına ısmarlatırdı. Evinde bir iki dakika açık kalmı elektri in, yeme e yanm ka ık kaçmı ya ın kavgasını ederdı karısıyla. Sava yıllarında, Tekel maddelerinde, unda, ekerde, öbür a lıklarda, sık sık görülen birden fiyat artı larında noksan bildirimlerle, her seferinde edindi i günlük kârların tutaYımn, bütün hayatında ya ayı ından kistıklarının çok üstünde oldu unu aklına getirmek istemiyordu nedense. Bunlar gelip geçici kârlardı! Güven olmazdı elbette... Ama insan kısıtlı ya amaya alı ırsa... Fakat o lu Nuri Bey bir yeti ti ki arkasından, sanki bir hareketiyle babasının görü lerini yalanlamak, babasını azap içinde bırakmak için yeti ti! Babasının bir hafta ev geçindirdi i para, Nuri Bey'e ak amdan sabaha yetmiyordu! Babası on yedi ya mda evlenmi , ne evlenmeden önce ne de evlendikten soma, kansmdan ba ka kadın tanımamı tı hayatında. Nuri Bey daha on yedi ya ında bar patronlanmn, gazino sahiplerinin kapıdan kar ıladı ı namlı hovardalar arasına karı tı. Hiç insafı yoktu babasına! Varsın ödesindi, ertesı sabah ma azasına damlayacak garsona bir gece önceki hesap pusulasını. Baba olmak kolay mıydı? Ne diye çıkarmı tı dünyaya kendisini? Adam her hesap pusulasını ödeyi inde, o lunun o geceki masra-fıyla bataca ını sanıyordu. Fakat yılların yardımı i te! O lu ne kadar yer, ne kadar açılırsa, kazançtan o kadar artıyordu! O hâlâ bu kazanç-lann geçici kazançlar oldu unu anlatmaya çalı ıyordu o luna. O lu anlamıyordu ki! Babasının ne kazandı ını babasından iyi biliyordu. Nuri Bey'in askere gidinceye kadar süren zamanı böylece geçti. Askerden sonra baba o ul arasında kavga gürültüler daha da arttı. Selim Bey, o lunu evlendirmek istiyor, o lu buldu u paralı pullu ev kız-lanm almaya yana mıyordu, iki üç ayda bir gezip tozdu u bar kadın-lanndan ya da içkili saz salonu güllerinden birini, alaca ım diye tutturuyordu! Allah'tan ki, bu evlenmek merakı, evlenmek istedi i kadınlarda o lu kadar köklü, devamlı de ildi!

O luna ma azasının i ini sevdirmeye çalı ıyor, fakat bir türlü sabah erken kalkmaya alı tıramadı ı gibi, ma azada da tutamıyordu. O lu ma azada kaldı ı zaman, ancak kasanın ba ında oturmayı seviyordu. Fakat Selim Bey kasanın ba ındaki yerini o luna bıraktıkça, ak amlan alı ılan alı veri tutannı bir türlü tutturamadıkların görüyordu. O lu kasayı açıp kapamaktansa, daha yakında oldu u için, banknottan cebine indirmeyi uygun buluyordu.

Sonunda öyle bir zaman geldi ki, Selim Bey, geçici olarak da olsa, o lunu ma azasından da, zmir'den de uzakla tırmayı tek çıkar y-ol olarak gördü. Urla'daki zeytinliklerin idaresini o luna verdi. Her yıl zeytinliklerden gelecek kazancın yansını, çalı masına kar ılık o luna bıraktı. imdi Nuri Bey, yılın üç dört ayını bu yüzden Urla'da geçiriyor, sık sık zmir'e inse de bu süre içinde ço u geceler Urla'da kalıyordu. Elbette ki Urla'da da rahat duracak de ildi. Gördü ü kıza kadına sata ıyordu.

Nuri Bey'in önünde ilerlediklerini gördü ü kızla o lan, Zeli ile Cemal'di. Yakla an traktörün gürültüsünü duyunca, önce dönüp arka-lanna baktılar, soma yolun kenanna çekildiler. Sabah erkenden çıkmı lar, i aramaya gidiyorlardı.

Nuri Bey, Zeli 'i yakından görünce daha da be endi. O lana gelince, toyun birine benziyordu! Yanlanndan geçerken traktörü iyice yava lattı.

— Merhaba hem erim!

— Merhaba!

— Nereye böyle?

— Hiç! Zeytine...

—Hadi atlayın arkaya da sizi gidece iniz yere kadar götüreyim! ..

Zeli 'le Cemal kararsız bakı tılar. Nuri Bey, onlan tanımasa da onlar Nuri Bey'i tanımlardı. Namını, huylannı biliyorlardı. Fakat bu önerisini kabul etmemek için akla yakın bir sebep de bulamadılar hemen.

— Hadi atlasamz ya! Ne duruyorsunuz? Korkmayın, parayla de il-

Traktörün arkasına ba lı römorkörün üstüne tırmandılar. Römorkörün içinde bir deste bo çuval vardı sadece...

— Çuvallann üstüne yerle tiler. Traktör yürüdü. Az sona Nuri Bey döndü:

— Kimin zeytinli ine gidiyorsunuz?

— Bakalım, belli de il daha... Urla'ya inelim de...

Cemal az ilerde römorkörden inebilmek için söylemi ti bu yalanı... Nuri Bey önüne dönüp az bir zaman sustuktan sonra ba inı tekrar geriye çevirdi:

— Ben dünnden beri zeytinleri çırpıtmaya ba ladım, size i vereyim isterseniz...

Cemal, Zeli 'e baktı, inseler nereye gideceklerdi? Çaresiz Nuri Bey'in verece i i kabul ettiler. Gündelikleri be er liraydı.

Küçük bir koyakın kar ılıklı yamaçlarını kaplayan zeytinli e vardılar. Koyakın dibinden bir su geçiyordu. Suyun çıktı ı yerde, büyük bir çınar a acı, kavaklar, bir havuz, iki katlı bir ba kulesi görünüyordu. Kulenin etrafını küçük bir ba çeviriyor, ba ın hudutlarında, zeytinlikler ba lıyordu.

Traktör kuleye do ru ilerlerken, Nuri Bey kar ı yamaçta zeytin elleyen ikisi kadın, üçü erkek be ki ilik amele grubuna do ru seslendi:

— Yusuf A a!..

Amele grubundan kuleye do ru ayrılan Yusuf A a kar ılık verdi:

— Geliyorum!..

Traktör kulenin önünde durdu. Yusuf A a gelenleri selamladı. Nuri Bey, Cemal ile Zeli 'i gösterdi:

— Sana iki de yardımcı getirdim! Memnun oldun mu?

— Eksik olma bey...

— Karısı çuvallan yamasın, kendisi sana yardım etsin...

— Nasıl emredersen bey... Nuri Bey etrafı gözden geçirdi:

— Dünden beri i nasıl?

Yusuf A a kulübünün önünde dizili duran çuvalları i aret etti:

— Altı çuval oldu...

— Hadi onları traktöre yükletin de ben gideyim.

Yusuf A a, Cemal, **Zeliş**, önce römorkördeki bo çuvalları indirdiler. Kulenin içine ta ıdılar. Yusuf A a, Zeli 'e kulenin alt odasında bir kö ede yı ılı duran çuvalları, çuvaldızın, ipin yerini gösterdi. Ayrıca bir ba bıça ıyla, yamalık olarak kullanaca ı yırtık iki çuvalı önüne bıraktı. Zeli , pencerenin altına oturup çalı maya ba ladı.

Cemal'le birlikte kulenin önünde duran altı çuval zeytini römorköre yüklediler. Nuri Bey gitti. Öbür amelelerin yanma do ru ilerlerken Yusuf A a, Cemal'e döndü. Birbirlerini kar ıla ır kar ıla maz tanımlardı.

— Bu Nuri Bey'i nereden buldun?

— Yolda kar ıla tık!

— Kaçak oldu unuzdan haberi yok ya?

— Nerdcn olsun?

— Hiç, öyle sordumdu!

— Zeytinlikle çalı anlar kimler?

— Kanm, gelinim, bir de benim o lanlar... Bizden yana sır çıkmaz meraklanma!..

Ama gözünü aç, bey bir kere anlamasın...

Cemal soran bakı larla Yusuf Çavu 'un söyledi i sözü açıklamasını bekledi.

— Eli açık, öbür huylan hep iyidir ama, bir kadın bir kız gördü mü beye hiç güvenmeye gelmez! Hele eli yüzü düzgün bir kadın görürse kar ısında, akli ba ından gidiyor. Nerdeyse o lanla benim gözümün önünde bizim geline saldıracaktı! Ona göre davran. Kaçak oldu unuzu anlarsa faydalanmaya kalkar...

Cemal ba inı salladı. Az sonra sordu:

— Bizimkilerden ne haber?

Babanı içeri attılar arkandan ama, dün bıraktılar.

— çeri mi attılar, niye? Yusuf A a duyduklarını anlattı.

—Neyse artık çıktı ya, teslim olmanıza lüzum yok! Onlar sizi arasınlar bulsunlar! Mahpusa girmek için niye acele edecen...

Zeytinlikte Yusuf A a'nın o ullan, Cemal'in etrafını aldılar. Karısı, gelini, Zeli 'i sordular.

Yusuf A a karısına döndü:

— Gidin gelinle kuleye kadar üç be dakika görün madem merak edersiniz!

Kumanyayı da ate ç verin! Bu kaçaklara sıcak bir yemek yedirelim.

Ku luk sofrasından kalktıktan sonra, Zeli kuleye çuval yamamaya, öbürleri zeytinli e döndüler. Çok geçmeden Nuri Bey traktörünün üstünde göründü. Traktörü kulenin yakınında bıraktı. Önce zeytinli e geldi. Yusuf A a ile öbür amelelerle bir iki laf attı. Çırpılan a açları saydı. Oradan kuleye döndü.

Zeli ba ını önüne e mi çalı ıyordu. Nuri Bey'in kulenin kapısından girdi ini duyunca, ba ım kaldırdı baktı, sonra gene önüne e di. Nuri Bey kapıdan içeri bir iki adım atıp Zeli 'in az ötesinde durdu.

— Kız korkuttum mu seni? Zeli cevap vermedi...

— Ha? Korktun mu söylesene?

Zeli yamadı ı çuvalı sert el hareketleriyle gözden geçirdi. Ba ka deli i olmadı ını görünce, gene sert hareketlerle katladı, yana attı. Tamir edilecek çuval yı ınından ba ka bir çuvalı hızla çekip aldı.

— Demek korkmadın ha?

Kısa bir an, öfkeyle çakmaklanan bakı larını Nuri Bey'e dikti:

— Neden korkacak mı ım?

Nuri Bey bozuldu. Fakat bir kere ba lamı tı artık. Kız ba ını önüne e ip çalı maya ba layınca devam etti:

— Sen erkeklerden korkmaz mısın? Cevap alamadı.

— Bir daha korkmadım de **bakayım!..**

Gene cevap alamadı. Bu sefer kıza bir adım daha yakla tı.

— Ne kadar da güzelmi sin!.. Kocan gelir diye mi korkuyorsun?

Zeli elindeki çuvalı avucu içinde sıktı.

— Çekip gider misin sen benim ba ımdan bey?

— Ne o? Benim malımdan beni mi kovmaya kalktın?

— Çekip gider misin, yoksa gitmez misin?

Avucundaki çuvaldızı Nuri Bey'e do ru çevirdi. Bakı larını dikmi Nuri Bey'den gelecek en küçük bir hareketi bekliyordu. Kimilda-sa yerinden fırlayacak, çuvaldızı neresine gelirse saplayacaktı. Kararı apaçık görülüyordu. Nuri Bey bir adım geriledi.

— Bak sen? Demek insan gibi hatırınızı sormayalım, iki laf et-
meyelim öyle mi?

Zeli kar ılık vermedi. Nuri Bey'in ba ka bir ey söylemesine sıra kalmadan Yusuf A a içeri girdi.

Nuri Bey'in kuleye girdi ini, sonra da dı arı çıkmadı ını kar ıdan görünce, kuleye gitmek için davranan Cemal'i "Dur sen, ben gider bakarım" diye önlemi ti.

Yusuf A a yamanan çuvaları saydıktan sonra aralarından sa lam iki çuval aldı.

— Yamananlar on dört çuval olmu bey, bize iki gün yeter. Nuri Bey ellerini gerisinde kavu turarak kulenin dı ına yürüdü.

— Yamanacak ne varsa hepsi bitsin daha iyi...

— Yusuf A a onun arkasından çıktı. Traktörün ba ında durdular. Nuri Bey cebinden bir avuç kâ it para çıkardı. Önce iki onluk ayırdı.

— Tut bakalım, bu sizinkilere...

Yusuf A a onlukları aldı, elinde, bekledi. Nuri Bey bir be liralık bir iki buçuk liralık daha uzattı:

— Bu da yeni gelenlere...

Yusuf A a uzatılan yedi buçuk lirayı hemen almak istemedi.

— Bey, sen onlann hakkını kendi elinle versen...

— Niye?

— Belki akıllanndan bir ey geçer...

—Tut sen, al, sorarlarsa iki buçuk liralıklarını benim kesti imi söylersin. Hakları haktır gene! A açların çırpılması bitince iki er buçuk liralıklarını toptan veririm. imdi ödersem bakarsın yann gelmezler! Her gün çıkıp amele mi arayalım?!

Traktöre bindi. Motoru çalı tırdı.

Ta kar ıdan, koyakın üst ba ından geçen bir kır bekçisi seslendi:

— Merhaba Nuri **Bey!..**

Nuri Bey seslenene baktı. Yusuf A a'ya sordu:

— Kim o? Yusuf A a:

— Bekçi Arif, dedi...

Nuri Bey yüksek sesle kar ılık verdi:

— Merhaba Arif A a... Yusuf A a'ya döndü:

— Hadi eyvallah...

— Güle güle bey...

Traktör sarsılarak hareket etti...

O ak am Nuri Bey, manifaturacı bir arkada ıyla içki masasına oturdu. Aralarında tek konu ma konusu kadınlardı her zaman. O ak am da özellikle Zeli 'ti tabiatıyla, Nuri Bey her cümlesine "**Bir** kız azizim, bir kız, bir görsen" diye ba lıyordu. "Bir gö üsler var! Bir bel, bir gözler..."

— Kimin kızı, kimin karısı acaba? Ben mutlaka tanırım.

— Daha sormadım! Tanımazsın azizim, bunu tanımazsın! Tanı an duramazsın! Bir kız azizim, görsen erirsın namussuzum! Billah erirsın!..

— E, peki bir ey yapamadın mı?

— Asıldım tabii ama, birden ürkütmek istemedim!

— Durum nasıldı?

— Fena de il! Yann yahut da öbür gün mesele tamam! Bunu kolay kolay bırakmam azizim! Belki de kocasını yanıma alınm. O lan safın birine benziyor. Ne kız be! için gider namussuzum...

Konu maları böyle bir zaman uzayıp gitti.içtikleri lokanta **kala-balıklaştı**. Derken bir ara Kör Fehmi'nin içeri girdi i görüldü. Kör Fehmi, Nuri Bey'i lokantada görünce yakla tı:

— Nasılsın abicim?

— iyiyim Fehmi, sen?

— Flamdolsun iyiyim! Sa lı ına duacıyız!..

— Otur da bir kadeh iç bakalım.

— Rahatsız etmeyelim sizi abicim! Ben öyle ba ka kenarda oturur akranlarımla içerim. Muhabbetinizi bozmayayım. Sen gene bana bir küçük i e açtırırsan gönlüm olur abicim.

— Peki, nasıl istersen...

Kör Fehmi hemen Nuri Bey'in arkasındaki masaya oturdu. Nuri Bey, garsonu ça ırdı.

Fehmi'ye bir i e rakı, meze olarak da ne isterse getirmesini söyledi.

Tekrar manifaturacı arkada ı ile konularına döndüler.

Be on dakika daha geçti. Nuri Bey arkasına dönüp Fehmi'yle biraz ilgilenmek istedi:

— Ee Fehmi, ne var ne yok bakalım? Fehmi, a zını elinin tersiyle sildi.

— Sorma abi, bir iyilik yapalım dedik, ba ımız derde girdi...

— Hayrola, ne oldu?

— - u bizim baskıcı Recep'in kızı, itin birine kaçtı, on gündür ararız, ne kız var meydanda ne o lan daha...

— Karakola haber verdiniz mi?

— Vermez olur muyuz abi? Verdik elbet! Ama gel de anlat! ki jandarma çıkarmakla elin o lu bulunur mu?

Nuri Bey'in gözünün önüne sabah römorküne aldı ı kızla o lanın halleri geldi. Onların bir çekindikleri vardı nedense! çine birdenbire do du; sakın kaçaklar onlar olmasın?

— Nasıl kız bu?

— Bebek gibi bir kız abicim! Ay parçası gibi...

— O lan?

— Kopu un biri. Ne i var, ne güç! Daha askerli ini bile yapmadı. Kadıovacıklı Ali'nin o lu...

— Daha bulunmadılar demek?..

— Bulunmadılar. Bir ey de il kız Bo nak Bekir'e ni anlı. O lanın babasını attılar, üç be gün içeri, imdi onu da saldılar. Elin o lu kendi keyfiyle ortaya çıkar mı?

— Eh bir iki gün geç de olsa çıkar elbet... Hadi bakalım, içkin yetmezse bir i e daha söyle...

Arkada ına döndü. üpheleri gittikçe kuvvetleniyordu.

— Sen tanıyor musun, baskıcı Recep'in kızını?

— Bir iki kere gördüm.

— Nasıldır?
— Çok güzeldir. Onun ablaları vardır, onlar güzel mi güzeldirler!..
— Huylan nasıldı?
— Duyulmadı hiçbir eyleri... Ablalan sırası geldi kocaya kaçtılar. Bunlar hep öyledir. Dururlar dururlar bir tutuldular mı artık onunla gözleri dünyayı görmez olur.

Nuri Bey az dü ündü. üphelerini açmakta zarar görmedi:

— Ulan, bana bak, sana dedi im kız, Recep'in kızı olmasın?

— Olur olur...

— Dur sen, ben onu yarın **saba^h** anlam. Sen hiç ses çıkarma... Karakol onlann pe indeyse elimden hiçbir yere kimildayamazlar! öyle jandarmaya haber verece imi çitlattım mı tamamdır... Ondan sonra hemen oracıkta, çuvallann üstünde, görürüm hesabını... Sen hiç a zından bir ey kaçırma kimseye...

Konulan gecenin geri kalan kısmında bu yönde geli ti... Nuri Bey ertesi sabah zeytinli e artan bir hevesle gitti. Fakat Zeli 'le Cemal'i zeytinlikte bulamadı. Keyfi bozuldu. Yusuf A a'yı ça ırıp sordu:

— Nerede kaldı dünkü o lanla kız?

— Bugün **gelmediler!..**

— Gelecekler miydi?

— **Bilmem!..**

Atlatılmı sayıyordu kendini. Öfkelendi:

— Gördün mü Yusuf A a, iyi ettim de kestim gündeliklerini! Bilseydim gelmeyeceklerini, dün o kadarını da vermezdim. Onların halini pek gözüm tutmamı tı benim!

Yusuf A a kar ılık vermedi. Susması, Nuri Bey'e hak vermedi i anlamına geliyordu. Nuri Bey sözü de i tirdi:

— Baskıcı Recep'in kızı de il miydi o?

— Bilmem! Tanımadım...

— Sizinkilere sor bakalım...

Yusuf A a çalı masına dönmek için yürüdü...

— Onlar da tanımadılar bey! Tanısalardı söylerlerdi!

— Peki Yusuf A a öyle olsun. Sen görmemi sin ama ben gördüm. Hadi bakalım, ben ikindiye do ru gene u rarım...

Traktörüne binip zeytinlikten ayrıldı.

Gerçekte Yusuf A a, o sabah Cemal ile Zeli 'in i e gelmeyece ini biliyordu. Ak am zeytinlikte i i bıraktıktan sonra, dönerlerken yolda, Zeli , gündüz beyle arasında geçen olayı kısaca hepsine anlatmı tı. Cemal sormu tu:

— Neden seslenmedin?

— Niye ça ırayım seni? Kavradım sıkı sıkı avucumda çuvaldızı bekledim gelsin! Ataydı bir adım daha, ben de il o ça ıracaktı hepinizi... Göreydiniz nasıl geri geri gitti ini hepiniz e lenirdiniz...

Yusuf Çavv 'un karısı ile gelini bastılar kahkahayı... Ötekiler gü- . lümsediler. Büyük o lu:

— Anla ıldı imdi neden kesti sizin gündeli inizi! dedi. Yann da bir kere talihini denesin ister... Bak gelin, bu defa da ça ırmazsan hepimiz darılırız...

Tekrar gülü tüler. Yavuz Çavv az dü ündü. Cemal'e döndü:

— Cemal o lum, yarın siz görünmezseniz daha iyi! Bu o lan anlarsa bir kere kaçak oldu unuzu, rahat vermez ikinize de...

Bu konuda dü ününce, hepsi aynı karara vardılar. Cemal aldı ı yedi buçuk liranın be lirasını Yusuf A a'ya uzattı:

— Ne yapayım ben parayı? Çar ıya inmem, bozamam! yisi mi sen bu be lirayı alsan da, her sabah zeytinli e geçerken, yolun kenarına bize iki ekmele, biraz peynir bıraksan...

ileride, Tekeden Çe me osasına çıkılan yerde, bir erguvan kümesinin dibine, Yusuf Çavv 'un her sabah, gelirken Cemal'in istediklerini bırakmasını kararla tirdılar. Cemal de gün do madan alacaktı bırakılanları. Gece damlarına döndüler. Ertesi gün do arken gidip kararla tirdıkları yerden Yusuf Çavv 'un bıraktı ı iki ekme i, yarım kalıp peyniri aldı... O gün gene dama çıkmadılar. Daha ertesi gün, Cemal erkenden ekmelelerini almaya gidince, erguvan kümesine yakla tı ı sırada, çalının gerisinden bir gazete kâ ıdı hı irtısı,

homurtular geldi ini duydu. Kümeyi dönünde iki iri çoban köpe i önünden fırladılar. Yusuf Çavu 'un bıraktı ı iki ekme in a ızlarında son parçalarıyla uzakla tılar... Dama eli bo döndü. Üçüncü gün ya murlu geçti. Yusuf Çavu lar zeytinlikte i tutmadılar. Dördüncü gün sabah erkenden Zeli 'le birlikte tekrar damdan çıktılar. Bu defa aksi yöne, Özbek'e do ru yürüdüler, izmirli ba ka bir tüccarın zeytinli inde i buldular. Çalı malannın birinci günü korkusuz geçti. İkincigün ikindiye do ru zeytinli in altından geçen yolda, daha kar ıdan tanıdıkları bir traktörün ilerledi ini gördüler. Traktörün üstünde Nuri Bey'i tanımakta güçlük çekmediler. Traktör zeytinli in alt ba ında, yüz adım ötelinde durdu. Nuri Bey bir zaman zeytinlikte çalı anlara baktı. Zeli 'le Cemal, e ilmi tane elleyerek traktörün hareket etmesini, uzakla masını bekliyorlardı. Traktörün hareketi onların önünde, yerde, ellenecek tane kal-mayınca kadar gecikti. Birlikte çah tıklan amelelerin dikkatini çekmekten de çekinmiyorlardı. Zeli ete indeki zeytinleri az ileride küfeye bo altmak için yürüdü. Ba ını kaldınp baksa, Nuri Bey'le göz göze gelece ini biliyordu. Nitekim küfeye ete indekileri bo altıp dönerken, yola do ru çabuk bir göz attı. Nuri Bey'in kendisine baktı ım gördü, ba ı önünde, yerine dönerken traktörün kalktı ını duydu. Cemal'e do ru fısıldadı:

— - Cemal kaçalım! Bizi tamdı...

Cemal güne e do ru baktı. Ak ama en az üç saat vardı. Öbür amelelere baktı. bırakmak için onlara ne diyece ini bilemedi. Zeli o-nun kararsızlı ını anladı.

— Sancılandım desek.

— Yardıma, ilaç bulmaya kalkarlar...

— Bizi mutlaka haber verir imdi...

— Kaçacak olsak gene aynı kapıya çıkar... Jandarmalar buraya gelir, buradakilerden ne yana gitti imizi anlarlar...

Bir türlü ne yapacaklarını kararla tıramadılar. Çalı maya devam ettiler.

Nuri Bey, az ileride iki jandarma ile kır bekçisi smail Onba ıyla kar ıla tı. Traktörünü yava lattı:

— U urola smail Onba ı, ne tarafa böyle?

— U urlar ola bey! Sorma, on be gündür dola madık da ta bırakmadık! Bu baskıcı Recep'in kızı ba ımıza ne i ler açtı... Yolda kimseye rastlamadın mı bey?

Nuri Bey ba ıyla gerisini i aret etti:

— ileride zmirlielerin zeytinli ine bir bakın bakalım...

— Oradalar mı?

— Zeytinlikte kadınlı erkekli bazı yabancılar vardı ama uzaktan pek tanıyamadım!

• — n allah oradadır bey! Hadi eyvallah... Ayrıldılar.

Çar amba yollarında Kelepçe kollarında

Halk Türküsü

Zeytinlikte çalı an altı amele, traktörün geçi inden bir çeyrek saat sonra, iki jandarma ile bir kır bekçisinin, zeytinli i yoldan ayıran bel hizasında ta tan örme seti a tıklarını; set boyunca sıralanan bö ürtlen, erguvan kümeleri arasından çıkarak, zeytinli in düzünde dikildiklerini gördüler...

Kır bekçisi zeytinli in setini a ar a maz, elinde de nek zeytin çırpan Cemal ile Cemal'in ayakları dibinde, e ilmi , tane elleyen Zeli 'i tanıdı. Koluyla i aret ederek jandarmalara döndü:

— Tc ha! Oradalar...

Jandarmalar omuzlarına asılı tüfeklerin dipçiklerini tutarak bekçinin arkasından ilerlediler...

— Tc ha! Kadıovacıklı'nın o lu o sa ba taki...

Nadaslı zeytinli in içinde, a ırla an adımlarla çalı anlara yakla tılar...

— Kıpırdayacak yerleri kalmadı gayrı! Allah bilir o lan, kızın anasını bellemi tir on be gündür...

Bekçiyle gerisindeki iki jandarmanın yakla tı ını gören Cemal'in zeytin çırpan kolları durdu. Zeli sanki gözleri yerdeyken de onun hareketlerini görebiliyordu. Cemal'e bakmadan ba ını yola çevirdi. O da gelenlerin gittikçe yakla tıklarını gördü...

— Cemal! Ho **Cemal!**..

Delikanlı zeytin çırptı ı sırtı ı, tela sız indirerek sa eline aldı, diklemesine yere sapladı. Zeli a ır a ır do ruldu. Cemal'in sol omzu önünde durdu. Öbür, ikisi kadın, ikisi erkek, dört gündelikçi de i i bıraktılar. Cemal ile Zeli 'e yakla tılar. Kadınların genci Zeli 'e do ru fısıldadı:

— Ne oluyor?

Zeli bakı ları gelenlerde, omuz silkti. Bekçi dört be adım kala, çalı anlara:

— Selamünaleyküm, dedi, kolay gele... Gündelikçilerin en ya lısı kar ılık verdi:

— Aleyküm selam ismail Onba ı, hayrola? Bekçi, Cemal ile Zeli 'i gösterdi eliyle: Yavukluları almaya **geldik!**.. **Cemal'e** do ru yürüdü:

— Ulen Kadiovacıklı, da ta dola tırdın pe inde bizi! Gördüm ama senin gibisini görmedim. Hangi eytanın inine girdiniz kaç gündür?

Jandarmaya bir ba i areti verdi; ekledi:

— Doydunuz mu birbirinize gayri?

Jandarma, palaskasının gerilerinden bir demir kelepçe çıkardı, Ce-mal'e do ru yürüdü.

Zeli birdenbire jandarmanın önüne dikildi. Kollarını gererek Cemal'i gerisine aldı.

— Durun, hırpalamayın bo yere **Cemalimi!**.. Bekçi a ır bir iki adımla Zeli 'e yakla tı:

— Emir böyle bize kızım! Hırpalayacak ne var ortada! Götürüp ikinizi de karakola teslim edece iz, o kadar! Çekil hadi!..

— Onun kabahati yok bu i te! Ona ben istedim, ben **kaçtım!**..

— Anladık! Biz onun kabahati var dedik mi ki?

— Cezası günahı her neyse **benim!**..

— Hele tela lanma bakalım...

Zeli 'in kollar! yana dü tü. Bekçi devam etti:

— Bize emir böyle! Gayri arlık ne diyecekseniz kumandana, hâkime deyin... Bana deyip de ne olacak?

Jandarma, elinde kelepçe Cemal'in önünde durdu:

— Uzat bileklerini!..

Bekçi gündelikçilere durumu açıklamaya ba ladı:

— Bunlar on be gündür kaçak! Kızın babası on be gündür karakolun kapısında. On be gündür takipten bo döndükçe ba çavu bir tarafımızı bırakmadı...

Kadınların ya lısı, iki gündür hallerini yakından gördü ü Zeli 'le Cemal'e kısa bir bakı daha attı, bekçiye döndü:

— Kör mü bunun babası? Bunlar sevdalı! Bunlar kolay kolay ayrılır mı birbirinden? Kızının halini anlamadı mı?

Genci sözü aldı:

— Allah belli ki birbirine yazmı bunları! Allah'ın emri... Ya lı gündelikçi hepsini cevaplandırdı:

— Kismetse gene ayrılmazlar! Hele bir hâkimin önüne kadar çıksınlar bakalım...

Bekçi sordu:

— Kaç ya ındasın sen?

— On sekiz!..

— On sekizini doldürdün mu?

— Artık o kadarını hesaplamadım. Geride duran jandarma söze karı tır:

— Doldurmasına üç ay var dediler karakolda. Bekçi, Cemal'e do ru bir el salladı:

— Eh yatsan yatsan altı ay yatarsın! Altı ay sonra kız nikâhlana-cam dedi mi kimse sormaz anasına babasına. Hadi bakalım yürü de geç kalmayalım.

Cemal ilk defa konu tu:

— ismail Onba ı, izin olursa ceketimi giyeyim. Bekçi, Cemal'in kelepçeli kollarına baktı:

— A o lum, onu daha önce niye söylemedin...

Zeli bir ko u, be altı a aç ileride, iki zeytin dalı arasına sıkı tırlımı duran ceketini aldı, geldi. Jandarma, Cemal'in kelepçelerini çıkardı. Ceketini giydikten sonra tekrar vurdu.

Kadınların ya lısı atıldı:

— Onba ı, müsade etseydin de hiç olmazsa bunlann karınlarını doyursaydık.

— Urla'da da aç kalmazlar bacım, sen meraklanma...

Ya lı gündelikçi, gencine bir eyler fısıldadı. kisi birden kalabalı a arkalarını döndüler. Ceplerinden, eski, deri para cüzdanlarını çıkardılar. Saydılar, eklediler. ki buçuk lira denkle tirdiler. Ya lı gündelikçi, Cemal'e yakla tı. Avucundaki bozuk paralan, usulca Cemal'in ceket cebine bıraktı.

— Kusura bakma, daha fazla bulamadık. Mahpusluk hali, ilk günden lazım olur. Cemal yürümeye davranırken mınıldandı:

— Eksik olma!..

— Ben dünkü, bugünkü gündeliklerinizi de alır getiririm beyden.

— Eksik olma!..

Ya lı kadın, a açlardan birinin dibinde duran kumanya çıkını açtı. Yarım somun ekmele, bir küçük kesekâ ıdı zeytini aldı. Zeli 'in eline tutu turdu:

— Sakın dönme sözünden! Sakın yumu ama babana! Genci atıldı:

— Dayat kız Zeli , dayat! Nasıl imdi dayattın, karakolda da böyle dayat! Sakın kanma anana babana!

Ya lısı devam etti:

— Hepimizin ba ından geçti bunlar! Hepimizin ba ından geçti! Sakın kendi bildi inden a ma!.. Gönlünün dedi inden ba ka söze uyma.

Zeli ikisiyle de helalla tı:

— Duyarsınız arkamdan! Ben Cemal'e elletmem! Ölürüm de ayrılmam! Duyarsınız elbette! Helal edin hakkınızı.

— Bizden yana helal olsun.

Cemal önde, hemen yanı ba ında Zeli , arkalarında smail Onba ı, jandarmalar yola do ru yürüdüler. Gündelikçiler onlar setten a a ı ininceye kadar i tutmadılar, arkalarından baktılar.

Özbek yolu, Urla'nın Altınta mahallesinin gerisinden dolanıp,

Urla'nın ana caddesine girer. Urlayakınlannda, tarlalar, ba lar arasında ilerleyen yolun iki yanında, düzgün, harçsız, ta tan örülmü setler görülür. Özbek'e do ru ilerledikçe, yol zaman zaman tarlaların, zeytinliklerin düküne çıkar, sadece iki araba tekerle inin izinden ibaret kalır. Tarlalar da, ba lar da o tarafa gittikçe seyrekle ir, zeytinliker ba lar...

önce Özbek yolundan Urla'ya do ru yola çıkan grup, bir saat yürüdüktan sonra, Altınta mahallesinin ilk yapılarını gördü. Aralıklı ya murlar yollarda tozu topra ı yatı tırmı tı.

Yolun iki tarafında uzanan kırlar zengin bir güz ye illi i içindeydi. Cemal, hızlı adımlarla yürüyor, öbürleri yürüyü lerini onunla ayarlıyorlardı. Cemal'in yanı ba ında yürüyen Zeli adımlarını ona uydurabilmek için üç be adımda bir sekerek ko mak zorunda kalıyordu.

Özbek yolu, son derece harap, tek gözlü, üç be Çingene damı arasından Altınta mahallesine girer, mahallenin bo arsalanna kan ır. Mahallenin içine do nı ilerledikçe harap damların yerini önde tek, daha sonra çift katlı sa lam yapılar alır.

Damların önünde oynayan küçük Çingene çocukları, jandarmalar, bekçiler arasında, kollan kelepçeli bir delikanlı ile yeldirmesinin etekieri savnıla savrula yürüyen bir genç kızın üzerlerine do ru yak-la tıklanını görünce, bir ko u damlarının duvarları dibine kaçtı lar. Kapısı penceresi açık damlarda çocukların kaçmaları duyan emzikli Çingene kadınlan, ba örtülerini, uçlarından di leri arasına kıştırarak kapılarının önüne fırladılar. Arsanın ortasında yatan bir köpek, isteksiz isteksiz do ruldu, kıvınlan kuyru u arka bacakları arasında, çocukların arkasından kenara, duvar dibine çekildi. O da çocuklarla birlikte yakla anları seyre daldı.

Her tarafından kısalımı , ya murlardan ıslanıp, güne llerde kuru-yarak solmu , buru mu ceketini içine sı mayan geni gö üslü, yirmi güne yakın tıra görmemi delikanlılık sakalları, kelepçeli kolları, hızlı yürüyü ü, yanı ba ından ayrılmayan Zeli 'i ile jandarmalar, bekçiler arasında Cemal'in Urla'ya giri i, daha ilk anda heyecan yarattı.

Grup, Altınta mahallesine yakla rken az ötedeki çe menin ba ından, testisi elinde, evine do ru ilerleyen on bir on iki ya larında bir kız gelenleri tanıdı, elinde dolu testiyle ko maya çalı rken seslendi:

— Kız ana, ko ! Baskıcı Recep'in kızı gelir.

Az ötedeki evin penceresinden hemen bir kadın ba ı uzandı. Kadın gelenleri görünce pencerede durmadı, bir ko u kapının önüne dolandı. Anasıyla birlikte kom u kadınların pencerelelere fırladıklarını gören kız, testisini elinden yere bıraktı, hayretle, merakla dolu bakı larını gelenlere dikti.

Az ötede, mahallenin fırını önünde, ba ında ekmek tepsiyle duraklayan bir kadın, ellerini önlü üne silerek fırının kapısına çıkan fırıncı, pencerelerde, kapılarda biriken kalabalı ın arasına karı tılar.

Grup, Altında mahallesinden Çe me asfaltına çıkarak, Urla'nın içine do ru ilerledi.

Gelenleri penceresinden gören bir kadın, kapıya fırlayıp kom usuna seslendi:

— Recep'in kızı gelir, tanıdın mı kom u? Kom usu kar ılık verdi:

— Tanıdım ya! Tanımaz olur muyum? Belki bir ay olduysa kaçtı diye duyduk...

Söz oradan biti ikteki pencereye geçti:

— Ay e'nin küçü ü de il mi bu? Oradan da biti ik kapıya:

— O lam görmemi tim hiç de, kimdir çıkaramazdım! Nesi var be kom um? Erkek gibi erkek baksana! Ben gene babası istemez diye duyunca pısırı ın biri sanırdım... Yazık gençli ine...

Bu konu malar böyle uzandı, ilerleyen grubun arkasından, kapıdan pencereye, pencereden soka a geçerek, Urla'nın içine do ru yayıldı.

— Ne bilirsin âlemin hesabımı? Sözüm ona ni anlıyımı derler...

— Yandı desene o lan! Atarlar içeri!..

— Recep döve döve çürütür kızı...

— Recep mi çürütür? Baksana sen o kıza? Ablalarını ne kadar çü-rüttüyse bunu da o kadar çürütür!..

— Nerde gizlenmi bunlar kaç gündür?

— Ne bileyim? Beraber miydim be bana sorarsın?

Elektrik fabrikasının önünde, Urla'nın parke dö eli ana caddesine girerken, grubun arkası sıra, büyüklü küçüklü çocukların, meraklanan delikanlıların katıldı ı, bir kuyruk büyümeye ba ladı. Ana caddenin iki tarafındaki kahvelerde kâ it, domino oynayanlar, bo oturanlar, ellerindeki iskambil kâ itları, avuçlarındaki domino ta ları ile yerlerinden kalktılar.

Kahvelerin önüne dizildiler. Grup önlerinden geçtikten sonra, ço unda, tekrar yerlerine dönüp oyunlarına devam etmek hevesi kalmadı. Oyunlarını yarıda bırakıp, karakola do ru uzakla an grubun arkasına takıldılar.

Cemal ile Zeli , jandarmaların, bekçinin önünde, karakolun merdivenlerini çıkınca, altmı yetmi ki iyi bulan bir meraklı grubu, karakolun kapısı önünde kaldı. Dakikalar geçtikçe, meraklıların sayısı arttı. Toplanan kalabalık Park Kahvesi'ne, Cumhuriyet Alam'nın kar ı kaldırımalarına yayılarak karakolun önünde yer aldı.

Bekçi smail, ba çavun kapısı önünde Cemal'i omuzundan tu-tup çevirdi.

— öyle geç!..

Sonra da Zeli 'e döndü. Kar ı duvarın dibini gösterdi.

— Sen de öyle bir iki adım ayrıl bakalım.

Jandarma, Cemal'in kelepçesini çözdü, yanına dikildi. Bekçi, ba çavun yanına girdi.

Kaçakların bulundu unu haber verdi. Ba çavun kapısından Cemal'le Zeli 'e baktı. Sonra yerine döndü. Telefonla savcuyu aradı.

Savcı çalı ma saati sona erdi inden, odasından çıkmak üzereydi. Haberi alınca yerine döndü.

Kaçakların etrafında kaymakama, parti ba kanına kadar geni leyen

dedikodulardan canı sıkındı. Ba çavun a, kızın doktor muayenesi yapıldıktan sonra,

kaçakların hemen gönderilmesini, ifadelerini kendi almak istedi ini söyledi. Yazıcıyla, sulh ceza hâkimine de çıkmaması, odasında kalması için haber gönderildi...

Zeli bir jandarmanın beraberinde hükümetin doktoruna kadar gitti. Doktorun verdi i rapordan bir haftadan fazla bir zamandan beri kızlı ının giderilmi oldu u anla ıldı.

Zeli karakola dönünce, jandarma tekrar Cemal'in kelepçesini vurdu. Cemal, Zeli , iki jandarmanın arasında karakolun merdivenlerinden indiler, gerileyen, geçmelerine yol açan, sonra da arkalarından o ullanılan meraklı kalabalı ı arasında adliyeye do ru ilerlediler.

Savcı, odasına aldı ı Cemal'le Zeli 'i sabırsızlıkla kar ıladı:

— Gelin bakalım! Bizi bu kadar zamandır u ra tırdınız! Nerelerdeydiniz kaç gündür?

Cemal'le Zeli , ilk adımda, savcının üzerinde dola an bakı larıyla kar ıla maktan çekinerek, bakı larını bir zaman, odadaki kitaplar, masa, yazı makinesinin ba ında bekleyen yazıcı, duvardaki Atatürk portresi arasında dola tırdılar...

— Ha, nerelerdeydiniz?

Savcı bakı larını Cemal'in üzerinde durdurdu:

— Sana soruyorum? Cemal omuz silkti.
— Cevap versene o lum! Nerelerdeydiniz? —Hiç...
— Nasıl hiç?..
— Özbek yolunda, zeytinde çalı ıyorduk... Savcı bu cevaba az çok a ırdı. Yazıcıya döndü:

— Hazır mısın o lum?

Yazıcı elleri makinenin tu ları üzerinde bekliyordu. Savcı, Cemal'in sorgusuna ba ladı. Kimli ini saptadıktan sonra sordu:

— Anlat bakalım? Cemal tekrar omuz silkti:
— Ne anlatayım?
— Bu kızı kaçırımı sın, onu anlat!.. Cemal ne diyece ini bilemiyordu:
— Oldu i tel..
— Nasıl oldu?
— Kaçtık!..

Savcı sesini yükseltti:

— Kızdırmasana adamı o lum! Anlatsana! Nasıl kaçtınız? Birdenbire uçmadınız ya? Yanında kim vardı? Nasıl bir araya geldiniz? Hepsini teker teker anlat.

Yerinde gittikçe sabırsızla an Zeli dayanamadı atıldı:

— Onun kabahati yok hâkim bey! Bütün kabahat benim. Zeli 'in kimin kar ısında olduklarını kesin olarak bildi i yoktu.

Odaya giri leri de acele olmu , kapıdaki yazıyı okuyamamı tı. Savcı bakı larını kendisine dikince yanı ba ında yazıcının, "savcı bey" diye fısıldadı ını duydu. Aynı heyecanla hatasını düzeltti:

— Savcı bey.

Savcı ho kar ılamadı onun bu hareketini:

— Sen kimin kar ısında konu tu unu ö ren evvela! Sus hadi. Tekrar Cemal'e döndü:
— Söyle o lum, seni dinliyorum?

Ne diyebilirdi Cemal? Zeli istedi de kaçırım demeye dili varmıyor, olayı ba ka türlü ne ekilde anlataca ını da kestiremiyordu. Cevap bulamadı gene. Zeli tekrar atıldı:

— Ben istedim savcı bey! Ben onu kolundan tuttum.kaçtık! O-nun anlataca ı bir ey yok ki, anlatsın.

Savcı dikkatini Zeli 'in üzerine topladı:

— Sen mi istedin?
— Ben istedim!..

İlk anda kızın bu davranı ında bir sebep aramak gerekiyordu:

— Kızım, beni dinle, burada kanun himayesi altındasın! Hakikat neyse onu söyle! Bu delikanlı seni bu ekilde ifade vermek için tehdit altında tutuyorsa çekinme! Kimse bir kötülük yapmaz sana. Zeli , savcının sözünü tamamlamasını zor bekledi.

— Katiyyen savcı bey, katiyyen... Ret ederim bu söylediklerinizi!

Savcı önündeki kâ ıtları karı tırarak devam etti:

— Bak o zaman, seni kaçırırken ba ırmı ça ırmı sın! İmdi niye böyle söylüyorsun?

— Ret ederim! Kim ba ırmı ça ırmı ?!

— Sen ba ırmı sın? Bu delikanlıyla yardımcısı seni **sürüklemişler!**..

— Beni sürüklemi ler **mi?!** Hepsi **yalan!**.. Hepsi uydurma! Hepsini ret ederim! Hangi dü man uydurmu bu kuyruklu **yalanları!**.. Kim anlatmı size bunları?

Savcı önündeki kâ ıtlara elinin tersiyle bir iki defa vurdu:

— le kızım, bütün ahitlerin dedikleri böyle! Bunları ben kendili inden bilecek de ilim ya!

— Kim o ahitler? Biz kaçarken kimse yoktu etrafta! Nerden ahit olmu lar?

— te bak Fehmi Has, Ya ar Yen... Ötekiler hep böyle söylüyorlar.

Zeli 'in öfkesi iyice yükseldi:

— Bak utanmazlara; bak terbiyesizlere! Bundan ötesi olmaz iftiranın! Yaptıkları yetmiyormu gibi, üstelik sizi de kandırmaya kalkmı lar! Reziller! Onların benim yolumu beklediklerini haber aldım da, ben onlann elinden kurtulmak için kaçtım. Biz yazdan beri

mektuplasın, sevi iriz Cemal'le, savcı bey! Biz birbirimizi dün tanımadık! Yazdan beri de kararlıydık da kaçtık. Ba kası niye yardım etsin?

Zeli geçen olayları, birsolukta savcıya tekrarladi. Kör Fehmi'nin, Bekir'in gayretlerini anlatti. Savcı, adliyenin bahçesinde, Recep'le birlikte, Kör Fehmi'yi gördü ü sabah dü ündüklerini hatırladı. Zeli 'in anlattıklarına inandı. Önündeki kâ itları evirdi çevirdi:

— Peki, ne yapalım imdi? Sen on sekizini doldurmamı sın daha, baban da ikâyetçi? Zeli heyecanını yenemiyordu:

— Ne olursunuz savcı bey, bizi ayırmayın birbirimizden! Siz bilirsiniz artık! Ne yaparsanız yapın, yeter ki bizi **ayırmayın!..** Siz bize büyüklük **edin!..**

Savcı toparlandı:

— Hadi çıkın **bakalım!..** Dı arıda bekleyin...

Koridora çıkınca, on on be ki ilik bir kalabalı ın, ikiye ayrılarak, bir tarafta Recep, Kör Fehmi, bir tarafta Ali Onba ı, Barbaroslu Mehmed, ibrahim etrafında toplandı ını gördüler. Onları savcının odasından dı arı çıkarın jandarma, bekleyenlerin yakla ıp kendileriyle konu masını müsaade etmedi. Savcının yazıcısı az sonra elinde kâ itlarla çıktı. Jandarmaya:

— Hadi bakalım, evrak hazır, dedi, yürüyün! Sulh cezaya... Zeli , Cemal, beraberindeki jandarmalar, yazıcının arkasından adliyenin alt katına indiler. Az önce, karakoldan adliyeye kadar, kendilerinin ardından gelen kalabalı ın, adliyenin alt katındaki salonda bekledi ini gördüler. Kalabalık tekrar yayıldı. Onlar, sulh ceza hâkiminin kapısı önüne kadar ilerleyip durdular. Etraftan Cemal'e bir iki seslenen, merhaba diyen çıktı. Yazıcı, kaleme u radı. Çok kalmadan kalemde çıktı. Az sonra, kalabalık arasında, hâkim, tutanak yazıcısı, müba irin duru ma salonuna geçtikleri görüldü. Salonun kapıları açıldı. Hâkimin, savcılıktan gelen kâ itlara göz gezdirmesi bir dakikayı doldurmadı. Müba ire döndü:

— Ça ır bakalım, gelsinler...

Müba ir kapının önünde gözlerini kendisinden ayırmayan jandarmaya küçük bir el i areti yaptı. Zeli , Cemal, arkalarında jandarmala-nyla birlikte, sanıklara ayrılan masaya geçtiler. Koridordaki kalabalı ın büyük bir kısmı, arkalarından duru ma salonuna doldu. Dı arıda kalanlar da kapının önüne yı ıldılar.

Hâkim önündeki kâ it tomarının yapraklarını bir çabukta tekrar çevirdi. Cemal'e döndü:

— Kalk bakalım!

Cemal'in kalkmasına sıra kalmadan, bir iki adım ileride bekleyen müba ir, bir el i aretiyle atıldı:

— Kalk, kalk, aya a kalk...

Gözlerini müba irden ay ımay an jandarma, Cemal'i sırtından dürttü. Cemal, onlann bu tela ndan a kın, bir jandarmaya, bir müba ire baktı. Kalkmakta gecikti.

Hâkim tekrarladi:

— Buraya bak o lum, nereye bakıyorsun? Birak **onlan** da bana **bak!..**

Cemal sustu. Do ruldu.

— Adın...

— Cemal...

— Babanın adı?

— Ali.

— Soyadın?

— Karabacak!

— Kaç do umlusun?

Hâkim bu soruya, Cemal'in kar ılık vermesine sıra bırakmadı. Önündeki kâ itlar arasında, sanıkların nüfus kâ itlarını buldu. Tutanak yazıcısına döndü:

— Yaz o lum, Ali o lu, Emine'den do ma, Cemal Karabacak. 17 Haziran 1931 do umlu.

Gene Cemal'e döndü:

— Nerede oturursun?

— Gazderesi'nde. Hâkim sinirlendi:

— Gazderesi'nde olur mu o lum? Hangi mahallede? Hangi sokakta? Urla'da sabit bir ikametgâhın yok mu?

Cemal bir şey anlamadı bu sorudan:

— Ha? Yok mu? Söylesene?

Gene Cemal'in cevap vermesini beklemedi. Yazıcıya sordu:

— Neresi bu Gazderesi?

— Ku çular'ın üstüne dü er... Cemal'e döndü:

— Gazderesi'nde ba da mı oturuyorsunuz?

— Evet.

— Urla'da oturdu unuz bir ev yok demek?

— Yok!

— Anla ıldı imdi. Sabıkan var mı?

— Yok!

— Okur yazar mısınız?

— ilkokulu bitirdim.

— Evli misin?

Bu soru da Cemal'i a ırttı. Evli olsam "Zeli 'le yan yana i im **ne**" gibilerden durakladı.

Hâkim bu sorunun cevabım da beklemedi:

— Bekâr! Cemal'e döndü:

— Otur bakalım.

Müba ir gene, oturmasını i aret ederek atıldı. Jandarma ceketinin gerisinden tutup asıldı.

Cemal kalktı ı andaki a kınlı ıyla oturdu. Hâkim, Zeli 'e döndü:

— Sen kalk bakalım.

Zeli 'in, savcının yanında tutuldu u heyecanı yatı mamı tı daha. Hemen kalktı. Müba irin i areti yanda kaldı. Jandarma, Zeli 'i dürtmek için uzanınca, sert bir dirsek çarpmasıyla durakladı.

Jandarma, Zeli 'in bu aksili inden alınmadı. Hareketinden, onun kalkmasını sa lamaktan ba ka kastı yoktu. Fakat, salonu, kapının a zım dolduran kalabalık, Zeli 'in bu davranı ndan son derece ho landı. Gülümsemeler, hayranlık mırıltıları duyuldu bir anda

— Adın?

— Zeliha.

— Babanın adı?

— Recep!

— Soyadın?

— Kayalı.

— Kaç ya ındasın?

Zeli 'in cevap vermesine sıra kalmadı. Hâkim tutanak yazıcısına, önündeki kâ itları karı tırarak istediklerini yazdırdı: Recep kızı, Fatma'dan do ma, 21 ubat 1933 do umlu Zeliha Kayalı...

Hâkim ayrıca Zeli 'in ya ını önündeki, ayn bir kâ ida not etti. Acele bir hesap yaptı.

Soru turmasına devam etti. Aldı ı cevaplara göre sonuçlan yazıcıya tekrarladı: Sıra mahalle, Filiz sokakta oturur, bekâr, sabıkası yok, okur yazar.

— Otur bakalım,

Zeli oturdu. Hâkim, Cemal'e i aret etti:

— Sen kalk! Cemal do raldu.

— Anlat! Cevap alamadı.

— Ne duruyorsun anlatsana!

Cemal az önce, savcıya anlattıklarından ba ka ne anlatması gerekti ini bulmanın sıkıntısı içinde kekeleydi:

— Neyi?

— Bak az önce, sabit bir ikametgâhım yok, yani evim yok dedin, bir de üstelik kız kaçırmaya kalkmı sın, onu anlat! Anlat bakalım da anlayalım niye yaptın? Kiminle, nasıl yaptın bu i i?

Oturdu u yerde duramayan Zeli daha fazla kendini tutamadı, fırladı:

— Hâkim bey, müsaadeniz olursa önce ben anlatayım da sonra o anlatsın!

Dinleyicilerden yeni bir mırıltı yükseldi.

— Sen sıran gelince anlatırsın!

— Sıra benim hâkim bey. O bu i te bana uydu! Ben istedim, ben kaçtım ona! Önce ben anlatayım nasıl kaçtı ımı da, sonunu o anlatsın.

Dinleyiciler arasında, dirsek vuru lan, bir anda bütün salonu dola tı. Ho nutluk, be enmeden do an mınltılann gürültüsü yükseldi. Hâkim elini masanın üstüne indirdi:

- Gürültü yok! Yoksa atanm hepinizi **dışarı!..** Mınlıtı bir an kesildi:
- O mu sana uydu?
- O uydu elbette...

Hâkim de dinleyiciler kadar ho lanmı tı Zeli 'in davranı ndan.

- Anlat bakalım öyleyse önce sen! Cemal sen otur o lum. Zeli , sebebini söylemeden kısaca nasıl kaçtıklarını anlattı.
- Peki nerelerdeydiniz bu kadar zamandır?
- Hiç, da da ta ta! Bo bir dam bulduk **gizlendik!..**
- Peki siz kaçarken bu Cemal'in yanında kimse yok muydu?
- **Yoktu!..**

Bu sırada, salonun kapısına yakın kalabalık arasında, Fehmi'nin dı arıya çıkmak için yol açmaya çalı tı ı hâkimin gözünden kaçmadı.

- Nereye Fehmi Has? Ne o, sıkıldın mı?
- Zeli heyecanından bütün saflı ıyla kendini tutamadı:

- Bırakmayın çıksın hâkim bey. Bırakmayın da yüzle elim bakalım! Ne ifade verdiyse yüzüme kar ı versin!

Fehmi duymazlıktan geldi bu sözleri. Kalabalık arasında gülü meler, "Ya a kızım! Söyle! Susma!" sesleri duyuldu. Fehmi bozulmu bir tavırla hâkime kar ılık vererek, salondan dı an süzöldü:

- Arkada lar dı anda hâkim bey Hâkim sesini yükseltti:
- Arkada lar, hep arkada lar!.. Hiç de arkada larından vazgeçemezsin ma allah!

Dinleyiciler gülü tü. Zeli tekrar atıldı:

- Onun yüzü yok ki kalsın hâkim beyim! Yüzü yok ki beklesin... Ben kaçmasaydım, gidip Cemal'i bulmasaydım, onlann niyeti benim erefimi, namusumu iki paralık etmekte!
- Ölürdüm ben hâkim bey, ölürdüm de bunlara teslim olmazdım! Ben, bunların beni Bekir'e kaçırmak için yolunu beklediklerini haber aldım da kaçtım.

Dinleyiciler arasında dola an mırılıtı birden u ultu halini aldı. Hâkim tekrar elini masaya indirdi:

- Gürültü yok!
- Müba ir kollarını dinleyicilere do ru kaldırdı:
- Susun! Susun bakalım! Hâkim az önce aldı ı nota baktı:

- A kızım, üç ay daha bekleyemediniz mi?
- Dedim ya hâkim bey mecbur kaldık diye. Bizim ayla günle ne ili i imiz olsun? Bizim aklımız bu hesaplara neden ersin? Biz de herkes gibi gönlümüzle, elimizi eme imizi birle tirelim dedik, kar ımıza bir tabur dü man çıktı.

Hâkim onu susturmak zonında kaldı. Dinleyiciler gittikçe heyecanlanıyordu:

- Peki, anla ıldı. Ardından Cemal'e sordu:
- Öyle mi? Cemal:
- Öyle, dedi.

Hâkim, tutanak yazıcısına kısa bir iki satırla, soru turmasının özetini yazdırdı. Kararını bildirdi:

- O lum seni tevkif ediyoruz! Evlenmek istedi in kızın ya ı on sekizi doldurmadı ı için öyle icap ediyor! Kızım seni de babana teslim edece iz.

Hâkim kararının son cümlesini tamamlarken yerinden do ruldu.

Cüppesini çıkıncı koltu un aralı ına bıraktı. Zeli , hemen hâkimin masasına do ru atıldı.

- Hâkim bey, kıymayın bize! Ayırmayın bizi!..

Müba if, Zeli ile hâkimin masası arasına girdi. Hâkim kapıya doru yürüdü.

- Kızım ben kararımı verdim! Benim elimden gelen bu! Artık gerisini ailenle hallet!..
- Dinleyiciler kımıldadı. U ultu, gürültü tekrar arttı. Zeli 'in tekrar "Hâkim bey!" diye seslendi i duyuldu u sırada, hâkim duru ma salonundan çıktı.

Az soma, Cemal'le **Zeliş**, jandarmaların önünde karakola döndüler. Kalabalık arkalarından karakolun kapısı önüne yı ıldı.

Jandarmalardan biri, içinde sulh ceza hâkiminin karar örne i bulunan elindeki zarfı, karakol onba ısına verdi. Onba ı kararı okudu. Odasından çıktı. Bir ba i aretiyle, karakolun arka tarafındaki hapishaneyi göstererek, Cemal'in hapishaneye götürülmesini bildirdi.

Cemal, jandarmaların önünde, karakolun koridorunu geçti. Karakolun arka kapısından hapishaneye do ru yürüdü.

Onba ı öbür jandarmaya döndü:

— Kızın babasını ça ır!

Jandarma, karakolun kapısı önünde yı ılan kalabalı a do ru yürüdü. Onba ı odasına girdi. Zeli , yalnız kaldı ını görünce, Cemal'in arkasından atıldı.

Cemal, hapishanenin bahçe kapısını geçmi , bahçeden ko u lara do ru dönmü tü. Bahçe duvarının parmaklıklarına sarılan Zeli 'in haykırı ıyla durakladı.

— **Cemal!..**

Karakolun kapısı önündeki kalabalı ın ön sıraları kımıldadı. Arka sıralarda kalanlar artan bir merakla onlann arasına karı tı.

— Ne oldu?

— Ne var?

Karakolun gerisine, hapishanenin dı avlusuna do ru dola anlar, Zeli 'le Cemal'in bahçe duvan parmaklıkların gerisinden, sıkı sıkıya kucakla tıklarını gördüler.

Bir delikanlı:

— Aferin kıza! dedi, kız dedi in böyle olur!.. Yanındaki kar ılık verdi:

— Duydun mu hâkime dediklerini?

Duydum elbet! Hepsini duydum! Bir lafını kaçırmadım! Hepsi de yamandı...

Daha ya lı biri atıldı:

— Bunları ecelden gayrisi ayıramaz birbirinden!.. Öteden daha ileri giden biri çıktı:

— Böylesine o bile yetmez!.. Biri sordu:

— Bekir hâlâ alaca ından ümitli mi bunu? İlk delikanlı bir kahkaha attı:

— Bunun burasında zahmetsiz güvey olmak var! Böyle fırsat bo lamr mı?

Gülü meler kalabalı ın gerilerine do ru yayıldı. Ta karakolun önünde kalan Bekir'e do ru ula tı. Bekir'in yakınlarında bulunan biri sordu:

— Ne dersin Bekir A a? Sen alacan mı bu kıızı? Bekir bozulmu bir tavırla mırıldandı:

— Kısmet! Allah ne yazmı sa o olur!

Adam bu cevaba güldü. Yanındaki anlamak istedi:

— Nc diyor?

— Allah yazmı sa olur **diyor!..**

Bu cevap fısıltılar, gülü ler, yuhalamalar arasında karakolun genlerine kadar döndü.

Onba ı, jandarmalar, karakolun arka kapısından çıkmı , kalabalı ın üstüne yürüyorlardı:

— Hadi bakalım, ak am oldu. Da dın, toplanmayın burada! Kalabalık, jandannalarm önünde geriledi.

Ötede, gardiyan, Cemal'in omuzundan tutmu çekiyordu:

— Burası bunun yeri de il! Yürü hem erim!.. Zeli , kollan Cemal'in omuzlarından çözülürken:

— Korkma Cemal, dedi, benden yana hiç korkma! Bana kimse dokunamaz!..

Ko u kapısı Cemal'in ardından kapandı. Zeli , jandarmalar az ötede, karakolun gerisinde, kalabalı ı da ıtmaya çalı ırlarken, arkasına dikilen ba çavun sesini duydu:

— Kızım, ayrıl bakalım buradan!

Hızla döndü, gerisinde kalan parmaklıkları, parmakları arasında sıkı sıkıya kavradı.

— Hadi, geç oldu!

Gö sü hızla kalkıp iniyor, elleri parmaklıklara gittikçe daha sıkı kenetleniyordu.

— Bırakın beni!

— Baban geliyor!

— Yok benim babam! Yok bekleyenim!..

Ba çavun , sakın, kalabalı ı da ıtmaya çalı an jandarmalara seslendi:

— Onba ı!.. Onba ı yakla tı:

— Buyurun ba çavun um!..

— Ça ır bunun babasını...

Onba ı ayrılınca jandarmalar bir an durakladılar. Kalabalık tekrar hapishanenin dı avlusuna do ru ilerledi.

Recep, çekingen bir tavırla yakla tı. A zını açıp bir ey söylemedi. Ba çavuş kısa bir an onun hareketini bekledi.

— Hadi al **kızını!**..

Recep, bakı larını Zeli 'e do ru kaldırdı. Gene bir ey diyemedi.

— **Alsana!**..

Adam, Zeli 'in çakmaklanan, saldıran bakı ları önünde, tekrar ba ını önüne e mek zorunda kaldı. Güçlkle mırıldandı:

— Hadi anan bekler!..

Zeli bütün solu unu bo alttı:

—Yok benim anam babam!.. Buradan cenazemi alırsın benim alırsam! Cenazemi verirsin Bekir'e.

Ba çavuş , onba ı, Zeli 'e do ru yakla tılar. Biri bir elini, öbürü öbürünü parmaklıklardan ayırmak istediler. Fazla zorlamadılar. Ba çavuş :

— Hadi kızım, çocukluk etme, dedi, burası karakol! Burada tutamayız seni!..

Zeli parmaklıklara daha sıkı sakildi. Ayaklarını gerdi:

— Buradan bir yere ayıramazsınız beni!.. Cemal içeride kaldıkça benim de yerim burası!..

Kalabalık gittikçe parmaklıklara do ru yakla ıyordu. Arka sıralarda, Zeli 'in dediklerini duyanlar, ödekileri daha ileri itiyorlardı:

— Ne dedi?

— Ne diyor?

Ödekiler tekrarlıyorlardı:

— Ayrılmam diyor!

— Cenazemi kaldırırsınız buradan diyor!

— Cemal hapiste kaldıkça ben de burada yatar, burada kalkanm diyor!

Kalabalı ı heyecan ürpertileri dola ıyordu:

— Ya a kız! Ya a! Ayrıлма!

— Aferin kız! Aferin! Dayat!

— Nerde bu Bekir be? Utanma yok mu bunda be?

Alaca karanlık içinde, sokakların elektrikleri yandı. Uzaklarda ya an bir ya murun gök gürültüleri duyuldu. Havayı bir iki im ek aydınlattı.

Kalabalık arka sıralardan Bekir'i iti kakı yakalayıp sürükledi. Ön tarafa ortaya aldı. Kimi yakasından, kimi kolundan, omzundan, sarsıp tartaklamaya ba ladı.

— Git hadi, vazgeçtim de!—

— Babasına vazgeçtim de!

— Helal olsun de!

— Utan be!

— Sıkıl be! Hiç erkeklik yok mu sende?

— Allah'ından kork!

— Vicdansız **kerata!**..

Bekir ne diyece ini a ırdı. Kalabalık arasında Kör Fehmi ile Ya- ar'ı aradı. Kör Fehmi konu tu:

— O babasına avuç dolusu para verdi!

— Sen sus bakalım! Sen karı ma! Ya ar konu acak oldu:

— Bekir'den istedi iniz ne? Alıp da kaçmadı ya! Babası söz kesti de alıcı oldu!..

— Sen sus be bacaksız!.. Kıs çeneni!.. Kalabalık karannı vermi ti:

— Nerede o lanın babası?

Ali Onba ı, Ali Onba ı! sesleri duyuldu. Ali Onba ı'yı, arkasında Cemal'in dayısı ile birlikte öne sürüklediler.

— Ali Onba ı ver unun parasını! Kapat a zını! Barbaroslu Mehmed:

— Çıkarsın hesabını, dedi... Ali Onba ı kabul etti:

— Çıkarsın hesabım tütün satı ında ödeyelim.

Kalabalı ın yargıçları kararlarını verdiler:

- Peki, oldu bu i ! Yusuf Çavu nerede?
- Yusuf Çavu , sen geç ileri! Yusuf Çavu kalabalı ın önüne itildi.
- Yusuf Çavu , geç ileri de bitir bu i i.

Yusuf Çavu , ba çavu la Recep'in yanına do ru ilerledi.

- Ba efendi, müsaaden var mı?
- Ne gibi?
- Recep'e bir diyece im var!
- De bakalım!

Yusuf Çavu , Recep'i kolundan yana çekti:

- Recep vazgeç bu akıldan! Recep susuyordu.
- Biz temelli de iliz bu dünyada! Âlem de, çocuklarımız da ardımızdan kötü laf etmesinler!

Recep, Yusuf Çavu 'un önünde, karakolun arka kapısına do ru döndü:

- Sen bilirsin!..
- Uzatma, geri al **şikâyetini!**..

Recep, ba çavu a do ru, ba ıyla, yapılan öneriyi kabul etti ini belirten bir i aret verdi.

- Hadi öyleyse! Zaptı tutun da **imzala!**.. Yusuf Çavu elini Zeli 'e uzattı:
- Hadi sen de bizimle gel!..

Zeli 'in elleri parmaklarından çözüldü. Ba çavu un, babasının arkasından, Yusuf Çavu 'la birlikte karakola do ru yürüdüler. Önlerinden geçtikleri kalabalık, yava yava karakolun arka tarafından caddeye do ru bo alırken, açık farkla kazanılan bir maçın sonunda, sahadan ayrılan taraftarlar kadar memnundu.

Ertesi sabah, Yusuf Çavu , yanında Zeli , Recep, Ali Onba ı ile birlikte genç bir '**avukatın** yazıhanesine girdi.

Avukat yazıhanesinde yalnızdı. Masanın üstüne yaydı ı kanunları karı tırıyordu. Girenleri aya a kalkarak kar ıladı.

Yusuf Çavu acele bir selamlamadan sonra:

- Nihat Bey, dedi, senden bir ricaya **geldik!**.. Avukat oturmaları için hepsine yer gösterdi.
- Anlat Yusuf Çavu , dedi, olacak bir i se yapalım.

Yusuf Çavu , Cemal'le Zeli 'in macerasını kısaca anlattı. Recep'in ikâyetini geri aldı ını, kızını Cemal'le evlendirece ini, fakat kamu davası dü medi i için Cemal'in nikâha kadar hapiste kalaca ını, ilansız evlenmeleri için gerekenin yapılmasını istedi. Sözlerini bitirince ekledi:

- Bir kuru ları yok bunların! Artık sen bilirsin!..

Avukatın henüz fazla bir i i yoktu elinde. Önce yeni bir dava alaca ını sanmı tı onları kar ılarken, i in umdu u gibi çıkmadı ını görünce, gene de davranı ı de i medi. Ta çocuklu undan beri tanıdı ı Yusuf Çavu 'a gülümsedi:

- Sa lık olsun Yusuf Çavu ! Parayı da parası olandan alırız... Savcılı a, sulh hâkimli ine iki dilekçe yazdı. Pulladı. Recep'e parmak bastırdı.

- Hâkime gidin, derdinizi ayrıca bir iki kelimeyle de ona anlatın! Kar ıla irsak ben de söylerim...

Zeli yerinde duramıyordu, bütün bunlar olup biterken. Avukatın dilekçeleri babasının eline tutu turdu unu görünce oturdu u iskemleden kalktı.

Avukat ona do ru döndü:

- Beni de nikâha ça ırmayı unutma olmaz mı? Zeli kapaıya do ru ilerledi yan yan:
- Bekleriz avukat bey! Gelmezseniz **güceniriz!**.. Babası, Yusuf Çavu 'u elinden yakaladı:

- Hadi çabuk olun! Oyalanmayın. Hadi, geç kalıyoruz... Avukat, yazıhanenin kapısı önünde kalıp, bir zaman Zeli 'in, yanındakileri sürükler gibi çekip götürü ünü seyretti.

O gün ak am üstü, yazıhanesinden çıktıktan sonra, her ak am oldu u gibi, **Urla-Izmir** osesinde, tek ba ına Urla'nın dı ina do ru, bir iki kilometre uzandı. Dönü te, Urla'ya girerken, kar ıdan Zeli 'in koltu unun altında küçücük bir bohça, yanında bir delikanlıyla, kalkmak üzere olan son Urla-izmir otobüsüne do ru ko tu unu gördü.

Zeli onun yanına gelince durdu. Yanındaki delikanlıyı gösterdi:

— Buydu! Evlendik, nikâhtan geliyoruz! Te ekkür ederiz avukat bey!

Sonra da Cemal'e döndü:

— Avukat bey yazdı dilekçelerimizi.

Cemal avukatı mahcup bir ba i aretiyle selamladı. Avukat sordu:

— Peki imdi nereye böyle acele acele? Zeli kar ılık verdi:

— zmir'e! Tütün i lemeye! Ma azalar açıldı artık!.. Çalı aca ız...

Geriden her ikisinin akraba kalabalı ı yeti ti. leriden de kalkmak üzere olan otobüsün muavini seslendi:

— izmir'e gidecekler! Çabuk olun bakalım!.. Zeli , Cemal'i elinden tutup çekti.

— Hakkınızı helal edin avukat bey!

— Yolunuz açık olsun...

Zeli 'le Cemal'in acele acele otobüse bindiklerini, arka sıraya yerle tiklerini gördü. Hısım akrabalan otobüsün gerisinde toplandılar.

Daireler kapanmı , memurlar iki er üçer, Urla-tzmir yolunda dola maya çıkmı lardı. Ceza mahkemesinin tutanak yazıcısı, yanında hukuk mahkemesinin tutanak yazıcısı ile birlikte avukat Nihat'a yakla tılar.

— Kızın koltu undaki o küçük bohçayı gördün mü Nihat Bey?

— Gördüm..

— O küçük bohçayı onlann nerelerden, nasıl kurtardıklarını bir bilsen, kıymetini daha çok anlarsın!..

Nihat, yazıcının dediklerini az çok bildi ini belirten bir i aretle gülümsedi. Ceza yazıcısı arkada ım kastederek devam etti:

— Buna her zaman söylerim evlen diye! Öyle susu olsun, busu olsun, cebinde parası olsun diye beklersen, bu dünyada yalnızlıktan kurtulamazsın! Bir küçük bohça da adam olana yeter derim, anlatamam! Bana bin dereden su getirir!..

Otobüsün kalktı ını gördüler. Zeli , arka camdan geride bıraktıkları herkesle birlikte onlara da el salladı. Ceza yazıcısı yüksek sesle tekrarladı:

— Güle güle! Güle **güle!**.. Sonra avukat Nihat'a döndü:

— Bak Nihat Bey, otobüsün arka camında ne yazılı, okudun mu? Otobüs yol alırken, üçü de arka camda yazılı yazıyı okudular: "Güle güle!"

3 Eylül 1957, izmir 13 Haziran 1959, Paris

Necati Cumalı

Bütün Eserleri: Çıkanlar:

1-VİRAN DA LAR(Roman) 4. Bası 1995 Orhan Kemal 1995 Yunus Nadi 1995 Ömer Asım Aksoy Ödülleri

2 MAKEDONYA 1900 (Öyküler) 7.Bası

3-SUSUZ YAZ (Öyküler) II.Bası

4-AY BÜYÜRKEN UYUYAMAM (Öyküler) 8. Bası

5-YA MURLARLA TOPRAKLAR (Roman) 4.Bası

6-ULUS OLMAK (Atatürk Denemeleri)

7-GÜZEL AYDINLIK (iirler 1) 6.Bası

8- MBATLA GELEN (iirler 2) 5.Bası

9-ZEL (Roman) 14.Bası

10-UÇ M N K SERÇEM (Roman) 6.Bası

11-ACI TÜTÜN (Roman) IO.Bası

12-SENİN Ç N EY DEMOKRAS (Denemeler) 3.Bası

13-YALNIZ KADIN (Öyküler) 8.Bası

14-A K DA GEZER (Roman) 6.Bası

15-ŞİDDET RUHU (Denemeler) 3.Bası

16-DEĞİŞİK GÖZLE (Öyküler) IO.Bası

1957 Sait Faik Arma anı